

תלמוד בבלי - סוכה - תוספות

• [פרק ראשון - סוכה](#) • [פרק שני - הישן תחת המטה](#) • [פרק שלישי - לולב הגזול](#) • [פרק רביעי - לולב וערבה](#) • [פרק חמישי - החליל](#)

פרק ראשון - סוכה

ב ב ג ג ד ד ה ה ו ו ז ז ח ח ט ט י
י יא יא יב יב יג יג יד יד טו טו טז טז יז
יז יח יח יט יט כ כ כ כ

פרק שני - הישן תחת המטה

כא כא כב כב כג כג כד כד כה כה כו כו כז
כז כח כח כט כט כ כ

פרק שלישי - לולב הגזול

ל ל לא לא לב לב לג לג לד לד לה לה לו
לו לז לז לח לח לט לט מ מ מא מא מב מב מ מ

פרק רביעי - לולב וערבה

מג מג מד מד מה מה מו מו מז מז מח מח מ מ
ט מט נ

פרק חמישי - החליל

נ נא נא נב נב נג נג נד נד נה נה נו נו נ נ

דף

ב

-

א

מתני'. סוכה. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא. והא דלא פריך מאי שנא גבי הדס דתני פסולה ותקנתא דתנן בפרק לולב הגזול (לקמן דף לב:) או שהיו ענביו מרובין מעליו פסול ואם מיעטן כשר דלא פריך אלא מסוכה ומבוי שדינם שוה לענין גבוה ושינה לשון משנתו ועוד דגבי הדס אצטריך למיתני תקנתא דס"ד אמינא כיון דגדולו בפסול תו לית ליה תקנתא: **דאורייתא** תני פסולה. דאי הוה תני ימעט חיישינן דילמא טעי איניש לומר ימעט לכתחילה ודיעבד כשרה ודקדק בלשונו דלמא אתי לידי איסורא דאורייתא ותני פסולה אע"ג דלא הוי לישנא מעליא כמו ימעט אבל במבוי דרבנן לא חייש ותנא ימעט שהוא לישנא מעליא כדאשכחן בריש פסחים (דף ג.) שעקם הכתוב כמה אותיות שלא להוציא דבר מגונה מפיו ובקונטרס לא פירש כן אי נמי יש לומר דלשון ימעט משמע חומרא דרבנן בעלמא ופסולה משמע דאורייתא ובפרק במה מדליקין (שבת דף כב.) דאמרינן נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי אגב דתנן כסוכה נקט נמי גבי נר חנוכה פסולה א"נ אי הוה תני ימעט הוה משמע כמות שהיתה מדלקת ישפילנה וזה אינו למאן דאמר הדלקה עושה מצוה ואפי' למ"ד הנחה עושה מצוה חיישינן דהרואה אומר לצורכו הוא מדליקה כדאמרינן גבי הדליקה בפנים והניחה בחוץ: **אמר** רבה אמר קרא למען ידעו כו'. קצת קשה ללישנא קמא דבריש עירובין (דף ג.) גבי מקצת סוכה בתוך עשרים דאמר רבה הסוכה פסולה הא שלטה בה עינא כיון דאין חללה עשרים ורבה גרס התם כי הכא דהא רבא פליג התם ואמר זה וזה כשר חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן ויש לומר דהא מפרש התם טעמא משום דסוכה דביחיד קא הוי' לא קא מדכר וזימנין דמישתקיל מלתחת עובי הסכך הנכנס לתוך עשרים וקיימא כולה למעלה מעשרים ורבינא נמי דמשני סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מ"מ משמע דמדאורייתא כשרה: **כי** עביד ליה דירת קבע שפיר דמי. דאע"ג דיש לפרש קרא בדירה שאינה

ראויה אלא לשבעה למעוטי קבע משמע ליה קרא דאתא לשיעורא לאורויי לך מדת גובהה כלו' בסוכה שאפשר לעשות עראי וא"ת וכיון דלא חיישינן אלא שתהא ראויה לעשותה עראי ואע"פ שעושה אותה קבע א"כ אמאי אמר (תענית דף ב:) גשמים סימן קללה בחג והלא יכול לקבוע הנסרים במסמרים שלא ירדו גשמים בסוכה ואפילו תימצי לומר דאסור משום גזרת תקרה כי היכי דאמר לקמן בפירקין (דף יד.) גבי פלוגתא דר"מ ורבי יהודה דמסככין בנסרין דאי מכשרת בהו אתי למימר מה לי לסכך בזה מה לי לישב תחת תקרת ביתי וביתו ודאי פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה מ"מ כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא שייכא למימר שהגשמים סימן קללה וי"ל דנהי דלא חיישינן בדפנות אי עביד להו קבע מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מיתכשרה עד דעביד לה עראי ומה"ט נמי ניחא לרבי זירא דדריש מדכת"י וסוכה תהיה לצל הא כתי' נמי מזרם וממטר וניבעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דבעינן סככה עראי וא"כ הוה ליה קבע:

דף ב - ב

כרבי זירא לא אמרי. הא דלא קאמר משום קושיא דאביי כדקאמר על רבא משום דרבי זירא שני לאביי שפיר: **וכיון** דדפנות מגיעות לסכך מישלט שלטא ביה עינא. ולא דמי לנר חנוכה וקורת מבוי דלא חשיב היכר למעלה מעשרים אע"פ שהקורה על גבי כתלים דהתם קורה טפח לא שליט בה עינא כמו בסוכה דרחבה טובא: **יש** בה יותר מארבע אמות אפילו למעלה מעשרים כשירה. לבסוף מסיק דרב הונא סבר מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי יותר מד' אמות כשרה ותימה וכי נכשיר ברחבה משהו יתר מד' אמות אם היתה גבוהה מעשרים אפילו טובא הא ודאי אין כאן צל סוכה וי"ל דלעולם צריך הרוחב לפי הגובה לפי חשבון ד' אמות לעשרים אי נמי קים להו לרבנן דאפילו בגובה אלף אי אפשר שלא יהא כאן צל סכך פורתא אם היתה רחבה יותר מד' אמות כדאשכחן בפרק יוה"כ (יומא דף פ:) גבי כותבת הגסה דמייתבא דעתא דאמרינן כולי עלמא טובא עוג מלך הבשן פורתא: **כרבי** זירא דאמר משום צל. אבל כרבה דאמר משום מישלט עינא לא דאפילו רחבה טובא לא שלטא

בה עינא: כמאן דלא כחד. ודברי רב חנן בר רבה צריכה טעמא ויש מפרשים משום דהוה ליה לול של תרנגולין כיון דגביהה וקטינה כולי האי אבל מחזקת טפי מכדי ראשו נפקא מכלל לול של תרנגולין לאקרויי סוכה. הכי גר"ח: בשלמא דר' יאשיה דרב חנן ודרב הונא לא פליגי אדר' יאשי' דלא יהיב שיעורא למשכא כו'. וכתב רבינו חננאל ויש שגורסין פליגא: עד ארבעים וחמשים אמה. כי האי גוונא קתני גבי מבוי בריש עירובין (דף ב:) ולא תיקשי דלא דייק הכא השתא חמשים כשרה ארבעים מיבעיא כדדייקין בריש אלמנה ניוזונית (כתובות דף צה.) גבי אלמנה ששהתה שתים ושלוש שנים ולא תבעה מזונותיה איבדה מזונותיה ובסוף ב"ק (דף ק. ח:) גבי לוקחין מן הרועים ארבע וחמש צאן ארבע וחמש גיזין דהתם ניחא דהוי זו ואין צריך לומר זו משום הכי קשיא ליה אבל קשיא מההיא דפרק בנות כותים (נדה לו:) גבי קישוי דקאמר רבי מאיר אפילו ארבעים וחמשים יום ופריך עלה השתא חמשים מקשיה ארבעים מיבעיא ויש לומר דאיכא לשנויי הכא כי ההוא לישנא דמשני בריש מפנין (שבת דף קכז.) ארבע וחמש כדאמרי אינשי וה"ה אפילו טובא אבל לגבי קישוי לא שייך לשנויי הכי דלא מיסתבר שיטהר קישוי לעולם וכן פרק במה אשה יוצאה (שם ס: ושם) גבי סנדל המסומר שנשתיירו בו ד' וחמש פשיטא ליה דלא שרינן טובא ובריש אע"פ (כתובות נו.) גבי משהה אדם אשתו ב' וגי' שנים בלא כתובה ועוד התם (דף ס. ושם) גבי יונק תינוק והולך אפילו ארבע וחמש שנים בהני שייך לומר ה"ה אפילו טובא:

א

-

ג

דף

לא נצרכה אלא לקיטוניות שבה. מה שדחק בקונטרס לרב חנן בר רבה מה ראייה לרבי יהודה הא אי אפשר לשבעה בנים בשבעה טפחים לאו פירכא היא דדילמא ארוכה טובא אבל לא היתה רחבה שבעה טפחים ובניה באותו אורך הווי יתבי: דאמר לך מני ב"ש היא ולא תזוז מינה כו'. בסדר רב עמרם פסק בששה מקומות הלכה כב"ש חדא האי דסוכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו ואידך במנחות פרק התכלת (דף מ. ושם) גבי סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין עוד לשם כמה חוטיין הוא נותן ב"ש אמרי ד' ובה"א ג' עוד התם כמה תהא משולשלת בית שמאי אומרים ד' ובה"א ג' בכל הני עבדי כב"ש ואידך במסכת

ברכות פרק אלו דברים (דף נא :) בש"א מכבדין [את] הבית ואח"כ נוטלין לידים ואמרינן בגמ' בכוליה פירקין הלכה כב"ה בר מהך עוד התם בסוף פירקא גבי מי שאכל ושתה ולא בירך דמייתי בגמרא עובדא דרבה בר בר חנה דאשכח יונה דדהבא וחד תלמיד דעבד כב"ש ואשכח ארנקי ואידך תלמיד דעבד כב"ה ואכליה אריה וקצת קשה הא דקאמר התם בכוליה פירקין הלכה כב"ה בר מהך ושמא משום דב"ה נמי מודו דלכתחילה מיהא עבדינן כב"ש ועל מה שפסק בהך דהכא כב"ש אין להקשות מהא דאמרינן פ"ק דברכות (דף יא.) דאמר רב יוסף עשה כדברי ב"ש לא עשה ולא כלום ומייתי ראייה מההיא מילתא דסוכה מעשה ברבי יוחנן החורני שחלה והלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה לבקרו ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית אמרו לו זקני ב"ש אי"כ היית נוהג כל ימך לא קיימת מצות סוכה כל ימך ומסקינן התם דהלכה כרבי יוחנן החורני דההיא פלוגתא בסוכה גדולה כדמסקינן דבתרתי פליגי בההיא הלכה כב"ה אבל הכא בסוכה קטנה ובהא הלכה כב"ש מיהו שמעתין דהתם תימה היכי דייק מינה דעשה כב"ש לא עשה ולא כלום דראיה דמייתי בעשה כב"ה מיירי ועוד וכי צריך ראייה על זה היכא דהלכה כב"ה שאם עשה כב"ש לא עשה ולא כלום וצ"ל דאיצטריך התם לאיתוויי היכא דב"ה מחמירים מדרבנן וב"ש מוקמי לה אדאורייתא ולא גזרינן אם עשה כדברי ב"ש לא יצא ידי חובתו אפי' דאורייתא כדאשכחן לב"ש היכא דיתיב אפיתחא דמטללתא דגזרי שמא ימשך אחר שולחנו וקאמרי לא קיימת מצות סוכה מימך דאפי' מדאורייתא לא קיים ומדבית שמאי נשמע לב"ה : בית שאין בו ד' אמות. בירושלמי חשיב שאין טובל למעשר והנודר מן הבית מותר ליכנס בו ועוד הוה ליה למימר לענין פתח בית אב של נערה המאורסה : ואין מניחין בו עירוב. דלא חזי לדירה ואפי' לשמואל דאמר פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מט. ושם) עירוב משום קנין לא מיקנו רשותייהו בשביל בית דלא חזי לדירה ודכוותיה אשכחן התם שמואל גופיה דאמר בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת מאי טעמא כולהו הכא דיירי ואף על פי דאית ליה עירוב משום קנין ומקנו אהדדי משום דמנחי עירובן בביתו :

ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות. תימה האי בית מאי עבידתיה לר"מ דאמר פרק כיצד מעברין (עירובין דף נז. ושם) נותנין קרפף לזו וקרפף לזו בלא בית כך היא וכן לרבנן אליבא דרב הונא דבגמרא ולחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתייהן אותו קרפף אינו צריך בית ואי כשיש יותר ממאה וארבעים ואחת אמה ושליש אמה בין שתי עיירות דהוא שיעור שני קרפיפות שעכשיו מצטרף בית זה לצרפן דכשיש בו ד' חשיב למעט האויר ולצרפן ואי לית ביה ארבע אמות לא חשיב והוי כמאן דליתא ואין העיירות מתחברות בין לרב הונא בין לחייא בר רב אי"כ מה לו להזכיר שתי עיירות הוה ליה למימר ואין עושין אותו עיבור לעיר אחת כיון שאין בו ד' אמות דאי הוה בו ד' אמות וקאי לתוך שבעים אמה ושיריים הוה מתעבר עם העיר למדוד מן הבית דשל עיר אחת יכולין לעשות בורגנין ללכת במקום שירצו כדאמרינן בפרק עושין פסין (שם דף כא.) אתיתו מברניש לבי כנישתא דדניאל דהוי תלתא פרסי אמאי סמכיתו אבורגנין הא אבוה דאימך אמר אין בורגנין בבבל נפק אחוי ליה מתוותא דמיבלען בשבעים אמה ושיריים ואומר רשב"ם דגרסינן הכא ואין עושין עיבור לעיר וכן משמע בירושלמי דגרסינן ואין עושין אותו חיבור לעיר ור"ת מקיים גירסת הספרים ומפרש דאין נותנין לזה הבית דין עיבור שבין ב' עיירות דלרבנן לעיר אחת בפני עצמה אין לה קרפף כדאמרינן (שם דף נז.) לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואם היה לזה הבית ד' אמות היה לו דין עיר אחת לתת לו קרפף כמו לעיר והיינו נותנין לבית זה ולעיר שאצלו ב' קרפיפות כמו בשתי עיירות לרב הונא ולחייא בר רב קרפף אחד לשתייהן דעל כרחך לאו דוקא נקטי רבנן שתי עיירות דהוא הדין עיר ובית אלא אגב דנקט ר"מ עיר נקטי רבנן שתי עיירות דהא לחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתייהן על כרחך לא נקטי רבנן שתי עיירות דווקא דהוא הדין עיר ובית דע"י בורגנין המובלעים בתוך שבעים אמה ושיריים הולך כדמוכח פרק עושין פסין (שם דף כא.) ומיהו אין נראה שיחשב בית כעיר לגמרי ליתן קרפף לבית אחד בפני עצמו לר"מ ולרב הונא אליבא דרבנן ליתן לשני בתים בלא עיר קרפף לזו וקרפף לזו ואע"פ שלחייא בר רב אליבא דרבנן הוי בית כעיר לגמרי שנותנין לשני בתים בלא עיר קרפף אחד לשתייהן דאי לאו הכי עיר שאין לה חומה במה יתחברו הבתים ליחשב אחת אם לא על ידי דמיבלען כל אחת ואחת בתוך שבעים אמה ושיריים של חברתה דאין סברא להצריך שיגיע זו לזו :

ואע"ג דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם. לא דמי לארנקי דפי' חלון (עירובין דף עט.) דאיכא למאן דאמר דאפילו ארנקי מבטל איניש: **בית** שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל. כך היא הגירסא בכל הספרים כאן ובפרק חלון (שם דף עח:) דמייתי לה אמתניתין דחריץ שבין שתי חצירות מלא קש או תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד מלא עפר או מלא צרורות מערבין אחד ואין מערבין שנים והיא משנה במסכת אהלות פט"ו ולא כתב שם תבן אלא עפר או צרורות ומשום דמייתי לה הכא ובעירובין אתבן טעו להגיה הספרים תבן במקום עפר ולא גרסינן נמי במסכת אהלות וביטלו בטל אלא טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והיא היא דהא תליא אלא שדרך הש"ס לקצר משניות של סדר טהרות כשמביאם ואין [לומר] דהך דמייתי [הכא] ברייתא היא דאין לו להביא מן הברייתא כיון שיכול להביא מן המשנה וזה לשון המשנה בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה וגל של צרורות אפי' כגלו של עכן אפילו טומאה בצד הכלים טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת פי' לפי שהם מבוטלים והא דקאמר תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן אע"ג דבמתניתין דאהלות לא איירי רבנן מידי בתבן מכ"ש הוא דידע ליה כיון דבעפר וצרורות מצרכי רבנן ביטול כ"ש בתבן וכן פרק חלון (שם עט.) קאמר מאן תנא אהלות רבי יוסי היא ופריך אי רבי יוסי איפכא שמעינן ליה בין אתבן בין אצרורות פריך מטעמא דפרישית אע"ג דלא קתני תבן במתניי דאהלות והא דפשיטא לן הכא דתבן וביטלו הוי מעוטא אפי' לרבנן דייק לה מדקתני במתניתין דאהלות אפילו כרי של תבואה דמהני ביטול כ"ש בתבן והא דקאמר עפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן הוי מצי למימר דבעפר ואין עתיד לפנותו נמי פליגי דלרבנן לא בטיל אלא א"כ בטלו ואין עתיד לפנותו לאו היינו ביטלו כדמוכח הכא אלא משום ר' יוסי נקט עפר סתם דאפילו בסתם קבטיל ולא חש להאריך לומר תבן ועפר שאין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת: **והוצין** יורדין בתוך כ'. וא"ת כשצלתו מרובה מחמתו אמאי כשרה הא אי קלשת היו ההוצין נופלין כדאשכחן בעירובין (דף ג.) גבי מקצת סכך בתוך כ' ומקצת סכך למעלה דפסלינן הסוכה דכי קלשת לה הוי לה חמתה מרובה מצלתה ועל כורחין פי' לפי שלא יכול להתקיים הסכך בתוך עשרים דמחמת קלישותו יבא הרוח ויפזר או יפול דאין לפרש אפילו היה מתקיים כך הוה ליה חמתו מרובה שבזה לא היו מכשירין אינדך אמוראי דהתם כיון דאין צלתה מרובה אלא על ידי סכך

של מעלה מ' הוה ליה סכך פסול מצטרף בהדי סכך כשר ויש לומר דהכא יש לנו להכשיר יותר שיש רוב הוצין וראויין הן להתקיים בקל כד אם היה שם דבר הסומכת :

דף - ב

פחות משלשה טפחים כשרה. מכאן קשיא לפי מה שפיי בקונט' בריש פרק שני דגיטין (דף טו:) גבי גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין דאם היה חריץ עמוק חמשה ומקיפו מחיצה חמשה אין מצטרפין להיות בתוכו רשות היחיד הא אשכחן הכא לענין סוכה דמצטרפין וכן בפ"ק דשבת (דף ז:) גבי בית דאין תוכו עשרה דאם חקק בו ארבעה על ארבעה חשיב כוליה רשות היחיד מיהו ההיא איכא לדחות שחקק ארבעה בעומק עשרה ועוד מקשה רבינו תם מהא דאמר פ' בתרא דעירובין (דף צט:) ובשבת פרק הזורק (דף צט.) דבור וחולייתה מצטרפין לעשרה ועוד אמרינן בסוף פרק כל גגות (עירובין צג:) גבי שתי חצירות זו למעלה מזו ויש גידוד חמשה ומחיצה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שנים ולא מערבת אחד אלא יש לומר דגידוד חמשה ומחיצה חמשה לענין שתי חצירות זו למעלה מזו איירי ולענין עליונה כדמוכח סוגיא דכל גגות ולענין עירוב אי נמי לענין תל ברשות הרבים גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה חמשה דלא חשיב רשות היחיד לענין שבת וא"ת ויחשבה רשות היחיד מטעם דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש כדאשכחן בריש חלון (שם דף עח. ושם) גבי עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו ואם מילאו כולו ביתדות חשיב כולו רשות היחיד הואיל ואי בעי מנח ליה מידי ומשתמש ודייק לה מהא דאמר רבי יוחנן בור וחוליא מצטרפין לעשרה כלומר וכי היכי דמצטרפי לעשרה לענין עומק הוא הדין דמצטרפי לארבעה לענין רוחב דמתנני דשבת פרק הזורק (דף צט.) ובפרק המוצא תפילין (עירובין דף צט:) דקתני חוליית הבור שהן גבוהין עשרה ורחבין ד' דייק לה ר' יוחנן וכי היכי דקתני עשרה קתני נמי ד' ואמאי חשיב רשות היחיד הא לא משתמש ליה ברוחב שהאזיר מפסיק אלא מאי אית לך למימר דמנח ליה מידי ומשתמש הי"נ וי"ל דהכא מיירי בתל שהוא רחב הרבה בעשר אמות או בעשרים כעין חצר דלא שייך להחשיבו רשות היחיד מטעם דאי מנח עליה

מידי אלא בדבר צר כעין עמוד רוחב ד' וא"ת בפ"ק דשבת (דף ז:): גבי בית שאין תוכו עשרה וחקק בו להשלימו לעשרה אמאי לא מחלק כי האי גוונא אם יש משפת חקק ולכותל שלשה טפחים ויש לומר דלא דמי רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים לסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך: [ועיי' תוס' שבת ז: ד"ה ואם] סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא. לבסוף מסיק בעינן מחיצות הניכרות ולא דמי לסיכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין דשילהי פירקין (דף יח:): דפי תקרה חשיב שפיר מחיצות הניכרות: **אבל** על שפת הגג כשרה לדברי הכל. דחשיב מחיצות ניכרות טפי מעמוד משום דניכרות בבית: **דיומדי** סוכה טפח. והא דבעינן אמה גבי פסי ביראות פרק עושין פסין (עירובין דף יז:): גבי מחיצות שבת החמירו: **עשרה** טפחים מנלן. והא דבעינן נמי גבי שבת מחיצה עשרה מהכא ילפינן:

א

-

ה

דף

יו"ד ה"א מלמעלה. אע"פ שיו"ד ה"א שם גמור אין זה הוגה שם באותיותיו אם מזכיר שתי אותיות כיון דאינו מזכירם לשם שם שלם ועוד ההוגה שם באותיותיו פירש בקונטרס שדורש אותיות של שם בן ארבעים ושתים ואעפ"כ נזהרין בכל השמות: **קדש** למ"ד מלמטה. י"מ למטה ממש זה למעלה מזה ולא מיסתבר דאין זה כדרך קריאתו אלא יש לפרש זה שלא כנגד זה קדש למ"ד בתחילת שיטה התחתונה ושם בסוף שיטה עליונה: **מסגרתו** למטה היתה. משמע מכאן דלדידיה לא היתה מסגרת הכשר כלי שלא היתה מסגרת בשלחן אלא ברגל היתה מונחת בראשה ודף השלחן מונחת עליה ולא כמו שמפרש ר"ת דלמאן דאמר למטה היתה מחוברת נמי בשלחן משום דקשיי ליה הא דאמר ר' יוחנן פרק שתי הלחם (מנחות דף צו:): למאן דאמר למטה היתה טבלא המתהפכת טמאה ובפרק אלו מומין (בכורות דף לח.). לא משכחת טומאה דאורייתא לאין לו תוך בכלי שטף אלא בהנך דחזו למדרסות ובפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו.). גבי דף של נחתומין מסקינן שאני פשוטי כלי עץ דרבנן ולא מיסתבר למימר דאתא כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה דלהווא נמי אמר במנחות (דף צו:): טבלא המתהפכת תיבעי ומתוך כך היה דוחק רבינו תם דלמאן דאמר מסגרתו למטה היתה היה לה בית

קיבול מלמטה והיינו מתהפכת שאם היתה מתהפכת היה לה בית קיבול מלמעלה ולכך טמאה טפי משאר פשוטי כלי עץ וזה לא יתכן כדמוכח הכא וצריך לומר דהא דאמרינן גבי דף של נחתומין דרבנן היינו כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה דמדרבנן טמאה ומדאורייתא תיבעי ור' אליעזר דמיקל משום דשמא מדאורייתא טהורה אי"נ ההוא שנויא דפי' המוכר את הבית דלא כרבי יוחנן ומסקנא לא קאי וכן פירש שם רשב"א דההיא מסקנא לא קיימא ועוד י"ל דהא דמיבעיא לן בטבלא המתהפכת היינו משום דמשמשת את האדם ומשמשי משמשי אדם כדתניא בתורת כהנים פרשת ויהי ביום השמיני כלי עץ יכול אף הסולם והקולב והנחותא והמנורה ת"ל מכל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוציא את השלחן ואת הטבלא ואת הדולבקי ת"ל כל כלי ריבה מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט ת"ל שק מה שק מיוחד שמשמש אדם ואת משמשי אדם אף אני מרבה את השלחן ואת הטבלא ואת הדולבקי שמשמש אדם ואת משמשי אדם ומוציא אני את הסולם שמשמש אדם ואינו משמש חת משמשי אדם וקולב והנחותא והמנורה שמשמש את משמשי אדם ואינו משמש אדם ועל כרחין כשאין ראוין למדרס מיירי מדלא נקט מטה כסא וספסל ועוד דהוי מצי לרבויהו ממשכב וכשאין להם בית קיבול נמי מיירי מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן ומיבעיא לן במנחות (שם) אי דרשה גמור' או אסמכתא בעלמא משום דעל כרחיך אפילו למ"ד מסגרתו למטה אע"פ שכל הדרשות צריכות ההיא דת"כ לרבויהי משמשי אדם ומשמשי משמשי אדם והשלחן הטהור אצטריך ללמד שמגביהין אותו לעולי רגלים מ"מ לענין טבלא לאו דרשה גמורה דטבלא המתהפכת נפקא לן משלחן הטהור והשתא דף של נחתומין דפשיטא לן שהיא מדרבנן אינה משמשת אדם ומשמשי אדם והא דמשמע בכל דוכתא דפשוטי כלי עץ אפילו טומאה דרבנן לית בהו כדמשמע בריש חולין (דף ג. ושם) דקאמר טמא במוקדשין שבדק קרומית של קנה ושחט בה ועל כורחין כשעשאה כלי מיירי דעולה טעונה כלי ובפי' בכל מערבין (עירובין דף לא.) דשקיל ליה בפשוטי כלי עץ ובפרק כל הכלים (שבת דף קכג:) גבי קנה של זיתים דפריך בגמרא פשוטי כלי עץ הוא ובפי"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ וזכוכית פשוטיהן טהורין אפילו מדרבנן דומיא דכלי זכוכית ולקמן בפירקין (דף יב:) דאמר סיככה בחצים זכרים כשירה ואי מקבלי טומאה אפילו מדרבנן הוו פסולין לסיכוך דאפילו מטלניות שאין בהן שלש על שלש ואניצי פשתן פסלינן אף על גב דלא מקבלי טומאה כל הני לא דמו לדף של נחתום מחמת שהדפין רחבין וראוי להניח עליהן דבר גזרו עליהן דדמו לבית קיבול

כדפירש בקונטרס במנחות (דף צו:): דמהאי טעמא טמאה טבלא המתהפכת מדאורייתא למ"ד מסגרתו למטה היתה ואי הוה מצי למימר דף של נחתומין הוה כטבלא המשמשת אדם ומשמשי אדם כל שכן דניחא טפי דלא דמו לכל הני דאפילו מדרבנן טהורין: **ואל** יוכיח ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה. והא דאמר לעיל דציץ רחב שתי אצבעות אין זה אלא מדרבנן משום דכתיב (שמות כח) על מצחו שיעור מצחו וסתם מצח רחב שתי אצבעות ומיהו ריב"א מפרש הציץ היה מונח בראש משום דקשיא ליה מאי שנא גבי כהן גדול דקראה מצנפת כדכתיב (שם כט) ושמת המצנפת על ראשו וכתיב (ויקרא טז) ובמצנפת בד יצנף ואמר פ"ק דגיטין (דף ז. ושם) בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש כל אדם ובכהן הדיוט קראה מגבעות כדכתיב (שמות כח). ועשית להם מגבעות) אלא ודאי משונות היו זו מזו דשל כהן הדיוט גדולה משל כהן גדול שהציץ היה דוחה אותה וכן התפלין כדאמרינן בפרק שני דזבחים (דף יט.) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפלין וכהן הדיוט אע"ג דהוה ליה נמי תפלין היה יכול להניחם במקום שכהן גדול מניח את

דף - ה - ב

הציץ דיש מקום בראש שראוי להניח בו שני תפלין כדאמרינן בריש המוצא תפילין (עירובין דף צה:): ואע"ג דגבי ציץ כתיב מצח. ומתרגמינן בין עינוהי ואמרינן פרק האומר (קידושין סו.) גבי ינאי המלך הקם להם בציץ שבין עיניך והאי בין עיניך משמע כמו בין עיניך דכתיב גבי תפלין שהכל בגובה של ראש ומיהו אינו מתישב כל כך משום דתפלין יליף בסוף הקומץ רבה (מכחות דף לז:): בגזרה שוה שבין עיניך בגובה הראש מלא תשימו קרחה בראשם במקום שער ומ"מ אפילו היה ציץ על המצח ממש מ"מ היה צריך לקשור הציץ והתפלין מאחורי ראשו והיו שניהם דוחין שם את המצנפת והא דאמרינן בפרק ראשון דיומא (דף יב:): דבגדי כה"ג ביה"כ כשרין לכהן הדיוט אע"ג דבבגדי לבן כתיב מצנפת בשאר בגדים איירי חוץ מן המצנפת ומיהו בלשון גמ' אשכחן דקרי מצנפת לההיא דכהן הדיוט דאמרינן בפי' בראשונה (שם כה. ושם) גבי פייס שנוטל מצנפתו של אחד מהם ועוד קשה דלא היה ציץ ביוה"כ בבגדי לבן ולמה קרי ליה מצנפת ושמא אעפ"כ היתה קטנה כמצנפת של כל השנה [ועיי

תוספות עירובין צה : ד"ה מקום] : תפשת מרובה לא תפשת : יש מפרשים לפי שמדה מרובה אין לה סוף וכאן אי אפשר לומר כן דעל כרחיק לא אפשר ללמוד אלא מפנים שיכולין ליכנס במשכן וכן בפרק קמא דר"ה (דף ד : ושם) ובחגיגה (דף יז.). גבי עצרת דיש לה תשלומין כל שבעה דיליף מחג המצות ופריך ונילף מחג הסוכות ומשני תפשת מרובה לא תפשת והתם יש לדבר סוף ועוד מוכח בהדיא בתורת כהנים דכתיב (ויקרא טו) כי יזוב זוב דמה ימים רבים ימים שנים יכול ימים הרבה אמר ר' עקיבא כל שמשמעו מועט ומשמעו מרובה תפשת מרובה לא תפשת מועט תפשת רבי יהודה בן בתירה אומר שתי מדות אחת מדה כלה ואחת מדה שאינה כלה מודדין במדה כלה ואין מודדין במדה שאינה כלה אמר רבי נחמיה וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול והלא לא בא לנעול אלא לפתוח אם אתה אומר ימים עשרה או אינו אלא מאה או מאתים או אלף או ריבוא וכשאתה אומר ימים שנים פתחת וזהו פירושו של תפשת מרובה דאם אתה תופש את המועט אין מוציאין אותו מידך שהמועט בכלל המרובה אבל באת לתפוש המרובה אומר לך הבא ראייה וטול ורבי יהודה בן בתירה בא ללמוד ממנהג העולם שתופסין את המדה כלה ומניחין את המדה שאינה כלה אף כאן תופסין החשבון המועט שיש לו סוף ור' נחמיה בא ללמוד מדרך המקראות שלא בא לסתום אלא לפרש והכא גבי תשלומין צריכין כולן לטעמיה של רבי עקיבא : [ועי' תוספות יומא עב. ד"ה נעביד] בשליש הבית הן עומדין. דקומת הכרובים עשר אמות והבית שלשים אמות והא דכתיב (מלכים א ו) ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו היינו משפת הכרובים ולמעלה כדאיתא בפי' המוכר פירות (ב"ב צט :) ולא כמו שפירש בקונטרס בפירוש מלכים (שם) דעליית בית קדשי הקדשים נמוכה משל היכל :

א

-

ו

דף

גפן כדי רביעית יין לנזיר. פי' בקונטרס כדי רביעית בשאר איסורי נזיר דאיכא למאן דאמר במס' נזיר (דף לד :) דלולבין ועלין וחרצנין מצטרפין לשיעור רביעית יין דאם יתנם לכוס מלא יין ויצא ממנו רביעית יין ואינו דומה המשער בכוס מלא יין למשער בכוס מלא מים דיין עב ואינו ממהר

לצאת אלא נברץ ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים ובריש עירובין (דף ד.) פי' בקונטרס גפן כדי רביעית יין לנזיר לחייבו מלקות משמע שרוצה לומר אם שתה רביעית יין ואין זה מענין האחרים דמשערין בהו מילתא אחריתי וכמו שפירש כאן עיקר וכי האי גוונא תניא בתוספתא דנזיר כיצד הוא עושה מביא כוס מלא יין ומביא זית איגורי ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בו חייב ואם לאו פטור דברי ר' עקיבא ר' אלעזר בן עזריה אומר אינו חייב עד שישתה רביעית והשתא סוגיא דשמעתין כר' אלעזר בן עזריה ואין לחוש בכך דהכי נמי ההיא דעשר רביעית דפרק שלשה מינין (נזיר דף לח.) כוותיה ואע"ג דאמרינן התם בפלוגתא לא קמיירי לא חייש בהו אע"ג דפליג עלה רבי עקיבא ובנזיר נמי איכא בפלוגתא בפ' ג' מינין (דף לד.) דתנן ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית משנה ראשונה אומרת עד שישתה רביעית יין ר' עקיבא אומר אפילו שרה פתו ביין ויש בו לצרף כזית חייב ואמרינן בגמ' [דף לח.]: ת"ק מדמה להו איסורי נזיר לשתיה ובאכילת עלין ולולבין נמי בעי רביעית כמו בשתיה ור' עקיבא סבר כיון דאמר קרא וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל בכזית כלומר אף שתיה וקצת קשה לגירסא זו דהיכא אשכחן דמצריך רביעית במידי דאכילה וצריך לומר דמשמע ליה דכי קתני עד שיאכל מן הענבים כזית ה"ה בשתיה ומשנה ראשונה דאומרת עד שישתה רביעית ה"ה באכילה אלא מר נקיט אכילה משום דיליף מיניה לענין שתיה ומר נקיט שתיה משום דיליף מיניה לענין אכילה ור"ת גריס שם בנזיר ת"ק לא מדמה להו לכל איסורי נזיר לאכילה וכן מצא בספר ישן ויש ספרים שכתוב בהן ולא מדמי להו לאיסורי נזיר לשתיה והכל אחד אבל לאכילה ניחא טפי פי' משנה ראשונה מחלקת בין אכילה לשתיה ולא ילפינן מהדדי ולגירסא זו הויה אכילה בכזית לכולי עלמא ובשמעתין גרס ר"ת כזית יין לנזיר ואתיא ככ"ע ובמידי דאכילה וקשה לפי' ר"ת דמאי נפקא מינה דמשערין אותו זית בכוס מלא יין דכן יכול לשער במים כמו יין במקום ששימו הזית איגורי בין ביין בין במים שם ישימו כמו כן החרצנים והזגים ואם נעמיד שמעתין במידי דשתיה כיון דאמרינן לחייב בשותה מה שמפיל שיעור כזית מן היין דהוא דבר מועט הא פשיטא דכיון דשתה יין דשעוריה. (מהכא) דאי אפשר לשערו אלא ביין וקצת משמע בירושלמי דנזיר כפר"ת דאכילה לכולי עלמא בכזית דקאמר התם משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין דהו דרשינן שכר שכר מה שכר שנאמר להלן רביעית אף שכר האמור כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית: כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים. גבי כלי עץ מיתניא פי"ז דכלים אבל בכלי חרס תנן פי' שלישי דכלים

[מ"א] העשוי לאוכלין שיעורן כזיתים העשוי למשקים כו' והא דאמר בסוף המצניע (שבת דף צה:) חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוציא זית טהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים היינו אם יחדו לרמונים אבל סתמו כמוציא זית: **שיעורן** כרמונים. במס' כלים פ' י"ז [מ"ד] תנן הרמונים שאמרו שלשה אחוזים זה בזה ולא שיהא צריך נקב גדול כל כך כדי שיצאו שלשתן בבת אחת אלא אחד לבד דהא אמר בסוף המצניע (שבת דף צה:) כמוציא רמון משמע רמון אחד דלא קאמר רמונים ועוד בפ' אלו קשרים (שם דף קיב:) ובפ' עושין פסין (עירובין דף כד.) דבעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון מהו הוה ליה למינקט ניקב כמוציא רמון וסתמו וחזר וניקב כמוציא רמון וסתמו עד שהשלימו לשלשה רמונים מהו ונראה לפרש דהא דנקט שלשה רמונים אחוזים דאע"פ שמוציאם זה אחר זה אין נוחין לצאת דרך נקב צר כמו שהיה יוצא זה אחר זה בפני עצמו עוד יש לפרש דנקט שלשה אחוזים זה בזה משום דרמון דגדל יחידי בפני עצמו או שנים גדולים יותר מדאי והגדלים ארבעה אחוזים קטנים יותר מדאי אבל הגדלים שלשה בינונים ומשערים בהן: [וע"ע תוספות שבת קיב: ד"ה עד ותוספות עירובין ד: ד"ה שיעורן]: **אלא** הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא. מכאן קשה לגירסת הספרים דבפ' בתרא דיומא (דף פ. ושם) דא"ר יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני ופריך שיעורין מיכתב כתיבי ארץ חטה ומשני אלא אימא שיעורין של עונשין וקשה לאותה גירסא דמאי קפריך מיכתב כתיבי הא מסיק הכא דקרא אסמכתא היא ועוד מאי קמשני אימא שיעורין של עונשין הלא על השיעור הקשה מיכתב כתיבי ועוד דבכל דוכתא דמייתי האי קרא דשיעורין מייתי כולה מילתא דר' חנן דהכא ומתוך כך גריס התם בקונטרס עונשין מיכתב כתיבי אלא אימא שיעורין של עונשין ובפ' כיצד מברכין (ברכות ד' מא. ושם) משמע קצת דרשה גמורה דאמר רב (חמא אמר) ר' יצחק כל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה שנאמר ארץ חטה וגוי והדר אמר ופליגא דר' חנן דאמר ר' חנן כל הפסוק לשיעורין נאמר ושמא למאי דמסיק התם ואידך שיעורין מי כתיבי לא פליגי:

דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. י"מ דהכא איירי בשער אבל בבשר חוצץ אפילו מיעוטו שאינו מקפיד וקשה לר"ת מהא דאמרינן פרק הערל (יבמות דף עח. שם) נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה ופריך אמאי וכי תימא משום דרבי יצחק האמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ והשתא דעדיפא הוה ליה לאקשוויי דבבשר אפילו משהו ואפילו אינו מקפיד חוצץ ועוד מדקיהיב שיעורא בחציצה במסכת מקואות (פ"ט מ"ה) ומייתי לה בסוף אלו קשרים (שבת דף קיד.) על המרדעת רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי עוד מייתי התם של בנאים של תלמידי חכמים מצד אחד חוצץ ושל בור משני צדדין ובזבחים בסוף דם חטאת (דף צח:) דם על בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ וא"ת כיון דאתא הלכתא לרובו ולא למעוטו אי"כ קרא למאי אתא דדרשינן בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים וי"ל דאצטריך לבית הסתרים כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף כה.): **ורבי** שמעון סבר יש אם למקרא. כולהו מודו דדרשינן מקרא ומסורת דלא על חנם נכתב כן אלא במילתא דמיכחשי אהדדי פליגי דמר סבר מקרא עיקר כדאשכחן ר"ע בריש סנהדרין (דף ד.) דסבר יש אם למקרא ובפ' כל שעה (פסחים דף לו.) גבי לחם עוני דדריש מקרא ומסורת ובפ' לולב הגזול (לקמן דף לד:) תנן ר"ע אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך כו' ודרשינן בגמרא [דף לב.] לולב אחד מדכתיב כפת חסר וי"ו וכן ר"ש דסבר הכא יש אם למקרא ובפ' קמא דקדושין (דף יח:) גבי בבגדו בה דריש מקרא ומסורת ומיהו קשה דלרבי עקיבא דלא דריש התם אלא מקרא לחוד ואמאי לא דריש תרוייהו כו' שמעון כדאמרינן גבי לחם עוני ועוד אשכחן ר"ע דסבר יש אם למקרא ולקמן בסמוך [דף ז:] מכשיר ר"ע סוכה בראש הספינה ומוכח שמעתא משום דקסבר סוכה דירת עראי בעינן אלמא לא בעי ג' כהלכתן דחד טעמא הוא כדקאמרי' בההוא שמעתא (דרשב"ג) דפליג אדר ע שוין בסוכה דדירת קבע בעינן אי"כ סבר ר"ע יש אם למסורת ומיהו בזה יש לומר כמו שאפרש לקמן דהאי דקאמר כולהו סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן לא בשביל שיהו שוין אבל עוד קשה דהא ר"ע ור"ש דסברי יש אם למקרא ומחייבי אחתיכה אחת בפרק דם שחיטה (בכריתות דף כב:) גבי חתיכה של חולין וחתיכה של קדש בא אחד ואכל את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע ר"ש אומר שניהם מביאין אשם אחד וכן גבי חלב ושומן אלמא לא בעינן חתיכה משתי חתיכות ומאן דבעי חתיכה משתי חתיכות אמרינן בפרק ספק אכל (שם דף יז:) משום דמצות קרינא ביה ומאן דמחייב סבר יש אם למסורת מצת כתיב ואין לפרש ההיא דדם

שחיטה בשתי חתיכות גדולות שאכל זה מזו כזית וזה מזו כזית דתרווייהו שתי מצות דעל כרחך טעמא משום דלא בעי חתיכה משתי חתיכות כדמוכח התם בשילהי פירקין בגמרא גבי ר' יוסי דקאמר חתיכה משתי חתיכות איכא בינייהו ואין לומר דכיון דהוה לכתחילה שנים חשוב מצות משום דאיכא איסורא דהא רב נחמן הוא דקאמר הכי בריש פרק ספק אכל (שם יח.) אבל רבה דמפרש טעמא משום דמצות קרינן בה לית ליה כלל כדמוכח התם ועוד קשיא מדרי' שמעון להאי לישנא דאמרינן הכא דכולי עלמא יש אם למסורת ובסוף פרק כיצד צולין (פסחים דף פו:) גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אם למקרא ועוד קשה דלקמן (דף ט:) פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה מדכתיב בסכת ולא אמרינן יש אם למקרא: **בדורשין** תחילות קמיפלגי. ומשמע דלכולי עלמא סככה לא בעי קרא ואפילו הכי דל חד לגופיה ולא מוקמינן ליה למנינא למאן דלא דריש תחילות ולא כמו שפ"י הקונטרס בריש סנהדרין (דף ג:) גבי תלתא אלהים כתיבי בפרשה דפ"י אין דורשין תחילות משום דאצטריך למומחה ועוד קשיא לפ"י למאי דמסיק התם דלכולי עלמא אין דורשין תחילות ואמר ליה ר' יאשיה א"כ נכתוב קרא אל השופט דאי משופט לא הוה ידעינן מומחה כמו שפ"י שם בקונטרס עצמו ור' (יוחנן) (עצמו) לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא ליקרב לגבי דינא הרגיל ולא לגבי הדיוט וכיון דמשופט לא ממעט הדיוט א"כ הוי אתי למנינא אלא ודאי אפילו לא איצטריך למומחה אפילו הכי דל חד לגופיה דאין דורשין תחילות וכל הני דברי' סנהדרין (דף ד:) דקרנות קרנת לטוטפות לטטפת ועשרה כהנים דסוף פרק קמא דסנהדרין (דף יד:) צריך לדקדק דדרשינן כולו למנינא ולא אמרינן דאין דורשין תחילות: **וסוכה** תהיה לצל. בירושלמי אמרינן טעמא דר"ש מן הדא קרייה וסוכה תהיה לצל יומם מחורב הרי אחת למחסה ולמסתור הרי שנים מזרם וממטר שנים ורבנן אמרי מזרם וממטר אחת:

א

-

ז

דף

ויעמידנו כנגד ראש תור. אע"ג דאכיוצא בזה אמר פ' קמא דעירובין (דף י:) אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה גבי והרחב מעשר אמות וגבי עור העסלא הכא דטפח מחיצה דאורייתא והלכתא גמירי לה

לא אתי אוירא ומבטל לה: **עושה** לו טפח שוחק. קנה בפחות מג' סמוך (ליה) לדופן לא יועיל ליחשב כטפח מחמת לבוד דהא לכך בעי טפח שוחק כדי שיהא דופן זה רחב ארבעה טפחים כדפירש בקונטרס כדי שיהא רוב דופן דשיעורו בשבעה טפחים ומשהו ועוד דקנה מבטל ליה אוירא: **ואינה** ניתרת אלא בצורת פתח. פירוש אלא אם כן עשאו לאותו טפח צורת הפתח על פני כל הדופן כולו כיצד קנה של חצי טפח אצל היוצא וקנה חצי טפח במקצוע שכנגדו וקנה על גביהם דהוה ליה כאילו כל הדופן סתום דאע"ג דבפ' קמא דעירובין (ד' יא:) לא יהיבין שיעורא לקנה של צורת פתח אלא אפילו קנה משהו מכאן וקנה משהו מכאן וקנה על גביהם אלא שתהא בריאה כדי לעמוד בה דלת ואפילו דלת של קשין גבי סוכה החמירו דבעינן מחיצות הניכרות: **שלא** יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים. אין זה כר' יאשיה דבסמוך דבעי מחיצות כסכך צלתו מרובה מחמתו: **שהשבת** אינה ניתרת אלא בעומד מרובה על הפרוץ. משמע הא כפרוץ אסור והוי מצי לאקשוויי מהכא לרב פפא דאמר פ"ק דעירובין (ד' טו:) פרוץ כעומד מותר ובלאו הכי איתותב התם אף על גב דהלכתא כוותיה כדאמרינן התם משום דדייקינן מתניתין כוותיה כדאמר התם ואי גרסינן הכא שהשבת אינה ניתרת בפרוץ מרובה על העומד אתי שפיר:

ב

-

ז

דף

סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי כשרה. בין למ"ד בפ"ק דעירובין (דף יב:) לחי משום היכרא בין למ"ד משום מחיצה קשה מה ענין סוכה דבעי מחיצות דאורייתא למבוי דרבנן דמדאורייתא בלא לחי שרי וי"ל דמיירי בלחי טפח כדאמרינן לעיל דמעמידו בפחות מג' סמוך לדופן דהיינו מדרבנן ובשבת שרי על ידי מיגו ואפילו בסמוך לדופן אבל אין לתרץ דטפח סוכה מדרבנן ומדאורייתא בכל שהוא דהא בפרק המפלת (נדה דף כו.) קחשיב דופן סוכה בהדי חמשה ששיעורן טפח ואמרינן התם דלא חשיב קורה טפח משום דהוי מדרבנן ולא חשיב אלא הנך דכתיבן ולא מפרש שיעורייהו וא"ת ומבוי זה אם יש בו ג' מחיצות גמורות תיפוק לי דבלא לחי הסוכה כשרה דקיימא לן כרבנן דאמרי שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח ובקונטרס פי' דמיירי במבוי מפולש ולא יתכן דא"כ לא מישתרי בלחי וקורה אלא לר' יהודה וכולהו אמוראי כרבנן בפ' קמא

דעירובין (דף יב:) ואמרינן בסוף חלוון (שם דף פא:) ובסוף כל גגות (שם דף צה.) דאין הלכה כרבי יהודה במחיצות וי"ל דלעולם מיירי במבוי שתום מגי רוחות ומיירי כגון שסיכך לצד הלחי ולפנים לצד הבתים לא סיכך דהשתא אין לזו סוכה אלא שתי מחיצות ולחי אחד: **סיכך** ע"ג פסי ביראות כשרה. מיגו דהוי מחיצה לענין שבת ואע"ג דלא התירו אלא לעולי רגלים ולעולי רגלים לא התירו אלא לבהמתם אבל אדם מטפס ויורד מטפס ועולה כדאמרינן פרק עושין פסין (שם דף כא.) מ"מ כיון דמדאורייתא שרי בכל ענין אמרינן מגו ואפילו מדרבנן לא אסרי משום מצות סוכה וכי עביד צריכותא ממבוי שיש לו לחי ומפסין לא חייש למימר האי טעמא דפשיטא ליה טעמא דמצוה: **מחיצה** היא וקרייה רחמנא סככה. מהא דנפקא לן מחיצות לעיל מבסוכות וקרייה רחמנא סככה לא מצי דריש דהתם לא דרשינן אלא מייתורא ותדע דכולהו מודו דלא בעינן למחיצות פסולת גורן ויקב: **כולהו** סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן. על כרחיך אין שוין דהא רבי בעי ד' אמות ולב"ש סגי בכדי ראשו ורובו ושולחנו ודכוותיה ביבמות פרק ר"ג (דף נא:) כולהו סבירא להו מאמר קונה קנין גמור והא דחשיב הכא ר' יהודה לאו משום דאסיקנא לעיל טעמא דרבנן דפסלי דבעו דירת עראי דהא אביי דהכא הוא מקשה לרבא דאית ליה ההוא טעמא אבל מ"מ אמת הוא דלמעלה מכי לא קיימא אלא אם כן עשאו קבע ואמרינן נמי בפרק הישן (לקמן דף כא:) רבי יהודה לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע בעינן ודייק מהא דמכשיר למעלה מכי ש"מ דרגיל לעשות סוכתו דירת קבע: **העושה** סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה. לקמן (מפרש) בפרק הישן (דף בב: ושם) במתניי דקתני כשרה גרסינן בראש העגלה אבל הכא בברייתא בפלוגתא דר"ג ור"ע אוריית דלא גרסינן ליה וכן ר"ח לא גרס ליה שבראש העגלה לא פליגי דהא מסקינן בפרק הישן (לקמן דף כג.) דפליגי ביכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה ואינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים ומיהו יש לדחות דכי האי גוונא אמר יכולה לעמוד ברוח מצויה דארץ ואינה יכולה לעמוד ברוח מצויה שבראש העגלה כיון דניידא ולא מיסתבר כלל דאלא מעתה ליפלגו בסוכה שבראש העגלה כיון דניידא מתחזיא כעראי ועוד קשה דבראש הספינה נמי ניידא ולמה לי משום דאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים ומיהו יש ליישב כמו שאפרש לקמן בריש הישן (דף כא: [בד"ה שאין] גבי סוכה שסמכה בכרעי המטה: **אחרים** אומרים סוכה העשויה כשבוך פסולה. דסוכה דירת קבע בעינן ואחרים היינו ר' מאיר והא דאמר ר"מ לקמן (דף ח:) שתי סוכות היוצרים זו לפנים מזו החיצונה סוכה ופטורה מן המזוזה בשאר ימות השנה קאמר דאילו בחג

כיון דקסבר דירת קבע בעינן חייבת במזוזה כדמוכח פ"ק דיומא (דף י.)
דמהאי טעמא מחייב רבי יהודה סוכת החג בחג במזוזה :

א

-

ח

דף

כמה מרובע יתר על העגול רביע. אין להוכיח דבר זה מהא דטבלא מרובעת של שלש על שלש וחוט של שתים עשרה יסוב אותה וטבלא עגולה של שלש חוט של תשע אמות יסוב אותה דכל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו רחב טפח כדאמר בשמעתין דאין מביאין ראייה מחוט ההיקף הגדול רביע אצל רוחב המקום דאטו טבלא עגולה של ד' על ד' אמות סלקא דעתך שאינה מחזקת אלא כטבלא של ג' על ג' מרובעים לפי שהחוט המקיפו מדתו שוה והלא כשתחלוק טבלא של ג' על ג' מרובע על ג' רצועות לאורך ושלש רצועות לרוחב לא תמצא בה כי אם ט' [של] אמה על אמה וטבלא עגולה של ד' על ד' ע"כ יש בה י"ב רצועות של אמה על אמה שהרי (אם) ריבוע של ד' על ד' כשנחלק לדי' רצועות של רחב אמה לארכו וכן לרחבו תמצא בו י"ו רצועות של אמה על אמה ומרובע אינו יתר על העיגול אלא רביע נמצאת אתה אומר שהעגולה היא י"ב אמה על אמה אלא ודאי אין ראייה מחוט של היקף כלל ועוד תדע דרצועה של ה' אמות אורך על רוחב אמה חוט של י"ב אמה מקיפה כשתבא לחלקה לרצועות של אמה על אמה אין בה אלא חמש אמות והיינו טעמא לפי כשאתה מניח חוט בריבוע הולך ומיצר לזויות וכשאתה מניחו בעוגל מרחיב והולך ואם באנו לכיון החשבון דמרובע יתר על העגול נוכל להוכיח בענין זה שתעשה נקודה של משהו ותקיפנה בחוטין הרבה סביב זה סיבוב אחר סיבוב עד שירחיבו ויגדל רוחב בעוגל טפח על טפח ואחר כך תחתך החוטין מן הנקודה ולמטה דהיינו מחצי רוחב עיגול ולמטה ואחר שיחתכו יתפשטו כל החוטין מימין ומשמאל ונמצא כל חוט הולך ומאריך מחבירו משהו מכאן ומשהו מכאן עד שאתה מגיע לחוט העליון דארכו ג' טפחים שהוא חוט החיצון שהוא מסבב טפח על טפח דכל שיש ברוחבו טפח יש בהיקפו שלשה טפחים נמצאו החוטין הללו סדורין כענין זה כמין רצועה רחבה באמצע חצי טפח והיינו כנגד הנקודה מכאן ומכאן כלה והולכת וצרה עד משהו ואם באת לחזור ולחלק אותה באמצע היינו כנגד הנקודה תמצא שתי רצועות שכל אחת ארכה טפח ומחצה ומצד

חצי של ריבוע דהוא תילתא דכולי עיגול תדע שאם תעשה ריבוע של עשר על עשר ותחלקנו שתי וערב ותחזור ותעשה ריבוע בפנים לאלכסונה של ריבועים קטנים כענין שפירשתי לעיל נמצא ריבוע פנימי חציו של חיצון ואם תעשה עוגל של עשרה על עשרה בתוך ריבוע החיצון יהא העגול בין שני הריבועים וזה הוכחנו שמרובע יתר על העיגול רביע אם כן העיגול יתר על הריבוע הפנימי חציו של פנימי דהיינו (תילתא דעגולה דהיינו) רביע של ריבוע חיצון וקצת תימה דלא נקט ריבועא דנפיק מגו עיגולא דהיינו תילתא מכל העגול כי היכי דנקט עיגולא דנפיק מגו ריבועא ריבועא דהיינו ריבועא מכל הריבוע לכך יש לפרש דהנך תרי מילי קיימי דאייירי כעין שפירשתי שעושה עיגול בתוך ריבוע וחוזר ועושה ריבוע אחר בתוך אותו עיגול ואתא למימר שנתמעט העוגל רובע של ריבוע החיצון וריבוע פנימי נתמעט מריבוע חיצון פלגא ורובע ופלגא קיימי אריבוע חיצון ואם תאמר והלא ריבוע של שבעה על שבעה אם תעשה בו עוגל של שבע על שבע אמות ותחזור ותעשה בתוך העוגל ריבוע של אלכסונו שבעה כמדת העוגל הוה ליה ריבוע פנימי חמשה על חמשה לפי חשבון של אמתא ותרי חומשי באלכסונה ומשכחת לה בריבוע פנימי יתר מחציו של חיצון די ש בפנימי כ"ה רצועות של אמה על אמה ובחיצון לא משכחת אלא מ"ט ויש לומר שזה תלוי במה שהוכחנו דחשבון של אמתא ותרי חומשי אינו מכוון דאיכא טפי וא"כ אין בריבוע הפנימי ה' על ה' דאם היה בו ה' על ה' היה אלכסונו עולה טפי מז': **ותיהוי** חיצונה בית שער לפנימית ותתחייב במזוזה. ובית שער חייב במזוזה כדתניא בהקומץ רבה (מנחות דף לג:): בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה ותימה דבפרק קמא דיומא (דף יא: ושם) אמרינן דממעטינן להו ממזוזה מדכתיב בית מה בית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה ויש מחלקין בין פתוחין לבית ולפתוחין לגינה וקשיא דאם כן הוה ליה לשנויי הכי התם במנחות (שם) דפריך אדרב חסדא דאמר אכסדרה פטורה מן המזוזה וצ"ל הא דאורייתא הא דרבנן והא דלא משני התם במנחות דמשמע ליה דרב חסדא פטורה לגמרי קאמר אפילו מדרבנן: **סוכת** כותים. כל הנך דקחשיב הכא אמר בשמעתין דלאו בני חיובא נינהו דקסבר גרי אריות הן והא דאמר פרק שני דיבמות (דף בד:): דאחד גרי אריות ואחד גרי חלומות הלכה כולם גרים הני מילי כשנתגיירו לגמרי אבל גרי כותים כתיב בספר מלכים (ב יז) את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים ומאן דאמר כותים גרי אמת קסבר דאחר כך ניתקנו:

סוכה ישנה בית הלל מכשירין. בירושלמי תני צריך לחדש בה דבר חבריא אמרין טפח רבי יוסי אמר כל שהוא ומאן דאמר כל שהוא ובלבד שתהא על פני כולה ובתר הכי איתא התם מצה ישנה פלוגתא דבית שמאי וב"ה א"ר דברי הכל הוא מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר ברי הוא שלא דקדק בה: **ואם** עשאה לשם חג וכו'. אפילו לבית הלל נפקא מינה שאין צריך לחדש בה דבר ואפילו לא נפקא מינה אלא לב"ש יש לו לתנא לפרש במה נחלקו ולא שייך לאקשוויי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן אלא היכא דפליגי תנאי אליבא דב"ש ולא נפקא מינה מידי בפלוגתא אליבא דבית הלל כי ההיא דרבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה.) ובפרק ארבעה אחין (יבמות דף כח. ושם) קשיא ובפי' קמא דביצה (דף ז:.) וכולן פירשנו במקומם: **מנין** לעצי סוכה שאסורים כל שבעה. משמע דאסירי מדאורייתא ודרשה גמורה היא מדפריך והא קרא להכי הוא דאתא ותימה דבפרק כירה (שבת דף מה.) משמע שהוא מדרבנן דמייתי התם ראייה דרבי שמעון אית ליה גבי נר מתוך שהוקצה למצותו הוקצה לאיסורו מהא דתניא דאין נוטלין עצים מן הסוכה ב"יט ור' שמעון מתיר ושון בסוכת החג בחג שהיא אסורה ובפי' המביא כדי יין (ביצה דף ל: ושם) מייתי דרשה דהכא ואפילו הכי משמע התם בסוף שמעתין דלא אסירא אלא מטעם מוקצה דקאמרינן עצי סוכה דחיילא קדושה איתקצאי לשבעה וי"ל דהאי דאסור מדאורייתא היינו בעודה קיימת אסור ליטול ממנה עצים אבל משנפלה דבטלה מצותה לא אסירא אלא מדרבנן והא דפריך בביצה (שם). וכי מהני ביה תנאה היינו משום דכיון דלא מהני ביה תנאי בעודה קיימת כשנפלה נמי לא יועיל דמיגו דאיתקצאי בין השמשות איתקצאי לשבעה ומשני דסיפא אתאי לסוכה דעלמא והדר פריך מנויי סוכה דמהני ביה תנאה ומשני באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא הוקצו למצותו ולא דמו לעצים שהם עיקר המצוה ועל כרחך בודל מהם ויש בהם סתירת אהל ואע"ג דמעיקרא ידע האי טעמא אורחא דהש"ס לפרש דבריו דרך קשיא ותירוץ ור"ת מפרש דעצים של כדי הכשר סוכה חיילא קדושה עליהו ואסירי מדאורייתא אבל היותר מכדי הכשר לא מיתסרי אלא מדרבנן והא דפריך נמי וכי מהני ביה תנאה משום דמסתמא כי היכי דלא מהני תנאה במאי דאסירי מדאורייתא הוא הדין דלא מהני במאי דאסיר מדרבנן ולא מפליג נמי

תנא בין צריך לסוכה בין לא צריך ואההיא דביצה קשיא מפרק במה מדליקין (שבת דף כב. ושם) דמשמע דנויי סוכה אסורין משום בזוי מצוה ולא משום מוקצה ובמקומה פירשנוה: **מה** חגיגה לה' אף סוכה לה'. קסבר רבי יהודה בן בתירא דאי לאו משום חגיגה מוקמינן לה לסוכה לשם חג: **ההוא** מיבעי ליה למעוטי גזולה. תימה תיפוק ליה משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה דמהאי טעמא פסלינן אתרוג הגזול ביום טוב שני לקמן בריש לולב הגזול (ד' כט): ובההיא שמעתא גופא קשיא דקאמר בשלמא בי"ט ראשון בעינן לכם משלכם אלא בי"ט שני אמאי ומשני משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה והשתא אם כן ל"ל לכם משלכם ומיהו התם איכא לשנויי דאצטריך למעוטי שאול אבל גבי סוכה ליכא לשנויי הכי לרבנן דאמרי לקמן פרק הישן (" כז): דאדם יוצא ידי חובתו בסוכה של חבירו ונפקא להו מדכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת וי"ל דטעמא דמצוה הבאה בעבירה לאו דאורייתא אלא מדרבנן ומיהו קשה מפרק הניזקין (גיטין ד' נה. ושם) גבי חטאת גזולה שלא נודעה לרבים דאמר עולא בגמרא בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת מאי טעמא דיאוש כדי לא קני ושמעינן ליה לעולא דיאוש כדי קני גבי עורות של בעל הבית וגנב וגזלן (ב"ק ד' קיד.). ואומר ר"ת דטעמא דעולא בגיטין משום מצוה הבאה בעבירה אלמא דאורייתא היא ומיהו בלאו הכי לא יתכן דהא בהדיא קאמר עולא משום דיאוש לא קני ועוד דבפרק מרובה (שם ד' סז): דריש רבא בהדיא דיאוש לא קני מדכתיב קרבנו ולא הגזול אלא נראה דההוא דהגזול בתרא לאו יאוש כדי הוא דאיכא יאוש ושינוי השם כדקאמר התם במרובה (שם סו): דמעיקרא קרי ליה משכא והשתא קרי ליה אברזא ואע"ג דגבי קרבן נמי איכא שינוי השם כדאמר התם [דף סז]: דמעיקרא חולין והשתא הקדש מכל מקום ממעט מדכתיב קרבנו כיון דקודם הקדש לאו שלו הוא ואף על גב דחל עליו הקדש מחמת שינוי השם דאתי השתא לא חזי להקרבה דבעינן קרבנו בשעה שמקדיש:

ב

-

ט

דף

הא קא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר. לפי שהאילן מחובר ובעינן דבר תלוש דומיא דפסולת גורן ויקב ואם הסוכה שתחת האילן מסוככת

כראוי שצלתה מרובה מחמתה לאו מיסתבר שתיפסל משום צירוף סכך פסול כיון דכי שקלת ליה לפסול אכתי צלתה מרובה אלא כשאין צלתה מרובה אלא מחמת הפסול איירי והא דלא משני כגון דבלאו פסול צלתה מרובה משום דא"כ מאי למימרא דהשתא נמי דמשני בשחבטן קא פריך מאי למימרא ותדע דגבי מקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה מכשירין לקמן (דף טו.) בשיש ריוח ביניהן כמותן ואע"ג דלא מהני בהו חבטה לבטל ברוב כיון דמינכרין ולא מיערבן דהאי לחודיה קאי ולא אמרי' דתפסול משום מצטרף סכך פסול דכיון דכי שקלת ליה סגי בכשר ועוד אמרינן לעיל (דף ד:) היתה גבוהה מעשרים והוצין יורדין לתוך עשרים אם צלתם מרובה מחמתם כשרה והא דאמרינן בסמוך תחתונה כשרה ועליונה פסולה כגון שהתחתונה צלתה מרובה מחמתה והעליונה חמתה מרובה מצלתה וקיימי תרוייהו בתוך עשרים דמשמע הא קיימא עליונה למעלה מעשרים תחתונה נמי פסולה משום דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר התם מיירי כשאין התחתונה צלתה מרובה אלא מחמת עליונה וכי האי גוונא הוה מצי לאשכוחי שתיהן פסולות אי קיימא עליונה למעלה מעשרים אלא דמשכח לה שפיר וא"ת כיון דאין תחתונה צלתה מרובה אלא מחמת עליונה אמאי כשרה הא לקמן בריש הישן (דף כב.) אמרינן סוכה המדובללת כשרה ומפרש שמואל בגמרא קנה עולה קנה יורד וקאמר אביי לא שנו אלא שאין בין זה לזה שלשה אבל יש בין זה לזה ג' פסולה וי"ל דהא אמר רבא התם דאפילו יש בין זה לזה שלשה אם יש בגגו טפח אמרינן חבוט רמי ורבינו תם מפרש דלמעלה מעשרים לא חשיב סכך פסול מאחר שאין הפסול אלא מחמת גובה שקשה לו הא דקאמרינן תחתונה כשרה ועליונה פסולה איצטריך ליה מהו דתימא נצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר שדחק בקונטרס לפרש דאע"ג דקיימא עליונה בתוך כ"י מהו דתימא ניגזר למיפסל תחתונה משום דזימנין דקיימא עליונה למעלה מעשרים דלא מסיק אדעתיה למיחש אתחתונה משום צירוף פסול עם כשר ומדחזי לעליון כי חמתו מרובה סבר כמאן דליתיה דמי ולא פסיל לתחתונה קא משמע לן דלא גזרינן הא אטו הא ודוחק הוא זה ועוד דמהאי טעמא הוה מצי למימר שתיהן כשרות אצטריך ליה וגריס ר"ת תחתונה כשרה והעליונה פסולה היכי דמי כגון דעליונה חמתה מרובה מצלתה ותחתונה צלתה מרובה מחמתה וקיימא תחתונה בתוך כ"י כלומר אבל העליונה לא חיישינן בכל ענין דקיימא ואפילו למעלה מעשרים לא מיפסלא התחתונה בהכי והיינו דקאמר הש"ס מהו דתימא ליצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר כלומר שיחשב סכך פסול מחמת דקיימא העליונה למעלה מעשרים קמ"ל דכי האי גוונא

לא חשיב סכך פסול ובריש עירובין (דף ג. ושם) משמע קצת כפירוש ר"ת גבי מקצת סכך בתוך כ' ומקצת למעלה מעשרים אף על גב דאי שקלת לה היא יהא חמתה מרובה מצלתה משמע התם דכשרה משום דעכשיו הוא לה צלתה מרובה מחמתה ומיהו גבי הוצין יורדין פירשנו לעיל דאפילו חשיב סכך פסול כשרה דמיירי כשצלתה מרובה מחמתה מה שבתוך עשרים והא דקאמרינן (שם) אי קלשת לה ויהא חמתה מרובה מצלתה היינו לפי שלא יכול להתקיים הסכך שבתוך עשרים דמחמת קלישותו יבא הרוח ויפזר או יפול: **בסכת**. ואפילו למאן דאמר יש אם למקרא מודה דלא לחנם נכתב המסורת כדפרישית לעיל (דף ו.):

תחתונה כשרה. כבר פירשתי לעיל:

א - י דף

אמר רב הונא טפח. אע"ג דלקמן פרק הישן (דף כב.): אמרינן חבוט רמי הכא לא שייך: **שלא** מצינו מקום פחות מד'. היינו לענין רשות היחיד וכרמלית כדפירש בקונטרס ולענין גובה נמי אשכחן בריש חלון (עירובין דף עו.) ליחשב כפתח: **פירס** עליה סדין מפני החמה. כתוב בתשובת הגאונים הא דקתני פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה היכא דחמתה מרובה מצלתה בלא סדין אבל אם יש צלתה מרובה מחמתה כשרה ואין הסדין פוסלתה והיינו כמו שפירשתי לעיל דאין מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר כיון דבלא פסול צלתה מרובה וכענין זה מפר"ת מפני החמה שמייבשת את הסכך ומתוך כך היה נעשה חמתה מרובה וכן תחתיה מפני הנשר ואם היו עלין נושרין היה חמתו מרובה והסדין מונען מליפול וכיון שהסדין גורם שעל ידו צלתו מרובה מחמתו פסול אבל לפירוש הקונטרס קשה דלמה יפסל מפני שמגין על האדם מפני החמה ומן הקיסמין מאי שנא מלנאותה ועוד מצינו לקמן פרק הישן (דף כז.): ברי' יוחנן ברבי אילעי כשהגיעה חמה למרגלותיו עמד ופרס עליו סדין:

עד מוצאי י"ט האחרון של חג. לקמן בפי' לולב וערבה (דף מו : ושם) מפרש מאי שנא מאתרוג דשרי ביום טוב האחרון ומסיק משום דסוכה אי אתרמי ליה סעודתא בין השמשות בעי למיכל בסוכה ומיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא אבל אתרוג לא חזי בין השמשות דמעיקרא קדים נפיק ביה ואף על גב דממ"נ מוקצה הוא בין השמשות דשמא יום הוא והוי שביעי של חג לא שייך כי האי גוונא לאוסרו בשמיני במיגו דאיתקצאי לבין השמשות מאחר דלא נאסרה אלא מחמת יום שעבר וכן משמע בפ"ד (שם) גבי הפריש ז' אתרוגים לז' ימים דאמרינן התם דכל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה למחר ולא אסרינן למחר אף על גב דאיתקצאי בין השמשות משום ספיקא דיום שעבר ומהאי טעמא גבי שבת ויום טוב בפ"ק דביצה (דף ד.) דאמר רב נולדה בזה אסורה בזה מפרש טעמא משום הכנה ולא בעי למימר מיגו דאיתקצאי אע"ג דרב כרבי יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה וכן שני ימים טובים של גליות דנולדה בזה מותרת בזה ובפרק בכל מערבין (עירובין דף לו.) גבי לגין של טבול יום שמלאוהו מן החבית של מעשר טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר ערבו לי בזה לא אמר כלום משום דסוף היום של ע"ש קונה עירובו או משום דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום הא אם תחילת יום של שבת קונה עירוב ולא בעי סעודה הראויה מבעוד יום הוי עירוב ולא אמרינן לאו ראויה היא בשבת מיגו דאיתקצאי בין השמשות משום יום שעבר וכל הני לא דמו לסוכה דאסרינן משום דאי איתרמי ליה סעודתא בין השמשות אף על גב דלא מיחייב למיכל בה אלא משום ספיקת יום שעבר שאני סוכה דמכל מקום חייב למיכל בה מחמת מה שיהיה ומאן דאסר התם אתרוג אפילו בשמיני ופירש שם בקונטרס מיגו דאסור בין השמשות בשמיני משום דספק יום דשביעי הוא איתקצאי לכולי יומא אלמא אהני מיגו דאיתקצאי משום יום שעבר לאסור בשמיני לא יתכן דאפילו רב אסי דאסר ביצה פ"ק דביצה (דף ד.) בשני ימים טובים של גליות לא אסר אלא משום דמספקא ליה אם קדושה אחת הן או לא אלא היינו טעמא משום דגזר אתרוג אטו סוכה ומיהו אין ראייה מרב אסי למאי דגריס לקמן פי' לולב וערבה (דף מו :) הפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים רב אסי אמר כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה למחר דקסבר לכולי יומא איתקצאי ותו לא ושרי ליה למחר ולא אסר ליה במיגו דאיתקצאי לפיכך דוחק התלמוד לפרש טעמא גבי ביצה משום דמספקא ליה והפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים

דקאמר רב בפי לולב וערבה כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר אע"ג דרב כר' יהודה סבירא ליה לא אסר למיכלה ביומא במיגו דאיתקצאי דלמצותה לחודה איתקצאי ותו לא והיכא דמיקלע שבת במוצאי יום טוב של חג נוהגין איסור להסתפק מנויי סוכה עד מוצאי שבת ולכאורה שרי דמאיזה טעם נאסור [אי] משום דקדושה אחת היא שבת ויום טוב האמר רב פ"ק דביצה (דף ד.) הלכה כארבעה זקנים ואליבא דר' אליעזר דאמר שתי קדושות הן ואי משום הכנה מה הכנה יש כאן: **נויי סוכה**. קרמים הפרוסים למעלה לנוי אין ממעטין בסוכה גבוהה מכי להכשירה דלאו מין סככה הוא דאי סככה הוי הוה מיפסל משום דמקבל טומאה ולא לפוסלה משום פחותה מיי כך פירש בקונטרס ולא דמי להוצין יורדין לתוך יי דפסלין לעיל (דף ד.) משום דירה סרוחה דשאני הכא דלנוי עשויין: **שלוחי מצוה** אגן. וכגון שהיו מתבטלים מן המצות אם היו מחזרין אחר סוכה אחרת: **ובלבד** שלא יהיו נקליטין גבוהין מן המטה עשרה. מן הדין אפילו גבוהין יי שרי דלא חשיבי אהל להפסיק כיון דאין בגגו טפח דהא בשילהי פירקין (דף יט:) מסקינן דכן הלכה סוכה העשויה כמין צריף פסולה לפי שאין לה גג דשפועי אהלים לאו כאהלים דמו ומינה דייק רב יוסף בגמרא דמותר לישן בכילת חתנים בסוכה והא דאסרינן הכא גבוהין עשרה היינו מדרבנן ודוקא בנקליטין דקביעי אבל כילת חתנים דלא קביעי אפילו גבוה יי שריא כי היכי דהחמירו בקינופות לאסור אפילו אין גבוהין יי משום דקביעי ובכילת חתנים דלא קביעי שרי אפילו ביש לה גג וכדאמרינן לאידך לישנא דנקליטין לגבי כילה קביעי אי נמי בהכי פליגי הנך תרי לישני ועל כרחך בהא פליגי הנך תרי לישני דלא אפשר לומר דפליגי ביש לה גג ואינה גבוהה יי דללישנא בתרא אסור דהא בהדיא בגמרא תרגמא שמואל למתניתין דהכא בגבוה יי: **מוציא** ראשו חוץ לכילה וקורא ק"ש. לא חייש שמואל ללבו רואה את הערוה [כת"ק בברכות כד: כה:]:

א

-

יא

דף

אי קביעי להוי כקינופות. אע"פ שזה יש לה גג וזה אין לה גג מ"מ לא חשיב גג כיון דאין גבוהין עשרה ובשניהם אית ביה חדא לריעותא דנקליטין אין לה גג וגבוה עשרה וקינופות יש לה גג ואין גבוהים יי: מותר

לישן בכילת חתנים בסוכה אע"פ שיש לה גג ואע"פ שגבוהה עשרה. אין הלכה כן דאמרינן בסוף פירקין (דף יט:) אביי אשכחיה לרב יוסף דגני בכילת חתנים בסוכה אמר כמאן כר"א משמע דלא שרי אלא בלא גג ואמר בפרק הישן (לקמן דף כו.) רב שרא ליה לרב אחא ברדלא למיגני בכילת חתנים בסוכה משום בקי כלומר דמצטער פטור מן הסוכה משמע דהא לאו הכי אסור בשיש לה גג או כאידך לישנא דשמואל בגבוה עשרה ואע"פ שאין לה גג: **דרב** עמרם חסידא רמא תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה. וכן רב יהודה פרק התכלת (מנחות דף מג.) דקסברי לילה זמן ציצית ולא מצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות כרבנן דפרק התכלת (שם) דאמרי הכל חייבין בציצית נשים ועבדים ור"ש פוטר בנשים וכוותיה קי"ל מדדחיק גמרא בריש פרק שני דזבחים (דף יח:) לאוקומי תנאי התם כולהו כר' שמעון דממעט כסות לילה ומרבי כסות סומא ועובדא דר' יהודה בר אילעאי פ' במה מדליקין (שבת ד' כה: ושם) שהיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן דאמרינן ואינהו סבור גזרה משום כסות לילה ואיכא טעמא אחרינא פ' התכלת (מנחות מ:) ומדנקט האי טעמא שמע מינה דהוא עיקר ועוד בפרק במה מדליקין (שבת כז:) גבי האי דפריך דכי היכי דמרבי שאר בגדים לענין טומאה נרבי נמי לענין ציצית מאשר תכסה בה ומשני דההוא מיבעי לרבות כסות סומא ומייתי ברייתא דר"ש שמע מינה דכן הלכה וסתם ברייתא דפ"ק דקדושין (דף לד: ושם) גבי מצות עשה שהזמן גרמא דקחשיב ציצית ועוד דרבנן דר"ש מוקי פרק התכלת (מנחות דף מג:) וראיתם אותו לכדתניא וראיתם וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בה ואיזו זו קריאת שמע אלמא קסברי קריאת שמע דאורייתא וקיימא לן דקריאת שמע דרבנן בפי' מי שמתו (ברכות דף כא.) ומיהו מזה אין ראיה דהא רב יהודה דאמר ק"ש דרבנן ואשכחן דרמא תכלתא לפרזומא דאינשי ביתיה דפרק התכלת והוא דריש כאידך תנא דדריש וזכור מצוה אחרת ואיזו זו כלאים ועוד יש ראיה מפרק שני דברכות (דף יד:) דאמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתא דבמערבא (אמרי) לא (אמר) מצות ציצית בלילה ומסיק דאתחולי הוו מתחלי וכיון דמתחלינן גמרינן משמע מהא דלילה לאו זמן ציצית: **פסיקתן** זו היא עשייתן. גרע עשאה מן הקוצים ומן הגרדין דלעיל (דף ט.) דאף על פי שעושין אחרי כן הציצית לגמרי לא חשבינן ליה עשייתן משום דבעינן תלייה לשם מצוה:

פסולין לעולם. כולהו אמוראי וכולה שיטתא כשמואל ולא אמר קציצתן זו עשייתן וגבי סוכה צריך נענוע: **דשלפינהו** שלופי. קצת קשה דהא מפרש טעמא בברייתא משום תעשה ולא מן העשוי וי"ל אסמכתא בעלמא הוא אי נמי הכא מיירי כשנפשח ומעורה בקליפה ואין יכול להחיות לה כי ההיא דפי' העור והרוטב (חולין דף קכז): דאע"ג דחשיב כתלוש מ"מ כיון דלא נקצץ לגמרי לא אמרינן זו היא עשיה: **דברי** ר"ש בן יהוצדק. תנא היה ואפשר שזה הוא הנזכר בכמה מקומות בש"ס א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק ואין זה הוא דפרק זה בורר (סנהדרין דף כו). דקרנהו ריש לקיש רועי בקר ואמר להו ר' יוחנן אי קרינכו רועי צאן מאי עבידנא לכו דלא הוה מהדר ליה הכי אלא מוחה היה על כבוד רבו. : **והכא** במילף לולב מסוכה קמיפלגי. והא דאיפלגו בעבר וליקטן ולא איפלגו בליקטן מערב י"ט דבעי לאשמועינן אין דיחוי אצל מצות כדאיתא בפרק לולב הגזול (לקמן דף לג.) א"נ משום דמעיי"ט היה יכול לתקן לכתחילה להתיר אוגדו ולחזור ולאוגדו אי נמי כדפי' בקונטרס לקמן דנקט פלוגתייהו בי"ט למימר דבתר אוגדיה פליגי דהא בי"ט לא אגיד ליה: **לקיחה** לקיחה לא ילפינן. בריש קדושין (דף ב.) ילפי' קיחה קיחה משדה עפרון אבל הכא לא ילפינן גזירה שוה דלקיחה: **מקיש** סוכה לחגיגה. הכא מייתי קרא דחג הסוכות תעשה לך ולעיל (דף ט.) דאסרינן עצי סוכה משום דאיתקש לחגיגה מייתי קרא דחג הסוכות שבעת ימים לה': **וגידולו** מן הארץ. בריש בכל מערבין (עירובין דף כז): גבי מעשר שני דכתיב ונתתה הכסף בבקר ובצאן חשיב בהמה גידולו מן הארץ אבל בפי' השוכר את הפועלים (בי"מ דף פט.) גבי דיש ובפי"ק דקדושין (דף יז.) גבי הענקה לא חשיב בהמה גידולי קרקע דלגבי דבר היוצא מן הקרקע ממש כגון דיש וגידולין לאו יוצא מן הקרקע היא אלא שהיא גדילה מן הקרקע:

אי מה חגיגה בעלי חיים. לעיל (דף ט.) גבי הא דילפינן איסור הנאה לא

שייך לאקשוויי הכי : **בפסולת** גורן ויקב הכתוב מדבר. רבי יוחנן לא יליף מענני כבוד מפרש בירושלמי דין כדעתיה ודין כדעתיה רבי יוחנן אמר עננים למעלה היו כלומר מן השמים הן באין ואין זה גידולו מן הארץ דקתני מתניתין ור"ל אמר למטה היו ר' יוחנן מדמי להו כאדם המשלח לחברו חבית וקנקנים וריש לקיש מדמי ליה כמאן דאמר לחבריה שלח קופתך וסב לך חיטין והכי נמי איתא בבראשית רבה (פרשה יג) ר' יוחנן אמר אין עננים אלא למעלה שנאמר וארו עם ענני שמיא ריש לקיש אמר אין עננים אלא מלמטה שנאמר מעלה נשיאים מקצה הארץ על דעתיה דרבי יוחנן לאחד שכיבד את חבריו בחבית של יין וקנקנים על דעתיה דר"ל לאחד שאמר לחבירו תן לי סאה חיטין אמר לו הבא לי קופתך ובא מדוד כך אמר הקב"ה לארץ אייתי ענני וקביל מיטרא : **אמר** רבי זירא הא מלתא הוה וכו' ואתא רבי ירמיה שדא ביה נרגא. משמע דרבי זירא לא מוקי ליה לקרא בפסולת גורן ותימה דבפ"ק דר"ה (דף יג.) דריש חג האסיף מאי אסיף קציר ופריך רבי חנינא מי מצית אמרת מאי אסיף קציר והכתיב מגרנד ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר אמר רבי זירא הא מלתא הוה בידן ואתא רבי חנינא ושדא ביה נרגא אלמא מודה ר' זירא דבפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר וי"ל דהכא נמי מודה בה רבי זירא ולא קאמר אלא דלא ידע לשנויי קושיא דר' ירמיה : **חבילי** זרדין. מפרש בירושלמי דאין חבילה פחותה מעשרים וחמשה קנים :

דף - יב

אין מסככין בהן. בתחילה משום גזירת אוצר לא גרסינן לכתחילה דדיעבד נמי לא מהני מדרבנן מדקאמר הא מדאורייתא שפיר דמי משמע אבל מדרבנן לא וא"ת והא גבי דבר המקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ קתני מתניתין (לעיל דף יא.). אין מסככין בו אף על גב דדיעבד נמי אינה סוכה אפילו מדאורייתא וי"ל דשאני התם דליכא למיטעי ומהא דקתני מתניתין ואם היו מותרות כשרות לא מצי למידק מידי דאפילו תחילתו הניחן לייבשן מהני התרתן כאלו הוא נענוע דלעיל : **בחיצים** זכרים כשרה. לא דמו לשאר פשוטי כלי עץ כמו דף של נחתומין דפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו.). דמקבל טומאה מדרבנן דהני אפילו מדרבנן טהורין כדפרישית לעיל (דף ה.). גבי מסגרתו למעלה היתה : **בנקבות**

פסולה. קצת תימה כיון דעשוי למלאות ה"ל גולמי כלי עץ דטהורים כמו קתא דסכינא עד שלא שם הברזל: מהו דתימא בית קיבול העשוי למלאות לא שמיה בית קיבול קמ"ל. משמע מהכא דשמיה קיבול וקשה לפירוש הקונטרס דסוף ארבע מיתות (סנהדרין דף סח.) גבי כדור ואימום דפירש שם בקונטרס דנחלקו ר' אליעזר וחכמים בסדר טהרות דחכמים אומרים אין מקבלין טומאה לפי שכלי עור אין מקבל טומאה אלא אם כן יש לו בית קיבול דאיתקש לשק והאי הואיל וקיבולו נעשה למלאות ולהיות מילואו לתוכו עולמית לא שמיה בית קיבול ור' אליעזר אומר מקבלין טומאה דשמיה בית קיבול ולפירושו אתיא מסקנא דשמעתין כר' אליעזר ורבי אליעזר שמותי הוא ודוחק לומר דהכי קאמר קמשמע לן דכי האי דחיצין שמיה בית קיבול לפי שפעמים שנוטלין הברזל מן העץ ועוד קשיא מהא דתניא במס' כלים פי' י"ח (מ"ח) התפילין די' כלים ואין לך עשוי למלאות יותר מתפילין ובסנהדרין. הארכתי ובמסכת כלים פרק כ"ו (מ"ב) אמתניתין דצרור המעות ר' אליעזר מטמא וחכמים מטהרין: **באניצי** פשתן. פי' בקונטרס שכך ראוי ליטמא בנגעים כדאמר פי' במה מדליקין (שבת דף כז: ושם) האונץ של פשתן משיתלבנו פירוש אניצי פשתן לאחר שתקנו במסרק שקורין צריני"ש בלע"ז משמע שר"ל שהפשתן עצמו מטמא בנגעים קודם טווייה ולפירושו אתיא שמעתין כרבי יהודה דפלוגתא היא במסכת נגעים פרק י"א (מ"ח) ומייתי לה בפרק במה מדליקין (שם) דתנן שתי וערב מטמא בנגעים מיד דברי ר"מ רבי יהודה אומר השתי משישלק והערב מיד והאונץ של פשתן משיתלבנו ותמיהה היאך פשתן מטמא בנגעים לשום תנא הא שתי וערב כתיב ועוד דנמצא רבי יהודה מיקל טפי מרבי מאיר בשתי ומחמיר באונץ וכי תימא באונץ לא פליגי ושמעתין ככולי עלמא אכתי מאחר דנראה לטמא בנגעים כשהוא אונץ היאך יוצא שתי מידי טומאה עד שישלק ועוד דאמרינן בפרק במה מדליקין (שם) סומכוס אומר סיככה בטווי פסולה מפני שמטמא בנגעים כמאן כי האי תנא דתנן ומייתי מתניתין דנגעים משמע בהדיא דאין מטמא בנגעים אלא טווי ומיהו בההוא שמעתא גופא פי' בקונטרס אונץ של פשתן שלא נטוה ורוצה לומר דפליגי ועוד קשיא דקאמרינן התם אמר אביי ר' שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד רבי שמעון בן אלעזר הא דאמרן דקתני התם ר' שמעון בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מפשתן והשתא היאך אמרו דבר אחד הא מיפלג פליגי דסומכוס טווי קאמר ור' שמעון בן אלעזר קאמר פשתן אפילו קודם טווייה וכי תימא דלאו דוקא פשתן כמו לענין שלש על שלש מכל מקום מנלן דאיירי בטווי טפי מבאונץ

מאחר דאשכחן רבי יהודה דמטמא אונץ בנגעים לכך נראה כמו שפירש בערוך דאונץ הוא מטוה של. פשתן ושתי וערב דקאמר ר"מ היינו בצמר שניכר בו מהו ערב מהו שתי שזה טווי כלפי היד וזה טווי כלאחר יד אבל דפשתן הכל שוה ואין ניכר ורבי אליעזר בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יז:): דאייתי ליה תרי קיבורי ואמרי ליה הי דשתיא הי דערבא יש לפרש בשל צמר שהדבר ניכר אי נמי בשל פשתן ולבקיאיין כגון רבן של טרסיים ניכר איזה ראוי לשתי ואיזה ראוי לערב ואניצי פשתן נמי אומר ר"ת שהוא מטוה ור"ש בן אלעזר וסומכוס בטווי דווקא מיירי אבל קשה דבמס' נדרים פ' ר' אליעזר אומר פותחין (דף סו:): דאמרינן שמא שעה נאה דומה לאניצי פשתן (ואינה ראויה כלל) ועוד תניא בספרי (פרשת תצא) יכול לא יביא גיזי צמר ואניצי פשתן ויתחמם בהן ת"ל שעטנו משמע דאניצי פשתן דומיא דגיזי צמר שלא נטוה ועוד סוגיא דשמעתין מוכחא דהוא פשתן שלא נטוה ודייק ונפיץ מדקאמר בהוצני פשתן כשרה בהושני פשתן איני יודע ומשמע דמספקא ליה בתרי ולא דייק ודייק ולא נפיץ מכלל דדייק ונפיץ פשיטא ליה דפסולה והיינו אניצי לכן נראה דאניצי פשתן ודאי לאו טווי הוא ואע"ג דאינו מטמא בנגעים הואיל וקרוב הוא לטומאה גזור בהו רבנן לפוסלו לסכך כדאשכחן לקמן (טו.). דאיכא דפסיל נסרים משופין משום גזירת כלים ואפילו מאן דמכשר התם מצי למיפסל הכא והא דקאמר סומכוס סיככה בטווי פסולה מדאורייתא קאמר והוא הדין כשאין טווי מדרבנן כדקאמר ר' שמעון בן אלעזר חוץ מפשתן דמשמע פשתן כגון אניצי ואמרו דבר אחד דקאמר משום דלר' יהודה דאין מטמא בנגעים עד שיתלבנו לא מיפסלי אניצי לסוכה כיון דרחוקין מטומאה אבל סומכוס קאמר סיככה בטווי דמשמע מיד ואפילו תימצי לומר דפסיל ר' יהודה מדרבנן קודם ליבון כמו ר"ש בן אלעזר קודם טווייה על כרחך סומכוס מדאורייתא קאמר מדקאמר מפני שמטמא בנגעים והא דלא קאמר ר' שמעון בן אלעזר וסומכוס ור' מאיר אמרו דבר אחד בסדר המשנה אין כתיב דברי ר' מאיר במס' נגעים וכ"ש דניחא טפי הא דקאמר כמאן כי האי תנא ולא קאמר כמאן כר"מ ועוד משום דר' מאיר לא איירי בסיכוך אע"ג דהא בהא תליא דכיון דמטמא מיד א"כ יפסול לסכך מדרבנן באניצי פשתן ולעולם אונץ של פשתן דר' יהודה טווי כדפירש הערוך וצ"ע ועוד י"ל דרבנן דפליגי עליה דסומכוס סברי סיככה בטווי כשרה אע"ג דמטמא בנגעים דקסברי דלא שייך למילף מפסולת גורן ויקב לפסול בדבר המטמא בנגעים מאחר דאין מטמא בשאר טומאות והיינו אמרו דבר אחד במה שאין מסככין בדבר המטמא בנגעים דליכא למימר דחוץ מפשתן דקאמר ר"ש בן אלעזר בבגד

פשתן איירי וכרבנן כמו אין בו משום שלש על שלש דהיינו בגד דהא לאו מלתא היא דבההוא נמי הי"ק כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש חוץ מן היוצא מן הפשתן :

א

-

יג

דף

אפקותא דדיקלא. מוצא הדקל כשהוא סמוך לקרקע יוצאין בו דוקרנין הרבה סביב ואע"ג דאגידי שהם מחוברים בענפי האילן יחד כך פירש בקונטרס ואין זה אצוותא דדיקלא דפרק כל שעה (פסחים דף לט. ושם) דההוא עשב הגדל סביב הדקל ויוצאים בו משום מרור ואי מן הדקל הוא הא אמר התם מה מצה מן הזרעים ואפשר דהיינו ערקבלין דסוף עושין פסין (עירובין דף כו:) דמפרש התם בגמרא אצוותא חריותא ופ"י שם בקונטרס שהוא סיב הגדל סביב הדקל וצריך לומר דמין זרע הוא ומיהו מדתנן בפרק לולב הגזול (לקמן דף לו:) אין אוגדים את הלולב אלא במינו ואמר רבא בגמרא אפילו בסיב ואפילו בעיקרא דדיקלא שמע מינה דאין זה עשב אלא מן הדקל עצמו הוא ואין זה ערקבלין: **מריתא** דאגמא. פ"י בקונטרס חזרת של אגם ואין משמע כן בפרק כל שעה (פסחים דף לט.) דאמרינן רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מחזר אמריתא אמר ליה מאי דעתך אי משום דמרירי טפי והאנן תנן חזרת אלמא אין זה חזרת אלא מין אחר הוא ששמו מרריתא ויש ממנו שמגדל באגם ושורש שלו נקרא תיעה בפרק אלו טרפות (חולין דף כט. ושם) מאי תיעה עיקרא דמרריתא: **משום** דשכיחן באגמא. כי האי גוונא משני רבא פרק אלו טרפות (חולין דף סב:) גבי תורין של רחבי ואביי נמי אף על גב דמשני הכא והתם שינויי אחריני מכל מקום מודה לרבא דהא בפרק אותו ואת בנו (שם דף פ.) מכשירין עזי דבאלא לגבי מזבח: **בשלש** שמיה אגד. תימה דבמסכת אבות (פ"ג מ"ו) משמע דפחות מחמשה לא שמיה אגד דתנן עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה ביניהן שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין אפילו חמשה שנאמר ואגודתו על ארץ יסדה ומנין שאפילו שלשה שנאמר בקרב אלהים ישפוט ואית ספרים דגרסי איפכא דחמשה נפקא לן מבקרב משום דאעדת דרישיה דקרא קאי ובלשון בקרב משמע אמצע כלומר בחצי עדה דהיינו חמשה ישפוט ושלשה נפקא לן מואגודתו על ארץ יסדה ובפ"ק דברכות (דף ו.) לא משמע כן דאמר התם מנין

לעשרה שמתפללין ששכינה ביניהם שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה ביניהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט ולגירסא קמייטא ניחא ושמא דאף על גב דבעלמא חשיבא אגודה בשלשה האי קרא דואגודתו על ארץ יסדה לא מיתוקם אלא בחמשה משום דכתיב אף ידי יסדה ארץ וביד יש בה חמש אצבעות : **מצות** אזור שלשה קלחים. גבי אזור דפרה לא כתיב אגודה אלא גבי אזור דפסח מצרים כתיב ובסיפרי (פרשת חקת) יליף בגי'ש לקיחה לקיחה מה להלן שלשה דאין אגודה בפחות משלשה אף כאן שלשה ורבנן דלא ילפי לעיל גבי לולב לקיחה לקיחה דמכשרי בשאינו אגוד קסברי דמאזור לאזור נאמרה גזרה שוה ותימה דאי גזרה שוה היא הא קתני סיפא דהך משנה בסוף פרק אחד עשר דפרה לא אגדן כשר ומי'ש מלולב לרבי יהודה דתניא אגוד כשר שאינו אגוד פסול משום דיליף לקיחה לקיחה : **ובהן** שלשה גבעולין. גבעול אחד לכל קלח וקלח דאי שלשה לכל קלח וקלח אם כן היינו ר' יהודה דקתני סיפא ר' יהודה אומר שלש על שלש ומשנה זו שנויה באורך במסכת פרה (פי"א מ"ט) אלא שהגמרא קצרה : **וגרדומיו** כל שהוא. בפרק התכלת (מנחות דף לה :) דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרין וגרדומי אזור כשרין אגב תכלת נקט אזור דגרדומי אזור תנינא דמשנה היא במסכת פרה (שם) אי נמי משום אזור דמצורע איצטריך :

דף - יג

ירקות שאמרו חכמים. בפסח שאדם יוצא בהן ידי מרור חזרת ועולשין ותמכא וחרחבינא דקות הן מאד טינב"ש בלע"ז הלכך אין חוצצין בהן בפני הטומאה אם סיכך בהן גג ומדרבנן הוא דגזור רבנן עליהו שלא יסמכו עליהן לחוץ מפני הטומאה דלמא סמכו עליהו נמי לכי יבשי ומיהו מדאורייתא חייצי דלא מקבלי טומאה דלאו מאכל אדם נינהו ולכי יבשי אין חציצתן חציצה כדמפרש דמפרכי ונפלי ומביאין את הטומאה בעודן לחין דכל כמה דלא יבשו אהל הוא מדאורייתא כדפירש בקונטרס ומה שהוזקק לפרש מדרבנן דאי חשיבי אהל מדאורייתא הוא לענין הבאה אם כן לענין חציצה נמי ואי לא חשיבי אהל לענין חציצה אם כן לענין הבאה נמי לא דלא דמי להנהו דחשיב בפרק שמיני דאהלות (מ"א) גבי מביאין ולא חוצצין דהתם היינו טעמא משום דדבר המקבל טומאה אינו

חוצץ מפני הטומאה אבל לא שייד למיתלי טעמא בהכי דהא מפרש טעמא משום דכי יבשי מפרכי ונפלי ולא מסתבר למימר דאסוכה לחודה קאי דלכאורה אכולה מלתא קאי ועוד דאי בהכי תלי טעמא ממתניתין דאהלות שמעינן ליה דקחשיב אוכלין טמאין אלא ודאי מדרבנן הוא דאין חוצצין הכא והא דלא חשיב להו גבי הנהו דאהלות משום דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן אבל קשה דהיכי מצי למימר דלאו מאכל אדם נינהו הא אמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף לט:) מה מצה שנקחת בכסף מעשר אף מרור כו' ומהאי טעמא ממעט הרדפני דאין יוצאים בו ידי מרור כדפירש שם בקונטרס דהרדפני אינו נקח בכסף מעשר דאינו מאכל ואנן בעינן אוכלין דומיא דיין ושכר ובקר וצאן והגהה היתה שהגיה הר' יהודה בפירוש רש"י דלא מקבלי טומאה משום דלאו מאכל אדם נינהו ואינו כן אלא מאכל אדם הן ואפי"ה חייצי מדאורייתא כל זמן שלא הוכשרו כדתנן במסכת אהלות פ"ח (מ"א) גבי מביאין וחוצצין קחשיב אוכלין טהורין דהיינו שלא הוכשרו וגבי מביאין ולא חוצצין קא חשיב אוכלין טמאין דהיינו שהוכשרו וכן מוכח בהדיא פרק לא יחפור (ב"ב דף יט: ושם) בשמעתין דרקיך ודווקא בתלושין עסקינן דאלו מחוברין לא מביאין ולא חוצצין כדתנן בפ"ח דאהלות (מ"ה) אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והירקות המחוברים לקרקע חוץ מן הירקות שמנו חכמים כלומר גבי מביאין וחוצצין דקחשיב התם בריש פרק ח' האירוס והקיסוס וירקות חמור ודלעת יונית דהנהו אפילו מחוברין חייצי דקביעי וקיימי ואין הרוח מנענען אבל שאר ירקות המחוברים מתנענעין ברוח והווי להו כטלית וספינה שהיא שטה על פני המים ואפילו בעידנא דלא נידי ואין מביאין ואין חוצצין מדקתני בסיפא קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמיד כבש את האבן על גבי טלית מביאה את הטומאה הא לאו הכי לא אבל כשהן תלושין ומונחין בחלון או כנגד ארובה חייצי ושאר ירקות כדאמרינן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כ. ושם) עשבים שתלשן והניחן בחלון או שעלו מאיליהן בחלון ממעטין: **דלא** ליבדרן. פ"ה שאם יבדיל ראשי שיבולים מן הקשין יתפרדו וילכו לאיבוד וי"מ שיכבידו ראשי שבלין על הקשים ולא יתפרדו הקשים מעל הסוכה ברוח: **אם** פסולת מרובה על האוכלין כשרה. אבל אוכל מרובה פסולה אע"ג דאמר בפרק העור והרוטב (חולין דף קכט. ושם) בית שסיככו בזרעים טיהרו משום דבטלינהו יש לחלק בין בית לסוכה דבסוכה לא בטילי דעביד דסתר לה אחר החג אי נמי בעינן דלא מקבלי טומאה בשעת סיכוך משום תעשה ולא מן העשוי אי נמי התם כשעשה בהן שינוי מעשה דבמחשבה לא סלקי מטומאה והכא בשלא עשה בהן שינוי מעשה כדמוכח בתר הכי דפריך אי

הכי מ"ט דרבנן דמה שמניחן ע"ג הסוכה לא חשיב שינוי מעשה וכן בפרק לא יחפור (ב"ב דף יט : ושם) דאמר ריקק אינו ממעט בחלון כדקאמרינן התם משום דלא מבטל ליה ופריך ותיפוק ליה דהוי דבר המקבל טומאה דלא מהני ביטול בלא שינוי מעשה :

א

-

יד

דף

כל ידות האוכלין שבססן בגורן טהורות. משנה היא פ"ק דעוקצין (מ"ה) : **בעתר** בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סד.) פי' בקונטרס עתר פל"א בלע"ז ולא יתכן דבלא ידות נמי יכול להפך בה את התבואה והיא נקראת רחת שמטהרין בה את התבואה מן המוץ שלה כדכתיב (ישע. ה ל) אשר זורה ברחת ובמזרה וכאן פירש פורק"א וכן עיקר :

ב

-

יד

דף

אי דאית בהו ארבעה למה להו לאצטרופי. לההוא לישנא דאמר רב לקמן דבאמצע פוסל בארבעה פריך דלאידך לישנא דאמר דאפילו באמצע אינו פוסל אלא. בארבע אמות לא קשיא מידי : **מצטרפין** לארבע אמות. ולרבי יהודה אין מצטרפין דאפילו מכוסה כולה בהן כשרה : **ומודה** רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר. אנסר שיש בו ארבעה נמי קאי כדמוכח לקמן דפריך מינה לשמואל דאמר סכך פסול באמצע פוסל בארבעה והכי נמי הוה מצי למיתני ומודה רבי יהודה והא דנקט רבי מאיר רבותא היא כדפירש בקונטרס דאפילו רבי מאיר דמחמיר מודה בהא ועוד משום דעיקר ומודה אין בהן ארבעה דאיפליגו בהו קאי ודוקא נקט בין נסר לנסר כמלא נסר דאי איכא פחות אע"פ שסכך פסול בפחות מדי' ישנים תחתיו היכא דמקום הפסול מרובה גרע ומיהו בנסר ארבעה למאי דמוקי לה לשמואל לקמן בסוכה בת ח' אמות מצומצמות דכי יהיב נסר ופסל עד אמצעה מהאי גיסא וחוזר ומתחיל מצדה השני ונותן תחלה נסר ואחר

כך פסל דהווי להו שני פסלים באמצע דאיכא בהו הכשר סוכה בשאר הפסלים לא נפקא מינה מידי בין כמלא נסר לפחות ממלא נסר דאי משום הכשר סוכה שבאמצע אפילו כל השאר מכוסה בנסרים עד הדופן אמרינן דופן עקומה ואי משום להכשיר שאר הפסלין שבין נסר לנסר הווי להו כבאמצעה דאמר שמואל באמצע בארבעה א"כ אינו מועיל וזהו כללו של דבר דנסר ופסל כמלא נסר בנסרים פחותים מארבעה אפילו כל הסוכה עשויה כן כשרה אפילו תחת הנסרים ואפילו לרבי מאיר דהא ליכא ארבעה במקום אחד וכי פסיל להו ר' מאיר היכא דאיכא תרתי נסרים בהדדי דמצטרפין שני הנסרים לארבעה אי נמי היכא דליכא בין נסר לנסר כמלא נסר דלא הוי מחצה על מחצה והיכא דנסרים רחבים ארבעה ויש בין נסר לנסר כמלא נסר לרב דאמר לקמן בין מן האמצע בין מן הצד אינו פוסל אלא בדי' אמות מיתוקמא הך ברייתא דעבידא כולה הכי וכשרה תחת הפסל ולא תחת הנסר ולשמואל מיתוקמא כששני הפסלים באמצע וליכא ארבע אמות עד הדופן וכולה פסולה אף תחת הפסלים חוץ מתחת שני הפסלים שבאמצע דכשרה: **הפכנן** על צידיהן. אליבא דרב לא מיתוקמא הך פלוגתא דאמוראי אלא כרבי מאיר וברחבים ארבעה וקיימא לן בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מו:): ר' מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה אבל לשמואל מיתוקמא שפיר ככולי עלמא ומתוך כך נראה דהלכה כשמואל אף על גב דבעלמא הלכה כרב באיסורי ועוד לקמן פ' לולב הגזול (דף לו:): דקאמר רבי יהודה סוכה אינה נוהגת אלא בארבעה מינין שבלולב ופריך מההיא ברייתא דתניא כוותיה דשמואל דקתני סיככה בנסרים של ארז ולא מייתי מההיא דתניא כוותיה דרב שמע מינה הא דשמואל עיקר:

א

-

טו

דף

רבי מאיר אומר נוטל אחת מבינתים אבל לא יפקפק. שאין פקפוק מועיל לו ורבי מאיר לטעמיה דאמר אין מסככין בנסרים וע"י פסל שבינתים מיתכשרא ולשמואל דאמר לקמן (דף יז:): סכך פסול פוסל באמצע בארבעה מיתוקמא כדפרישי לעיל דניהווי שני פסלים באמצע ואין בו אלא שמנה אמות דדופן עקומה אמרינן עד הכתלים ומפקינן להנך נסרים מן הסוכה אי נמי ס"ל כרב דאמר לקמן סכך פסול בין מן הצד בין באמצע

בארבע אמות הלכך לא פסלי נסרים שבינתים דליכא שיעור פסול ביחד
כך פירש בקונטרס והדין עמו שפירש כן דבתקרה שנסרים שלה רחבים
ארבעה איירי דסתם תקרה כך היא ומדפסלי נסר ד' משום גזרת תקרה
אלמא סתם תקרה כך היה וכן מוכח בגמרא דפריך לשמואל במאי פליגי
ומסיק דבבטולי תקרה פליגי דלרבי מאיר אין מועיל פקפוק לבטולי
תקרה שהנסרים ארבעה ולכך בעי שיטול אחד מבינתים ותימה אדפריך
לקמן מברייתא לשמואל דאמר באמצע פסול בארבעה הוה ליה לאקשווי
ממתני' ולשנויי וי"ל משום דמתניתין לא קתני בהדיא נסרים של ארבעה
אלא מכח סתם תקרה: פרוץ כעומד. נראה דהלכה כר' יוסי דאמר פרק
שני דבכורות (דף יז: ושם) אפשר לצמצם לכל הפחות בידי אדם
מדאפליגי אמוראי הכא בפרוץ כעומד ובפרק שני דחולין (דף כח: ושם)
במחצה על מחצה כרוב והא דקאמרינן התם גבי חלקו לשנים והן שוין
דטמאין שניהן לפי שאי אפשר לצמצם בכלי חרס כולהו מודו כדקאמרינן
בבכורות (דף יז: ושם) משום דאית ביה גומות ואין לומר דשמעתין אפילו
כמאן דאמר אי אפשר וקרי פרוץ כעומד מחצה על מחצה כשדומה לנו
שהן שוין אע"ג דשמא אינן שוין דהא מפרש טעמא פ"ק דעירובין (דף טו:
ושם) ובפי' שני דחולין (דף כח:): דלא הוי כעומד וכרוב משום דהכי
אגמריה רחמנא למשה גדור רובא ושחוט רובא ותיפוק ליה משום
דבלא"ה הוא אסור מספק משום דשמא שייר רובא והא דפריך בגיטין
בפרק הזורק (דף עח. ושם): גבי דאתו תרוייהו בהדי הדדי בארבע אמות
והא אי אפשר לצמצם אפילו תהא הלכה כר"י הגלילי מכל מקום דוחק
הוא להעמיד המשנה בכך שאין רגילות להיות ומסתמא לא כווננו לבא
בבת אחת ובפרק שבועת העדות (שבועות דף לב. ושם)

ב

-

טו

דף

גבי כפרו שניהם כאחת פריך והא אי אפשר לצמצם ומשני רבי יוסי
הגלילי היא ורבי יוחנן משני אפילו תימא רבנן משמע דאין הלכה כרבי
יוסי הגלילי וכן פרק ד' אחין (יבמות דף כח.) גבי אחיות איני יודע מי
שנאן אמר אליבא דרבי יוחנן לא סתם לן תנא כר"י הגלילי לכך נראה
דבידי שמים אין הלכה כמותו והני הוו כבידי שמים אבל בידי אדם הלכה
כמותו כדמוכח הך דשמעתין ובפרק שני דחולין (דף כח.) ויש תימה הא

דאמריי פ"ק דעירובין (דף ה:) לחי המשוך מדופני של מבוי לתוך המבוי פחות מארבע אמות אין צריך לחי אחר להתירו ארבע אמות צריך לחי אחר להתירו וקאמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרו אלא במבוי שמונה אבל במבוי שבעה נותר בעומד מרובה על הפרוץ רב אשי אומר אפילו במבוי ח' לא צריך לחי ממה נפשך אי עומד נפיש נותר בעומד מרובה על הפרוץ אי פרוץ נפיש נדון משום לחי כלומר א"כ אין בלחי ד' אמות מאי אמרת שוו תרווייהו הוה ליה ספק דדבריהם וכל ספק דבריהם להקל משמע דאי אפשר לברר הדבר וי"ל לעולם אפשר למדוד ולברר אלא לא הטריחוהו חכמים למדוד שם מספק כיון דבין עומד נפיש בין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אלא אם כן הן שוין ומילתא דלא שכיחא היא מכל מקום אם היתה איסורא דאורייתא היה אסור כיון דאפשר למדוד ומזה אין להקשות על רב אשי כי שוו כי הדדי לישתרו דקיימא לן פרוץ כעומד מותר דהתם קאי על רב הונא בריה דרב יהושע דסבירא ליה פרוץ כעומד אסור ויש לפרש דהני אמוראי דפרוץ כעומד ומחצה על מחצה כרוב מצי סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ומאן דשרי כשדומה לנו שהפרוץ כעומד משום דאימא עומד מרובה ואת"ל שהן שוין רחמנא אמר לא תפרוץ רובא ומאן דאסר משום דאמר פרוץ מרובה ואת"ל שהן שוין רחמנא אמר גדור רובא וכן לענין מחצה על מחצה דשחיטה והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל כיון דאי אפשר למדוד ומיהו קשה דמשמע דספיקא דאורייתא היה אסור משום חששא בעלמא שמא הן שוין אף על גב דאי עומד נפיש מותר ואי פרוץ נפיש מותר ואם כן היכי דייק (נמי) פרק שני דבכורות (דף יז: ושם) מההיא דנמצא הרוג מכוון בין שתי עיירות דבידי אדם אפשר לצמצם התם נמי אף על גב דאי אפשר לצמצם ולכוון מודו רבנן דמביאין שתי עגלות משום חשש דאורייתא משום דשמא הן שוין ועוד למאן דאסר פרוץ כעומד לא אסר אלא מטעם דאמר ליה רחמנא למשה גדור רובא ולא מטעם דשמא הפרוץ מרובה ואם כן בההיא דלחי אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי כיון דבין פרוץ בין עומד נפיש מותר ומהאי דפריך בשמעתין והא אפשר לצמצם אין לדקדק שום דבר דרבינו חננאל גריס והא אי אפשר לצמצם וכן ר"ת ולגירסתם נמי אין ראייה שיהא הלכה כן דלא הוי כמו אי אפשר לצמצם דעלמא אלא כלומר אי אפשר בשום ענין שלא יהא אויר משהו בין הסכך לשפוד כשממלא בהכשר אותו מלא נכנס ויוצא דאינו דוחק כל כך הכשר לקרבו אצל הפסול שלא יהא אויר משהו בין הכשר לפסול ונמצא שאין הכשר מרובה על האויר ועל הפסול ומשני במעדיף כלומר עד שבא מן הכשר על השפודים שמכאן ומכאן שנתכסה

כל האויר ורבא משני דאפילו תימא אינן מעדיפים אם היו נתונים שתי נותנן ערב אי אפשר שלא יתכסה כל האויר שהכשר נסמך בפסול אי נמי דווקא שתי וערב מהני לרבא אבל בענין אחר לא דגזרינן שמא לא יעדיף אבל שתי וערב אי אפשר בלא העדפה שלא יפול הכשר ולפי זה לא גרסינן כמו שכתוב ברוב הספרים אמר רבא אפילו תימא בשאינו מעדיף ובפרק קמא דעירובין (דף טו:) אינו בשום ספר ובההיא דסוף בכורות (דף ס:) דיצאו שנים בעשירי וקראן עשירי משמע דסבר לה כרבי יוסי הגלילי דאמר אפילו בידי שמים אפשר לצמצם דאי כרבנן דאמרי אי אפשר לצמצם אותו שקדם הוי עשירי ואפילו שתק בו והוה ליה כאילו קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי שאין אחד עשר קדוש שלא נעקר שם עשירי ממנו וכן בההיא דסוף פרק שני דחולין (דף לח:) דתחת אמו פרט ליתום דאוקמינן בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים וכן בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי הא דבעי רבא הלכו באברים אחר הרוב ויש לדחות ההיא דסוף בכורות דאפילו סבר אי אפשר לצמצם כיון דאין יכול להכיר איזה קדם משהו לחבירו ונתכוון לקרות שניהם עשירי ובבת אחת קראם לא דמי לקרא לעשירי עשירי ואחר כך לאחד עשר עשירי והא דקאמרינן התם אבל בבת אחת תרווייהו קדשי לא ממש בבת אחת בצמצום [אלא] כדפירשתי ומיהו קשיא דפרק מי שהוציא והו (עירובין דף נ.) ופרק שני דקדושין (דף נא.) פריך מהך ויצאו שנים בעשירי לרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו ומשמע דקשיא ליה וכיון דבזה אחר זה אין אחרון קדוש בבת אחת לא יהא קדוש לא לזה ולא לזה כמו מקדש אשה ואחותה והיאך יכול להיות זה דדל קריאת שם דידה מהכא כיון דאי אפשר ליה לצמצם ממה נפשך עשירי מאיליו קדוש ויש לומר דמבתרא פריך היאך הוא קדוש כיון דאי אפשר לצמצם אינו קדוש אלא מחמת דיבורו: והא אפשר לצמצם. קא סלקא דעתך דהא דקמתרץ בנכנס ויוצא הכי קמתרץ כל כמותו בנכנס ויוצא הוא דאין דרך לצמצם והא כו' וקתני מתניי כמותן כשרה והוה ליה פרוץ כעומד ומשני אמר ר' אמי במעדיף ומתניי לא אכשר במצומצמין כך פי' בקונט' וקשה דאין זו סוגיא דהש"ס שאינו אלא כמשיב דאינו חושש בקושיא שלו דלעולם איירי בנכנס ויוצא וי"ל במעדיף שמרבה בפסל עד שמכסה השפודים ונמצא סכך כשר רבה על סכך פסול ומבטלו ובענין זה פי' בקונטרס בדרבא אם היו נתונים שתי נותנן ערב ולהאי פירושא קא משמע לן רבא דבמעדיף לא מהני משום דזימנין דלאו אדעתיה לא ירבה בכשר אבל כשמשנה להניח כעין שתי וערב אי אפשר שלא ירבה ומיהו קשה להאי פירושא דאין דומה שיתבטל סכך פסול בכשר אע"פ שהכשר רוב

כיון דאין מעורבין זה בזה וניכר כל אחד בפני עצמו כמו שפיי בקונטרס דכשחבטן דלעיל (דף ט:) שעירבן ואינו ניכר הי ניהו פסול והי ניהו כשר וגירסת ר"ת עיקר דגרס והא אי אפשר לצמצם כדפרישית וניחא לפי גירסתו דלא קיימא השתא רבי אמי ורבא לשנויי כמאן דאמר פרוץ כעומד אסור דלכולהו קאמרינן הכא הך פירכא דאי אפשר לצמצם אבל לגירסת הקונטרס קיימי השתא לשנויי כמאן דאמר פרוץ כעומד אסור והיינו דלא כהלכתא דפרק קמא דעירובין (דף טז:) פסקינן הלכה כמאן דאמר מותר: **בארוכה** ושתי כרעים בקצרה ושתי כרעים. סוגיא דשמעתין כרבי נחמיה דרבנן לא מטמאה בארוכה ושתי כרעים דתנן במסכת כלים פרק י"ח (מ"ה) מטה שהיתה טמאה מדרס ניטלה קצרה ושתי כרעים טמאה ארוכה ושתי כרעים טהורה ורבי נחמיה מטמא ודוקא כשכל המטה קיימת וכולה של אדם אחד שסופו לחזור ולחברה אבל אם נאבד מקצתה או של שני בני אדם הואיל ואין סופן לחזור ולחברה טפי אפילו איכא ארוכה ושתי כרעים קצרה ושתי כרעים טהורה כדתנן במסכת כלים פרק י"ח (מ"ט) ובפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נ:) מיייתין לה מטה שנגנבה חציה או שאבדה חציה חלקוה אחין או שותפין טהורה החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא והא דתנן התם כרע שהיתה טמאה מדרס וחברה למטה שלה טמאה פירשה היא טמאה מדרס והמטה מגע מדרס אלמא דכרע לחודיה טמא היינו לאחר שחברו למטה חוזר לטומאה ישנה אפילו במטה טהורה אבל כל זמן שלא חברו טהורה אע"פ שפירש ממטה טמאה:

א

-

טז

דף

מטה מטמאת חבילה. משנה היא פרק י"ח דכלים ומטמאת חבילה כשהיא מחוברת יחד אבל נתפרקה אבר אבר אינה מקבלת טומאה אפילו בקצרה ושתי כרעים ומכל מקום מודה רבי אליעזר שאם נתפרקה וחזר וחיברה חוזרת לטומאתה כדקאמר ומטהרת חבילה אם טמאה היא אין טבילה עולה לה אברים אברים אלא מתקנה ומטבילה וחכמים אומרים מטמאת אברים כדמסיק בארוכה ושתי כרעים כן ריהטא דמתני' דכלים לכאורה אבל בתוספתא דכלים לא משמע הכי דתניא כיצד כרע שפירשה מן הארוכה עם הקצרה רבי אליעזר אומר הרי זה חיבור ואם הטבילה

אינה חוצצת וחכמים אומרים אינו חיבור ואם הטבילה חוצצת ולפי שיטת התוספי הכי פירושא דמתניי ומטמאת חבילה דכשם כשכולה שלימה אם נטמא אחד מאבריה נטמאת כולה כך נמי כשפירש הכרע מן הארוכה ועומדת עם הקצרה חיבור הוא ואם נטמאת הכרע נטמאת הקצרה והיינו דקתני בתוספתא רבי אליעזר אומר הרי זה חיבור ומטהרת חבילה אם הטביל הכרע והקצרה ביחד אין הקצרה חוצצת עליה כי היכא דלא חייצא במטביל את השלימה וחכמים אומרים מיטמאת אברים ולא חבילה ואם נטמאת הכרע היא טמאה ולא קצרה ואינה חיבור כשלימה והיינו זה דקתני בתוספתא וחכ"א אינה חיבור ומטהרת אברים מטביל הכרע בפני עצמה ולא חבילה הכרע עם הקצרה שהקצרה חוצצת עליה ואינה כשלימה דהמטביל מטה שלימה אע"פ שלא פירקה טהורה: **ומטהרת חבילה**. משמע דפשוטי כלי עץ טמאין כגון מטה דחזיא למדרסות ואית להו טהרה במקוה והא דמשמע פרק רבי עקיבא (שבת דף פד. ושם) דמפץ אין לה טהרה במקוה אומר ר"ת דהתם בשל שיפא ושל גמי והא דאמרין פ' כיצד הרגל (ב"ק דף כה: ושם) גבי מפץ וקמייתי לה בין לטומאת ערב בין לטומאת שבעה דמשמע שיש לו טהרה לאחר שבעה דאפילו באנו לפרש דלדין טומאת שבעה קאמר כלומר להיות אב הטומאה משום דאין לך דבר הטמא טומאת שבעה אלא אם כן הוא אב הטומאה מכל מקום אי לית ליה טהרה במקוה אין יכול ליעשות אב הטומאה כדמוכח בשילהי עירובין (דף קד:): אלא צריך לומר דההיא ברייתא דמפץ במת מנין משמע דמיירי ליה בכל מפץ בין בשל עץ כגון מחצלת של קנים בין בשל שיפא וגמי ודייקינן פרק אמר רבי עקיבא (שבת דף פד.) ממפץ של שיפא וגמי ובפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כה:): דייקינן ממפץ של עץ והא דאית להו לפשוטי כלי עץ טהרה במקוה אף על גב דקרא דבמים יובא דבסוף פרשת שמיני כתיב גבי מקבלי כלי עץ דכתיב מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מכל מקום נפקא לן מאידך קרא דכתיב בפרשת מדין כל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו דליכא למימר מה מעשה עזים מטלטל מלא וריקן דלא שייך למדרש הכי אלא גבי שק שאין דרך לעשותו אלא מלא וריקן שעשוי לשאת בו משאות כדכתיב (בראשית מב) ולהשיב כספיהם איש אל שקו: **דלא חזיי לא לעניים ולא לעשירים**. ואפילו חישב עליהן בטלה דעתו והא דמשמע בזבחים פרק דם חטאת (דף צד.) דמטלית פחותה משלש על שלש מהניא ביה מחשבה דלא דמי דהתם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כדפרישית פרק כ"ח דכלים: **אבל** אם יש שם חלל טפח. מצינן למימר רב הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף י.) גבי בין סוכה לסוכה טפח ושמא מאן דאמר התם ארבעה הכא

מודה דהא לשמואל דאמר התם עשרה הכא לא שייך : בין מלמטה בין מתוך אוגנו. ויש ספרים שכתוב בהן בין מלמטה מתוך אוגנו ולא יתכן דאם כן מלמעלה היינו חוץ לבור דאי בתוך הבור סמוך לשפתו היינו מתוך אוגנו ואם כן היינו כותל שביניהן דקאמר ר"י שמפסיקין בין שתי החצרות ומהלכת על פי הבור ועוד דאם כן לא הוי למעלה דת"ק כגון למעלה דרבן שמעון בן גמליאל דפליגי אמוראי פרק כיצד משתתפין (עירובין דף פו) דרב הונא אמר למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש וזה וזה בבור ורב יהודה אומר למטה למטה מן המים [למעלה למעלה מן המים]:

דף טז - ב

בית שמאי אומרים מלמעלה ובית הלל אומרים מלמטה. בכל הספרים גרסינן איפכא בפי' כיצד משתתפין (עירובין דף פו.): **פירסו** סלקא דעתך מהיכן הביאום. והלא היה אסור להכניס ולהוציא והא הכל מודים לא גרסינן דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא ומחיצה כזו מותר לעשות בשבת כדאמרינן בפרק כל גגות (שם דף צד.) אמר להו שמואל נגידו לי גלימא כך פי' בקונטרס וכמו כן בפרק כל הכלים (שבת דף קכה :) גבי פקק החלון דהאי חלון למעלה בגג אבל מן הצד לא שייך איסור אהל והביא ראייה כמו כן מההיא דכל הגגות דאמר להו שמואל נגידו לי גלימא ואהדרינהו רב לאפיה ופריך לשמואל למה לי למעבד הכי הא אמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה ומשני שמואל דעבד לצניעותא בעלמא משמע דאם היה שמואל אוסר כרב ניחא ליה במאי דעבד שמואל הכי ולא הוה קשיא ליה מידי היכי שרי למיעבד הכי אלמא לא חשיב אהל בדפנות מן הצד דהא לא קפיד רב על עשיית המחיצה אלא משום דקסבר אסור לטלטל הסדין לתוכה וקשיא לפירוש הקונטרס מאי הקשה היאך הביאו הסדינים דלמא דרך מלבוש הביאום ועוד קשה דלשון חלון שייך בכותל ובגג ארובה כדתנן (ביצה דף לה :) משילין פירות דרך ארובה וכמו ארובות שבדלת דפרק בתרא דיומא (דף עו.) היינו בארובות שבגג כמו ארובות השמים (בראשית ז) ועוד מוכח פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מד. ושם) דשייך מן הצד עשיית אהל גבי עשיית דופן פריך והא אתמר עלה הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט ובפרק כיצד משתתפין (שם

דף פו:) גריס בקונטרס כמו שכתוב בספרים פירסו לכתחלה מי שרי והאמר מר הכל מודים שאין עושין אהל עראי לכתחלה בשבת ונראה לר"י דמן הצד נמי שייך עשיית אהל וכל היכא דאמרינן דמחיצה זו מועלת להתיר חשיב עשיית אהל בתחלה כי הך דפרסו סדינין והוי כדופן שלישי של סוכה דחשבינן אהל בפרק מי שהוציאוהו (שם מד.) אבל דופן רביעי אינה אלא תוספת אהל דבלאו הכי משתריא ורב שהקפיד בפרק כל גגות (שם דף צד.) אעשיית מחיצה הקפיד דלדידיה כיון דאסור לטלטל לא היה לפרוש שם סדין בשבת משום עשיית אהל והא דפריך שמואל למה לי למיעבד הכי הא אמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה כל שכן דאם היה אסור לטלטל דטפי הוי קשיא לן היכי שרי למיעבד הכי אלא האמת מקשה ומאן דשרי תוספת אהל אפילו באהל שלמעלה מן הגג נמי שרי כדמוכח פרק המוצא תפילין (שם דף קב. ושם) גבי הנהו דיכרי דהווי בי רב הונא ביממא בעו טולא בליליא בעו אוירא ולקמן פ' הישן (דף כז:) גבי עובדא דרבי אליעזר ששבת בסוכתו של (רבי יהודה) ברבי אילעאי בקיסרי: **מהו דתימא חד לבוד אמרינן תרי לבוד לא אמרינן.** ותימא דהא נמי מלתא דפשיטא היא דמכשירין לעיל (דף ז.) קנה קנה פחות משלשה דדופן סוכה כדופן שבת ושמא סלקא דעתך לחלק בין שתי לערב ואין להקשות דתיסגי בשני חבלים שעוביין יתר מטפח ואמרינן לבוד כדאשכחן פרק קמא דעירובין (דף טז:) דמקיפין בשלשה חבלים והכא בשנים סגי הא אמרינן התם דלא התירו אלא בשיירא: **כי תניא ההיא בסוכה גדולה.** בגבוה הרבה שאין יכול לומר שני לבודין הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו ומעמידה בפחות משלשה סמוך לקרקע כך פירש בקונטרס אבל בכל הספרים גרסינן מאי קמ"ל דמשלשל דפנות מלמעלה למטה כר' יוסי לפיכך צריך לפרש דמעמידה למעלה בפחות משלשה סמוך לסכך ואפילו גבוה הרבה מן הארץ כשרה כרבי יוסי דמתניתין דאמר מחיצה תלויה מתרת: **פס ארבעה.** בהאי דמעומד שייך לשון פס ולעיל דרחבה לגובה הדופן שייך לשון מחצלת: **בפחות** משלשה סמוך לדופן. מצות סוכה בשתי דפנות דשיטה דכולהו אמוראי דלעיל בפירקין (דף ו:) כרבנן דאמרי שתים כהלכתן היינו כמין גאם ואם האחת מן הדפנות שלימות ונתונה מזרחית מוקי לה להאי פס ארבעה ומשהו לצד דרום או לצד צפון בפחות משלשה לדופן מזרחית ונחשב כסתום ויש כאן שתי דפנות שלימות ותימא למה לי פס ארבעה יעשה פס שני טפחים ויעמידנו סמוך לדופן וירחיק שלשה טפחים פחות משהו ויעמיד פס אחד של שני טפחים

ומשהו דכוותיה פריך פ"ק דעירובין (דף י:) דאמר רב יהודה מבוי שהוא רחב ט"ו אמה מרחיק שתי אמות ועושה פס ג' אמות ופריך ואמאי יעשה פס אמה ומחצה וירחיק שתי אמות ויעשה פס אמה ומחצה וליכא לשנויי הכא כדמשני התם דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה דהכא כל הפחות מג' כלבוד דמי והוה ליה כסתום דאפילו עשה כל דפנות הסוכה קנה קנה בפחות מג' כשרה כדתניא לעיל (דף ז.) דופן סוכה כדופן שבת ובלבד. שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים ואין שייך לחלק כלל בין סוכה של ג' דפנות לסוכה של ארבעה ועוד קשיא טפי דבשני פסין שיש בכל אחד חצי טפח ומשהו סגי דמוקי חד בפחות מג' סמוך לדופן ואידך מוקי בפחות מג' סמוך לראשון וי"ל משום דאמרינן בסוף פ"ק דעירובין (דף טז:) דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה ואם היו שני פסין שאין בכל אחד ארבעה הויה לה כמחיצה של שתי: **אויר פוסל**. כל הסוכה בשלשה בין באמצע בין מן הצד סכך פסול פוסל כל הסוכה בארבעה באמצע כגון שהוא רחוק מן הכותל ארבע אמות דאינו יכול לבטלו משום עקימת דופן ונמצא חוצץ בין כשר לכשר ודוקא כשמתחיל מדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה עד הפתח דהשתא חוצץ האויר או הפסול בין כשר לכשר וליכא ג' דפנות לא לזה ולא לזה אבל אם מתחיל מן הדופן שבצד ומהלך עד הדופן שכנגדו אם . נשאר מן הכשר לצד הדופן האמצעי כשיעור הכשר סוכה כשרה דהא אית לה ג' דפנות ושל צד הפתח פסולה והיכא דהאויר או הפסול אין מהלכין על פני כל הסוכה כגון דאיכא באמצע סוכה ג' על ג' אויר או ארבעה על ארבעה סכך פסול אם ממנו ועד הדופן האמצעי כדי הכשר סוכה הכל כשר בין מה שבצדדין בין מה שלצד הפתח ואפילו מה שיוצא לחוץ לגמרי דהואיל והכל מחובר לשיעור הכשר סוכה הרי זה כפסל היוצא מן הסוכה דניתר בלא דפנות כדאמרינן [לקמן] (דף יט) דנידונין כסוכה ואפשר אפי" . אין כדי הכשר סוכה ממנו עד דופן האמצעי מצטרפין זה עם זה לכדי הכשר סוכה ואין האויר והפסול חוצצין מאחר שהכשר מתחבר יחד דרך הצדדים: **אילו איכא סכך פסול פחות מארבע ואויר פחות מג' מאי כשרה**. ואין באויר שיעור לפסול ואין בסכך פסול שיעור לפסול אין מצטרפין זה עם זה לפסול כיון דלא שוו שיעורייהו להדדי כדאמרינן ומיהו היכא דאיכא שני טפחים סכך פסול ושנים של סכך פסול ואויר מפסיק ביניהם פחות מג'

איכא לספוקי אם שני הפסולין מצטרפין לארבעה לפסול את הסוכה דשמא כיון דאזיר מפסיק בינתים לא מצטרפי או שמא כיון דאין באזיר ג' מצטרפין ומיהו היכא דליכא בפסולים ד' ואזיר פחות מג' מפסיק ביניהם אין האזיר משלימו לארבעה במה שחושבו כסתום מחמת לבוד דלא אמרינן לבוד להחמיר :

ב

-

יז

דף

הבגד ג' על ג'. משנה היא במסכת כלים פרק כ"ז [מ"ב] והכי מיתניא הבגד מטמא משום ג' על ג' למדרס ומשום ג' על ג' לטמא מת השק ארבעה על ארבעה והעור חמשה על חמשה ומפץ ששה על ששה שוין למדרס ולטמא מת והשתא הבגד ג' אצבעות על ג' אצבעות לטמא מת דמרבינן לה פרק במה מדליקין (שבת דף כו :) מדכתיב והבגד דחזי לעניים אבל מדרס תלוי במידי דחזי לישיבה ובפחות מג' טפחים על ג' טפחים לא חזי אבל שק ועור ומפץ שוין למדרס ולטמא מת : **ותני** עלה הבגד והשק והעור והמפץ מצטרפין זה עם זה. משנה היא פרק קדשי מזבח במסכת מעילה (דף יח.) וקתני סיפא א"ר שמעון מ"ט מפני שהן ראויין ליטמא במושב והכי תנן במעילה הבגד והשק והעור והמפץ מצטרפין דווקא כסדר הזה לפי ששיעורן קרובין זה לזה אבל בגד ועור או שק ומפץ דשיעורן רחוקים זה מזה אין מצטרפין ודוקא חמור מצטרף לקל ולא קל לחמור כדתנן התם במסכת כלים (פכ"ז מ"ג) היה עושה ב' מן הבגד ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן העור ארבעה מן העור ואחד מן המפץ טהור חמשה מן המפץ ואחד מן העור ארבעה מן העור ואחד מן השק ג' מן השק ואחד מן הבגד טמא זה הכלל כל שחיבר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור ומתוך הכלל דאתא לרבוויי משמע דלאו דוקא קתני מתניתין דמצטרפין כסדר הזה : **כדתנן** המקצע מכולן טפח. משנה היא התם במסכת כלים (ג"ז שם מ"ד) דמאיזה מהם שיקצע טפח ויעשנו טלאי למרדעת של חמור טמא וה"ה דהוה מצי למימר הואיל ושוין לכי האי דתניא במסכת מעילה בסוף פ' קדשי מזבח (דף יח.) קיצע מכולן ועשה מהן בגד למשכב שלש למושב טפח לאחיזה כל שהוא כלומר לעשות טלאי למשכב כגון לכר או לכסת או לשאר דברים המיוחדים למשכב שיעור הטלאי ג' טפחים דומיא דלמושב טפח דהיינו לעשות טלאי למושב כגון

למרדעת של חמור כדמוכח הכא וכן ההיא דתניא בתוספתא המקצע למשכב אין פחות משלשה ולמושב טפח ולמעמד כל שהוא ואותו מעמד היינו אחיזה דמעילה והתם מפרש מאי לאחיזה אמר ריש לקיש שכן עומד ונוולא במתניתא תנא הואיל וראוי לקוצצי תאנים ופירש בערוך ראוי אותו משהו לאורגים כשהן מחליקין את המטות של אריגה בסובין או בשום דבר כדי לחזק כורך משהו בגד על אצבע ומחליק את הטוי ואותו סמרטוט שעל אצבעו משמר אצבעו שאין החוט מחתכו ואותו שכורך באצבעו קרוי נוולא וראוי נמי לקוצצי תאנים אותן שמבקעין את התאנים ומולחין אותן כורכין משהו על אצבען שלא ידבק בשומן התאנים:

דף יח - א

אין לבוד באמצע. היינו למעלה דדפנות מכשירין לעיל (דף ז.). קנה קנה פחות מג' ומקורת מבוי פריך שפיר דהיינו נמי למעלה ופריך בין למאן דאמר פ"ק דעירובין (דף יב:) קורה משום היכרא בין למאן דאמר משום מחיצה וא"ת אם אין לבוד באמצע א"כ צלתה מרובה מחמתה תיפסל עד שתהא מכוסה יפה ומעובה כמין בית שלא יהא בה נקב לאו פרכא היא דהכא מיירי כשהאוויר מהלך על פני כולה ובסיכוך נחלקו לשנים והא דאין סכך פסול פוסל בפחות מארבעה ואע"ג דאין לבוד באמצע לא דמי לאויר דהא מה נפשך יתר משלשה הרי יצא מתורת לבוד ואפילו הכי אינו פוסל לפי שאינו חשוב להיות חוצץ ומפסיק בינתים: אין בארובה פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנגד ארובה כל הבית כולו טהור. בסיפא גרסינן כי רישא ובדברים אחרים יש ביניהם חילוק במסכת אהלות פרק י' והכא לא מייתי לה כולה שדרך הגמרא לקצר משניות של סדר טהרות: **סיכך** על גבי אכסדרה שיש לה פצימין. במשנתנו פירש בקונטרס (לעיל דף יז.). חצר המוקפת אכסדרה חצר זו מוקפת בתים ופתוחים לה סביב משלש רוחות ולפני הבתים עשויין אכסדראות סביב לג' רוחות והאכסדרה פתוחה היא ואין לה דופן לצד החצר וזה סיכך על גבי אוירה של חצר ואין דופן לסוכה זו אלא מחיצות הבתים המפסיקות בין הבתים לאכסדרה ונמצא תקרת האכסדרה מפסקת סביב בין סכך לדפנות ואם יש ברוחב האכסדרה ד' אמות פסולה

פחות מד' אמות כשרה דאמרינן דופן עקומה דוגמא לדבר קלויי שטר"א של האומות שיש לה אויר שיש בה עשבים והקיף האכסדרה סביב לה וכשיש בתקרת האכסדרה ארבע אמות ויש לצד הסוכה פצימין לאכסדרה עמודים כמין חלונות וביניהן פחות משלשה כשרה דאמרינן בה לבוד וכשאיין בה פצימין פליגי דאביי אמר כשרה דאמרינן פי תקרה יורד וסותם דהוא עוביין של נסרים שבתקרה עובי ראשיהם הכלה לצד הסוכה יורד וסותם מכל צד ורבא אמר פסולה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם כדמפרש טעמא לקמן כך פירש בקונטרס והא דאיצטריך ליה לאשמועינן שיש לה פצימין דכשרה על ידי לבוד משום דלאידך לישנא קפסיל רבא וקסבר דלא אמרינן הכא לבוד לפי שהפצימין לחלל האכסדרה נעשה ולא לאויר החיצון

ב

-

יח

דף

ולמאי דפיי בקונטרס דלאביי פי תקרה יורד וסותם מכל צד קשה דהא לבתר הכי מסיק דכי אפחית דופן אמצעית ונשתייר בסוכה שתי דפנות זו כנגד זו כמין מבוי מפולש דבהא מודי אביי דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם כ"ש כאן דאין לה דפנות כלל ומיהו בקונטרס חילק משום דהתם מיירי בחצר בלא אכסדרה דפירש לדידך דאמרת פי תקרת אכסדרה יורד וסותם תימא נמי בסוכה העשויה בחצר מסוככת בנסרים עבים שאין רחבים ד' ונפחת דופן האמצעי ושנים מכאן ומכאן קיימין מכשרת לה נמי על ידי פי תקרה שלה ותימא בה פי תקרת נסרים יורד וסותם אמר ליה בההיא מודינא לך כיון דאויר פתוח לנגדה דמיא למבוי מפולש ועשוי לקפנדריא ולבקעת רבים משמע מתוך פירושו שרוצה לפסול יותר לפי שאויר החצר מקיף סביב לסכך מהיכא דתקרת האכסדרה מקפת לו משום דהאי דמי טפי למבוי מפולש מהאי וסברא משונה היא לפיכך נרא' כי מעיקרא פליגי בסיכך על אכסדרה שאין לה פצימין ביש לה שתי דפנות כהלכתן כמין גאם מזרח ודרום או מזרח וצפון דאורחא דמלתא למיעבד צניעות קצת ואע"ג דאין כאן שלישית כלל שרי אביי על ידי פי תקרה ורבא מקשה לאביי דאילו היו שתיים זו כנגד זו וליתא לאמצעית אי הוה שרי לה על ידי פי תקרה והאי דנקט הפחית לאו דוקא דהוא הדין אם נעשית כך מתחלה ושמא כשנעשית כך מתחלה שייך ביה נמי לשון פחיתה

ואמר ליה אביי בהא מודינא לך דלא אמרינן פי תקרה משום דהוה כמבוי מפולש דלית להו לרבנן פי תקרה כדתנן בסוף כל גגות (עירובין דף צה.). דפליגי בבונה עלייה על גבי שני בתים ואפילו רבי יהודה דשרי התם הני מילי גבי שבת דאית ליה שתי מחיצות דאורייתא אבל גבי סוכה דשלש מחיצות דאורייתא מודה דמפולשות לא אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם ורבא דהוה מקשה סלקא דעתיה דאפילו לרבנן דלית להו פי תקרה התם אמר אביי כאן פי תקרה יורד וסותם מיגו דשייך לגבי אכסדרה שאינה מפולשת דהוה אמרינן פי תקרה אם היתה צריכה מהני נמי לגבי סוכה המפולשת ומיהו לפי מה שפירשתי קשיא דמשמע פרק כל גגות (שם דף צג.) דמפולשת מכשר נמי אביי דאמר ליה רבא לאביי ולא מצינן מחיצה לאיסור והא סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין כשרה ואלו השוה את פצימיה פסולה אמר ליה לדידי כשרה לדידך סילוק מחיצות היא והשתא יש לה פצימין דהתם לא הוי כיש לה פצימין דהכא דעל כרחך בההיא דהתם פליגי וזהו פי' דשמעתין דהתם לפי מה שפירש בקונטרס שם דסיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין יש לה שתי דפנות כהלכתן לארכה ועשויה כמבוי ובדופן שלישית קבועים עמודים בזויות ויש להן טפח כשרה דתנן שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח ואפילו השוה את הפצימין שבנה שתי מחיצות בתוכה אצל מחיצות הראשונות ונמצאו פצימין עומדין בין ב' המחיצות מכאן ובין ב' המחיצות מכאן ובתוך האכסדרה אין נראין פסולה דאין לה אלא שתי מחיצות לדידי כשרה דפליגא עלך בהא מילתא דאפילו אין לה שום מחיצה דאית לי פי תקרה יורד וסותם דסתם אכסדרה תחובין לו קורות מלמעלה מעמוד לעמוד שעליהן נותנין את התקרה והנך קורות יש להן פה דהיינו תקרה שאינה עגולה אלא מרובעת ולדידך נמי דאמרת פסולה אין כאן מחיצה לאיסור דהכא היינו טעמא שסילק מכאן את הפצימין ואת המחיצות הראשונות על ידי מחיצות הללו ומעמידה על אלו לבדן והשתא לפי מה שחילק בקונטרס בין מפולשת לאויר החצר למפולשת לאכסדרה ניחא אבל לפי מה שפירשתי קשיא וצריך לומר דשתי דפנות דהתם לאו במפולשות זו כנגד זו אלא כמין גאם כדפרישי' והפצימין במקום שלישית של טפח וארבע פצימין לארבע זויות של אכסדרה שכן דרך להושיב קורות מעמוד לעמוד לבנות עליהם תקרת האכסדרה ואותן העמודים בולטין בראשי הדפנות במקום טפח וכשהשוה פצימה שעשה מחיצות אחרות כנגד אותן שתים כמין גאם מבפנים לפצימין ואינן נראין בתוך הסוכה ומי"מ לאביי כשרה מכח פי התקרה אפילו ליכא מחיצות כלל ומיהו פצימין דשמעתין דפליגי בהו באידך לישנא מכח לבוד צריך

לאוקומי במוקפת פצימין הרבה ואין שם מחיצות כלל אלא הנך פצימין נעשין מחיצות לסוכה מכח לבוד ואם באנו להשוותה לההיא דעירובין וביש לה שתי מחיצות והפצימין לזויות צריכין אנו לומר שיש לכל זוית שני פצימין סמוכין זה לזה בתוך שלש ואין בעוביין טפח אלא מכח לבוד וכ"ש דניחא ליה טפי טעמא דרבא דמצינן למימר דקסבר דגמירי טפח בלא לבוד דלא אמרינן לבוד אלא למחיצות שלימות ולא למחיצה של טפח: **אכסדרה** בבקעה. בפרק כל גגות (עירובין דף צד:) פירש בקונטרס דנקט בבקעה משום דבבקעה הויא אכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה ועומדת קירויה על ד' יתידות אבל בעיר סתם אכסדראות סמוכות לבית או לחצר ודופן הבית סותמה מאחריה ומודה שמואל התם דיורד וסותם וזהו כפי גרסתו דגריס בשילהי. כל גגות (שם דף צד:) ומי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם ומשני כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה ופירש שם בקונטרס כי לית ליה בד' במקום שצריך לעשות ארבע מחיצות בסתימת פי תקרה כגון אכסדרה אבל בג' אם היתה בה מחיצה אחת כהלכתה ופי תקרה לשלש מחיצות מכשר וקשיא דהא מוקמינן הכא אביי כרב ולעיל קאמר אביי בההיא מודינא לך משום דהוה כמבוי מפולש אלמא דאפילו בשתי מחיצות לית ליה פי תקרה כ"ש היכא דליכא כלל ואם באנו לחלק משום דאיסור בקעה דהתם כרמלית דרבנן אם כן לרבא נמי נימא הכי ועוד פליגי ר' יהודה ורבנן בסוף כל גגות (שם דף צה.) גבי שתי מחיצות ברה"ר אי אמרינן פי תקרה או לא וגבי בקעה אמר רב פי תקרה אפילו בלא מחיצות אם לא משום דזה מדאורייתא וזה מדרבנן ור"ת גריס איפכא וכן ר"ח כי לית ליה בשלש כלומר כשאין בו כי אם שלש מחיצות והרביעית פרוצה במלואה דסתם אכסדרה כך היא כדאמרינן בשלהי לא יחפור (ב"ב דף כה:) עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף כט:) מפני מה נברא העולם בה"א מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא אבל בארבע כשיש שם ארבע מחיצות כגון שיש ברביעית שני לחיים ומשהו דאיכא שם מחיצה אע"פ שפרוצה ביתר מעשר אית ליה פי תקרה ורב אפילו פרוצה במלואה ואפי' בשתי מחיצות אית ליה פי תקרה ובלבד שלא יהא מפולש מדקפריך בשלהי כל גגות (עירובין דף צד:) גבי וכן בית שנפרץ משתי רוחות מאי שנא מרוח אחת דאמרינן פי תקרה יורד וסותם משתי רוחות נמי אמרינן פי תקרה יורד וסותם ומשני רב כגון שנפרץ בקרן זוית דקיריו באלכסון והדתניא התם לעיל בההוא פירקא (דף צג.) בית שחציו מקורה וחציו אינו מקורה גפנים כאן מותר לזרוע כאן דאמרי' פי תקרה יורד וסותם אע"ג דליכא התם שם ד' מחיצות אין

לדמות כלאים לשבת דאפילו פאות מותר לכלאים כדאמרינן פ"ק דעירובין (דף יא.) והאי דנקט הכא בבקעה לפי ר"ת יש לפרש דנקט בקעה שהוא מקום איסור טלטול דבקעה שהיא כרמלית אי"נ משום דאיירי נמי באכסדרה שיש לה שתי מחיצות דהתם נמי אית ליה לרב פי תקרה ובלבד שלא תהא מפולשת כדפרישית ואי הוה נקיט אכסדרה שבחצר הוה משמע דווקא כשיש לה שלש מחיצות דסתם אכסדרה שבחצר מושכת בכל אורך שבחצר או ברוחב אלא שהיא עד אמצע החצר ופרוצה במלואה לפנים :

א

-

יט

דף

אחוי ליה נראה מבחוץ ושוה מבפנים. תימה היאך הוא מועיל בסוכה כיון דלא מינכר מבפנים שלישית של טפח דאי משום מיגו חדא דאטו מי לא עבד רב כהנא סוכה אלא בשבת ועוד דלשלישית דאורייתא לא מהני מיגו כדפי' לעיל: **לבראי** לא עבידי. פי' בקונטרס דופן אמצעי זה לא נעשה לכך וקשה דממתניתין שמעינן ליה דכשר דקתני וכן חצר המוקפת אכסדרה דאם אין מן הכותל לסיכוך ד' אמות כשרה אע"ג דמחיצות בית לאו לבראי עבידי כדאמרינן לעיל (דף יז.). ונראה דאקנים היוצאים לאחורי סוכה קאי ואית ספרים דגרסי בהדיא מהו דתימא הני קנים לגוואי עבידי לבראי לא עבידי ס"ד לפוסלה לפי שאינה עשויה לצל קמ"ל דכשרה: **לא** יהא אלא אויר. ופשיטא דכשר דאפילו האויר החמור ממנו אינו נפסל בשיעור זה אמר ליה רבי אבא להכי אהני נידון כסוכה דאשמעינן לומר שישנים תחתיו דאילו אויר פחות משלשה מצטרף להשלים שיעור הסוכה אבל אין ישנים תחתיו כך פירש בקונטרס וקשיא אמאי נקט ר' אושעיא סוכה קטנה הא בסוכה גדולה נמי איצטריך לאשמועינן דישנים תחתיו ודוחק הוא לומר דנקט סוכה קטנה משום דאשמעינן בה תרתי דמצטרף וישנים תחתיו ועוד קשה דכל מקום חשבינן אויר פחות משלשה כסתום על ידי לבוד ולא דמי לסכך פסול פחות מג' דאין שייך לעשותו כסתום בסכך כשר מאחר דיש בו סכך פסול ועוד מי יוכל להזהר בסוכה מלאה נקבים שאין צלתה מרובה מחמתה אלא משהו שלא ישן כנגד הנקבים ונרא' כספרים דגרסי' התם אויר מצטרף וישנים תחתיו וזה מצטרף ואין ישנים תחתיו כלומר הא דאפשיטא דכשר אפילו אויר החמור ממנו אינו

נפסל כשיעור זה אדרבה סכך פסול חמור ממנו דאין ישנים תחתיו והוה
אמינא מטעם זה דאין מצטרף כדמתמה בתר הכי מי איכא מידי ומיהו
קשיא מסיככה בשפודין דמכשירין בשיש ריוח ביניהן כמותן ואי אפשר
שלא (יתן) כנגד השפודין לכך צריך לפרש בשיש הכשר סוכה בלא האויר
ובלא הפסול ישנים תחתיו בין בזה בין בזה ולהכי נקט סוכה קטנה
ובירושלמי דברכות פרק שלשה שאכלו משמע דאויר מצטרף ואין ישנים
תחתיו כפירוש הקונטרס וז"ל אן קיימין בסוכה וילפינן מטיט הנרוק
דתנינן תמן הרחיק הסיכוך מן הדפנות ג' טפחים פסולה פחות מכאן
כשרה מהו לישן תחתיו התיב ר' יצחק בן אלישב הרי טיט הנרוק
שמשלים במקוה ואין מטבילין בו אף הכא משלים בסוכה ואין ישנים
תחתיו :

ב

-

יט

דף

טיט הנרוק יוכיח. פירש בקונטרס כדתנן במסכת מקואות (פ"ז מ"א)
ואלו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח וטיט הנרוק
ומעלין היינו משלימין אבל בפני עצמו לא וקשה דמה יוכיח. הוא זה
דאויר נמי בפני עצמו לא ואין זה יוכיח דטיט הנרוק בשעה שהוא משלים
חזי לטבילה ולא דמי לאויר דאין ישנים תחתיו אפילו בשעה שהוא
מצטרף ונראה דטיט הנרוק נמי אפילו בשעה שמצטרף אין מטבילין בו
והכי תנן במסכת מקואות פרק שני (מ"י) . מקוה שיש בו ארבעים סאה
מים וטיט ר' אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט ר' יהושע
אומר במים ובטיט באיזה טיט אמרו בטיט שהמים צפין על גביו ואם היו
המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט
ואיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר
מקום שאין קנה המדה עומד אבא אליעזר בן דלעאי אומר מקום
שהמשקולות יורדות ר"א אומר היורד בפי החביות ר' שמעון אומר
הנכנס בשפופרת הנוד רבי אלעזר בר צדוק אומר הנמדד בלוג ומיהו קשה
דאמר ר"ל פרק ב' דזבחים (דף בב.) כל המשלים למי מקוה משלים למי
כיוור ולרביעית אינו משלים ופריך למעוטי מאי אילימא למעוטי טיט
הנרוק היכי דמי אי דאין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אינו
משלים והשתא אי איתא דטיט דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע הוא טיט

הנרוק היכי שביק כל הני שיעורי דר' מאיר ור' יהודה ואבא אליעזר וכולהו תנאי דמקואות ונקט שיעורא דפרה שוחה ושוחה ממנו דלא תנן ושמא כל הנך שיעורי דהני תנאי בהכי תלי טעמייהו דמר סבר דבהאי שוחה ובהאי אינה שוחה ואין שייך לומר ניחזי אנן דאין כל הפרות שוות והא דמשמע בפרק כל הבשר (חולין דף קו. ושם) דמים שנפסלו משתיית בהמה טובל בהן כל גופו לא נפסלו מחמת טיט איירי אלא ממאיס ומסריח ולא חזו לשתיית בהמה אבל אין טיט מעורב בהן ולכך כשרים לטבילה: **העושה** סוכתו כמין צריף. בכי האי גוונא איירי דלאחר שמשך השיפוע בגובה עשרה איכא עדיין במשך סוכה רוחב ז' דבענין אחר לא מכשרי רבנן דהא בעינן גבוה עשרה במשך ז' בגובה י' ואפשר כשיש שם משך ז' בגובה י' שאף תחת השיפוע שאין גבוה י' כשרה כיון שיש בה ד' ברוב מידי דהוה אפסל שיוצא מן הסוכה לרבה ורב יוסף דלעיל דמכשרי בקנים היוצאים מלפני הסוכה: **שאם** הגביה מן הקרקע טפח. ועשה בנין זקוף טפח והושיב עליו ראשו של שיפוע למטה וכן הרחיק מן הכותל טפח שעשה בסמוך לכותל סכך רחב טפח וסמך עליו ראש השיפוע העליון ומתוך לשון הקונטרס משמע דאותו טפח שהגביה הרחיק אפילו הוא אויר כשרה דנחשבו כסתום מטעם לבוד דפירש הקונטרס אם הרחיק ראש הסמוך לכותל מן הכותל טפח והיתה סמוכה על יתדות וקצת משמע כן בירושלמי דגרסינן מודה רבי אליעזר לחכמים שאם היתה נתונה על ארבעה אבנים [] או שאם היתה גבוהה מן הארץ פותח טפח כשרה: **לסיכוך** מסככין בה ואינה מקבלת טומאה. דכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן דילפינן ממשכן פרק במה מדליקין (שבת דף כח. ושם): **כאן** בגדולה כאן בקטנה. לא משום דתהוי רישא בחדא וסיפא בחדא אלא נקט ברישא עשאה לשכיבה בכל מחצלות משום דאיכא מחצלת דסתמא לסיכוך ובסיפא נקט עשאה לסיכוך בכל מחצלות משום דאיכא מחצלת דסתמא לשכיבה: **אמר** רבא בגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך. ולסיכוך דקתני מתניי בין בסוף מילתיה דתנא קמא בין בר"א אסתמא קאי והכי קאמר עשאה לשכיבה בהדיא מקבלת טומאה ואין מסככין בה ואם אנו יכולין לומר בה שהוא לסיכוך והיכי דמי כגון דלא פריש מסככין בה ואינה מקבלת טומאה כך פירש בקונטרס ודוחק לפרש דלהכי שיירה תנא קמא לקטנה ולא תנייה משום דסבר גדולה דווקא הוא דאמרין בה סתמא לסיכוך הא קטנה סתמא לשכיבה ואתא ר"א למימר קטנה כגדולה וקשיא דהשתא לא פליג ר"א אעיקר מילתיה דתנא קמא אלא אדיוקא ונראה לפרש דלא אתא רבא לשנויי אלא מילתיה דר"א אבל מילתיה דתנא קמא לעולם כדשנינן

ולסיכוך דקאמר ר"א היינו כדפירש בקונטרס אם יכול לומר שהיא לסיכוך כגון בסתם טהורה ומסככין בה:

א

-

כ

דף

אחת קטנה ואחת גדולה מיבעי ליה. פירש בקונטרס דאיפכא גרסינן ובמתניתין גרסינן אחת קטנה ואחת גדולה ופריך דאחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה דדרך התנאים בכל מקום דההוא דפשיטא ליה תני ברישא כדתנן ברי"ה (דף כט:): אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין ובבבא קמא (דף נ:): אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה ובמסכת סוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש וטובא תנן התם גבי מערכי מלחמה ונראה דאין ראיה מבור ובונה לכאן דהכי נמי תנן בסנהדרין (דף לב.) אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה ותנן נמי בפ' החולץ (יבמות מא.) גבי הבחנה אחד בתולות (ואחד קטנות) ואחד בעולות ובפרק הבא על יבמתו (שם דף נג:): אחד המערה ואחד הגומר ובפרק המפקיד (ב"מ דף מ:): תניא אחד הלוקח ואחד המפקיד לפקטים ומפרש התם כי היכי דמפקיד מקבל פקטים לוקח נמי מקבל פקטים בכל הני מזכיר הפשוט באחרונה אבל ההיא דיבנה ראיה היא דלפי תנא קמא שאמר אין תוקעין אלא ביבנה קא מהדרי ליה אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין וכן ביבמות פרק האשה (דף קטז.). דקאמרי בית הלל לא שמענו אלא בבאה מן הקציר בלבד אמרו להו ב"ש אחת באה מן הקציר ואחת באה מן הזיתים וה"נ הזכיר ת"ק מחצלת גדולה ועל זה שייך לאהדורי אחת היא גדולה ואחת היא קטנה כלומר כמוה היא הקטנה ואינה חלוקה לדין שני: **של** שיפה ושל גמי. בסיפא פליגי ר' דוסא ורבנן בשל קנים ושל חילת משמע בשל שיפה ושל גמי לא פליגי ולא אשכחן בהדיא דפליגי בשל גמי לענין מדרס והא דלא תני ליה הכא למאן דאמר מאי חוצלות מזבלי ניחא דאין זה מחצלת ואפילו לריש לקיש דאמר מחצלת ממש לא תני לה הכא משום דלא איתשיל הכא אלא לאשמועינן במה מכסין ובמה אין מכסין: **ושל** חילת. בקטנה מיירי: **תנן** התם כל החוצלות. משנה במסכת עדיות פרק שלישי מיטמא טומאת מת בדאית ליה גדנפא מוקמי לה דחשיב בית קיבול ואע"ג דפשוטי כלי עץ הרחבים העשויים להניח עליהם דבר כדף של נחתומין מטמאין מדרבנן

כדאמר פרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו. ושם) הכא היכא דלית להו
גדנפא עשוין לסיכוך : עלה הלל מבבל ויסדה. שלמד משמעיה ואבטליון
כדאיתא בפסחים פרק אלו דברים (דף סו.):

דף - כ - ב

חזיין לפרסי. מסך לפני הפתח ומקבל טומאה הוא כדאמריי סוף פרק
קמא דביצה (דף יד : ושם) מפני מה אמרו וילון טמא : חזיין לנזייתא. פי
בקונטרס לכסות בהן גיגית שעושין בה שכר ואי אפשר לומר כן דשעם
וגמי לא מקבלי טומאה אלא מתורת כלי עץ דאיתקש לשק ובמסכת כלים
פי"ו [מ"ח] תנן גבי כלי עור וכלי עץ זה הכלל העשוי לתיק טמא ולחיפוי
טהור ותנן נמי פכ"ו [מ"ו] במס' כלים עור שעשאו חיפוי לכלים טהור
דהא דפליגי התם למשקולת טמא ורבי יוסי מטהר משום דהעשוי לכסות
משקולת פעמים שמקבלין בו דבר ור' יוסי מטהר משום דעיקרו לכסוי
וצריך לומר הכא שעושין לקבל בהן דבר : מסככין בבודיא. עשויה היא
לקבל תמרים כדאשכחן בכתובות פרק נערה (דף נ:) זיל הב ליה מתמרי
דעל בודיא וא"ת אם כן מקבלת טומאה מדרבנן כדף של נחתומין פרק
המוכר את הבית (ב"ב דף סו.) והיאך מסככין בה ויש לומר דהיא דאית
ליה גדנפא היא העשויה לקבל תמרים והך מוקמינן בדלית ליה גדנפא
דהיא ודאי עשויה לסיכוך וטהורה :

פרק שני - הישן תחת המטה

מתני' הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו. בגמרא מוקי לה
שמואל בגבוהה עשרה דפחות מכאן לא חשיב אהל להפסיק ומצינן
למימר דשמואל לטעמיה דמכשר בפרק קמא (דף י.) תחתונה כשאין
בעליונה עשרה אבל לאינך אמוראי דפסלי משום דעליונה חשיבא אהל
אע"פ שאינה גבוהה י' הוא הדין דחשיב אהל להפסיק ושמא מטה שאני
כדאמר בגמרא דהויא לה מטה אהל עראי הלכך כולהו מודו דבפחות

מעשרה לאו כלום היא : **ראיתם** טבי עבדי שהוא תלמיד חכם. עבד כשר היה כדאיתא בפרק שני דברכות (דף טז:) ובירושלמי תני שהיה מניח תפילין ולא מיחו בידו חכמים ופריך מחלפא שיטתי דרבן גמליאל דהא הכא גבי סוכה מיחו בידו חכמים מלישב בסוכה שהרי היה ישן תחת המטה ומשני שהיה עושה כן שלא לדחוק את חכמים שהיו ישנים בסוכה ופריך אי שלא לדחוק את חכמים ישב לו חוץ לסוכה ומשני דרוצה היה לשמוע דברי חכמים : **תנן** התם. באהלות פ"ג [מ"ז] אחד חור שחררוהו מים ארישא קאי דאיירי בביב שהוא קמור תחת הבית וקמ"ל אע"פ שנעשה ע"י מים או שרצים :

א

-

כא

דף

יליף אהל אהל ממשכן. וא"ת אי ממשכן יליף אפילו עשוי בידי אדם נמי לא יביא את הטומאה אלא פשתן כדאשכחן פרק במה מדליקין (שבת דף כז: ושם) דתנן כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן ויליף בגמרא אהל אהל ממשכן וי"ל דכל המאהילים דמטמאים ילפינן בספרי בפרשה פרה בקל וחומר ממצורע דתניא מנין לעשות שאר המאהילים כאהל המת אמרת מה מצורע הקל עשה בו כל המאהילים כאהל מת החמור לא כל שכן דלגבי מצורע כתיב מושבו ודרשינן בתורת כהנים מושבו טמא מכאן אמרו הטמא יושב תחת האילן וטהור עובר טמא וא"ת אם כן כי לא עביד נמי בידי אדם נילף בקל וחומר ממצורע וכי תימא אם כן ג"ש מאי אהניא הא איצטריכא ליה לדרשה דפרק במה מדליקין דכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים ויש לומר דמושבו לא משמע לא ריבוי ולא מיעוט לענין שאינו עשוי בידי אדם ולרבי יהודה דמעטיה רחמנא גבי מת ילפינן מצורע הקל בקל וחומר ממת דלא מטמא ולרבנן לא מחלק לא הכא ולא הכא ואף על גב דסתם סיפרא רבי יהודה אתיא שפיר ההיא דאילן כרבי יהודה דאמר בשמעתין מודה היה רבי יהודה כמלא אגרוף וא"ת וכיון דשאר המאהילים ילפינן ממת ק"ו ממצורע אם כן נימא דיו ולא מטמא עוברים כמו קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה ויש שם כלים דמצורע עובר אינו מטמא באהל כדתניא בתורת כהנים וכדתנן במסכת נגעים פי"ג (מ"ז) ומייתי לה פ"ק דקדושין (לג:) ויש לומר דק"ו זה אינו אלא גלויי מילתא בעלמא הוא דלא ילפינן

ממשכן למעוטי שאר המאהילים : ומביאין נשים עוברות ויולדות. אע"פ שהיו התינוקות טמאים בנדה ויולדות לא היו חוששין אלא לשומרן מטומאת מת דבעיא הזאה ומטומאה היוצא מגופו כגון בעל קרי כדתניא בתוספתא שהיו מגדלין אותן עד שיהו בני שבע שנים או שמנה ולא יותר שלא יראו קרי וקצת תימה מה מועיל מילוי זה שהיו ממלאין בתינוקות סוף סוף בעינן איש בשעת קידוש שנותנין האפר במים או בשעת הזאה לרבי יהודה או לרבנן כדמוכח פרק טרף בקלפי (יומא דף מג:) ויש לומר דמה שהיה יכול לתקן מתקנין משום מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדאיתא בריש (יומא) (דף ג:) ועל גביהן דלתות. מאן דאמר בגיטין (דף ח:) ובנזיר פרק כהן גדול (דף נה.) ובפי' בכל מערבין (עירובין דף ל:) ובפרק בתרא דחגיגה (דף כה.) דאהל זרוק לא שמיה אהל לחוץ בפני הטומאה מצי למימר דסבר לה כרבי יהודה דאמר בשמעתין לא היו מביאין דלתות אלא שוורים שכריסותיהן רחבות ואע"פ שגם הם אהל זרוק מ"מ בדידהו גלי רחמנא דחשיבי אהל כדדרשינן מדכתיב (איוב י) ובעצמות וגידים תסוככני ומיהו לר' אליעזר דלקמן ודאי קשה דמפרש טעמא דשוורים משום דמגינים על הרועה שלהם וקושיא דמטה משני משום דהויא אהל עראי ולהאי טעמא קשה היכי עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל דאפי' שידה תיבה ומגדל לא חייצי : והתינוקות יושבין. בתוספתא דפרה [פ"ב] קתני דהכל שוין שהתינוקות צריכין טבילה כלומר הכל שוין בין ר' עקיבא בין ר' יוסי הגלילי שנחלקו לענין הזאה כדתנן במסכת פרה פ"ג [מ"ד] צריכין היו התינוקות להזות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא היו צריכין להזות : ירדו לתוך המים ומלאום. קסבר האי תנא מילוי ידים בעינן ולא שישלשל בחבל כך פירש בקונטרס ותימה גדולה פירש דבכולהו סתמי מוכחי במסכת פרה (פ"ז משנה ו ז) שהיו מוליכין חבל כדי למלאות ואפילו נתמלא הכלי מאליו משמע דכשר במילוי דתנן במס' פרה פ"ה (מ"ז) השוקת שבסלע אין ממלאין בה היתה כלי וחברה בסיד ממלאין עוד תניא בתוספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא משום רבי ישמעאל כוסות של אבן היו תלויין בקרני שוורים כיון ששחו שוורים לשתות נתמלאו הכוסות אמר להם אל תתנו מקום לצדוקים לרדות (אחריו) ונראה לפרש דבהכי פליגי רבי יוסי ורבנן דרבנן סברי משום ההוא פורתא לא חיישינן לקבר התהום ורבי יוסי חייש : תניא נמי הכי. משמע לכאורה שהיא ברייתא והיא משנה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ז) סיפא דההיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל ומודה בשקיפים וסלעים : והרי דלת דיש לה כמה אגרופין. תימה היכי סלקא דעתא דמקשה שלא יועילו דלתות והלא בידי

אדם הוא דמדעת הונחו לשם אהל ועוד מאיזה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות ובקונטרס פירש קא סלקא דעתיה משום דאין דרך אהל בכך וכל שכן שוורים ולפי זה תיקשי ליה היא גופא וצ"ל דקא סלקא דעתיה דבעלי חיים חשיבי להציל טפי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל בכך ולא שייך טעם זה אלא בדבר התלוי בסברא ולא למאי דילפינן ממשכן: **שדעתו** של תינוק גסה עליו. קסבר רבי יהודה אהל זרוק שמיה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מביאין דלתות:

ב

-

כא

דף

ובעצמות וגידים תשוככני. אף על גב דהאי קרא באדם כתיב כל שכן בהמה שכריסה למטה כעין אהל: **למדנו** שעבדים פטורים מן הסוכה. ואע"ג דהאי מצות עשה שהזמן גרמא אצטריך לאשמועינן דלא תימא דחייבין משום דכתיב תשבו כעין תדורו כדלקמן בשילהי פירקין (דף כח:): **שאין** לה קבע. שמטלטלת על ידי המטה ורבי יהודה לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע כך פירש בקונטרס לפי סברא זו מצינו למימר דפליגי נמי בסוכה שבראש העגלה וגריס שפיר לעיל בפרק קמא (דף ז:): ולקמן בפירקין (דף כג.) בראש העגלה גבי פלוגתא דרבן גמליאל ור' עקיבא בראש הספינה דבראש העגלה נמי פליגי והא דמודה רבן גמליאל בראש הספינה דכשרה היכא דיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה דיבשה כדאמריי לקמן (שם) אע"ג דמטלטלת ע"י הספינה שאני ספינה דאורחא בהכי וחשיבא קבע אע"ג דמטלטלת ואפילו למאן דמפרש. הכא טעמא דמתניתין משום דבר המקבל טומאה מכל מקום מודה הוא דפליגי נמי בטעמא דדירת קבע תדע מדלא קאמר איכא בינייהו כגון שסמכ' בשידה תיבה ומגדל המחזיקים ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש דלמאן דאמר לפי שאין לה קבע הכא נמי אין לה קבע דמטלטלת ולמאן דאמר לפי שמעמידה בדבר המקבל טומאה הני כיון דבאין במדה טהורים כדתנן פרק ט"ו דכלים (מ"א) ומיהו קשה דלקמן (דף כג.) דפסיל ר' יהודה סוכה על גבי בהמה מאי טעמא משום דכתיב חג הסכות תעשה לך שבעת ימים סוכה הראויה לשבעה וזו אינה ראויה לפי שאין עולין לה ביי"ט והשתא תיפוק ליה משום דמטלטלת ע"י בהמה ואינה קבע מידי דהוה

אסומך בכרעי המטה ובירושלמי משמע דטעמא לפי שאין לה קבע שאין לה יי טפחים מן המטה עד לגג דהך פלוגתא דר' זירא ור' אבא דהכא מתני לה בירושלמי בר' אמי ור' אבא וזה לשונו אמר רבי אמי על שם שאין מכרעי המטה לסכך עשרה טפחים אמר ר' אבא משום שאין מעמידין בדבר טמא הא תני מעשה בירושלים שהיו משלשלין מטותיהן לפני חלונותיהן והיו מסככין על גביהן אין תימא משום שאין מעמידין על דבר טמא הא לית ליה טעמא אלא משום שאין מכרעי המטה לסכך יי טפחים עד כאן ירושלמי ואותן של אנשי ירושלים היה עשרה מכרעי המטה לסכך והא דקתני מתניתין רבי יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד מעצמה אסורה דמשמע הא יכולה לעמוד כמו שסמכה על יתידות כשרה אע"פ שאין מכרעי המטה לסכך עשרה לא חשיב עראי כיון דאי שקיל לה למטה איכא אויר עשרה והסוכה מתקיימת כדאמר אביי בשמעתין למאן דאמר אין לה קבע הרי יש לה קבע כלומר אי שקיל לה למטה דמטה לחודה קיימא ואין הסוכה נפסלת בשביל שהכניס בה מטה ומיעט אוירה מידי דהוה אכרים וכסתות דפרק קמא (דף ג:) לא הוי מיעוט לא לענין עשרה ולא לענין עשרים:

א

-

כב

דף

קנה עולה וקנה יורד. שלא השוה את הסכך להשכיב את הקנים זה אצל זה אלא אחד למעלה ואחד למטה ומתוך כך חמתה מרובה מצילתה ואשמעינן מתניי דאמרינן רואין כל שאילו היו מושכבין בשוה היתה צילתה מרובה מחמתה כשרה כך פירש הקונטרס. משמע לפירושו דכשיש בין זה לזה שלשה דפסולה לאביי היינו מטעם חמתה מרובה מצילתה ולא יתכן דכיון דאי קיימה חמה בראש כל אדם היתה צילתה מרובה אין לפסול בשביל חמה הבא מן הצד באלכסון ועושה אותה חמתה מרובה אלא היינו טעמא משום דלא חשיב סכך להצטרף כי האי גונא כשיש בין זה לזה שלשה אבל כי ליכא שלשה כלבוד דמי והכל אחד: **קורות** הבית והעלייה. משנה היא במסכת אהלות פרק י"ב ותני עלה ברייתא היא כך היא שנויה בתוספתא דאהלות במה דברים אמורים בזמן שיש ביניהן פותח טפח אבל אין ביניהן פותח טפח וטומאה תחתיהן תחתיה טמא על גביהן וביניהן טהור ביניהן או על גביהן כנגדן עד לרקיע טמא ותחתיהן

טהור בד"א בזמן שיש בהן פותח . טפח אין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והשתא הך ברייתא אסיפא דמתניתין קאי שהעליונות כבין התחתונות דכשהתחתונות אין בין זו לזו פותח טפח נמצא דעליונות אין בהן פותח טפח שהן כבין התחתונות הלכך כשיש טומאה בתחתונות תחתיהן טמא שכל אחת ואחת מביאה טומאה על כולה הואיל ויש ברחבה טפח וביניהן טהורות כיון דאין בעליונה רוחב טפח לא אמרינן חבוט רמי ליחשב האויר שבין התחתונות כסתום ועל גבו נמי טהור דחוצצת בפני הטומאה דכיון דיש בו ברוחבו טפח והדר קאמר בד"א דמביאות טומאה וחוצצין כשיש ברחבן של תחתונה טפח אבל אין ברחבן טפח בין שהטומאה תחתיהן בין שהטומאה על גביהן כנגד הטומאה טמא ומן הצד טהור :

ב

-

כב

דף

הא זה וזה בתוך עשרים אמרינן חבוט רמי. וא"ת מאי קושיא אדפריד מרבי יוסי ברבי יהודה ליסייעיה מרבנן דלית להו רואין דהא רבנן פליגי עליה כדמוכח פ"ק דעירובין (דף יד. ושם) דאמר אביי רבי יוסי סבר לה כאבוב בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כאבוב בחדא דאית ליה רואין ויש לומר דטעמא דרבנן לאו משום דלית להו חבוט רמי בפחות מטפח אלא משום דפסלי קורה המונחת באותו ענין שאינה ראויה לקבל אריח דבעו רחבה ובריאה ולא אמרינן רואין לפסול קורה הניטלת ברוח ושתי קורות המתאימות אפילו בפחות משלשה משום דראויה לקבל אריח בעו אבל אי הוה להו הכא רואין אפילו בפחות משלשה יש לנו ללמוד מדברי רבי יוסי ברבי יהודה שאפילו במופלג שלשה היו אומרים רואין דהא לא פליגי (אלא) במאי דלית להו רואין אלא מטעמא דפרישית : **אבל** בשלשה כיון דלית ביה טפח לא אמרינן חבוט רמי. השתא אסיקנא דבטפח אמרינן חבוט רמי אפילו בשלשה ותימה דבפרק קמא דעירובין (דף ט. ושם) אמרינן גבי היתה קורתו משוכה או תלויה כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי שאין בגובהן שלשה ואין בעקמימותן שלשה וקא משמע לן דאמרינן לבוד וחבוט ולמה לי שאין בגובהן שלשה כיון דקורה רחבה טפח אפילו בגובה שלשה נמי אמרינן חבוט רמי ויש לומר דלא דמי דבלאו הכי תיקשי לן התם בלאו טעמא דחבוט רמי ליתכשר

האי מבוי כיון דאין הקורה למעלה מעשרים אלא היינו טעמא כדאמרינן התם דבעינן קורה על גבי מבוי ואפילו הוי קורה משום מחיצה בעינן היכר קצת ולא חשיב היכר כלל אלא אם כן הוי . בתוך שלשה כי ההיא דהתם דהניח מבחוץ ואפילו סמוך לכותל: **כאן** מלמעלה כאן מלמטה. הא דדייקינן כי הדדי פסולה למעלה קאי בשיש בין קנה לחבירו כמלא קנה אפילו מצומצם פסולה לפי שחמת האויר נראית בארץ רחבה מן הצל של סכך והא דדייקינן כי הדדי כשרה נקט שיעוריה מלמטה שהחמה והצל שוין בידוע שהקנים רחבים מן האויר: **כזווא** מלעיל כאיסתרא מלתחת. כשנקב רוחב מלמעלה כשיעור זוז חמתה מרובה מלמטה כשיעור סלע כך פירש בקונטרס והקשה ר"ת דרב פפא גופיה דהכא אית ליה פ' קמא דעירובין (דף טו:) פרוץ כעומד מותר והתם נמי פסקינן הלכתא הכי ועוד קשה דאמר פרק קמא דקידושין (דף יא:) דעבדי אינשי דקרו לפלגתא דזווא איסתרא אלמא דאיסתרא פחות מזווא ומפרש רבינו תם כאן מלמעלה מי שמודד האויר מלמעלה כי הדדי כשרה לפי שהוא עומד כפרוץ אבל העומד מלמטה בארץ ומעיין כלפי מעלה ודומה כי הדדי פסולה לפי שהאויר שהוא רחב כי זווא דומה בעיניו קטן כאיסתרא מחמת שהוא רחוק ממנו וראיה לדבר ונהי בעינינו כחגבים (במדבר יג) וכוכב גדול בשמים דומה בעינינו כקטן כדמוכח בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עג.). **שתים** באילן ואחת בידי אדם. סמך קרקעית הסוכה רובה באילן ועשה סביבה בראש האילן שתי מחיצות ואחת עשה בידי אדם בארץ וסמך קרקעית הסוכה באמצע הדופן והגביה הדופן ממנו ולמעלה עשרה או שתים בידי אדם ואחת באילן הואיל ואם ינטל האילן נופל קרקעית הסוכה שאינה יכולה לעמוד בסמיכת שתים שבארץ אין עולין לה ביום טוב דמשתמש באילן כך פירש בקונטרס ולא משמע הכי פרק מי שהחשיך (שבת דף קנד: ושם) דדייק מהכא דצדדים אסורין דאמרינן מאי לאו דחק ביה באילן ואנח ביה קנים באילן דהוי להו צדדין ומשמע דמיירי שהאילן דפנות לסוכה וקנים של סוכה נסמכין על האילן ואם יכנס בה ביום טוב גזרה שמא יניח חפצו על הסכך וכן פירש שם בקונטרס:

דתניא העושה סוכתו בראש הספינה. שפיר גריס בברייתא בראש העגלה דפליגי נמי בראש העגלה כדפרישיי לעיל (דף כא : בד"ה שאין) ולא כמו שפ"י ר"ת בפ"ק (דף ז : ושם בד"ה העושה) : **על** גבי בהמה. פ"ה נתן דלתות על ב' סוסים להיותם קרקעית הסוכה ועשה למעלה מחיצות וסיכך רבי יהודה פוסל ומכאן קשה לפ"ה דמתניתין דלעיל (דף כא :) גבי סמך סוכתו בכרעי המטה כדפ"י לעיל וי"מ דהכא לאו במיטלטל הסכך על גבי הבהמה דא"כ למה לי קרא לר' יהודה תיפוק ליה משום דאין לה קבע כדפרישית לעיל אלא העמיד סוכה על ד' קונדסים וסמך עליהן הסכך והכניס שם הבהמה ועשה עליה קרקעיתה ומחיצותיה עד לסכך דלא חזיא לשבעה דאין עולין על גבי בהמה ביום טוב : **סוכה** הראויה לשבעה. מהאי טעמא נמי היה פוסל בסוכה על גבי אילן : **ורבי** יהודה מכשיר. בשלא סמך הסוכה על גבה איירי דא"כ הו"ל לה כסמכה בכרעי המטה : **ולא** גולל לקבר. כשהמת מונח בקבר מניחין על הקבר אבן גדולה לסתום את חללה והוא נקרא גולל כדמוכח במסכת אהלות פרק ט"ו [מ"ח] דתנן קורה שעשאה גולל לקבר בין מוטה על צידה בין עומדת אין טמא אלא כנגד הפתח ועוד תניא בתוספתא דאהלות [פט"ו ע"ש] גל של צרורות גולל לקבר הנוגע בתוכו עד ארבעה טפחים טמא דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אינו טמא אלא סדר הפנימי צורכו של קבר משמע דנקרא גולל מה שסותם החלל ועוד תניא בתוספתא דאהלות סוף פרק (שני) שתי אבנים גדולות של ארבעה טפחים שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שתיהן טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי שניה טהור מפני שיש לטומאה דרך שתצא מכל הני משמע שתחת הגולל כולו חלל ואע"ג דבפי בהמה המקשה (חולין דף עב.) נפקא טומאת הגולל מדכתיב על פני השדה דמשמע דאין דבר על גבי הגולל ועומד מגולה על פני השדה זימנין דאינו מגולה כי ההיא דגל של צרורות דאינו טמא אלא סדר הפנימי ודופק הנזכר בכל מקום עם הגולל הם אבנים שהגולל נשען עליהם כדתנן פרק ב' דאהלות [מ"ד] ואיזהו דופק את שהגולל נשען עליו אבל דופק דפקין טהור דפעמים מניחין אבן לסמוך אותה שהגולל נשען עליה והיא נקראת דופק דפקין וצריך לדקדק הא דאמר פ' העור והרוטב (חולין דף קכו :) דגולל מטמא במגע ובאהל היכי דמי בשלמא מגע אפשר מן הצד אלא באהל מאי אריא משום גולל תיפוק ליה משום שהקבר סתום ותניא בנזיר פ' כהן גדול (דף נג :) או בקבר זו קבר סתום דאמרי' טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואין לומר דאיצטריך היכא דאין המת בקבר דאי ליתיה אם כן לא מטמא משום גולל דאפי' כי איתיה ויש מקום לטומאה לצאת לא מטמא ואין לומר נמי כגון דבולט חוץ לקבר דהא מה שחוץ

לקבר טהור כדקאמרינן אין טמא אלא כנגד הפתח דהא דקתני סיפא עשה ראשה גולל לקבר אין טמא אלא עד ארבעה טפחים ההיא כשנתנה על הקבר מעומד איירי דכולה כנגד הפתח ועד ארבעה דקתני היינו בגובה דומיא דההיא דגל של צרורות לרבי יהודה ומיהו מצינן למימר דאיצטריך למאהיל על הגולל כנגד מחיצות הקבר שהגולל מונח עליהם דאע"פ שאין מאהיל כנגד חלל הקבר טמא משום דמאהיל על הגולל דאם אין שם גולל טהור: **בפיל** קשור כולי עלמא לא פליגי. לשון הש"ס משונה כאן משאר מקומות דרבי זירא ואביי תרוייהו מפרשי טעמא דרבי מאיר והוה ליה למימר מאי בינייהו והוא מפרש והולך בלשון פליגי: **ולמאן** דאמר שמא תמות ניחוש שמא תברח. דאע"ג דלמאן דאמר שמא תברח נמי על כרחך ר' יהודה דמכשר לא חייש מ"מ אביי אליבא דר"מ דחייש למיתה דלא שכיחא כ"ש דיש לו לחוש לשמא תברח דשכיחא:

ב

-

כג

דף

דתניא הלוקח יין מבין הכותים. ברייתא היא דמתני בה פלוגתא דתנאי ומשנה אחרת היא במסכת דמאי פרק שביעי [מ"ד] וסתמא כר"מ ובמטהר יינו של כותי איירי או קודם שגזרו על יינן כדאיתא פ"ק דחולין (דף ו.ו.) ואע"ג דר' יוסי ורבי שמעון דהכא שמעינן להו במנחות פרק רבי ישמעאל (דף סו.): דכותים גרי אריות הן מ"מ אפשר דכשגזרו על יינן של נכרים לא גזרו על של כותים כיון דפרושים מע"ז יותר משאר נכרים ומחזיקים בתורה שבכתב אע"פ שגזרו על פתן כמו כן למ"ד גרי אמת גזרו על פתן ולא גזרו על יינן עד שגזר רבי מאיר בפרק קמא דחולין: **שני** לוגין שאני עתיד להפריש. בע"ש בין השמשות איירי כדקתני בתוספתא הלוקח יין מבין הכותים בע"ש ושכח להפריש ולא ששכח עד שקדש היום דאם כן אפילו לקרות לו שם אסור כדמוכח בכמה דוכתי דאין תקנה לטבל בשבת אלא באיסור דאמרינן פרק כירה (שבת דף מג.) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקנו מתוקן ובפי' מי שהחשיך (שם דף קנד.): היתה בהמתו טעונה טבל ועששית אסור לפורקה ולא מסתבר למימר דכל הני ר' יהודה ורבי יוסי ור' שמעון דאסרי ועוד דאמרינן פרק שני דביצה (דף יז.): המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ומשמע נמי בפרק הניזקין (גיטין דף נד.) דאתיא נמי כר"מ ואי הוה שרי למיכל בתנאי

שאני עתיד להפריש לא היה ראוי לקונסו אפילו עבר ותיקן ולא מיירי נמי בעוד יום אלא שאין שהות ביום כדי להפריש דאם כן נימא מעשר שני בצפוננו או בדרומו ויחללנו וישתה כמו גבי דמאי אלא ששכח עד בין השמשות איירי דאסור להפריש כדתנן פרק במה מדליקין (שבת דף לד.) ספק חשיכה אין מעשרין את הודאי ופירות כותי ודאי דאף על גב דאמרינן פרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) הני כותאי עשורי מעשרי כראוי דכיון דכתיב באורייתא מיזהר זהירי ה"מ כשרוצין לאכול אבל למכור לא חיישי אלפני עור דדרשי ליה כפשטיה ומשום גוזל את הכהן ואת הלוי נמי לא חיישי דהוה ליה ממון שאין לו תובעין ועוד משום דלא הוברר חלקם ועוד כדדרשינן פרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פח:) עשר תעשר ואכלת ולא מוכר ולקרות שם כי האי גוונא דאומר שאני עתיד להפריש מותר דכולי האי לא גזור בין השמשות אפי' בודאי וכי האי גוונא דתני הכא קתני במסכת דמאי פרק ז' [מ"ה] גבי תאנים של טבל אבל בהא דדמאי לא תני הני דהכא ובטבל ודאי תני תרומה גדולה מה שאין כן בדמאי דלא נחשדו עמי הארץ על תרומה גדולה והא דלא תני הכא למחר ולא גבי דמאי פרק ז' וגבי מזמן חברו (שם מ"א) דקתני התם שאני עתיד להפריש למחר משום דבמזמן אין מפריש אלא מה שאוכל והוא הדין נמי גבי מי שיש לו תאנים של טבל שיכול להפריש מה שאוכל בשבת אלא לפי שירצה לתקן את המותר הכל בבת אחת לא קתני למחר דלצורך חול אסור להפריש ובהדיא אמרינן בירושלמי פ"ז דדמאי רבי ינאי הוה ליה תנאי ודאי שאל רבי חייא רבו מהו מתקנא בשבתא א"ל למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אפילו בשבת פירוש תנאי ודאי שהיה לו טבל ודאי שהתנה עליו מערב שבת מה שאני עתיד להפריש יהא מעשר אלמא בהדיא דשרי וקצת תימה בעובדא דהאשה רבה (יבמות דף צג.) דרבי ינאי גופיה מעשר מפירא דביתיה שלא מן המוקף וקרא שם והפריש בשבת מן המוקף כעובדא דירושלמי ושמא ההוא הוה ברישא ואכתי לא ידע אי שרי אי נמי היה צריך לכולה כנתא דפירי ועוד דאין מתנה על ודאי שביד חבירו כדאיתא בירושלמי דדמאי דאמר מה בין דמאי לודאי דמאי אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו ודאי אינו מתנה אלא על דבר שברשותו והא דאין קורא שם הכא לתרומת מעשר ולא גבי תאנים טבל ואלו גבי מזמן ובההיא דדמאי אשכחן שהוא קורא שם לתרומת מעשר משום דגבי דמאי דמעשרן והן שלו מתקן המעשר כדי לאכול אבל כאן שהוא ודאי צריך ליתן ללוי ולהכי לא קתני הכא מעשר בצפוננו או בדרומו כדקתני גבי דמאי משום דקביעות מקום כהפרשה ותנן פרק במה מדליקין (שבת דף לד. וטס) ספק חשיכה אין מעשרין את הודאי אבל

מעשרין את הדמאי ומתניתין בה"ש ולהכי נמי לא קתני הכא ומחלל על המעות כדקתני גבי דמאי אלא קתני ומיחל ושותה והיינו מתחיל ושותה דאי מחלל על המעות ושותה ליתני מחלל על המעות כדקתני בכולהו ועוד כאן דאמר שאני עתיד להפריש סתם ולא קבע לו מקום בצפוני או בדרומו אין יכול לחללו כדתניא בתוספתא דמעשר שני מעשר שני שבחפץ זה מחולל על איסור זה ולא קבע לו מקום בצפוני או בדרומו רבי שמעון אומר קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמר לצפוני או לדרומו ומייתי התם עובדא דרשב"ג ור' יוסי ור' יהודה שנכנסו אצל בעל הבית לכזיב והיה מעשר בזה הענין אמרו לו השכרת המעות ואיבדת הנפשות ורבי שמעון נמי דאמר קרא שם לא אמר אלא דוקא כשאומר בתוכן דהיינו נמי פלוגתייהו דר"ש ורבנן במסכת תרומות (פ"ג מ"ה) האומר תרומת כרי זה בתוכן ותרומת מעשר בתוכן ר"ש אומר קרא שם ומפרש פרק בכל מערבין (עירובין דף לז:): דדוקא כשאומר בתוכן דמשמע באמצעיתו דקבע לו מקום אלא בירושלמי עלה דההיא דתרומות פרק ששי משמע דבתוכן לאו דוקא ושם פירשתיה ועוד על כרחיך צריך להפריש דהא קאמר שאני עתיד להפריש ואם היה שותה בלא הפרשה נמצא שותה טבליים למפרע כמו באם יבקע הנוד דשאני עתיד להפריש אכולהו קאי כדמוכח בתוספתא דקתני עשרה הבאים אחריהם תשעה הבאים אחריהם ובשבת אין מפרישין כדפרישית: **עשרה** מעשר ראשון תשעה מעשר שני. לאו דוקא דכבר הפריש מן המאה שני לוגין לתרומה גדולה ונמצא חסר מהנך עשרה ותשעה מעשר של שני לוגין דהיינו חומש הלוג וכן גבי תאנים דמסכת דמאי (פ"ז מ"ה) ומיהו יתכן שהפריש שנים ממאה ושנים דהא זמנין דמפריש נמי אחד מששים כדתנן במסכת תרומות פרק רביעי [מ"ד] תורם כדעת בעל הבית אחד מששים פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה כדאמרינן בכתובות פרק אלמנה (דף ק.). דאיכא תורם בעין רעה ויש מפרשים משום דכותים שמא הפרישו תרומה גדולה והשאר לא הפרישו ולכך אין מתמעט שיעור המעשר ולא יתכן לומר כן בתאנים של טבל דמסכת דמאי פרק שביעי ועוד יש מפרשים משום דחטה אחת פוטר את הכרי אינה ממעטת את המעשר אפי' כשמרבה בתרומה וגם זה לא יתכן כלל: **דברי** ר"מ. משמע הכא דר"מ אית ליה ברירה דלמאן דלית ליה ברירה אסור כדמוכח שמעתין בכמה דוכתי ותימה דבפרק יש בכור (בכורות דף מח.) משמע דמספקא ליה לרבי מאיר אם יש ברירה אם לא גבי פלוגתא דר"מ ורבי יהודה דאם לא נתנו עד שחלקו ומפרש בגמרא דסבירא ליה כרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשין ומחצה לקוחות וטעמא משום דמספקא ליה כדמוכח פ"ק דבבא

קמא (דף ט.) וי"ל דשאני הכא שמברר בדבריו כשאומר שאני עתיד להפריש וכן צריך לומר משום רבי יהודה דמוקי ליה התם רבא כרב אסי ובריש כל הגט (גיטין דף כה:) קאמר רבא גופיה דבין רבי יהודה ורבי שמעון אית להו ברירה וטעמייהו הכא משום בקיעת הנוד וכן צריך לומר נמי דלא תיקשה לדשמואל אדשמואל בסוף ביצה (דף לז:) גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות דקאמר שמואל אף חבית אסור משום דאין ברירה ובפי' מי שאחזו (גיטין דף עה:) אמרינן אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם ימות יהא גט ואם לא ימות לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירי דכי האי גוונא דייקינן פרק כל הגט (שם דף כה: ושם) ברישא אמילתיה דר' יהודה דמה היא באותן הימים והטעם פי' שם בקונטי' משום דאין זה תנאי כשאר תנאים דעלמא שאדם מתנה בגט שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם ולכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע בלא טעמא דברירה אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט והא דמשמע פרק בכל מערבין (עירובין דף לז:) גבי שני רמונים כשאמר אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ואם לאו יהא זה תרומה על זה דהוי תרומה היינו למאן דאית ליה ברירה אי נמי התם חשיב טפי משום דמתנה

א

-

כד

דף

בין ירדו ללא ירדו ומיהו טעם זה לא יתכן גבי אם בא חכם נמי מתני התם בכל ענין וחשיב ליה ברירה והא דפריך במרובה (ב"ק דף סט:) דר' יוחנן אדר' יוחנן בההיא דכל המתלקט ובההיא דאחין שחלקו לקוחות הן ולא מחלק בין זו לזו משום דכל המתלקט מברר דבריו בפירוש [וסומך להתברר ע"י תנאון] ניחא ליה למימר לעולם דכל הנלקט כדקתני ועוד ניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך ועוד דאפי' הוה מחלק אכתי קשה ליה מההיא דאמר ר' יוחנן בריש כל הגט (גיטין דף כה.) אף אחרון אינו פוסל משום דאין ברירה אע"פ שמברר בדבריו כשאומר איזו שארצה אגרש בו ומיהו כי מצריך בריש כל הגט תרי מילי דר' יוחנן הוה ליה למימר צריכותא דמההיא דלקוחות הן לא הוה שמעינן דאף אחרון אינו פוסל מטעם דפרישית ועוד יש לומר דהא דדייק ליה לרבי יהודה ברירה מיהא

דלכי מיית הוי גיטא היינו משום דמוקי פרק מי שאחזו (שם דף עג): באומר מעת שאני בעולם דהיינו שעה אחת קודם מיתתו שלא היתה השעה מבוררת ולבסוף כשמת אמרי' הוברר הדבר שאותה שעה אחת היתה ולפי טעם זה אין לדקדק מדשמואל ומכל מקום פי' הקונט' אמת דהא בריש כל הגט (שם דף כה:) בההיא דהריני בועלך ע"מ שירצה אבא ובההיא דבכל מערבין (עירובין דף לו:) בההוא דאם בא חכם למזרח אע"ג דהוי תנאי משמע דלא מהני למאן דלית ליה ברירה ואם תאמר דהכא לא חייש ר"מ למיתה ובפרק ארבעה אחין (יבמות דף כו.) תנן ד' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואים אחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ומפרש התם בגמרא משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין דדילמא אדמייבם חד מיית אידך וקבטלת מצות יבמין וההיא משנה רבי מאיר כדמוכח בפ"ב דיבמות (דף יח.) משום דסתם מתני' ר"מ ויש לומר דלכולי עלמא חיישי' התם למיתה דלאחר שייבם לאחת פעמים שממתין השני זמן גדול מלחלוץ ומלייבם וחיישינן שמא ימות בינתיים אבל שמא ימות בזמן מועט לא חיישינן כבקיעת הנוד דהכא וא"ת והא לא חייש ר"מ לשמא מת דזמן מרובה בפרק כל הגט (גיטין דף כת.) דקתני בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ואביי לא מפליג התם בין שמא מת לשמא ימות וסוגיא דשמעתין דפרק שני דיבמות כאביי דמשמע דקיבלה אביי מרבה וי"ל דאביי מדמה פרק כל הגט חששא דשמא מת דזמן מרובה לשמא ימות לאלתר דמאן דחייש להאי חייש להאי אבל פשיטא דלא לגמרי מדמי שמא מת לשמא ימות לאלתר דהא רבי יהודה דחייש לשמא ימות לאלתר גבי בקיעת הנוד ואם תימצי לומר דחייש נמי לשמא מת לאלתר א"כ אשת כהן שיצא בעלה מפתח ביתה לא תאכל בתרומה מכיון שנתעלם בעלה מעיניה וצריך שיהא בעלה תמיד לפניו בשעה שהיא אוכלת: רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש אוסרין. הא דבעי למימר בשמעתין ובעירובין (דף לו:) ובגיטין (דף כה.) ובמרובה (ב"ק דף סט.) טעמא דר' יהודה משום דלית ליה ברירה אע"ג דקתני בהדיא משום בקיעת הנוד דכוותי' אשכחן טובא שאין הגמרא חושב עיקר טעם אותו טעם המפורש במשנה פרק התערובות (זבחים דף עז:) גבי אברי תמימה שנתערבו באברי בעל מום ובפרק שלישי דשבועות (דף כא:) גבי שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב דברי ר"ע ובפרק שני דמכות (דף יז.) גבי כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב ר' שמעון אומר כל שהוא וא"ת אי רבי יהודה לית ליה ברירה אלמא סבירא ליה כר' יוחנן דבריש כל הגט (גיטין דף כה.) ובפרק מעשר בהמה (בכורות דף נו.) דאמרינן האחין שחלקו לקוחות הן

ומחזירין זה לזה ביובל אם כן היאך מצא ידיו ורגליו בבית המדרש דלא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון דבפרק החובל (ב"ק דף צ.) אית ליה לר' יהודה קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי גבי דין יום או יומים וכן נמי לר' יוסי דמספקא ליה התם אי כקנין הגוף דמי או לאו והכא לית ליה ברירה וכי האי גוונא דייק בסוף השולח בגיטין (דף מח.) וי"ל דמדן יום או יומים אין ללמוד בעלמא אלא גבי מילי דעבד לחוד דהתם כתיבי קראי דכספו ותחת ידו ומהאי טעמא לא מייתי לה בהשולח כי מייתי היא דשדה אחוזה ועוד יש לומר דדוקא ר' יוחנן הוא דאית ליה הך סברא דמשום דלקוחות הן מחזירין זה לזה אבל אינך אמוראי הוו אמרי דאע"ג דאין ברירה אין מחזירין כדקאמריי בריש כל הגט (שם דף כה.) ובפרק מעשר בהמה (בכורות דף נו.) דמכר הוא דאמר רחמנא דליהדריי ביובל ירושה ומתנה לא ור' יוחנן לא קשיא מרבי יהודה דהוה מפרש טעמא משום בקיעת הנוד מיהו לא יתכן טעם זה לר' יוסי דע"כ לית ליה כמו שאפרש וא"ת דהכא לית ליה לר' יוסי ברירה ובפרק מי שאחזו (גיטין דף עג:) אית ליה ברירה דתנן ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא ולמאן דמחלק בריש כל הגט (שם דף כה.) בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים ניחא ורבא דלא מפליג התם מפרש טעמא [משום בקיעת הנוד ורבה מפרש טעמא] פרק בכל מערבין (עירובין דף לו:) משום דבעינן ראשית ששיריה ניכרין ומיהו אכתי קשה דבפרק בכל מערבין (שם) משמע דלית ליה ברירה לר' יוסי גבי מעשר שיש לי בבית מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס ר' יוסי אומר לא חילל ויש לחלק משום דבההיא דמי שאחזו הדבר עומד להתברר בודאי שהרי או יחיה או ימות ויש ליה ברירה טפי מההיא דסלע שתעלה בידי מן הכיס שמא לא יתברר הדבר לעולם דכי האי גוונא נוכל לתרץ דשמואל אדשמואל:

ב

-

כד

דף

תלמוד לומר וכתב לה מכל מקום. וא"ת אימא וכתב כלל ספר פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ועוד האמר בסוטה בפרק היה מביא (ד' יז.) אין כותבין לא על הלוח ולא על הנייר ולא על הדיפתרא אלא על המגילה שנאמר בספר והכא נמי כתיב ספר והכא נמי הוה ליה למיפסל

כל דבר חוץ ממגילה ואין לחלק בין ספר לבספר ועוד דהכא נמי אמרינן ורבנן נמי אי כתב בספר כדקאמרת משמע שאז היה לו לרבות כל דבר שאין בו רוח חיים וי"ל דגבי סוטה דכתיב (במדבר ה) וכתב את האלות בספר הוה כלל ופרט אבל הכא ונתן בידה חזר וכלל אע"ג דבברייתא לא מייתי כללא בתרא דכוותה אשכחן בפ"ק דקדושין (ד' כא:) דקתני בברייתא אין לי אלא מרצע מניין לרבות הסול והסירה והמקדח והמכתב ת"ל ולקחת לרבות כל דבר הניקח ביד ומוכחא הסוגיא דמכלל ופרט וכלל דריש דונתת באזנו ובדלת חזר וכלל: **מה** ספר שאין בו רוח חיים. בפי' בכל מערבין (עירובין דף כז:) גבי מעשר שני דכתיב בבקר ובצאן נקט צד של פרי מפרי וגדולי קרקע ולעיל בפ"ק (ד' יא:) נקט מה חגיגה דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ בכל אחד כפי מה שדומה לחכמים ענין הראוי לו: **ורבנן** האי וכתב מאי עביד ליה. אף ע"ג דאיצטריך לשמה תרי קראי כתיבי וא"ת ולרבי יוסי הגלילי אמאי צריכי תרוייהו דמההיא דלשמה דרשינן שפיר כלל ופרט ויש לומר דבפי' המגרש (גיטין ד' פז.) דרשי' וכתב לה ולא לה ולחברתה: **בכתיבה** מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף. הך דרשה לרבא אבל לאביי נפקא ליה מסברא בריש קדושין (ד' ה.) יאמרו כסף מכניס כסף מוציא יאמרו סניגור יעשה קטיגור ומ"מ לאביי נמי איצטריך וכתב לה שבכתיבה מתגרשת ולא בחליצה דברישי מסכת קדושין (ד' ג:) דריש לה מספר כורתה ואין דבר אחר כורתה וההיא דרשה כרבי יוסי הגלילי היא כדמשמע הכא וקצת תימה דלא נקיט התם לענין חליצה הך דרשא דכתב דהויא כרבנן וי"ל דאורתא דהש"ס הכי בכל דוכתא להביא דרשה הפשוטה לכאורה כדאשכחן פרק החובל (ב"ק דף פז.) דמייתי שבח נעורים לאביה גבי חבלה וברישי קדושין (דף ג:) משמע דבנעוריה בית אביה בהפרת נדרים כתיב וכן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לד:) ובפרק בא סימן (נדה דף נ.) ושם) דדריש נגעים אין רואין אותן אלא ביום מביום הראות בו בשר חי יטמא כדאביי דפרק קמא דמועד קטן (דף ח. ושם) ושביק דרשה דרבא דדריש דכתיב לי ולא לאורי וכן פרק הקורא את המגילה למפרע (מגילה דף כ.) דדריש ולא מוהלין אלא ביום מדכתיב וביום השמיני ימול ובפרק ר"א אם לא הביא (שבת דף קלב. ושם) מפיק ליה מבן שמונת ימים ולא לילות וביום מוקי לה ביום אפילו בשבת: **על** מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות. תימה והא אם מת (אביו) לא חשיבה תו בית (אביו) כדתנן בנדריים פרק השותפין (ד' מו.) קונם לביתך שאיני נכנס שדך שאיני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר וי"ל דבית אביו קרויין כל יוצאי חלציו של אביו ואע"פ שמת כדאשכחן גבי תמר שהיתה בתו של שם וכתב

(בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך וכבר מת אביה כדמוכחי קראי:
ואיך מכרת כריתות נפקא. קשיא לרבינו תם דבפי המגרש (גיטין דף פג):
קאמר על רבנן דרבי אליעזר כרת כריתות לא דרשי ור' יוסי הגלילי בכלל
דרבנן ויש לומר דלא קאמר לא משמע ליה אלא לא דריש לההיא דרשה:
והא איכא נופו דעביד לה בהוצא ודפנא. תימה דבפרק קמא דעירובין (דף
טו.) דאמר רבא מחיצה העומדת מאליה לא שמה מחיצה ופריך מהכא
ומשני בשנטעו מתחלה לכך הא על כרחך מוקמי לה הכא דעביד ליה
בהוצא ודפנא ותו לא צריכין לנוטעו מתחלה לכך וי"ל דבין הכא בין התם
דייק משום דמשמע ליה דאיירי בכל ענין בין היכא דהוי רוב הדופן מעץ
האילן הקשה שאין הולך ובא ברוח בין הוי רוב הדופן מן הנוף ופריך
התם מן הקשה והכא פריך מן הנוף והא דפריך הכא אי הכי מאי למימרא
ולא משני דאשמעינן מחיצה העומדת מאליה שמה מחיצה ולא נטעו
מתחלה לכך דכך הוא מסקנא דהתם דכולהו מודו במחיצה לא חשיב זה
חידוש משום דקיימא לן כאביי בלחי העומד מאיליו דשמיה לחי וכל שכן
מחיצה:

א

-

כה

דף

קמה קצורה ושבולות מקיפות אותה. אע"ג דמוקי לה במסקנא דעביד
לה בהוצא ודפנא לא שייך כאן לאקשוויי אי הכי ניטלטל בכולה כדאקשי
לעיל דהתם באילן המסכך על הארץ שיש בו סכך וחשיב כמוקף לדירה
אבל הכא ליכא סכך אלא אויר ואפי' הקיף ולבסוף פתח לא חשיב מוקף
לדירה כדאיתא פרק עושין פסין (עירובין דף כד.): **שלוחי** מצוה. הולכי
בדבר מצוה כגון ללמוד תורה או להקביל פני רבו ולפדות שבויין פטורין
מן הסוכה ואפילו בשעת חנייתן כך פ"י בקונטרס וכן משמע בגמרא
דקאמר הולכי לדבר מצוה פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה ומשמע
אע"פ שאין הולכין אלא ביום דאי דאזלי ביממא ובלילה אפי' לדבר
הרשות נמי פטירי כדקתני בברייתא ועוד עובדא דרב חסדא ורבה בר רב
הונא דגנו ארקתא דסורא ותימה אם יכולין לקיים שניהם אמאי פטורין
דאטו אדם שיש לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו מי מיפטר בכך משאר
מצות ובפי' אין בין המודר (נדרים ד' לג.): גבי המודר הנאה דמחזיר לו
אבידתו אע"פ דמהני ליה פרוטה דרב יוסף משום דלא שכיחא ואי כל זמן

שאבידה בביתו מיפטר מלמיתב ריפתא לעני אם כן שכיחא היא אלא ודאי לא מפטר אלא בשעה שהוא עוסק בה כגון טלית של אבידה ושוטחה לצורכה או בהמה שנותן לה מזונות דלא שכיחא שבאותה שעה יבא עני לשאול ממנו וצריך לומר דהכא נמי איירי בכי האי גוונא דאי מיטרדי בקיום מצות סוכה הוו מבטלי ממצות: **ובלכתך** בדרך פרט לחתן. ואף על גב דהוא נמי במצוה טריד איצטריך תרי קראי דאי הוה כתיב חד כיון דחתן לאו בהדיא כתיב בקרא הוה אמינא לא פטר הכתוב אלא טורח ועושה מצוה בידיים או מהלך במצוה אבל חתן שהוא יושב ובטל ואינו עוסק אלא מחשב בבעילה לא פטר הכתוב הלכך מקרא יתירא אשמעינן דפטור מק"ש דטריד במחשבת בעילה כך פי' בקונטרס וסוגיא דשמעתין משמע דמובלכתך בדרך ממעט האי דבמצוה קא עסיק ובשילהי פ"ק דברכות (דף יא.) הגרסא להפך דגרס התם בשבתך פרט לחתן ובלכתך בדרך פרט לעוסק במצוה וגירסא זו נראה דהכי משמע קרא בשבת דידך הוא דמיחייבת בק"ש ולא בשבת דמצוה שאתה יושב ומחשב בבעילת מצוה ובלכתך ממעט עוסק במצוה דמשמע בלכת דידך ולא בלכת מצוה ומחתן לא הוה ידעינן שאר עוסק במצוה דדלמא שאני חתן שאין נקל לו כל כך להסיר הטירדא מלבו אע"פ שבטירדא דרשות מיבעי ליה ליתוביה דעתיה ולהסיר מחשבת טרדתו: **שהרי** נאמר בהן פאר. לקמן בשמעתין מפרש מדקא אמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך את הוא דמיחייבת אבל כולי עלמא פטירי והא דמשמע לישנא שהטעם תלוי משום דאיקרו פאר ואבל לאו בר פאר הוא וכשמתפאר מראה בעצמו שאינו אבל לא אתא למימר אלא דלא ילפינן מהכא לפוטרו משאר מצות דשאני תפילין דאיקרו פאר וא"ת ומאי שנא גבי תפילין דאמרינן דדוקא ליחזקאל קאמר ליה ולא לשאר אבלים וגבי תלמוד תורה אמרינן פ"ק דמועד קטן (דף טו.) אבל אסור בת"ת מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום דעבדי שאר אבלים כיחזקאל ויש לומר דבדברי תורה ששינה בו הכתוב מכ"ע אית לן למימר משום דאבל אסור בדברי תורה אבל בתפילין אמאי הוצרך לומר לו שיניח תפילין אם לא בשביל שהייתי סבור לאוסרו:

מישאל ואלצפן היו. וא"ת ולמאן דאמר פרק ד' מיתות (סנהדרין דף נב.). דשריפה ממש הואי שנשרפו גופיהן וכן נמי דריש בתורת כהנים אקרא דותאכל אש אותם אמאי נטמאו וי"ל דשמא שלדן היתה קיימת כאילו נשרפו על גבי קטבלא כדאמר פרק המפלת (נדה דף כז:): מת שנשרף ושלדו קיימת טמא: **שחל** שביעי שלהן בערב הפסח. מכאן קשה להא דא"ר לוי בשילהי הניזקין (גיטין דף ס. ושם) ח' פרשיות נאמרו באותו יום שהוקם המשכן וקא חשיב פרשת טמאים ופירש שם בקונטי' ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש וגוי' ולא יתכן כדמוכח הכא שהיה בערב הפסח והמשכן הוקם באחד בניסן ואפילו לר"ע לא יתכן לפי הספרים דגרסינן בפסחים בפי' האשה (דף צ:): רב סבר לה כר"ע דאמר מישאל ואלצפן היו שחל שביעי שלהן להיות בערב הפסח ומיהו אותה גירסא ליתא אלא ר' יצחק גרס התם ונראה לפרש פרשת טמאים דשרץ ונבלה וזב וזבה ונדה לפי שהוצרכו לזיהר על טומאת מקדש וקדשיו: **משום** דלא מטא זמן חיובא. ואין להקשות מהא דדרשינן בריש טבול יום (בזבחים דף ק. ושם) דהולך לשחוט את פסחו מטמא למת מצוה מולאחותו אפי' לאחר חצות דמת מצוה שאני והא דדייק הכא מברייתא דקתני למת מצוה נטמאו לא מת מצוה ממש אלא כלומר לקרובים כדפירש בקונטרס ולאחר חצות הוא דאינו מטמא כדקתני התם אמרת לא יטמא אבל קודם חצות יטמא כדקאמרינן התם ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב הפסח ונמנו אחיו הכהנים וטמאוהו בעל כרחו אבל קשה (לרבה) דאמר התם אידי ואידי לאחר חצות כאן קודם ששחטו וזרקו עליו כאן לאחר ששחטו וזרקו עליו אלמא מטמא לקרובים אפי' היכא דמטא זמן חיובא זמן הפסח מאחר שלא שחטו וזרקו עליו ואין לומר דהיא גופא ילפינן מחתן דפטור מק"ש דדלמא שאני ק"ש דלית ביה כרת כדקאמר הכא ולא אתי מיניה פסח דאיכא כרת ומטיא זמן חיובא: **אין** שמחה אלא בחופה. משמע מכאן דאם יצא חתן מחופתו אפי' כלתו עמו והולכים לאכול בבית אחר דאין מברכין שהשמחה במעונו ולא ברכת חתנים כיון דאין שמחה אלא בחופה ובפ"ק דכתובות (דף ז: ושם) אמרינן נמי מברכין ברכת חתנים בבית חתנים משמע דוקא במקום חופה דהוא בית חתנים ומיהו אין ראייה משם דדלמא לאפוקי מדרבי יהודה קא אתי דאמר אף בבית האירוסין מברכין אותה וצריך לדקדק מה היא חופה דאי במקום שברכו תחלה ברכת נישואין קרי ליה חופה פעמים שאפי' ברחוב העיר מברכין אותה כשהעם מרובין ואין יכולין ליכנס בבית אלא מקום עיקר ישיבת חתן וכלה קרי ליה חופה ולא מקום העשוי לאקראי בעלמא ושם מברכין ברכת חתנים כל שבעה: **וחייבין** בק"ש. כדפירש

בקונטי' דמצות כוונתה אינו אלא פסוק ראשון ויכולין ליישב דעתן שעה
קטנה כדי לקרוא פסוק ראשון :

א

-

כו

דף

חתן פטור מקריאת שמע. דטריד ושאר בני חופה חייבין לית להו להני תנאי העוסק במצוה פטור מן המצוה כדפירש בקונטי' וקשיא דאי לית להו א"כ יתחייב חתן בסוכה ומשמע דבחתן פוטר יותר מת"ק לכך נראה דקסבר חתן אין יכול לכוין דעתו כלל אפי' בפסוק ראשון אבל שאר בני חופה יכולין לכוין ואקריאת שמע לחודיה קאי ובכולהו אחריני מודי לת"ק: **ומכל** מצות האמורות בתורה. .. מאי דאיצטריך למיחשב הני אגב דחשבינהו בברייתא קמייתא: **הולכי** דרכים ביום. כל זה נפקא מתשבו כעין תדורו שכשם שאדם בביתו אינו נמנע מלצאת לדרך. וכן מצטער דפטרו לעיל מן הסוכה היינו מתשבו כעין תדורו דאין אדם דר במקום שמצטער: **וחייבין** בלילה. כשאדם לן בלילה ביישוב: **פרצה** קוראה לגנב. לאו משום דלית ליה לרבא דרשה דתשבו כעין תדורו דברייתא היא לקמן בפירקין (דף כח:): **ואפילו** חש בעיניו. אע"פ שאין בו סכנת עין דסכנת אבר כסכנת נפשות אפילו לחלל עליו את השבת כדמוכח פרק אין מעמידין (ע"ז דף כח.) גבי עין שמרדה: **משום** בקי. ואע"פ שבפ"ק (דף יא.) דרש רבה בר רב הונא מותר לישן בכילת חתנים אע"פ שיש לה גג ואע"פ שגבוהה עשרה אין הלכה (כרבה) כדפירשתי שם: **תרתני** (או) תלת. פירש בקונטי' שתים או שלש פעמים יתן לתוך פיו מורשי"ל בלע"ז ויש ספרים שכתוב בהן תרתני תלת ביעי והכל אחד כדמוכח לקמן גבי לימא תיהוי תיובתיה דרב יוסף ואביי דשיעור בית הבליעה כביצה ולבסוף מסיק כדטעים צורבא מדרבנן ואזיל לכלה שזה מלא פיו דהיינו כביצה ושיעור זה דוקא בפת דפירי לאו בעו סוכה כדמסיק פרק בתרא דיומא (דף עט: ושם) דקבע דידהו כאכילת עראי דפת: **אבל** שינת קבע לא. והא דאמר"י פרק במה טומנין (שבת דף מט. ושם) תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים ואמר אביי שלא יפיח בהן ורבא אמר שלא ישן בהן לאו דשרי אביי לישן דהא אסר אביי גופיה הכא אלא קסבר אע"פ שאינו זהיר בשינה כאלישע מניחן כיון דזהיר שלא יפיח דשינה גופה אינה אלא גזרה שמא יפיח: **הישן** בתפילין. מתוך הלשון משמע דרבי יעקב שרי אפי'

שינת קבע דאי לאו הכי במאי פליגי וי"ל דכולהו מודו בשינת קבע דאסיר
ופליגי במילתיה דרבי נתן דבסמוך דשרי. לישן בתפילין ביום שאין דרכו
לישן שינת קבע ובלילה חולץ אפילו לשינת עראי דלמא ממליך וישן שינת
קבע ור' יעקב לא חייש דלמא ממליך :

ב

-

כו

דף

נטלו במפה. פירש בקונט' משום נקיות ובחנם פירש כן דרבי צדוק כהן
הוה כדמוכח פ' מי שמתו (ברכות דף יט:) ובסוף פרק כל פסולי
המוקדשין (בכורות דף לו.) והיה אוכל על טהרת תרומה וידיים שניות הן
ופוסלות את התרומה שזו היא אחת מ"יח דבר דבפ"ק דשבת (דף יד.)
דאפי' פחות מכביצה מקבל טומאה כדמוכח פרק שני דמס' טהרות (מ"א)
דתנן אין בו כביצה הוא טמא והכל טהור: **ולא** בירך אחריו. סבר לה כרבי
יהודה דפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) דדריש ואכלת ושבעת וברכת
אכילה שיש בה שביעה דהיינו כביצה ור"מ פליג ואמר דמברכין בכזית
ונראה הלכה כוותיה מדאמר' פרק כיצד מברכין (שם דף לח: ושם) א"ר
חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל זית מליח ובירך עליו תחלה
וסוף ועוד אמר' פרק שלשה שאכלו (שם דף מח. ושם) א"ר חייא בר אבא
א"ר יוחנן לעולם אינו מוציא רבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן וכן
אמר רב הונא בר יהודה משמיה דרב ומתוך הירושלמי משמע דבבריה
לא בעינן כזית דאפילו פרידה אחת של ענב או פרידה אחת של רימון
טעונה ברכה לפניה ולאחריה והכי איתא בירושל' בריש כיצד מברכין ר'
יוחנן נסב זיתא וברך לפניו ולאחריו והוה ר' חייא בר אבא מסתכל ביה
ואמר ליה ר' יוחנן בבלאה מה את מסתכל בי לית לך כל שהוא ממין
שבעה טעון ברכה לפניו ולאחריו אית ליה ומה צריכא ליה מפני שגרעינתו
ממעטתו ולית ליה לרבי יוחנן שגרעינתו ממעטתו מה עבד ליה ר"י משום
בריה מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן אפילו פרידה אחת של ענב או פרידה
אחת של רימון שהיא טעונה ברכה לפניו ולאחריו ובהש"ס שלנו יש כעין
מעשה זה פרק כיצד מברכין (שם דף לח:) דא"ר חייא בר אבא אני ראיתי
את ר' יוחנן שאכל זית מליח וברך עליו תחילה וסוף א"ל ר' ירמיה לר'
זירא היכי בריך ר' יוחנן אזית מליח כיון דשקליה לגרעינתיה בצר ליה
שיעורא אמר ליה מי סברת כזית גדול בעינן בינוני בעינן וההיא זית

דאתא לקמיה דרי יוחנן זית גדול הוה דאע"ג דשקליה לגרעינתיה פש ליה שיעורא והשתא אי הוה עובדא דהש"ס שלנו היינו ההיא דירושלי א"כ חולק על שלנו ולא סמכינן עליה מדלא שני ליה משום דבריה הוא אבל שמא שני מעשים היו וההיא דירושלי היה זית שלם ואכלו עם הגרעין דהוי בריה אבל ההוא דהש"ס שלנו לא היה בו גרעין שכן סתם זית מליח בלא גרעין הוא ולא הוה בריה ולהכי הוצרך לתרץ דגדול היה וזית דירושלמי קטן מזית בינוני היה והרוצה להוציא עצמו מספיקא צריך שיאכל כזית אפילו בדבר שהוא בריה ודוקא לענין ברכה שלאחריה אבל לפניו מברך אפי' פחות מכזית בכל דבר דלפניו לא בעינן שיעור דאסור ליהנות בעוה"ז בלא ברכה כדמשמע מעובדא דר' צדוק דקאמר ולא בירך אחריו כדפרי" משום דסבר לה כר' יהודה משמע הא לפניו בירך וכן פירש בקונט' ואמרינן בירושלמי בתחלת פרק כיצד מברכין כל שאומר עליו שלש ברכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ וכל שאין אומר עליו ג' ברכות אין אומר עליו המוציא לחם מן הארץ התיבון הרי פחות מכזית דאין אומר עליו שלש ברכות מעתה לא יאמרו לפניו המוציא לחם מן הארץ הא א"ר יעקב בר אחא לשאר מינים נצרכא פי' לא אתא לחלק בין דבר שיש בו כשיעור לדבר שאין בו כשיעור אלא אתא לחלק בין פת לשאר מאכל של חמשת המינים כגון מעשה קדירה שאין מברכין אחריו ג' ברכות וכן כובא דארעא ופת הבאה בכיסנין כי לא קבע סעודתיה עילויה ופת אורז ודוחן שאין מברכין אחריהם שלש ברכות אין אומרים עליהם המוציא לחם מן הארץ ואע"ג דבריש כיצד מברכין (שם דף לה. ושם) נפקא לן ברכה בתחלה בק"ו מבסוף כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא שייך למימר דיו ובמשהו מברך בתחלה אע"ג דלא מברך בסוף דאותו ק"ו אינו אלא גלוי מלתא בעלמא דברכה לפניו לאו דאורייתא כדתנן פרק מי שמתו (שם דף כ:) בעל קרי על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו וכן בפי' היה קורא (טס דף טז. ושם) תניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית אוכלין פתן ואין מברכין לפניו אבל מברכין לאחריה שתי ברכות ולענין שתיה נראה שמברכין אכזית יין על הגפן ועל פרי הגפן אע"ג דלגבי יוה"כ לא הוי שיעור חשוב בפחות ממלא לוגמא כדאמר פי' בתרא דיומא (דף עג: ושם) לא ילפינן מיניה ברכת היין לאחריו תדע דלענין אכילה הוי שיעורא ביום הכפורים ככותבת ולענין ברכה מיחייב לאחריו בכזית דהלכה כרבי מאיר כדפרישית ואית למ"ד לענין קידוש דא"צ מלא לוגמא הלכך לברך אחריו נמי יכול להיות דלא בעי מלא לוגמא ומיהו קצת היה נראה לדקדק דמודי ר' מאיר בשתיה דבעי כביצה דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מט. ושם)

דריש ר"מ ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ור' יהודה דריש ואכלת ושבעת זו אכילה שיש בה שביעה ואי זו זו כביצה וכיון דנפקא לן לר"מ שתיה מושבעת א"כ בעי כביצה דלא הוי שביעה בפחות ושמא יש לחלק בין שתיה לאכילה דדלמא שביעה בשתיה הוי בפחות מכביצה וכל הני שיעורין דרבנן ניהו כדמוכח פרק מי שמתו (שם דף כ: ושם) דאמר"י הכא במאי עסקינן דאכל שיעורא דרבנן ולענין ברכה דלאחריו לא מצינו שום שיעורא אלא כזית לר"מ וכביצה לר' יהודה וקרא אסמכתא בעלמא דמדאורייתא בעינן שביעה גמורה והא דאמר"י פרק שלשה שאכלו (שם דף מח.) שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד משמע דאינו מוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית הא בכזית דגן מוציא אע"פ שהמלך והמלכה מסתמא אכלו כדי שובען לא דמי גדול דרבנן לקטן דרבנן דלא מפיק דאורייתא דהא גדול אפילו לא אכל כלל היה ראוי (להו) להוציא אחרים וכן פירש שם בקונטרס:

א

-

כז

דף

ואמרו העלום לסוכה. בפי בתרא דיומא (דף עט:): מייתי מתניי דהכא בהאי לישנא לא מפני שהלכה כן אלא שרצו להחמיר על עצמן וכשנתנו לר' צדוק כו' היינו משום דמתרצינן מתניתין הכי מייתי לה הש"ס כאילו משנתנו שנויה כך: **הא** כביצה בעי נט"י לאכילה. ולא מישתרי במפה דחיישינן דלמא נגע כדמסיק פי' כל הפשר (חולין דף קז:): ומיהו תימה דהא ר' צדוק כהן היה כדפרישי' וא"כ אפי' כביצה שרי במפה בלא נט"י כדאמר שמואל התם התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות: **תשבו** כעין תדורו. בירושלמי יליף בגזרה שוה נאמר כאן תשבו ונאמר להלן ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים מה ישיבה שנאמרה להלן עשה בה את הלילות כבימים אף ישיבה האמורה כאן עשה בה לילות כבימים וטעמא דרבנן מפרש ר' יוחנן בשם רבי ישמעאל נאמר חמשה עשר בפסח ונאמר ט"ו בחג מה ט"ו הנאמר בפסח לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות אף ט"ו הנאמר בחג לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות חברייא בעו אי מה להלן עד שיכנס למצה כשהוא תאוה אף כאן עד שיכנס לסוכה בתאוה ר' זירא בעי אי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מצה אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה: **אי** בעי אכיל

ואי בעי לא אכיל. כלל דאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרינן לעיל ומשמע הכא דבי"ט לא הוי חובה ואי בעי לא אכיל כלל חוץ מליל י"ט הראשון ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של י"ט בברכת המזון אינו צריך לחזור והא דאמרי' פי' שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) שבתות וי"ט דלא סגי ליה דלא אכיל אם טעה חוזר לא מיתוקמא אלא בלילי י"ט הראשון של פסח ובלילי י"ט הראשון של חג והא דאשכחן בפ' ב' דביצה (דף טו:) ובפ' אלו דברים בפסחים (דף סח:) גבי י"ט חלקהו חציו לה' וחציו לכם חציו לאכילה וחציו לבית המדרש דברי ר' יהושע אפשר בבישרא ופירי דאין בהן ברכת המזון ולא בעי הזכרת י"ט אבל לילי י"ט הראשון של חג לא סגי בלא פת כיון דילפינן מחג המצות אע"ג דלר' אליעזר אמרינן בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא יצא: **והא א"ר אליעזר י"ד** סעודות חייב אדם לאכול בסוכה. אהא דמשלים בי"ט האחרון פריך דליכא סוכה: **חזר** בו ר' אליעזר. אצל חכמים לומר שאין לדבר קצבה ואם רצה להתענות יתענה חוץ מלילי י"ט הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבן י"ט ראשון אף בי"ט אחרון כך פי' בקונטרס ולישנא דישלים ואם השלים לא משמע כלל לשון תשלומין אלא לשון השלמה חשבון של י"ד סעודות ועוד כיון דממצה ילפינן לא מנינן שיהא תשלומין למצה של לילה הראשון של פסח ועוד דמשמע קצת בירושלמי דבעי כזית דגן לסעודת י"ט הראשון של חג כמו גבי מצה והכא אמרי' דישלים במיני תרגימא ועוד מעובדא דאפוטרופוס של אגריפס משמע דלא פטר ר' אליעזר בסעודה אחת לכך נראה לפרש חזר בו ר' אליעזר ממה שהיה מצריך סוכה ולעולם י"ד סעודות בעי ובירושלמי משני אמר ר' אחא למצוה חשובה כלומר לכתחילה צריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים בשמיני בלא סוכה: **במיני** תרגימא. פי' בקונטרס כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלין ואי אפשר לומר כן דהא רבא מסיק פי' ח' דיומא (דף עט: ושם) דפירי לא בעי סוכה ודייק מהכא ואי ס"ד פירות בעי סוכה לישלים בפירות ודחי באתרא דלא שכיחי פירות ואיבעי' אימא מיני תרגימא נמי מיני פירי נינהו מ"מ משמע דאי פירי לא בעי סוכה אין השלמה מועלת בפירות ומיני תרגימא הוו כגון בשר ודגים ושאר דברים שמלפתין בהן את הפת ואין ללמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש סעודות של שבת דשאני התם דילפי' (שבת דף קיז:) מדכתיב תלתא היום גבי מן שהוא במקום פת ואפי' באנו להשוותם לא נפיק בפירות כדפריש' דלא מהני גבי סוכה.:

מהו דתימא כיון דנפלה אחריתי היא. יש ספרים שכתוב בהן קמ"ל כיון (דבדידי) קעביד איהי היא משמע לפי שבונה אותה באותן עצים: כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. משמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה ואי אפשר שתהא של כולם דלא מטי שוה פרוטה לכל אחד אלא על ידי שאלה כך פירש בקונט' ועל חנם דחק דכיון דכתב לך למעוטי דשותפין משמע כדמוכח בראשית הגז (חולין דף קלו.) גבי תרומה וחלה ופאה וטובא דקא חשיב התם ואפי' אתרוג נמי דכתיב ביה לכם לשון רבים אמרינן ביש נוחלין (ב"ב דף קלז:) האחין שקנו אתרוג בתפיסת הבית ונוטלו אחד מהם ויוצא בו אם יוכל לאכלו כגון דאיכא אתרוג כיוצא בו לכל חד וחד יצא ואם לאו לא יצא דלכם משמע שיהא כולו שלו ולא מקצתו ולא דמי לבגדיכם ועריסותיכם ותרומותיכם דפרק ראשית הגז (חולין דף קלו.) דשל שותפין בכלל והא דכתיב לכם לשון רבים משום דאיבעי ליה למיכתב ולקחתם לשון רבים דדרשינן פרק לולב וערבה (לקמן דף מג.) שתהא לקיחה לכל אחד ואחד (ומרבינן) סוכה אחת לכל ישראל שמע מינה דלא דרשי לך למעוטי שאולה ומוקמי ליה למעוטי גזולה ומיהו קשה הא גבי ציצית מרבינן דשותפין מדכתיב בגדיהם וממעטינן שאולה מדכתיב כסותך בפ' ראשית הגז (חולין דף קלו.) וא"כ הכא נמי נידרוש הכי ולפירוש הקונטרס ניחא דעל כרחך יוצאין בשאולה מדמרבינן סוכה אחת לכל ישראל ותימה דלר' אליעזר דבעי סוכה שלכם אין שנים יוצאין בסוכה א' לעולם ויהא צריך לכל בני הבית סוכה לכל אחד וא' ושמא הוה מרבי מדכתיב תשבו כעין תדורו (שותפין) שיכולים לישב יחד בסוכה אחת ומה שנהגו כל הקהל לקנות אתרוג בשותפות לצאת בו דעתן להקנות כל א' חלקו לחבירו בשעה שהוא מברך על מנת להחזיר דבשביל שנשתתף בו לא גרע ממתנה על מנת להחזיר דשמה מתנה: פקק החלון. פירשנו לעיל בפרק קמא (דף טז:) גבי שכחו ולא הביאו ספר תורה:

כל עוף שפורח עליו מיד נשרף. שהדברים שמחים כנתינתם בסיני שנתנה תורה באש וכענין זה מצינו במדרש בעובדא דרבי אליעזר ורבי יהושע שהיו מסובין בסעודה וליהטה האש סביבם: **הלכתא** נינהו. הלכתא היא גרסינן לשון יחיד דחדא מינייהו הלכתא ותו לא ובריש בנות כותים (נדה דף לב.) גבי אין לי אלא אשה נקט לשון רבים לפי שמסופק על שניהם הי מינייהו הלכתא:

השוא הכתוב אשה לאיש. וא"ת פ"ק דערכין (ד' ד:): דאמר אין לי אלא איש שהעריך אשה שהעריכה מנין ובפי' ד' מיתות (סנהדרין דף סו.) גבי מקלל אביו ואמו דאיצטריך לן איש איש לרבות אשה דדריש לה מדכתיב איש תרי זימני דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות תיפוק ליה מדהשוא אשה לאיש וכן בפי' נגמר הדין (שם ד' מו:): אין האשה נתלית מדכתיב איש ולא אמרי' השוא אשה לאיש וי"ל דלענין פרשה שנאמרה בלשון זכר הוא דאמרינן השוא הכתוב אשה לאיש דאהא מייתי לה בריש תמורה (ד' ב:): והכא גבי אזרח אבל היכא דכתיב איש ממעטינן אשה ומיהו קשה דבפי' שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק ד' מד:): אמר שור שור שבעה להביא שור האשה גבי שור שהמית והתם לא כתיב ביה שור איש אלא דכתיב ביה וגם בעליו יומת וזה אינו אלא לשון זכר ושמא יש בו שום יתור שהייתי ממעט ממנו אשה אי לאו דרביי רחמנא אי נמי משום דדרשינן בפרק ד' והי' (שם דף מד.) נגיחה למיתה נגיחה לנזקין הוה ילפי' מיתה מנזקין דכתיב בהו כי יגח שור איש: **לרבות** הגרים. דס"ד ישראל ולא גרים כי האי גוונא אשכחן פרק כל המנחות באות (מנחות דף סא: ושם) גבי תנופה דאמרי' אין לי אלא בני ישראל גרים ועבדים משוחררים מניין ת"ל המקריב וכן בפרק הערל (יבמות דף עד: ושש) ובספ"ק דכריתות (דף ז:): דבר אל בני ישראל אשה כי תזריע אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מניין ת"ל אשה ותימה דבפרק אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פו.) ושם) גבי גונב נפש אמרינן בני ישראל למעוטי למי שחציו

עבד וחציו בן חורין אבל כולו משוחרר לא ממעט מבני ישראל וכן בפרק בנות כותים (נדה דף לד.) בני ישראל מטמאין בזיבה ואין הנכרים מטמאין בזיבה אבל גרים ומשוחררים לא ממעטי וכן במנחות בפי שתי מדות (דף צג. ושם) בני ישראל סומכין ואין הנכרים סומכין אבל גרים ומשוחררים סומכין ובפי"ק דערכין (דף ה:) בני ישראל מעריכין ואין הנכרים מעריכין ושמה בכל הני יש שום רבוי דמרבינן גרים ומשוחררים: **כאן** בקטן שהגיע לחינוך. כגון קטן שאינו צריך לאמו אע"פ דמתניתין קתני לה בהדיא דרך הש"ס להקשות ולתרץ כן ודכוותי"י פי"ק דחגיגי' (דף ד. ושם) דדריש כל זכורך לרבות הקטנים ופריך והתנן חוץ מחרש שוטה וקטן ומשני כאן בקטן שהגיע לחינוך דהיינו כדתנן התם כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר. הבית ואם יכול לעלות היינו הגיע לחינוך וקס"ד דמקשה דכל קטן מרבי משום דקרא סתמא כתיב מרבינא להו ודכוותה בריש בנות כותים (נדה דף לב. ושם) דאי לאו משום דבת שלש שנים ויום אחד לענין ביאה הלכתא הוה מרבי אפי' בת יום אחד מדכתיב ואשה משום דקרא סתמא כתיב והשתא הגיע לחינוך דאמרינן בכל דוכתא אין כולן שוים אלא כל אחד לפי עניינו דהכא אמרי' באין צריך לאמו וגבי חגיגה שיכול לעלות ובסוף לולב הגזול (לקמן דף מב.) גבי לולב ביודע לנענע וגבי ציצית ביודע להתעטף וגבי תורה ביודע לדבר: **תשבו** כעין תדורו. רבא נמי דמפרש טעמא אחרינא גבי שומרי גנות לעיל (דף כו.) לא פליג אהא ברייתא כדפרישית שם: **ומשנן** בסוכה. לבאר טעם המשניות והיינו הש"ס ופריך והא תנוי לבר ממטללתא לפי שצריך מחשבה ורוחב אויר ומשני דבגמרא נמי יש עיון כגון דבר פלוני אסור ומותר אבל לעיוני בטעמים בר מסוכה:

א

-

כט

דף

מנא דמיכלא. קערות לאחר שאכלו בהן צריך להוציאם מן הסוכה משום מיאוס כד פירש בקונטרס וי"מ כגון קדירות ואגני דלישא וטעמא דכעין תדורו בעינן והני אין רגילין להיות בבית דירה אלא בית יש להם לבדם וכן פירש בה"ג כגון קדרי ושפודי ובי טוי ובי תפי: **ואמרי** לה בר ממטללתא. אין שרגא מעניינא דאחרים דמנא דמיכלא בר ממטללתא היינו בשעה שאין משתמש בהן דבשעת סעודה אוכל בקערה בסוכה אבל

שרגא בעודו דולק ומשתמש לו לאורו אסור כדמוכח לקמן פרק לולב וערבה (ד' מח. ושם) דתנן גבי שביעי של חג גמר מלאכול לא יתיר סוכתו משום דאי מתרמי ליה סעודתא אכיל בגווה אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יום שמראה כמכין עצמו לקראתו למקום שיסעוד שם הלילה ואמרינן בגמרא אין לו מקום להוריד כלי וצריך לאכול בה ביום טוב האחרון מה יעשה ויוכיח שאינו כמוסיף על המצוה לעשות סוכה שמונה ימים מדליק בה את הנר ומדחשיב לה היכירא בשעת הדלקה שמע מינה דאסור בחג ושמא היינו טעמא דמשום דמוקמינן בסוכה קטנה וחיישינן שמא תשרף סוכתו ותדע דהדלקה דוקא מדלא נקט מעייל את הנר כדנקיט התם מעייל בה מאני מיכלא :

דף - **כט** - **ב**

פרק - **שלישי** - **לולב** - **הגזול**

מתני' לולב יבש פסול. ומפרש בגמרא משום דאיתקש לולב לאתרוג דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו דאין ואנוהו אלא לכתחלה ולא מיפסל בהכי כדמוכח פ"ק (לעיל דף יא:) דאמרי רבנן לולב מצוה לאוגדו משום שנא' זה אלי ואנוהו לא אגדו כשר והאי יבש דהכא אין לפרש כמו יבש דפרק אין מעמידין (ע"ז דף כט:) דתנן החרצנים של נכרים יבשים מותרים ומפרש בגמ' יבשים לאחר שנים עשר חדש דהא אמרינן לקמן (דף לג.) גבי הדס יבש יבשו רוב עליו ונשתייר שם שלשה בדי עלין לחין כשירין אלמא אין היבשות תלוי בשנים עשר חדש אלא יש לומר יבשות דהכא כמו יבשות אזן בכור דתנן בפרק על אלו מומין (בכורות דף לז.) רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה עד שתהא נפרכת בצפורן: **נקטם** ראשו. לכאורה מיירי בשני עלין האמצעיים היוצאין מראש השדרה אבל קשיא דבגמרא (דף לב.)

קאמר רבי יהושע בן לוי ניטלה התיומת פסול והן אותן העלין האמצעיים והא אפילו בנקטם ראשו פסול כל שכן נטלו לגמרי וצריך לומר דנקטם ראשו מיירי ברוב העלין העליונים אי נמי אצטריך ליה לרבי יהושע בן לוי לאשמועינן ניטלה דסלקא דעתיה דחשיב הדר טפי מנקטם אי נמי ניטלה אחת מן התיומת דבנקטם לא מיפסלה אא"כ נקטמו שתיהן : **נפרצו** עליו. ברוב עלין איירי כדתניא בתוספתא (פ"ב) ופ"י בקונטרס שנפרצו מן השדרה שלו ואינן מחוברין אלא על ידי אגודה משמע שרוצה לומר שנתלשו לגמרי מן השדרה ולא משמע כן בגמ' דאמרינן נפרצו דעביד כי חופיא והעלין שנתלשו מן השדרה הוצי מיקרו כדאמרינן בגמרא (דף לו:) אמר רבה לא (ליגוד) איניש לוליבא בהושענא דמשתייירי הוצי והוי חציצה כלומר אם ארוך הוא יותר מדאי מן הערבה ובא לקצץ מתחת לא יקצץ בעודו באגודו דמשתייירי עלי הלולב כשנתלש מן השדרה על ידי הקציצה ומן ההוצין עושין חופיא כדאמרינן בהגוזל קמא (ב"ק דף צו.) האי מאן דגזל לוליבא מחבריה ועבדינהו הוצי קני מעיקרא לוליבא והשתא הוצי הוצי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הוצי והשתא חופיא והיינו שחלק כל עלה ועלה לשנים לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד וחלק אותם שכן דרך לעשות חופיא : **קפסיק** ותני לא שניא ביי"ט ראשון ולי"ט ביי"ט שני. משמע דדייק מדקתני סתם ולא מפליג ותימה הא אמרינן לקמן (דף לד:) ניקב וחסר כל שהוא פסול אע"ג דביי"ט שני כשר כדאמרינן לקמן (דף לו:) בגמ' דר' חנינא מטביל ביה ונפיק ביה ומוקי מתני' ביי"ט ראשון ואי דייק מדקתני גזול ולא קתני שאול הא לקמן בסוף הסוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אבל הכא לא אסיק אדעתיה ואי משום דקתני גזול דומיא דיבש הכי נמי גבי נקב קתני עלתה חזזית על רובו דמפסיל אף ביי"ט שני משום הדר ומיהו בירושלמי משמע קצת דמשום חזזית לא מיפסיל אלא ביי"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן בשם ר' שמואל כל הפסולין אינן פסולין אלא ביי"ט ראשון בלבד תמן אמרינן רובו מצד אחד חוטמו כרובו והיינו במקום אחד דאמרינן לקמן (דף לה:) גבי חזזית ומיהו אי יום ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חנינא לית ליה האי קפסיק ותני כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול ביי"ט ראשון ומכשיר ביי"ט שני אי נמי ברישא דמשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג אבל כולהו אחריני אידי דלא מפליג ברישא לא מפליג בסיפא ושונה דבריו סתם אף על פי שיש לחלק : **בעינן** הדר וליכא. משמע דפשיטא ליה דבעינן הדר לכולהו יומי ולכם משלכם לא מיתוקם אלא ביי"ט ראשון וכן ולקחתם דממעטינן מיניה חסר דבעינן לקיחה תמה לא

מיפסיל אלא בייט ראשון כדקאמרינן לקמן בפירקא (דף לו:) ר' חנינא מטביל ביה בייט שני ונפיק ביה ותימה מאי שנא זה מזה הא כולהו בהדי הדדי כתיבי בחד קרא ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר ואי משום דמשמע ליה דהני דכתיבי מקמי ביום ראשון עליה קיימי אבל הדר בתריה כתיב אכתי קשיא מדכתיב ולקחתם דרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף ז.) ולקמן בפירקין (דף לד:) דארבעה מינין שבלולב מעכבין זה את זה דבעינן לקיחה תמה ובשילהי פירקין (דף מא:) ובריש לולב וערבה (לקמן ד' מג.) דרשינן נמי מדכתיב ולקחתם לשון רבים שתהא לקיחה לכל אחד ואחד מדלא כתיב ולקחת לשון יחיד כי היכי דדרשינן פרק רבי ישמעאל (מנחות דף סה:) ספירה לכל אחד ואחד מדכתיב וספרתם ואם כן בשאר הימים תיסגי במין אחד ובלקיחה של אחד בשביל כולם לכך נראה דהיינו טעמא משום דיום ראשון דאורייתא בגבולין ושאר יומי דרבנן זכר למקדש כדאיתא בריש לולב וערבה (לקמן דף מד.) הלכך בעיקר הלקיחה כגון ד' מינין ולקיחה לכל אחד תקון בשאר יומי כעין דאורייתא וכן בהדר משום הדור מצוה אבל בחסר ובשאל לא תקון ובגזול פלוגתא דשמעתין דרבי יוחנן סבר דתקון משום מצוה הבאה בעבירה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שיוצא בשאל יוצא נמי בגזול:

א

-

ל

דף

משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. והדתניא לקמן פ' לולב וערבה (ד' מג.) לכם משלכם להוציא את השאול ואת הגזול משום שאול איצטריכא דבלאו לכם נפקא לן גזול משום מצוה הבאה בעבירה דאע"ג דקרא גבי קרבן כתיב הוא הדין בכל מצות דהוי דאוריית' כדמוכח בריש הגזול קמא (ב"ק ד' צד.) גבי הרי שגזל סאה של חיטין וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה דאין זה מברך אלא מנאץ וא"ת לקמן (ד' לא:) דפסלינן לולב של אשרה ושל עיר הנדחת משום דמיכתת שיעוריה תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה ותו אמאי שרינן דלאו אשרה דמשה וי"ל דלא דמי לגזל דמחמת עבירת הגזל באה המצוה שיוצא בו אבל הני אטו מחמת עבירה שנעשית בו מי נפיק ביה ומיהו יש ספרים דגרסי' לקמן (ד' לה.) אמתני' דאתרוג של אשרה מ"ט משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה וגירסא משובשת היא אלא טעמא משום דמיכתת שיעוריה דאתרוג נמי

בעי שיעור כאגוז או כביצה דאף על גב דאמרינן לקמן (ד' לא:) טעמא משום דלא גמר פירא מכל מקום בעינן דמינכר לקיחתה דמהאי טעמא פסלינן לקמן (ד' לה.) פלפלין ומיהו תימה בפרק כל שעה (פסחים ד' לה:) דתניא אין יוצא ידי מצה בטבל ודריש ליה מקרא תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה: **כי** יקריב מכם אמר רחמנא ולא דידיה הוא. תימה דבמרובה (ב"ק ד' סו:) ממעט גזול מדכתיב קרבנו והכא ממעט ליה מדכתיב מכם ואע"ג דאיכא דמוקי לה התם בגזל קרבן דחבריה מ"מ קשה למאן דלא מוקי ליה הכי ועוד קשה דהתם משמע דלפני יאוש לא צריך קרא דדריש קרבנו ולא הגזול וקאמר ה"ד אילימא לפני יאוש למה לי קרא ועוד קשה דהא מכם דרשינן בפ"ק דחולין (ד' ה. ושם) מכם ולא כולכם להוציא את המומר מכם בכס חלקתי ולא באומות ואע"פ שיש לומר דרישא דקרא מייתי הכא ומקרבנכם דסיפא דקרא קא דריש כמו שמפר"ת גבי לא תתחתן דסוף האומר בקדושין (ד' סח: ושם) לא משמע כן כלל וי"ל דהא דקאמר במרובה לפני יאוש למה לי קרא משום דלפני יאוש אין יכול להקדיש והרי הוא חולין כדאמרינן גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש דאיש כי יקדיש את ביתו אמר רחמנא מה ביתו ברשותו כדאי במרובה (ב"ק דף סח:) ואפילו מאן דפליג לא פליג אלא בבעלים אבל בגזלן גופיה מודה דאין יכול להקדיש והא דמייתי הכא קרא דמכם אע"ג דמביתו נפקא אורחא דגמרא בהכי דמייתי מכם משום דאי לא כתיב ביתו הוה מוקמינן מכם להך דרשה אבל השתא דכתיבי הני קראי אייתר ליה מכם להוציא את המומר ולבכם חלקתי ודכוותה אשכחן פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד: ושם) דדרשי נגעים ביום מדכתיב וביום הראות בו ובפ"ק דמועד קטן (ד' ח.) מוקי לה לחתן דיש יום שאתה רואה ויש יום שאין אתה רואה וביום נפקא לן מדכתיב כנגע נראה לי ולא לאורי וכן בשילהי פרק שני דמגילה (ד' כ. ושש) דלא מוהלן אלא ביום דכתיב ביום השמיני ובפרק ר"א דמילה (שבת ד' קלב.) מוקי ליה ביום אפילו בשבת ולילה ממעט מדכתיב בן שמונת ימים ועוד איכא דכוותייהו בדוכתי טובא: **הא** קנייה ביאוש. וקרינא ביה לכם משלכם משמע דקסבר ר' יוחנן יאוש כדי קנה וקשה דבמרובה (ב"ק ד' סח:) קאמר ר' יוחנן דתשלומי ארבעה וחמשה חיוביה בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ואי יאוש קני אמאי חייב שלו הוא טובח שלו הוא מוכר דכי האי גוונא דייק התם לעיל (דף סז:) רב ששת אמילתיה דרב דקאמר כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא ועוד דבהגוזל בתרא (שם דף קטו.) שמעינן בהדיא לר' יוחנן משמיה דר' ינאי דשינוי רשות ואח"כ יאוש לא קני ויש ספרים

דגרסינן הכא הא קנייה ותו לא ואפילו גרסינן ביאוש יש לפרש דהכי קאמר הא קנייה ביאוש ושינוי השם כדאמרינן במרובה (שם דף סז). הגנב והגזולן הקדשן הקדש ואפילו למאן דאמר יאוש לא קני משום דהא איכא יאוש ושינוי השם מעיקרא חולין והשתא הקדש וא"ת א"כ מאי פריך התם אביי לרבא דאמר יאוש קני מדכתיב קרבנו ולא הגזול ואמאי דחיק לשנויי דגזל קרבן דחבריה הא ממה נפשך התם קני דאיכא יאוש ושינוי השם ומ"מ מיפסיל להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה כדאמרינן הכא וכמו כן קשה בסוף ההיא שמעתתא דדייק רבא דיאוש כדי לא קני מדכתיב קרבנו ולא הגזול ועולא נפקא ליה התם מגזול דומיא דפסח דלית ליה תקנתא וי"ל דאם איתא דיאוש כדי קני הוי שלו קודם הקדש ותו לא חשיב מצוה הבאה בעבירה וכן מוכח לקמן בשמעתין גבי (נכרי) וליקנינהו בשינוי השם משמע דאי קנו ליה מצו נפקי ביה ולא חשיב מצוה הבאה בעבירה אבל אי יאוש כדי לא קני ועל ידי הקדשן קא קני ליה דאיכא יאוש ושינוי השם השתא אז חשיב מצוה הבאה בעבירה ובכולה שמעתין דלא חשיב מצוה הבאה בעבירה היכא דקני ליה מצינן למימר דקני קודם באגודה אפילו למאן דלא בעי אגד הא קני ליה קודם י"ט דאכתי לא חל חיוב מצוה ואי נמי אפילו בי"ט דלא דמי למקדיש דחל קנין והקדש ביחד והא דשמעינן ליה לעיל לעולא בהגזול בתרא (שם דף קיד). גבי פלוגתא דר"ש ורבנן בעורות של גנב ושל גזולן אי סתם גניבה יאוש בעלים או סתם גזלה קאמר דקאמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע דברי הכל קני התם איכא יאוש ושינוי השם כדאמרינן בההיא שמעתא דמרובה (שם דף סו): דמעיקרא קרו ליה משכא והשתא קרו ליה אברזא והא דמשמע בריש הגזול קמא (שם דף צד). בההיא דגזול סאה דאף על גב דשינוי קונה חשיב מצוה. הבאה בעבירה אף על פי שקנאו בשינוי מעשה קודם שבא לידי חיוב חלה התם דיחויא בעלמא הוא אי נמי שאני ברכה דאיכא נמי הזכרה לשם שמים ולפי שיטה זו צריך ליישב סוגיא דהניזקין (גיטין דף כה). דאמר עולא דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת וסוגיא דהגזול בתרא וסוגיא דמרובה ור"ת מפרש בענין אחר משום קשיא דעולא אדעולא והרבה הארכתני במרובה ובפרק הניזקין (שם דף נה.): **מתוך** שיוצא בשאול יוצא בגזול. הכא דווקא שהוא מדרבנן לא חייש אמצוה הבאה בעבירה:

וקרקע אינה נגזלת. כלומר אינה קנויה לגזלן בשום יאוש דלעולם היא בחזקת בעלים דמקראי נפקא לן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז: ושם) כדפירש בקונטרס והדין עמו דאי יאוש מועיל בקרקע מאי נפקא ליה מינה במאי דאינה נגזלת אי קודם יאוש אפילו היתה נגזלת לא קני ואי לאחר יאוש הרי קונה ביאוש וכן מוכיח בשמעתין גבי פלוגתא דר' אליעזר ורבנן דפליגי בסוכה גזולה דמכשרי רבנן משום דקרקע אינה נגזלת והויא ליה סוכה שאולה ואדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו והשתא אי לפני יאוש הא אפילו מטלטלין אין נגזלין אלא ודאי לאחר יאוש ומיהו אין משם ראייה דאם היתה סוכה מטלטלין כגון שהוציאו מסוכתו שבראש העגלה ובראש הספינה לא היה יוצא בה בין קודם יאוש בין לאחר יאוש משום דממעטי' בפרק (קמא) (דף ט.) מדכתיב לך גבי סוכה לך להוציא את הגזולה ולפני יאוש נמי לא חשיבא כשאולה דמטלטלין הנגזלין לאו ברשות בעלים קיימי אבל קרקע בחזקת בעליה עומדת ויש לדקדק מהא דתניא בחזקת הבתים (ב"ב דף מג:) מכר לו את הבית מכר לו שדה אין מעיד לו עליה מכר לו פרה מכר לו טלית מעיד לו עליה ומוקי לה בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה וקמערער דלא ליזיל שמעון לאסהודי ללוי דניחא ליה דהדרא אבל פרה וטלית לא הדרי דהוי יאוש ושינוי רשות משמע בהדיא דבקרקע לא מהני יאוש וכי תימא משום דקא סבר יאוש כדי לא קני ושינוי רשות לא שייך בקרקע הא טעמא דיאוש לא קני משום דבאיסורא אתא לידיה כדמפרש במרובה (ב"ק דף סו.) והכא גבי קרקע נמי כבר נתיאש קודם שהחזיק בה הלוקח כמו גבי פרה וטלית ובירושלמי דכלאים סוף פרק שביעי משמע דיש יאוש לקרקע דפריך ויש קרקע נגזלת א"ר לוי אעפ"כ יש יאוש לקרקע ומיהו יש ליישב דלעולם אין יאוש ולאיסור דרבנן משום כלאים איירי דתנן התם (פ"ז מ"ו) האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו קוצרו ואפילו במועד עד כמה יהא נותן לפועלים עד שליש יתר מכאן קוצרו כדרכו והולך אפילו לאחר המועד מאימתי נקרא אנס משישקע ואמרינן עלה בגמרא דירושלמי אבא בר יעקב בשם ר' יוחנן כיני מתני' מותר לקוצרו אפילו במועד עד כמה יהא נותן לפועלים עד שליש רב הונא ורב ששת חד אמר עד שליש לשכר וחד אמר עד שליש לדמים מאימתי נקרא אנס משישקע א"ר אחא נשתקעו הבעלים ולא נתיאשו אסורין דבר תורה נתיאשו הבעלים ולא נשתקעו אסורין מדברי סופרים ויש קרקע נגזלת א"ר לוי אעפ"כ יש יאוש לקרקע עד כאן ירושלמי והכי פירושו מותר לקוצרו

אפילו במועד דמלאכה אסורה חוץ מדבר האבד שוכר פועלים אפילו דרך פרסום וקוצר ובזריעת האנס לא נאסר הכרם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ונותן לפועלים עד שליש לשכר היינו שמרבה להם בשכירות שליש יותר ממה שהיה ראוי ליתן להם כדאמר רב הונא בפ"ק דב"ק (דף ט. ושם) במצוה עד שליש ומאן דאמר לדמים היינו שנותן להם שליש שויים של כל הפירות אבל יתר מכאן לא יוסיף וקוצר כדרכו ולא ישכור אפילו לאחר המועד מאימתי נקרא שם אנס על הכרם ליחשב כשלו שיאסר בזריעתו משישקע שם בעלים ממנו ונקרא על שם האנס ואע"פ שלא נתיאשו הבעלים דלא אמרו ווי ליה לחסרון כיס דאנן סברי דמיאשי ואפילו אמרי דלא מיאשי נעשה כצווח על ספינתו שטבעה בים ומיתסרא דאורייתא בזריעת האנס אבל נתיאשו ולא נשתקעו לא מיתסר מדאורייתא דקרקע אינה נגזלת אבל מדרבנן אסור ופריך ויש קרקע נגזלת כלומר לאסור אפילו מדרבנן ומשני דיש יאוש לאסור מדרבנן משום כלאים אבל מדאורייתא אין יאוש מדלא אסור מדאורייתא ומיהו היכא דנשתקע שם בעלים אפילו מדאורייתא יש יאוש מדהוי איסורו דבר תורה ועוד יש לפרש בענין אחר שנשתקעו הבעלים ולא נתיאשו איסורו דבר תורה לא מחמת זריעת האנס קאמר אלא שהלך לו האנס ונשאר הכרם לפני הבעלים ולא עקרו ממנו הכלאים והוסיף מאתים איסורו דבר תורה מחמת הבעלים שמקיימים כלאים דדידהו הוי כיון דלא נתיאשו אבל נתיאשו ולא נשתקעו מדרבנן ואיכא פירכי טובא ללשון זה וראשון עיקר ובמסכת ערלה פ"ק תניא בירושלמי בשם ר' שמעון בן אלעזר נוטע לרבים חייב בנוטע בתוך שלו ברשות הרבים פטור בגזל קרקע ויש קרקע נגזלת א"ר אילעי אע"פ שאין קרקע נגזלת יש יאוש לקרקע וכולה מלתא תמוה דהא מתניתין דהתם קתני הגזלן שנטע חייב ותו מאי קא פריך אברייתא ויש קרקע נגזלת דמשמע משום דנגזלת ויש יאוש פטור מן הערלה אדרבה מכח זה יש לי לחייב בנוטע לתוך שלו ועוד מדמי נוטע ברשות הרבים לגזל קרקע ונטעה והיינו בלא יאוש דומיא דרשות הרבים דאין שייך בו יאוש ואם [מתקנה] היא דיש יאוש צריך לאוקמה כשנשתקעו שם הבעלים: **כי** גזזו אוונכרי נמי ניהוי יאוש בעלים בידיהו דידהו. וא"ת ההוא יאוש שלא מדעת הוא דלא ידע ביה נגזל בלוקח וקיימא לן בריש אלו מציאות (ב"מ דף כב:): דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש וי"ל דלא מיקרי יאוש שלא מדעת אלא היכא דבא לידו קודם שידעו הבעלים שנאבד מהם אבל הכא ידעי בה ונתיאשו מקודם אלא דאין יאוש לקרקע: **שינוי** החוזר לברייתו לא שמיה שינוי. ואע"ג דקני מדרבנן כדאיתא בריש הגוזל קמא (ב"ק דף צג:): בגוזל עצים משופין

כגון נסרים ועשאן כלים כיון דמדאורייתא לא קני לא נפיק הכא ומיהו מההיא סבתא (לקמן דף לא.) משמע גבי סוכה דנפיק אע"ג דלא קני אלא מטעם מריש אלא יש לתרץ התם משום תקנת השבים והכא באגודת לולב בעלמא לא שייך תקנת השבים דנקיל להתיר אגודו ומה שנקצץ מן המחובר לא חשיב שינוי מעשה כיון דלא נשתנה שמו בכך דמעיקרא אסא והשתא אסא כדאשכחן בריש הגוזל קמא (ב"ק דף צו.) האי דגזל דיקלא מחבריה וקטליה אע"ג דשדיא לארעא דידיה לא קני מאי טעמא דמעיקרא דיקלא מיקרי והשתא נמי דיקלא מיקרי ואע"ג דפסק לחיותא גרע מכחשא דלא הדר או מבהמה והזקינה דחשיב שינוי אע"ג דלא נשתנה שמם ומשלם כשעת הגזלה וכן עצים ושיפן אבנים וסיתתן צמר וליבן בריש הגוזל קמא (שם דף צג.): **וליקנייה** בשינוי השם. תימה הא אמרינן דשינוי מעשה החוזר לברייתו לא שמיה שינוי והוא הדין בשינוי השם כדאמרינן במרובה (ב"ק דף סז.) גבי מריש דשינוי החוזר לברייתו בשינוי השם לא שמיה שינוי וי"ל דפריך הכא אליבא דרב יוסף דמסיק התם שינויא אחרינא ועוד י"ל בשינוי השם דליכא שינוי מעשה בהדיה לא קני בחוזר לברייתו כמו מריש דכמו שהוא בנאו בבירה לא חשיב שינוי מעשה אבל הכא דאגדו הרי חשיב שינוי מעשה בהדי שינוי השם וקני אע"ג דהדר למלתיה וא"ת ועוצבא דהתם (דף סו:) כיון דלית בה קיצוע ואין בה אלא מחשבה א"כ שינוי השם דידיה חוזר לברייתו הוא ואמאי קני וי"ל דהתם איכא יאוש בהדי שינוי השם דהיכא דליכא יאוש אין מחשבה מטמאתו כדקתני לפי שלא נתיאשו הבעלים ועדיף שינוי השם החוזר דקני עם יאוש כדאשכחן גבי עוצבא משינוי מעשה החוזר לברייתו דאפילו עם יאוש לא קני כדמסיקנא הכא והשתא ניחא הא דקאמרינן התם שינוי השם כשינוי מעשה דמי דהיכי דמי להדדי והלא שינוי מעשה לחודיה בלא יאוש קני כדמוכח בכמה דוכתי במרובה (שם דף סו.) ובהגוזל קמא (שם דף צג.): ואילו שינוי השם לא קני אלא בהדי יאוש כדמוכח ההיא דעוצבא אלא היינו טעמא משום דעוצבא חוזר לברייתו אבל היכא דלא הדר קני לחודיה דאהיהא דגנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור פריך התם לעיל (דף סה.) וליקנינהו בשינוי השם ולא יתחייב ארבעה וחמשה שור בן יומו קרוי שור איל בן יומו קרוי איל משמע דאי לאו הכי קני בשינוי השם לחודיה והשתא יש כמה דינים בדבר דשינוי מעשה שאינו חוזר וכן שינוי השם שאינו חוזר קני מדאורייתא אע"ג דלא נתיאש ושינוי מעשה החוזר קונה בלא יאוש מדרבנן כדמשמע בריש הגוזל קמא (שם דף צד:) וטעמא משום תקנת השבים ושינוי השם דהדר למלתיה בלא יאוש לא קני כלל חוץ מלענין מריש משום תקנת

השבים וכל בנין קרקע וכיוצא בו כדמוכח שמעתא דההיא סבתא (דף לא.) דצווחא אלמא לא נתיאשה ואמר רב נחמן אין לה אלא דמי עצים וא"ת הא דפריך הכא לקנינהו בשינוי השם תקשי ליה אמתני' דלולב הגזול (לעיל דף כט) וי"ל דמתני' איכא לאוקמא בשגזלו אגודה דלית ביה לא שינוי השם ולא שינוי מעשה:

א

-

לא

דף

אי קרקע נגזלת. אמת הוא דר' אליעזר סבר כן דשמעינן ליה הכי בהגזול בתרא (ב"ק דף קיז:) אלא רוצה ליישב דבריו בכל ענין: אבל גזל עצים וסיכך בהן. אין זה לא גזולה ולא שאולה דקננהו בשינוי מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים אין לו עליו לסתור את בנינו אלא יחזיר דמים והא דאמרינן בפרק הישן (לעיל דף כז:) דמודו רבנן בגזולה לאו בגזול סוכה המחוברת לקרקע ולא בגזול עצים וסיכך בהן אלא בגזול סוכה העשויה בראש העגלה או בראש הספינה והיא עצמה נגזלת שאינה מחוברת לקרקע ואין עליו להחזיר דמים אלא כמו שהיא בנויה דאין בה משום תקנת השבים שהרי לא טרח לבנותו ולא הוציא עליו יציאות הלכך גזולה היא כך פי' בקונטרס ועל חנם דחק דמדכתיב לך דממעטינן גזולה בפרק הישן (לעיל דף כז:) וגזל עצים וסיכך בהן שינוי החוזר לברייתו הוא ומדאורייתא לא קני ומשום תקנת מריש היינו מדרבנן וקרא מיתוקם מדאורייתא ואפילו [מדרבנן] בלא עגלה וספינה איכא לאוקומיה קרא כגון בראובן שבנה סוכה בחצרו של שמעון מדעתו ובא שמעון ותקף את ראובן והוציאו מסוכתו דאין עליה תורת שאולה כיון דלא קיימא ברשותו של ראובן ולא דמיא לקרקע דבחזקת הבעלים עומדת ולכך אין קרקע נגזלת: ור"י סבר לא מקשינן לולב לאתרוג. פי' בקונטרס לא הוקשו ללמוד זה מזה ולא ניתן לידרוש מעצמו מכל י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן אלא קל וחומר ותימה גדולה פי' דאפילו סמוכין דהיינו שני מקראות הסמוכין זה לזה ניתנו לידרש מן התורה כדאמרן בריש יבמות (דף ד.) סמוכין מן התורה מנין שנאמר סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר כל שכן היקישא דהיינו שני דברים המוקשים בפסוק אחד ואפילו לר' יהודה דלא דריש סמוכין אלא היכא דמוכח ומופנה כדאמרינן התם מ"מ בהיקישא מודה אלא כל המדות אדם דן

מעצמו חוץ מגזרה שוה דאין דן אלא אם כן למדה מרבו והכא בסברא פליגי דיש דברים שאין להקישם לאותו דבר ושמה קסבר לא שייך לשון הדר אלא בפירות: **אין** אוגדין את הלולב אלא במינו. תימה היכי בעי למימר משום דבעי הדר והא פסל במתניתין (ד' לו:): בגימוניות של זהב שהיו עושין משום נוי ושמה הוי מצי למימר וליטעמיד: **לא** מצא אתרוג לא יביא לא רמון ולא פריש. יש לדקדק מכאן דאם לא מצא כשר מברך בפסול מדנקט פריש או רמון ויש לדחות אבל יש לדקדק דשרי כמו לולב פסול לרבנן בשעת הדחק:

ב

-

לא

דף

הואיל ואמר ר' יהודה לולב צריך אגד אי מייתי מינא אחרינא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי: תימה כ"ש לרבנן דמשמע לעיל דלר' יהודה משום דצריך אגד אי אגיד ליה ממין אחר הוה ליה חמשת המינין אבל לרבנן דאין צריך אגד לא דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי והכי נמי אמרינן בהדיא בפ' אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פח:): גבי כל המוסיף גורע דאי סבירא לן לולב אין צריך אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי וי"ל דהכא מיירי בשנותן אותו חוץ לאגד לר' יהודה וא"ת א"כ לא יחשב תוספת האי מינא אחרינא דקמייתי כמו לרבנן דלעיל דאין צריך אגד וי"ל דלא דמי דכשיאגדו שלא במינו אין לו ליחשב כמוסיף משום דאין זה כדרך גדילתן ומינים שבלולב בעינן כעין גדילתן כדלקמן (דף מה:): אבל לרבי יהודה דבעי אגד יש לו ליחשב כמוסיף באגודתו דכל אגוד' שלא כדרך גדילתו והכא אפילו לרבי יהודה קאמר דמייתי מינא אחרינא ונקט ליה כדרך גדילתו דאפילו חוץ לאגד חשיב כמוסיף וכ"ש לרבנן והא דקאמר בסנהדרין (דף פח:): למ"ד אין צריך אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי היינו לענין דאין זה כל המוסיף גורע דלעולם ידי מצוה יצא אלא דעובר על כל תוסיף והשתא ניחא דת"ק דר' יהודה דקתני ד' מינים שבלולב אין מוסיף עליהן ומסתמא היינו רבנן בר פלוגתייהו דלא בעו אגד ואפ"ה איכא בל תוסיף והיינו כגון דנקיט ליה דרך גדילתן: **הירוק** ככרתי. משמע שמראהו כצבע שקורין ויר"ד בלע"ז וההיא דברכות משמע קצת שדומה לאירנד"א בלע"ז דתנן התם פ"ק (דף ט:): משיכיר בין תכלת לכרתי משמע דמעט משונין זה מזה ובמנחות פ'

התכלת (דף מג): אמרינן דתכלת דומה לים וים דומה לרקיע וזהו כעין צבע שקורין אירנד"א בלע"ז אבל בירושלמי משמע שהוא צבע ויר"ד כעין עשבים דאההיא דבין תכלת לכרתי מסיים ליה תכלת דומה לים וים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ובפרק אלו טריפות (חולין דף מז): משמע דירוק דמי לחלמון של ביצה שהוא כעין צבע יאלי"ה בלע"ז דאמרינן כגון ביעתא טרפה ופריך אלא ירוקה דכשרה היכי דמי ככרתי וכן משמע בתוספתא דנגעים שדומה לשעוה דתניא ירוק שבירוקים ר' אלעזר אומר כשעוה וכחורמל סומכוס אומר ככנף טווס וכחרוץ של דקל וכן משמע בפ' ב' דנדה (דף יט.) גבי ה' דמים טמאים באשה דתנן הירוק עקביא בן מהללאל מטמא ואמרינן התם מנין לדם נדה שהוא אדום משמע דאין לטמאות באשה אא"כ נוטה למראה אדמומית ובכל הצבעים שזכרתי אין בהן נוטה למראה אדמומית אלא צבע יאלי"ה בלע"ז וקרא נמי מוכיח שהוא הנקרא ירוק כדכתיב (תהלים סח) ואברותיה בירקרק חרוץ ובספר המחברת פ"י מנחם שהוא זהב הבא מן החוילה ודונש פ"י חרוץ זה אבן טובה ופלוגתא דאמוראי היא דאמרינן בבראשית רבה (פ' מ"ג) אקרא . דוירק את חניכיו ריש לקיש אמר שהוריקן באבנים טובות ומרגליות כמה דאת אמרת ואברותיה בירקרק חרוץ פ"י שלא יהו להוטין אחר הממון ויתעסקו בהצלת נפשות ר' לוי אומר בפרשת שוטרים הוריקן כמה דאת אמרת מי האיש הירא ורך הלבב כלומר מעבירות שבידן ונתביישו במה שהוזקו לחזור ואמרינן בשילהי ד' נדרים (ד' לב.) וירק את חניכיו רב ושמואל חד אמר שהוריקן בתורה בפרשת שוטרים וחד אמר שהוריקן בזהב פ"י קרא דבירקרק חרוץ קדריש וזהב דומה לצבע יאלי"ה ומיהו אתרוג עיקרו דומה לשעוה ואותם אתרוגים הבאים לפנינו ירוקים ככרתי כשרים אפילו לר' יהודה כשחוזרים למראה שאר אתרוגים אפילו בתלוש לאחר ששהו בכלי זמן מרובה דודאי גמר פריים: **שיעור** אתרוג קטן. אין זו פלוגתא דאתרוג הבוסר דפליגי בה ר"ע ורבנן לקמן בפירקין (ד' לו.) דהא אפילו גדול כאגוז וכביצה פסיל ליה ר"ע משום דלאו בר זריעה לטעם אחד ולפי טעם שני משום דבעי הדר והאי דהכא אפילו לא בעי הדר פסיל ליה משום דלא גמר פירא ולא כמו שפ"י בקונטרס לקמן אתרוג הבוסר כפול הלבן דההוא שיעורא אתמר גבי ענבים דבגמר בישולם נמי קטנים הם אבל אתרוג שהוא פרי גדול אפילו יותר מכביצה בוסר הוא כשסופו ליגדל יותר הרבה והכא בשאין סופו ליגדל יותר דאפילו ר"ע דפסיל התם הכא מכשיר בכאגוז למר וכביצה למר דחשיב גמר פרי אבל פחות מכאן לא חשיב גמר פרי אע"פ שאין סופו ליגדל יותר דיש דברים הרבה שלעולם לא יבואו לידי בישול פרי ומצוי הוא בענבים

שיש מהם שלעולם בוסר עוד יתכן דאפילו רבנן דמכשירי התם פסלי הכא בפחות מכאן דאתרוג הבוסר חשיב פירא טפי ובפ"ק דמעשרות בירושלמי תני אתרוג הבוסר ר"ע אומר פרי וחכמים אומרים אינו פרי: **דבר** הדר באילנו משנה לשנה. בן עזאי הוא דדריש הכי לקמן בפירקין (ד' לה.) ויש שם דרשות אחרות: **של** אשרה ושל עיר הנדחת פסול. בסוף כיסוי הדם (חולין ד' פט. ושם) דאמר רבא מצות לאו ליהנות ניתנו ומכסין בעפר עיר הנדחת ופריך מהא דתניא שופר של ע"ז אם תקע לא יצא ולולב של ע"ז אם נטל לא יצא הוה מצי לאקשווי ממתניתין דקתני של אשרה פסול אלא ניחא ליה לאתווי מברייתא משום דאסיק מעיקרא גבי לולב ושופר תקע יצא נטל יצא: **באשרה** דמשה דכתותי מיכתת שיעוריה. וכן ברייתא דסוף כיסוי הדם (חולין ד' פט. ושם) דאם נטל לא יצא וכן צריך לתרץ אשופר דקתני התם תקע לא יצא ובפי' ראוהו ב"ד (ר"ה ד' כת. ושם) בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא וכן בפי' מצות חליצה (יבמות ד' קג: ושם) אמר רבא בסנדל של ע"ז חליצתה כשרה ולא אמרינן דמכתת שיעוריה דהנהו בע"ז דנכרי דיש לה ביטול וההוא דקתני לא יצא בע"ז דישראל שאינה בטילה עולמית וא"ת ע"ז דנכרי נמי מדאגבהה קנייה ונעשה של ישראל כדאמרינן בפי' כל הצלמים (ע"ז ד' מב.) גזרינן דלמא מגבה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה על מנת שלא לקנות

א

-

לב

דף

דהא במנעל שאינו שלו תנן חליצתה כשרה ולולב ביי"ט שני ובשמעתין הוה מצי לשנויי דמתניי ביי"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקמי באשרה דמשה אלא משום דקתני דומיא דעיר הנדחת ואפילו ביי"ט שני ור"ת מפרש דכולהו בע"ז דנכרי וכאן קודם ביטול וכאן לאחר ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יטול ולא יתקע דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליו שם ע"ז וכן לא תחלוץ בו לכתחלה ואפילו אם תימצי לומר דשרי לכסות לכתחלה בעפר ע"ז כמו בשל עיר הנדחת לא דמי כיסוי לחליצה והא דמשני הכא באשרה דמשה ולא משני בדנכרי וקודם ביטול משום דמשנקצץ הלולב מן הדקל נתבטל ובפרק מצות חליצה (יבמות ד' קג:) מפליג בין סנדל של ע"ז לסנדל של תקרובת ע"ז דאין לו ביטול ולא מפליג בשל ע"ז גופיה בין קודם ביטול בין לאחר ביטול אגב אורחיה קא משמע

לן דתקרובת ע"ז אינה בטיילה עולמית ובההיא דראוהו בית דין קשה טפי דמפליג רבא התם בין שופר של ע"ז לשופר של עיר הנדחת דבשל ע"ז גופיה היה יכול לחלק בין קודם ביטול בין לאחר ביטול ועל כרחך צריך לאוקומה לאחר ביטול כפירוש ר"ת לפמ"ש שם ברוב ספרים רב יהודה דאי קודם ביטול הא רב יהודה דאמר התם לעיל בשופר שלמים לא יצא דמצות ליהנות ניתנו ומיהו צריך לומר דמ"מ רבא גרס ולא רב יהודה דהא מפרש התם טעמא דשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דכתותי מיכתת שיעוריה ולרב יהודה הוה ליה למימר משום דמצות ליהנות ניתנו ומיהו קשה דבפרק כל הצלמים (ע"ז ד' מז.) בעי ר"ל המשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה ומסיק רב דימי באשרה שבטלה קמיבעיא ליה יש דחוי אצל מצות או אין דחוי אצל מצות ומוכחא מלתא דשום אמורא לא פשיט ליה הא מלתא דבעי למיפשטא מדרבי יוחנן ומדרב פפא ומשני דרב פפא גופיה קמיבעיא ליה וקיימא בתיקו והשתא לפי ר"ת הא אשכחן רבא דאמר הכא אם נטל יצא אלמא אין דחוי אפילו לקולא ומיהו י"ל דהא [דאמר רבא] דיצא כשבטלה מערב י"ט והא דמיבעי לן אי יש דחוי כשביטל ביי"ט דאז שייך דחוי כדמוכח לקמן בפירקין (דף לג.) דבעי ר' ירמיה נקטם ראשו מערב י"ט ועלתה בו תמרה ביי"ט אבל עלתה בו תמרה בערב י"ט לא חשיב דחוי והוא הדין בבטלה מערב יו"ט וללישנא קמא דפרישית דע"ז דנכרי אפילו בלא ביטול יוצא כגון ביי"ט שני דלא בעי לכם קשיא דהתם באשרה דנכרי מיירי דיש לה ביטול ואפילו הכי משמע דלא יצא מדחשיב לה דחוי וכי תימא דבי"ט ראשון הוא דחשיב ליה דחוי לפי שלא היה שלו קודם ביטול א"כ מי שנתנו לו לולב ביי"ט לא יצא ואע"ג דלא דמי כולי האי דשל ע"ז אין תקנה בשום ענין מ"מ כיון דמשום איסור ע"ז דאיכא השתא לא מיפסיל אין לנו לחושבו דחוי מחמת שאינו שלו ונראה לפרש דרבא שרי אפילו בע"ז של ישראל ובאילן שנטעו לבסוף עבדו וכרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי יוסי בר' יהודה בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח.) דשרו להדיוט אלא אם כן נטעו מתחלה לכך דדרשינן תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם ואפילו ביי"ט ראשון אם נטל יצא דשרי להדיוט ולכם קרינא ביה ומתנית' דשל אשרה פסול כשנטעה מתחילה לכך והיינו אשרה דמשה דבההיא מוקי רבנן קרא דואשריהם תשרפון באש (דברים יב) דאסור אפילו להדיוט ובעיא דכל הצלמים באשרה דנכרי דנטעה מתחלה לכך ואח"כ בטלה אם יש דחוי או לא מיהו ללישנא קמא דהתם דקאמר כי תיבעי לן באילן שנטעו ולבסוף עבדו ואליבא דרבנן דשרו להדיוט מהו לענין מצוה מאיס כלגבוה או לא הוה מצי למיפשטא מדרבא מדקאמר אם נטל יצא אלא רבא סבירא ליה כרב

בפני עצמו אכל קרא דכל חד שייך אתרוייהו ומתוך פירושו משמע דהירדוף היינו הרדופני בפרק אלו טרפות (חולין דף נח:) אחוזת דם והמעושנת ושאכלה הרדופני שהוא סם המות לבהמה ואי אפשר לומר כן כדמוכח בפי' כל שעה (פסחים דף לט. ושם) גבי מרור דקא חשיב הרדופני גבי ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח והירדוף פסל התם משום דמה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים אלא היינו דלא חשיב לא נועם ולא שלום לפי שראשי עליו חדין ועוקצין את הידים והאי טעמא לא הוי מצי למימר גבי מרור שיכול לכותשו או להסיר עוקציו ולאכול אבל הכא גבי נטילת לולב צריך כל המינים כדרך גדילתן: **תלתא** טרפי בחד קינא. שלשה עלין בקן אחד ויוצאין מתוך עוקץ אחד כדפירש בקונטרס וכן פירש תרי וחד שני עלין בעוקץ אחד ועלה אחד מלמטה ועולה ורוכב על השנים וחומרא גדולה הוא דאינו מצוי ושמא בחד קינא מיקרי כשהם סמוכים ודבוקים זה בזה אע"פ שכל אחד בעוקצו (ומיהו) תלתא בקינא חד הוו יתבי כדאמר פרק הכונס (ב"ק דף נח.) שלשה דקלים בשורה אחת וכמו כן שלשה עלין [אינן] מעוקץ אחד.:

א

-

לג

דף

ואימא הכי נמי. תימה מאי ס"ד למיפסליה משום שם לוי מידי הדס כתיב בקרא הא אפי' הירדוף מכשרינן אי לאו משום דכתיב דרכיה דרכי נועם: **נקטם** מערב יו"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו. אף על פי שבקונטרס הזכיר נראה ונדחה הא דהכא דחוי מעיקרא הוא כיון דבתחלת יו"ט לא חזי כדמוכח לקמן גבי אשחור מעיו"ט ונהי דגבי קדשים פשיטא לן דדחוי מעיקרא הוי דחוי גבי מפריש נקבה לפסחו בפי' מי שהיה טמא (פסחים ד' צח. ושם) וגבי בהמה של שני שותפים בפ"ק דזבחים (ד' יב. ושם) ובפ"ק דקדושין (ד' ז. ושם) גבי מצוה מיבעיא לן וכי תימא הא דאסקינן גבי אשחור תפשוט דדחוי מעיקרא לא הוי דחוי לא דמיין להכא כדפרישנא לעיל דשאני התם דבידו ללקט ואפי' בקדשים מכשירין מה"ט במסכת זבחים פ' כל הפסולין (דף לד: ושם) דתנן גבי קבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר ופריך בגמ' וליהוי דחוי ומשני רב אשי כל שבידו לא הוי דחוי ומיהו לא לגמרי דמי להאי דינא דהא נראה ונדחה הוא ולקמן מסקינן דלא תפשוט מיניי נראה ונדחה חוזר ונראה

אע"ג דבידו ללקטן וכן בההיא דהפריש קרבן והמיר דת דבידו לחזור ואפילו הכי אמרינן פ"ק דזבחים (ד' יב: ושם) הואיל ונדחה ידחה עוד אמר בזבחים פרק קדשי קדשים (ד' נט. ושם) כל הקדשים שנשחטו עד שלא נפגם המזבח ואח"כ נפגם המזבח פסולין דהואיל ונדחה ידחה אע"פ שבידו לתקן וצריך לחלק בדברים והא דמדמי הכא ההיא דכיסוי הדם דבידו לגלות מכל מקום היה לו לחשבו דחוי הואיל ונפטר מלכסות לא נתחייב להוציאו מן הדחוי כדי לחזור ולכסות והא דמייתי לימא כתנאי מעבר ולקטן הוה מצי לדחויי דמ"ד התם אין דחוי משום דבידו לתקן אבל הכא דאין בידו לתקן יש דחוי: **והכא** במילף לולב מסוכה קמיפלגי. והוה מצי לאשמועינן פלוגתייהו בליקטן בהיתר כגון מערב יום טוב לאחר שאגדן והא דנקט פלוגתייהו בליקטן באיסור כגון ביו"ט לאשמועינן דאפילו הכי חכמים מכשירין דאין דחוי:

ב

-

לג

דף

שנים ושלשה מקומות נמי מתחזי כמנומר ופסול. אית ספרים דגרסי אדרבה כדאשכחן לקמן גבי עלתה חזזית ולפי אותה גירסא קשה דכי מסיק אלא אי איתמר הכי איתמר הוה מצי לאסוקי איפכא אם מעטו כשר לא שנו אלא במקום אחד דאותו מיעוט ענבים הנשארים הוה במקום אחד דכי האי גוונא מסיק לקמן גבי חזזית אבל אי לא גרסינן אדרבה ניחא דמשמע ליה הסברא שהכל שוה לענין ענבים אע"פ שחלוקין לענין חזזית: **לעולם** בתר דאגדן וקסבר אגד הזמנה בעלמא הוא. זו גירסת הקונטרס ואית ספרים דגרסי וקסבר לולב אין צריך אגד ואת"ל צריך אגד הזמנה בעלמא הוא ולא יתכן כלל דאי צריך אגד א"כ מיפסיל משום תעשה ולא מן העשוי אי ילפינן לולב מסוכה כדאמרינן לעיל (דף יא:): **תפשוט** מינה דחוי מעיקרא לא הוי דחוי. לענין מצות דוקא כדפירש' לעיל ובעיא דנקטם נמי לא איפשיטא כדפיר' נמי לעיל: **מודה** ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. עיקר מילתייהו פ' ר' אליעזר דמילה (שבת קלג) גבי בשר. אע"ג שיש שם בהרת יקוץ וא"ת בסוף פרק ספק אכל (כריתות דף כ: ושם) גבי חותה גחלים בשבת והובערו מאליהן אמר דמאן דמחייב סבר לה כרבי יהודה בדבר שאין מתכוין ומאן דפטר כר"ש ועל כרחיך פסיק רישיה הוא מדמחייב לרבי יהודה דבמילתא דלאו פסיק רישיה

ליכא אלא איסורא בעלמא וא"כ לר"ש אמאי פטור וי"ל דאין. מתכוין דהתם היינו דאין חושש בהבערתם לכך פטור לר"ש משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה כמו חופר גומא ואין צריך אלא לעפרה דפטור לר' שמעון אע"פ דפסיק רישיה הוא וכן הצד חלזון והפוצעו בשילהי כלל גדול (שבת דף עה.) וכן הא דמשני הכא דאית ליה הושענא יתירא היינו משום דאז הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואע"ג דאפילו לר"ש פטור אבל אסור הכא שרי משום מצוה ובפ"ק דכתובות (דף ו. ושם) גבי מסוכריא דנזייתא הארכנו ובקונטרס פירש כאן דכי אית ליה הושענא אחריתי אין כאן תיקון כלי:

דף - לד

ואחת למקדש. תימה דכיון דלית ליה הלכתא אימא אף בגבולין דמידי מקדש כתיב בקרא: **ורבנן** למקדש מנא להו. הכי נמי מצי למיבעי לאבא שאול של בעל ושל הרים מנא ליה ושמא לית ליה ולית ליה נמי הא דדרשי רבנן לקמן ערבי נחל שתים אלא סבר ליה כרבי עקיבא דאמר הדס אחד וערבה אחת ואין הלכה כר"ע כדמוכח לקמן ולפי זה צריך ליהדר שלא ליטול ערבה ללולב אא"כ גדילה על הנחל דשתי דרשות לא דרשינן מערבי כדדרשינן לקמן וכדדרשינן הכא וכל הני תנאי דהכא ודלקמן מתניא גבי הדדי בתורת כהנים משמע דמר דריש ליה הכי ומר דריש ליה הכי: **קנה** שלה כו'. כיון דפירש סימני ערבה הוי סגי אלא להכשיר אף שאין בו ג' סימנים אלו כגון חילפא גילא לפיכך קתני סימני צפצפה למימר דוקא הני: **בית הכוסות**. סוף הכרס שקורין פנצא והוא עשוי ככובע וככוס ותניא מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד ולא ניקב נקב מפולש כשרה שהעור סותמו ומגין משני צדדין שהנקב מפולש טרפה ובאותו שקורין עכשיו בית הכוסות אין חילוק להכשיר מפני שדופנו דק והוא היה רגיל לקרות הובלילא כך פי' בקונט' ואם תמצא לומר דאין סברא שיהא טרפה הואיל ולא ניקב אלא חצי העור מצינן למימר דכולו ניקב וחיישינן שמא הבריא כי היכי דחייש בריש אלו טרפות (חולין דף מג.): גבי ישב לו קוץ בושט למאן דחייש לספק דרוסה והא דתנא התם המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ דמשמע דבעינן נקב מפולש לאו דוקא לחוץ מפולש אלא כלומר כלפי חוץ לאפוקי נקבו זה לתוך זה והא דקא אמריי

בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה צריך לפרש אותו צד מבפנים כלפי הרעי דאי צד חיזון שכלפי חלל הגוף אפי' לא ניקב כלל אלא שנמצאת מחט בחלל הגוף טרפה דאמרינן נקובי נקב ואתאי ואין נראה לר"ת לומר שתהא טרפה בלא נקב אלא חצי העובי של המסס נמי מצד אחד כשרה והא דנקט עובי בית הכוסות רבותא קמ"ל אע"פ שניקב עור אחד שלם אפי"ה כשרה עד שינקבו שניהם ואידי דנקט מצד אחד כשרה נקט נמי משני צדדין טריפה אף על פי דמילתא דפשיטא היא אי נמי ס"ד משני צדדין דניקבו שתי העורות כשרה לפי ששוכב ע"ג המסס ומדובק שם בשומן ומגין שלא יצא הרעי מידי דהוה אחלחולת שניקבה וירכיס מעמידות אותה והא דנפקא מינה הכא במאי דאישתני שמיהו היינו נפקותא דלא תטעה מה שאמר מצד אחד כשרה היינו בהובלילא דהיינו המסס שקורין עכשיו בית הכוסות אבל מה שקורין הובלילא דהיינו מה שהיו רגילין לקרות בית הכוסות אפי' מצד אחד טרפה הואיל וניקב עור שלם וכן שלא נטעה נמי במשני צדדין טרפה דהוי במה שקורין עכשיו בית הכוסות דהוא המסס אבל מה שקורין עכשיו הובלילא דהוא מה שהיו קוראין תחלה בית הכוסות אפי' משני צדדין כשרה כחלחולת שניקבה וירכיס מעמידות אותה :

דף - לד - ב

נפקא מינה לגיטי נשים. כדפירש בקונט' דקיימא לן בפ"ק דגיטין (דף ו.ו.) דבבל כארץ ישראל לגיטין דאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דשכיחי מתיבתא ובקיאין לשמה וגם עדים מצויין לקיימו והיינו מה שקורין בורסיף דמשתני שמה ובסוף במה מדליקין (שבת דף לו : ושם) פי' עוד לשון אחר ונפקא מינה לענין שמו ושמה ושם עירו ושם עירה ולא יתכן דבבל הוא שם המדינה כדאמר (קדושין דף עא.) א"י עיסה לבבל ואמרי' פרק עשרה יוחסין (שם) עד היכן הוא בבל ואין כותבין שם המדינה בגט אלא שם העיר : **ענף** עץ עבות שלשה. פי' בקונט' ענף חד עץ חד עבות חד ותימה דלעיל (דף לב :) אוקימנא ענף עץ שענפיו חופין את עציו ודרשינן נמי עץ עבות קלוע כמין קליעה וא"ת . ונימא פרי עץ הדר שלשה וי"ל דמדרשא דעץ דרשינן שטעם עצו ופריו שוים : **ערבי** נחל שמים. אפילו נותן כמה הדסים וכמה ערבות בלולב אין זה בל תוסיף

אפילו למי"ד צריך אגד א"כ מוסיף מין אחר כדפרישית בסוף ראוהו בית דין (ר"ה דף כח: ד"ה ומנא): **שתהא** לקיחה תמה. מהאי טעמא נמי פסלינן אתרוג חסר משום דאין זה לקיחה תמה וביום שני לא חיישינן אף על גב דקפדינן אארבעה מינין וטעמא פירשתי בריש פירקין (דף כט: ושם ב"ה בעינן) ובהקומץ רבה (מנחות דף כז.) מסיק דהא דמעכבי אהדדי לא שנו אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין ופירש בהלכות גדולות אין מעכבין דלא תימא עד דמגבה להו בהדי הדדי אלא אי מגבה כל חד וחד לחודיה שפיר דמי דקיימא לן לולב אין צריך אגד ודבר תימה הוא לומר כן דכיון דכולו מצוה אחת היאך יועילו בזה אחר זה ור"ת הגיה בספרו לא שנו דמעכבין משום תמה אלא שאין לו אבל יש לו תמה הוא אע"פ שלא חברו באגדו כדאמר"י (לעיל דף לג.) דלא דרשי רבנן לקיחה לקיחה ולר"י יהודה דדריש לקיחה משמע ליה דלא הוי תמה א"כ אגדו: **ולדרוש** להו כר"ע דמיקל טפי. תימה הא לא סבירא ליה כר"ע אלא כרבי טרפון וי"ל דכל זה מן הדיוק שבא להוכיח דשמואל לטעמי' דכרבי טרפון סבירא ליה דאי מפחיד להו במידי דלא סבר כדי שימכרו בזול היה לו להפחידם מר"ע דמיקל טפי ודחי אדרב' מפחדי טפי מרבי טרפון דתלתא קטומין שכיחי מחד דלא קטים ומעולם לא תשמע דסבר כרבי טרפון ומיהו קשה מפרק כל שעה (פסחים דף ל.) מקדירות בפסח דאמר שמואל משהי להו עד אחר הפסח ועביד בהו בין במינו בין שלא במינו ואמרין ואזדא שמואל לטעמיה דאמר להו שמואל להנהו דמזבנו כנדי אשוו זביניכו ואי לא דרישנא לכו כרבי שמעון כלומר דשרי חמץ לאחר הפסח כי ליתיה בעיניה ומשמע בהדיא דלא מפחד במידי דלא סבר ליה וי"ל דהתם למה לו להפחידם במידי דלא סבר ליה דבשלמא הכא מצי למימר דהיה מפחידם כדי שימכרו בזול ותהא המצוה מצויה ולא ימנעו בשביל יוקר וא"ת ואי סבר לה כר' טרפון לידרוש להו כוותיה דכי האי גוונא פריך בפרק כל שעה (שם) ומשני אתרי' דרב הוה וי"ל דהכא הניח משום הידור מצוה ובריש בבא בתרא (דף ה. ושם) גבי רוניא דאקפיה רבינא מארבע רוחותיו ואתא לקמיה דרבא ואמר זיל פייסיה במאי דאיפייס ואי לא דיינינא לך כרב הונא אליבא דרבי יוסי דאמר הכל לפי מה שגדר מה שלא דן לו לפי שנתפייס רבינא ומחל לו בפחות:

ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה. דלא תימא מין ירק הוא מפני שהוא עץ שפל כמו רותם שאינו גבוה כך פי' בקונטרס וקשיא דלא בהכי תליא מלתא וכמה עצים שפלים הם שיש להם תורת אילן אלא היינו טעמא משום דאמרינן פי' בתרא דיומא (דף פא : ושם) כס פלפלי ביומא דכיפורי פטור ופריך מהך דפלפלין חייבין בערלה ומשני הא ברטיבתא הא ביבשתא וס"ד כיון דסופו ליבש אפילו רטיבתא פטורין וא"ת ומנלן דקרא בפלפלין אימא אתרוג ואימא תלתן דאתרוג טעם עצו ופריו שוה כדאמר הכא וכן תלתן כדאמרינן בשילהי פי' קמא דביצה (דף יג.) וי"ל אתרוג אין זה חידוש אם הוא חייב בערלה ותלתן מין ירק הוא מדחשיב כלאים בכרם כדתנן במס' ערלה (פ"ג מ"ו) ומייתי לה בריש ביצה (דף ג.) ובשילהי הערל (יבמות דף פא. ושם) מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם : **לפי** שאין בו היתר אכילה. ורחמנא אמר לכם הראוי לכם בכל דרכי הנאתן ואף על גב דגבי תרומה טמאה דרשינן פי' במה מדליקין (שבת דף כה.) מדכתוב לך שלך תהא להסיקה תחת תבשילך כיון דנטמאת ואסרה הכתוב שייד לדרוש לך דידיה לגבי שאר הנאות כמו לכם דלולב דלא שייד ביה אכילה וא"ת גבי לולב של אשרה ושל עיר הנדחת (לעיל לא.) למה לן טעמא דמיכתת שיעוריה תיפוק ליה משום דבעינן דין ממון דאפילו מאן דלא חייש הכא גבי אתרוג לדין ממון היינו משום דעיקרו לאכילה אבל לולב דלית ביה אכילה כתיב לכם דידיה לענין דין ממון וי"ל דנקט דמיכתת שיעוריה כדי לפסול ביי"ט שני וא"ת אתרוג של ערלה תיפוק ליה דמיכתת שיעוריה דמצותו בשרפה דקחשיב ליה בתמורה פרק בתרא (דף לג :) בהדי נשרפין ואמרינן התם הנשרפין לא יקברו ואפשר דאפילו מדאורייתא הויא ערלה בשרפה דילפינן לה מכלאי הכרם דכתיב בה פן תקדש ודרשינן (חולין דף קטו.) פן תוקד אש ומהאי טעמא נמי פסול אתרוג של תרומה טמאה דמצותה בשרפה ולמה לן טעמא דהיתר אכילה וי"ל דודאי לא היה צריך אלא נחלקו בהנך טעמי לענין ערלה משום דנפקא מינה לענין מעשר שני כדמסקינן איכא בינייהו מעשר שני ואלויבא דרבי מאיר (ומאן דמכשיר היינו אליבא דרבנן) והוה מצי למימר נמי מעשר שני בגבולין ואלויבא דכולי עלמא כדמוכח בסוף חלק (סנהדרין דף קיב :) שהוא ממון גבוה. : **אתיא** לחם לחם. תימה בפרק כל שעה (פסחים דף לה :) דאין יוצאין ידי מצה בטבל מדכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות יצא מי שאיסורו עליה משום בל תאכל טבל תיפוק ליה משום דבעינן מצה משלכם וטבל לא חשיב לכם כדמוכח

הכא גבי אתרוג דעד כאן לא פליגי בית שמאי ובית הלל אלא בדמאי משום דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והוי עני וחזי ליה אבל בטבל ודאי כולהו מודו וי"ל דלא דמי דהא דאין יכול לצאת באתרוג של טבל דהוי כמו אתרוג דשותפין שיש לכהן וללוי בו חלק ודמי לאחין שקנו

ב

-

לה

דף

אתרוג בתפיסת הבית בסוף יש נוחלין (ב"ב דף קלו : ושם) אבל גבי מצה כשאכל ממנה כמה זיתים אם יש משלו כזית יצא ומהאי טעמא נמי ניחא דעיסה של טבל חייבת בחלה כדמוכח בירושלמי דדמאי פרק חמישי דתניא הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר וחלה כאחת ובודאי איירי מדזקוק להפריש תרומה גדולה ולא פטרינן ליה מדכתיב עריסותיכם דמיירי בשיש שם חמשת רבעים בלא חלקו של כהן (אע"ג) דבפרק ראשית הגז (חולין דף קלה :) ילפינן עיסה דשותפין : **דכתיב** עריסותיכם תרי זימני. אע"ג דתרוייהו דרשינן במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סז.) למעוטי עיסת נכרי ועיסת הקדש ועוד דריש ליה בפרק ראשית הגז (חולין דף קלה :) לכדי עריסותיכם כשיעור עיסת מדבר הכא דחוי בעלמא הוא : **מפני** שמכשירה. שהלולב כמו שהוא אגוד נותנין אותו במים כדי שלא יכמוש כדתנן בפירקין (דף מב.) ומחזירו למים וכשנוטלו נוטפין מימיו על האתרוג והוה מצי למימר איכא בינייהו שכבר הוכשר : **דאי** בעי מפקר נכסיה. לא הוה צריך להאי טעמא אלא משום דיש בו היתר אכילה לעני כמו לישראל דנפיק בשל תרומה דחזי לכהן ודכוותה בפרק מפנין (שבת דף קכז : ושם) תרומה ודמאי פריך בגמ' דמאי הא לא חזי ליה ומשני כיון דאי בעי מפקר לנכסיה והוה מצי למימר הואיל וחזי לעני כי היכי דשרי התם תרומה ביד ישראל הואיל וחזיא לכהן ובההיא דפרק בכל מערבין (עירובין דף לא.) דתנן מערבין בדמאי ומפרש בגמרא משום דאי בעי מפקר נכסיה התם ניחא דאיצטריך לההוא טעמא לישבה אפילו כסומכוס דפליג על ישראל בתרומה ואהא לא פליג : **מאכילין** את העניים דמאי ואת האכסנאים דמאי. משנה בפרק ג' דדמאי ופליגי בגמ' דירושלמי דרבי יונה אמר בעניים חברים ובאכסניא כרבי יהושע כדמפרש התם שהם ישראל ור' יוסי אמר בעניים עמי הארץ היא ובאכסניא נכרי : **ואמר** רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין. וסתם

מתניי במס' דמאי דמאכילין ותימה מאי קמ"ל רב הונא במאי דב"ש פליגי ואיכא לשנויי הכא כדמשני פ' בתרא דיבמות (דף קכב.) דתנן ומשיאין על פי בת קול אמר רבה בר שמואל בגמרא ב"ש אומרים אין משיאין וב"ה אומרים משיאין ופריך מאי קמ"ל ומשני דהא קמ"ל דאי משכחת סתמא דתניא אין משיאין ב"ש היא ולא סמכינן עלה: **עלתה** חזית על רובו. בירושלי' משמע קצת דב"ט [ראשון] דווקא מיפסל כדפרישית בריש פירקין: **נטלה** בוכנתו. במתניי פ"י בקונטרס בשם ר' יעקב הזקן ניטלה פטמתו ראש האתרוג ודוגמתו הפיטמא של רמון וכאן פ"י בקונטרס דר' יצחק בן אלעזר קרי במתניי להאי פטמתו בוכנתו לפי שהוא חד ועשוי כמו בוכנא ובשם רבו רבינו יצחק הלוי פירש דפטמתו ועוקצו שניהם בזנב עוקצו שניטל העץ מה שחוץ

א

-

לו

דף

לגומא שבאתרוג כשר פטמתו שנתלש העוקץ מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני ר' יצחק בן אלעזר נטלה בוכנתו מה שנכנס בתוך האתרוג כבוכנא הנכנס ומכה באסיתא והקשה בקונטרס על זה שלא מצינו בכל מקום פיטמא עוקץ ור"ת מפרש שמצינו עוקץ ופיטמא במקום אחד בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מז. ושם) גבי סימני בוגרת דתנן בן עזאי אומר משתשחיר פטמתו רבי יוסי אומר כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור דעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק מכניס לתוך פיו ופיטמא הוא הבשר שתחת העוקץ שמשחיר סביב וקצת היה נראה מדמזכיר כאן גבי אתרוג פטמתו ועוקצו וחוטמו וכן נמי התם גבי דדי אשה משמע ששלשה במקום אחד לצד ראשו של אתרוג דעוקץ פעמים שיוצא מחודו שבראשו כמין עוקץ בולט וקשה כעץ ולכך קרי ליה עוקץ ונטלה פטמתו דהיינו בוכנתו היינו שנתלש אותו עוקץ ממקום חיבורו ונשאר כמין גומא בראש האתרוג ובפרק יוצא דופן (ג"ז שם) פירש בקונטרס חוטמו ספק וכאן פירש בחוטמו אפילו במשהו הנראה בעובי גובהו שמשפע ויורד לצד ראשו ובירושלמי אמר נטלה פטמתו תמן אמרי שושנתו משמע שהוא לצד ראשו כעין פרח שושן ובערוך פירש בשם ר"ח נטלה פטמתו נראין הדברים שהוא דד של חוטם כמין פיטמא של דד כדתנן (עוקצין פ"ב מ"ג) פיטמא של רימון אבל [הא] דאמר רבי יצחק

נטלה בוכנתו הוא קצה העץ הנתון באתרוג כאותו דשחיתת חולין (דף מב:) האי (בוכנא) דאטמא דשף מדוכתיה טריפה מתוך פירושו משמע דפטמתו ובוכנתו תרי מיני נינהו זה בעוקץ וזה בראשו ולא בא. ר' אליעזר בר יצחק לפרש אלא להוסיף על המשנה ובשם רבינו גרשום מאור הגולה פירש בערוך כפירוש רבינו יצחק בר יהודה הלוי: **הא** בכולה הא במקצתה. פ"י בקונטרס במקצתה פסול דמיחזי כמנומר ורבינו חננאל פ"י איפכא בכולה פסול דלטריות מדמי לה בשמעתין וגבי טריפות אשכחן בפרק אלו טרפות (חולין דף נה:): הגלודה טריפה ואם נשתייר בה כסלע כשרה דהדרא בריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר אם סימן טריפה דקא אמרינן היינו נקלף דסימן טריפה הוא הגלודה תנינא במתניי שהוא פסול באתרוג משמע בהדיא דכעין טרפה מיפסיל: **אי** נסדק תנינא. שהוא כעין טרפות בגרירת שנסדקה כולה שלא נשתייר בה חוליא למעלה וחוליא למטה תנינא במתניי נסדק פסול ובכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שגם הוא סימן טריפה כמו ניקב קרום של מוח והשתא הא דפריך עלה תנינא לא הוי כעין אחריני אלא כלומר תנינא שהוא כשר גבי אתרוג כדקתני מתניי ניקב ולא חסר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טרפות אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אבל הכא כוליה אתרוג חיבור הוא ודמי לניקב הלב ולא לבית חללו ויתכן דגבי אתרוג נמי אם ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלא חסר ולעיל דבעי נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים ואם ניקב עד שם בכלל מפולש הוא דאותן חדרים במקום סימפונות דריאה קיימי כדמוכח שמעתין דבעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון משום דלא קיימי סימפונהא ואי הוה מפרשי דמתניתין דקתני ניקב וחסר כל שהוא פסול תרי מילי נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני כלומר ניקב נקב מפולש או לבית הסימפונות או חסר כל שהוא בלא מפולש אבל אי אפשר לומר כן דמשמע דחדא מלתא היא מדקתני סיפא ניקב ולא חסר כשר: **אתרוג** ככדור פסול. כלומר עשוי כמין כדור של עור שמשחקות הבנות בו כדדרשינן (בפשיקתא רבתי) דברי חכמים כדרבונות ככדור של בנות שזורקות זו לזו כך דברי תורה נזרקין מפה אל פה פלוט"א בלע"ז כי ההיא דהכדור והאימום דסוף ארבע מיתות (סנהדרין דף סח. ושם) ואית דגרס כדוד בדל"ת והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדרה: **[וע"ע** תוס' סנהדרין כו. ד"ה כדור ותוס' חולין סד. ד"ה כודרת]: **אתרוג** הבוסר. פ"י בקונטרס קטן כפול הלבן ולא יתכן כדפרישית בריש פירקין (דף לא:): אההיא דשיעור אתרוג דמייתנין התם:

מקורזלות פ"י בקונטרס פיקוד"ש בלע"ז חדודות וטובות לקנח ולא משמע כן פרק אלו עוברין (פסחים דף מז.). גבי יש חורש תלם אחד דפריך ואי אמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכסות בו דם צפור ומשני באבנים מקורזלות ומה שייך להזכיר שם אבנים חדודות ומפרש רבינו תם דמקורזלות היינו [רכות] דחזו לחרישה ולזריעה וכן יסד הפייט אשישת שלוחתו בקטב תלה אשישות להניץ בתיחוח קירזולה: **בשבת** שלש אבנים מקורזלות מותר להכניס לבית הכסא. בתוך ד' אמות ובית הכסא בשדה ואינו מוקף מחיצות ואין כאן אלא טלטול דרבנן ומשום כבוד הבריות לא גזור כך פ"י בקונטרס ומדקאמר להכניס משמע דאיכא מחיצות ולשון בית הכסא משמע בית וכן משמע פ"ק דתמיד (דף כז:). דאמר רב ספרא הוה יתיב בבית הכסא אתא ר' אבא נחר ליה ובפרק כהן גדול (סנהדרין יט.). שיהו נשים מספרות בבית הכסא משום יחוד משמע דמקום צנוע היה ומוקף מחיצות ואין רואין העומדים בחוץ ואפ"ה התירו להכניס ואע"ג דמכניס מכרמלית לרשות היחיד ותדע דהא איסור טלטול מוקצה חמור מאיסור כרמלית שלא התירו טלטול במת אלא ע"י ככר או תינוק כדמוכח פרק במה מדליקין (שבת דף ל:). ובפרק נוטל (שם דף קמב:). ואיסור כרמלית אשכתן דשרי במת בשילהי המצניע (שם דף צד:). בההוא שיכבא דשרא להו רב נחמן לאפוקיה לכרמלית משום כבוד הבריות וגבי בית הכסא דהתירו טלטול אבנים משום כבוד הבריות כ"ש דהתירו ארבע אמות בכרמלית. להכניס מכרמלית לרשות היחיד ומרשות היחיד לכרמלית ומיהו לדידן דיש לנו בית הכסא קבוע בבנין אסור כדמוכח בשילהי המוציא יין (שם דף פא: ושם) דשרי רב חסדא להעלותו אחריו לגג ומקשה ליה רבינא מהא דאסרינן לעיל מיניה ליטול קיסוס משלפניו לחצות בו שיניו ומשני התם אדם קובע מקום לסעודה הכא אין אדם קובע מקום לבית הכסא משמע דהיכא דקבע אסור ואע"פ שפ"י שם בקונטרס דהא דבעי למיסר בגג משום טירחא יתירא בהעלאה לגג לא משמע כן דא"כ כי מקשה ליה רבינא מהא דאסרינן קיסוס משלפניו לחצות בו שיניו תיקשי ליה כולה שמעתתא דהתם דשרי לטלטל אבנים מקורזלות אלא לפי שהיה יכול להעלותן לגג מערב שבת הוה בעי למיסר כיון דאפשר להזמין ומסיק דשרי משום דאין אדם קובע מקום והא דאמר ר' ינאי התם אם יש לו מקום קבוע לבית הכסא מלא היד

התם בשדות איירי דמקום רחוק הוא וטורח להזמין מערב שבת אבל לדידן דיש לן מקום קבוע בבית אסור אלא אם כן הזמין ושמה כיון דנפיש בני הבית דהווי שקלי להו לא אפשר ושרי: **דסיב** ועיקרא דדיקלא. מכאן קשה לפיי הקונטרס דפי' כל שעה (פסחים דף לט.) דתנן אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח וקחשיב חרחבינא ומפרש בגמרא אצוותא דדיקלא ופיי' שם בקונטרס סיב הדקל שגדל סביב הדקל והכא משמע שהוא מין אילן ובהדיא אמרינן התם מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים: **רבי** יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בארבעת מינין שבלולב. ולית ליה הא דדרשינן בפ"ק (דף יב.) באספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר ומ"מ מודה דאין מסככין בדבר המקבל טומאה אפילו מארבעת המינים כגון שעשה מהם כלי או פירות דקל דבעינן דומיא (דאור) למ"ד ענני כבוד היו ולמאן דאמר סוכות ממש עשו להם ילפי מדאיתקש סוכה לחגיגה דלא שייך לאקשוויי אי מה חגיגה בעלי חיים מאחר דלא מכשירין אלא מארבעת המינים והא דאיפליגו ר"מ ור' יהודה בפ"ק (דף יד:) בנסרים שאין בהם ד' וקתני ומודה ר"מ דאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר שמניח פסל אחד ביניהן דמשמע פסל לשון פסולת הגורן ויקב כדפירש שם בקונטרס וקאמר דמודה לרבי יהודה לא בשביל שיכשיר רבי יהודה בפסולת גורן ויקב אי נמי מה שגזר ופסל מן האילן קרי ליה פסל: **כל** דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. כי האי גוונא פליגי פרק כל שעה (פסחים דף כז: ושם) דר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה ק"ו מנותר שאינו בבל יראה ומהדרי ליה רבנן שאותו דין תחילתו להחמיר וסופו להקל אם לא מצא עצים לשורפו ובהיא קיימא לן כרבי יהודה דסתם מתניתין פרק בתרא דתמורה (דף לג.) דחמץ בשריפה אלמא חשבינן ליה דין אף על פי שסופו

א

-

לז

דף

להקל ותימה דהכא אין הלכה כר' יהודה דלא מכשר אלא בד' מינין דסתם מתניי בפ"ק (דף יא.) כרבנן בהדלה עליה את הגפן ואת הדלעת דקתני או שקצץ כשרה וי"ל דהא דקיי"ל התם כרבי יהודה היינו מכח דין אחר ויליף במה מצינו מנותר שישנו בבל תותירו וחמץ ישנו בבל תותירו מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה דאע"פ שאמרו לו חכמים אשם תלוי

וחטאת הבא על הספק יוכיחו שהם בבל תותירו ואת אמרת בקבורה
ושתק ר' יהודה אלמא הדר ביה מההיא אע"ג דהוא. שתק אנן לא שתקינן
דלא שתק אלא מתוך דברי עצמו במה שאומר במקום אחר דנותר
בקבורה אבל אנן סברינן בשריפה ואין כאן יוכיח: **והביאו** עלי זית. רבי
יהודה הוה מוקי ליה לדפנות: **מאי** ארז הדס כדרבה בר רב הונא דאמר
" מיני ארזים הם. תימה ולרב יהודה אמר רב דפליג עליו מאי איכא
למימר דאמר במס' ר"ה פ' אם אינן מכירין (דף כג. ושם) ד' מיני ארזים
הם אלו הן ארז וקתרוס ועץ שמן וברוש ולספרים דגרסי לעיל בפ"ק (דף
יד:): ברייתא דתניא כוותיה דרב סיככה בנסרים שאין בהן ארבעה דברי
הכל כשרה ולי"ג של ארז נחא דבברייתא דהכא תניא כוותיה דשמואל
ולא חשיב לה רב עיקר: **כי** היכי דלא ליהוי חציצה. דקסבר רבה מין
במינו חוצץ אי נמי משום דמספקא ליה כדמוכח פרק בהמה המקשה
(חולין דף ע. ושם) כרכתו אחותו והוציאתו מהו דמפרש ר"ת היינו נקבה
שנולדה עמו וקרי לה אחותו כדאשכחן פרק כל הברש (שם דף קיד.). אין
לי אלא בחלב אמו בחלב אחותו הגדולה מניין והא דאמר פ"ק דבכורות
(דף ט. ושם) גבי חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים ורבנן לימא קסברי
מקצת רחם מקדש דאי כוליה רחם מקדש נהי דא"א לצמצם חציצה
מיהא איכא אמר רב אשי מין במינו אינו חוצץ התם הוא דפשיטא לן
משום דאיכא מקצת רחם בלא חציצה ואע"ג דהכא נמי הוי חוצץ לאגד
ומקצתה בלא חציצה וקא קפיד רבה דלמא לידה שאני דאורחייהו של
תאומים בהכי והא דאשכחן בסוף שתי מדות (מנחות דף צד.) דמרבה כל
בעלי חוברין לסמיכה [ובתנופות אחד מניף ע"י כולם] ולא בעי למילף
תנופה בק"ו מסמיכה דלא אפשר דהיכי ניעבד לינפו כולהו בהדי הדדי
קא הויא חציצה אפילו לרבא דאמר הכא מין במינו אינו חוצץ מ"מ
פירכא היא ועוד מידי דלאו אורחיה סברא הוא דחוצץ כדתנן פ"ב
דזבחים (דף טו:): על גבי רגל חברו פסול ובפ' הוציאו לו (יומא נח. ושם)
מיבעיא ליה לרמי בר חמא הניח מזרק [תוך מזרק] וקבל בו את הדם מהו
מין במינו חוצץ או אינו חוצץ ומסיק דאינו חוצץ דכתיב אשר ישרתו בס
בקודש שנים כלים ושירות אחד והדר מיבעיא ליה הניח סיב בתוך
המזרק דהוי מין בשאינו מינו אי חוצץ או אינו חוצץ ואין לדמות כל
הדברים: **דבעינא** לקיחה תמה וליכא. הכא לא שייך למימר דלא ליהוי
חציצה כדאמר לעיל דלעיל איירי כשיאגד בלולב והכא כשכרך בידו
ובדבר הכרוך בידו לא שייך חציצה ובסוף מקום שנהגו (פסחים נו. ושם)
גבי יששכר איש כפר ברקאי דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה ופיי
בקונטרס וחציצה פוסלת בקדשים דכתיב ולקח הכהן בעינן שתהא

לקיחה בעצמו של כהן אע"ג דלקיחה על ידי ד"א שמה לקיחה [לרבא] ה"מ דרך כבוד כדמוכח בסוף פירקין (דף מב.) גבי לולב שהוציאו בכלי דפריך עלה והאמר רבא לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ומשני הני מילי דרך כבוד אבל דרך בזיון לא והשתא נמי אע"ג דכריך ידיה בשיראי לכבוד עצמו היה עושה שלא יתלכלכו ידיו בדם האברים ומבזה קדשי שמים קרי ליה התם אי נמי. דלטעמיה דחציצה נענש משום בזיון קדשים כדמוכח מבת קול ומיהו לא יתכן פירוש זה מדמייתי עלה ההיא דאזוב שספקו בחוט אלא י"ל דאגד הצריך ללולב שלא יתפרדו המינין שייך ביה חציצה אבל הכא סודרא לא בעי לולב ומיהו גם זה לא יתכן דכ"ש דהוה ליה למימר דחוצץ כדמוכח בעיא דרמי בר חמא דפרק הוציאו לו (יומא דף נח. ושם) דהניח מזרק בתוך מזרק דבעי למיפשטה מההיא דעל גבי רגל חבירו פסול ודחי שאני רגל דלא מבטל ליה וי"ל דמיירי שעשה מן הסודר כמין בית יד ללולב ואין שייך כאן חציצה שכל הלולב חוץ מידו ואוחזו בבית יד הבולט הנעשה מן הסודר ודמי לאזוב שספקו בחוט ולא חשיב ליה רבה לקיחה תמה ורבא סבר שמה לקיחה ולולב שהוציא בכלי דסוף פירקין לא בשאוחז בדופני הכלי אלא מניח ידו תחת שוליו או שאוחז בבית יד של כלי : **נפל** משפופרת לשוקת. פי' בקונטרס לשוקת של אבן שכל מעשה פרה בכלי אבנים ואי אפשר לומר כך דהך שפופרת גופה מקבלת טומאה היא כדמוכח פרק חומר בקודש דאמרינן שפופרת שחתכה לחטאת טמאה ויטביל ובמסכת פרה בדוכתי טובא תנן שהיו ממלאין חביות לקדש בהן עוד משמע דעדיפי שאר כלים לקדש דתנן (פרה פ"ה משנה ה) בכל הכלים מקדשים אפילו בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה דאף על גב דלא חשיבי כלים לטומאה חשיבי כלי לקידוש וכ"ש שאר כלים ומה שכל מעשיה בכלי אבנים היינו בשבעת הימים שמפרישין כהן השורף את הפרה ללשכה שעל פני הבירה ולשכת בית אבן היתה נקראת כדמפרש בריש יומא (דף ב.) ועביד משום מעלה :

ב

-

לז

דף

אמאי ונתן אמר רחמנא אלא שמע מינה נתינה על ידי דבר אחר שמה נתינה הכא נמי לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה. כך כתוב בכל הספרים וקשה חדא דמה לו לדקדק מנתינה הא גבי פרה כתיב לשון

לקיחה ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת השתא קנסיב על ידי שפופרת דהיינו על ידי דבר אחר ועוד ונתן קאי אמים ולא אאפר כדמוכח בהדיא פרק כל שעה (פסחים דף לד : ושם) דפריך ונתן אלמא תלושין נינהו והא מחוברין נינהו כלומר דבעינן מים חיים אל כלי ובפרק שני דסוטה (דף טז : ושם) ובפרק קמא דתמורה (דף יב : ושם) נמי קאמר תרי קראי כתיבי ונתן עליו אלמא אפר ברישא דפשטיה דקרא משמע דעליו אאפר קאי שנותן המים עליו וכתיב מים חיים אל כלי דמשמע שלא יהא הפסק בין מים לכלי ופרק הערל (יבמות עב : ושם) קאמר כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפילו שקלי תרי ויהיב חד היינו שקלי תרי מאפר ויהיב חד במים ומיהו יתכן דנתן אתרוייהו קאי אמים ואפר ובקונטרס גריס הכי ואמאי ולקחו ונתן אמר רחמנא אלא שמע מינה לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה : **ולגביה** לאתרוג ולבריך. קשה דהוה ליה למימר הואיל ובשיעור' גבוה מכולן : **בהודו** להשם תחלה וסוף. הודו שבתחלת הפרק והודו בסוף הלל מן הודו עד סוף ההלל חדא פרשה היא במנין פרשיות של ספר תהלים כך פירש בקונטרס ויש מפרשים תחלת הפסוק וסוף הפסוק ולא מילתא היא אלא בהודו מנענע פעם אחד וכן באנא ה' הושיעה נא כבית הלל ולא באנא ה' הצליחה נא כבית שמאי וטעמא דבית הלל אע"פ שאין אנא ה' הושיעה נא תחלת הפרק ולא סוף הפרק מנענעים משום דכתיב (דה"א טז) אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ וכתיב בתריה הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו וכתיב נמי בתריה ואמרו הושיענו אלהי ישענו והיינו ירננו שמנענעים את הלולב ומשבחין בהודו ובאנא ה' הושיעה נא ועכשיו שנהגו ששליח צבור אומר יאמר נא ישראל והצבור עונין הודו וכן ביאמרו נא יראי ה' הצבור מנענעים על כל הודו והודו שעונין אבל שליח צבור לא ינענע וי"מ דאף שליח צבור מנענע אגב ציבורא שעונין בכל פעם ופעם הודו ומנענעין מנענע נמי שליח צבור ביאמר נא וביאמרו נא ובשעת ברכה לא מצינו אם חייב לנענע בתחלת נטילה אלא מדאמרינן בפירקין (דף מב.) קטן היודע לנענע חייב בלולב משמע דמנענע בתחלת הברכה אע"פ שאינו יודע לקרות הלל ועוד מדתניא במסכת ברכות בסוף תפלת השחר (דף ל. ושם) הקדים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה משמע דמנענע בלא הלל : **כדי** לעצור רוחות רעות. בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות סב. ושם) חשיב כל הטעונין תנופה ושמא לא בכל תנופות עושין כן אלא דוקא בתנופת שתי הלחם דעצרת וכן ללולב משום דאמרינן פ"ק דר"ה (דף טז.). דגזר דין נחתם בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג על המים ולכך הנענוע שבלולב יש בו הולכה והבאה ובערוך פירש בערך נע [דאיתא

בירושלמי תנא] צריך לנענע ג' פעמים על כל דבר ודבר בעי ר' זירא הכין חד והכין חד או דלמא הכין והכין חד פי' כבר אמרת צריך נענוע ג' פעמים ובעי ר' זירא הולכה פעם אחת והבאה פעם אחת או הולכה והבאה פעם אחת נחשבים וצריך להוליך ולהביא שלשה פעמים תמן תנינן בנדה פרק האשה (דף סב.) גבי שבעה סמנין מעבירין על הכתם וצריך לכסכס שלש פעמים על כל אחד רבי זעירא בעי הכין חד והכין חד או הכין והכין חד ולא אפשיט וכיון דלא אפשיט עבדינן לחומרא שלש פעמים לכל אחד ואחד ע"כ לשונו וההיא בעיא דהתם איתא נמי בש"ס דידן בנדה פ' האשה (דף סג.) דבעי ר' ירמיה אמטויי ואתויי חד או דלמא אמטויי חד ואתויי חד ודכוותה פ' ואלו מנחות (דף עו.) גבי שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה דבעי ר' ירמיה אמטויי ואתויי חד או דלמא אמטויי חד ואתויי חד :

א

-

לח

דף

מאי קושיא דלמא הא דאורייתא והא דרבנן. תימה והרי קידוש היום דאורייתא כדאמרי' פ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והא דמשמע בריש נזיר (דף ג:) שהוא מדרבנן איין הוא מדרבנן דדריש לאסור על היין מצוה כיון הרשות וקאמרינן מאי היא קידושא ואבדלתא מושבע ועומד הוא ומשני קידוש עצמו דאורייתא ואפ"ה א"ר יוסי בריש ערבי פסחים (דף ק. ושם) דאין מפסיקין ופסקין התם הלכה כר' יוסי בע"ש וכר' יהודה בערב פסח וי"ל דשאני קידוש היום שיכול לקדש ביום כבלילה וליכא למיחש לפשיעות' כולי האי ועוד לפי שעוסק בסעודת שבת לא חיישינן כולי האי שמא יתעצל בקידוש היום: **יום** טוב שני דרבנן. ואכתי הוה מצי לשנויי דאידי ואידי איכא שהות אלא משום דכולי יומא זימניה הוא חיישינן טפי דלמא אתי למיפשע כדאמרינן פ"ק דשבת (דף י.) במנחה כיון דקביעא ליה זימנא מירתת ולא אתי למיפשע ערבית כיון דכולי ליליא זמניה לא מרתת ואתי למיפשע ואין לומר משום דהתם ליליא זמן שינה וחיישינן טפי דא"כ ההוא טעמא ה"ל למימר התם וי"ל דתפלה צריכה שהות ומתעצל בה טפי מנטילת לולב דמכי אגבהיה נפק ביה: **מדקתני** מי שבא בדרך. תימה בסוף פ' תפלת השחר (ברכות דף ל. ושם) אמרי' השכים לצאת לדרך

מביאין לו שופר ותוקע [לולב ומנענע] והיינו ביום טוב וי"ל דהיכא דליכא למיטעי לא חייש ומיירי בהולך בתוך התחום למקום שבא חכם ועוד דהתם קתני השכים לצאת לדרך שמביתו הולך לקראת חכם ונוטל לולב קודם שיצא אבל הכא קתני מי שבא בדרך וכשיכנס בביתו נוטל לולב משמע שממקום רחוק בא לביתו: מי שהיה עבד ואשה. משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דעצרת וטעמא משום דמצוה שהזמן גרמא היא אע"ג דבהלל דלילי פסחים משמע בפרק ערבי פסחים (דף קח.) דמחייבי בד' כוסות ומסתמא לא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהם הלל ואגדה שאני הלל דפסח דעל הנס בא ואף הן היו באותו הנס אבל כאן לא על הנס אמור: ותהי לו מאירה. שלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמבזה את קונו לעשות שלוחין כאלה כן פי' בקונט' ועל אשתו ובניו מברכין לו בגמרא היה לו לפרש כן דמתני' מיירי בלא למד שמקרין אותו ועונה אחריהן מה שהן אומרים ומשום דמבזה במה שאלו מברכין לו דלאו בני חיובא נינהו המקרין אותו קלייט ליה דהא בגדול מקרא אף על פי שאין עונין אחריו אלא הללויה דנפיק בשמיעה לחודיה ותבא לו מאירה דעבד ואשה נמי לא מיחייבי בהלל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא: באמת אמרו בן מברך לאביו. אין זה מענין משנתינו ולא מייתי ליה אלא אגב גררא דתבא לו מאירה דהכא לא איירי במקרא אותו דבפי' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) רוצה לדקדק מכאן דנשים חייבות בברכת המזון דאורייתא מדמוציאה אחרים ידי חובתן ופריך קטן איכא למימר דאורייתא אלא הבי'ע דאכל שיעורא דרבנן ומפיק דרבנן ובתוספתא קתני גבי ברכת המזון דאין אשה ועבד וקטן מוציאין את הרבים ידי חובתן ואיכא לאוקומי כשאכל שיעורא דאורייתא ואין יכול לדקדק מכאן דברכת המזון דאורייתא דדלמא לא הוי דאורייתא כיון דאין מצטרפות לזימון כדתנן פרק שלשה שאכלו (שם דף מה.) אין מוציאות אע"פ שהאיש מוציאן שאני איש דחשיב טפי אי נמי משום דרבים זילא בהו מלתא דהרי מגילה דנשים חייבות בה ופירש בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה:

כולם בקיאים בהלל והיו כולם קוראים את ההלל עם שליח צבור כמו שאנו קוראים עכשיו ולא היו סומכים עליו כלל כדפירש בקונטרס אלא שנהגו לשנות בהנך דוכתי דמפרש והולך כדי ללמוד מהן הלכה למעשה לבקי ולמי שאינו בקי וגדול מקרא אותו או קטן ומה שאין אנו נוהגין עכשיו לעשות כן משום דמנהגא קרי ליה (והיכא דנהוג נהוג) והיכא דלא נהוג לא נהוג: **הוא** אומר הללויה. שליח צבור והצבור עונין אחריו הללויה והוא שותק עד שיענו והשתא אינו מפרש היאך מברכין שגם הצבור חייבין לברך קודם שיתחילו ושמא כולם מברכין יחד ואף על פי שהצבור שותקין עד שיפתח שליח צבור הללויה אין לחוש בכך: **מכאן** שאם היה גדול מקרא אותו עונין אחריו הללויה. ממתניי שמעינן לה אלא מפרש והולך כל הלכתא דאיכא למשמע ממנהגא: **מכאן** שמצוה לענות בראשי הפרקים. פירש בקונטרס מכאן שבראשי הפרקים צריכין לענות ראשי הפרקים ולא סגי להו בהללויה משמע מתוך פירוש הקונטרס שבראשי פרקים עונין ראשי פרקים ולא יותר ועל כל דבר חוץ מראשי פרקים עונין הללויה עד שיגמור את ההלל וכן פירש במתניתין ובסוף פרק כשם (סוטה דף ל: ושם) לא משמע הכי דתניא בגמרא כיצד אמרו ישראל שירה כגדול מקרא את ההלל והן עונין אחריו ראשי פרקים משמע שמתחילת הפרק עד סופו עונה ראש (ראש) פרק על כל דבר ודבר עד סופו וכן פרק שני עונה ראש פרק שני ועל כל דבר ודבר עד סופו וכן כולם כגון הללויה בצאת ישראל ממצרים לא לנו ה' לא לנו אהבתי כי ישמע ה' הללו את ה' כל גוים הודו לה' כי טוב ושמא מתחלת הלל עד הודו פרק אחד מדלא עשה במנהגא דהלילא סימן לדבר עד הודו דבפרק ראשון הבא אחריו היה להם לעשות סימן זה ומה שנוהגין עכשיו ששליח צבור אומר שלשה יאמרו נא והצבור עונין על כל אחד ואחד הודו ולא מצינו מנהג זה בש"ס מ"מ נפקי מהנך קראי דשומע כעונה: הוא אומר אנא ה' הושיעה נא והם אומרים אנא ה' הושיעה נא הוא אומר אנא ה' הצליחה נא וכו'. ואע"ג דאמרינן במגילה (דף כב.) אין מפסיקין בפסוק אלא לתינוקות הכא שאני שאמר והו שני בני אדם כדאיתא בערבי פסחים (דף קיט.): **שמע** ולא ענה יצא. מי שאינו יודע לקרות ולא לענות אם שמע וכיון את לבו לשמוע אף על פי שלא ענה יצא וכן למתפללין בצבור ושליח צבור אומר קדושה או יהא שמיה רבא מברך ישתקו מתפלתן וישמעו והרי הן כעונין ולכשיגמור קדושה יחזרו לתפלתן וכן יסד רב יהודאי גאון בה"ג כדפירש בקונטרס וקשה מהא דאמרינן פרק מי שמתו (ברכות דף כא:) אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח צבור לקדושה יתפלל ואם לאו לא יתפלל וי"א שם כן במודים ולמה לן כולי האי יתפלל כדרכו ולכשיגיע שם ישתוק אלא

ודאי אם היה שותק היתה שמיעתו הפסקת תפלתו ומיהו שמא אע"ג דשומע כעונה מ"מ עונה עדיף ומצוה מן המובחר: **אמר** רבא לא לימא איניש ברוך הבא והדר בשם ה'. תימה דבסוף מצות חליצה (יבמות דף קו: ושם) אמר אביי האי מאן דמקרי חליצה לא ליקרי לדידה לא לחודי ואבה [יבמי] לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי בבת אחת ולא ליקרי לדידה לא לחודיה וחפצתי [לקחתה] לחודיה דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה בפעם אחת אמר רבא אפסוקי מלתא לית לן בה ויש לומר דלבתר דשמע הכי מרב ספרא סברה:

א

-

לט

דף

אבל לפניו מצוה לברך. כי האי גוונא אמריי גבי מגילה פי' הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא:) וכן תנן פרק בא סימן (נדה נא:) ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ומפרש בגמי' לאתויי ריחני הוה מצי למימר לאתויי הלל ומגילה במקום שנהגו שלא לברך אחריהן אלא ריחני פסיקא ליה וכמו כן הוה מצי למימר מצות טובא כגון ציצית ושופר וסוכה ולולב למאי דפי' ר"ת דאין מברכין לשמור חוקיו אלא אתפילין לחודיהו ודוקא כשמסלקן משום לילה וכמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא: **עובר** לעשייתן. מטעם זה צריך לברך אלולב קודם שיטלנו דאי לאחר שנטלו מדאגבהיה נפק ביה כדאמריי בסוף פירקין (דף מב.) ומיהו לא מסתבר כלל דהיאך יברך עליו והוא מונח בכלי הא אמר בהקומץ רבה (מנחות לה: ושם) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה עד שעת קשירה וכל שעה שאין המצוה מזומנת בידו לעשות לא מיסתבר כלל לברך עליו ושמא משיתחיל ליטול לולב קודם שיטול האתרוג מברך והיינו עובר לעשייתן שמעכבים זה את זה אי נמי לאחר שנוטל שניהם אלא שהופך אחד מהן כדאמרינן בסוף פירקין (דף מב.) כשהפכו דאין יוצא במצות אלא דרך גדילתן כדדרשינן פרק לולב וערבה (לקמן מה:) מדכתיב עצי שטים עומדים ואפי' נקיט להו כדרך גדילתן אפשר שיתכוין שלא לצאת בו עד אחר ברכה דאע"ג דאמריי בסוף ראוהו ב"ד (ר"ה כח:) דמצות אינן צריכין כוונה מ"מ בעל כרחו לא נפיק והא דלא משני הכא בסוף פירקין (דף מב.) דמיירי באדם שאינו בקי שהולך אצל בקי ללמוד אי נמי משום דלא גמרה מצותו עד אחר נייענוע דמהאי

טעמא נמי מברכין אנטילת ידיים אחר נטילה דלא גמר מצותו עד אחר ניגוב כדאמריי פ"ק דסוטה (דף ד:) דאסור לאכול בלא ניגוב ידיים ומיהו לא דמי כולי האי דניענוע אינו אלא מכשירי מצוה בעלמא ולא מעכב כדאמריי (. פ"ק דסוטה) בסוף פירקין. מדאגביה נפק ביה ומשני כשהפכו ולא משני בשלא ניענע ומיהו אמת הוא דלבתר דנפק ביה מברך כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז: ושם) דפליגי בעל ביעור חמץ דמר סבר לשעבר משמע טפי ומר סבר להבא נמי משמע ופריך מהעושה לולב לעצמו דקתני נטלו לצאת בו אומר על נטילת לולב וקשיא למאן דמברך לבער ומשני שאני התם דבעידנא דאגבהינהו נפק ביה ופריך אי הכי לצאת יצא בו מיבעי לי ומשני משום דקבעי למיתני סיפא לישב בה תנא רישא לצאת בו וצריך לומר על כרחך הואיל והמצוה לא נגמר עדיין לגמרי דבעי ניענוע מברך ועוד כדאמריי בסוף פירקין (דף מא:) מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מתוך ביתו ולולבו בידו נכנס לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ולולבו בידו אע"פ שכל אלו הדברים אין מעכבין מ"מ הואיל ויש בדבר מצוה מן המובחר חשיב כעובר לעשייתן ובהדיא אמר בירושלמי דברכות פרק הרואה גבי ציצית העושה ציצית לעצמו אומר בא"י אמ"ה אקב"ו לעשות ציצית נתעטף בה אומר אקב"ו להתעטף בציצית והיינו טעמא לפי שהמצוה מושכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד ומ"מ לא לגמרי דמי ללולב דהתם מברך על נטילת לולב ומשנטל עברה כבר עיקר מצוה והתם בירו' פליגי מצות מאימתי מברך עליהן רבי יוחנן אמר עובר לעשייתן רב הונא אמר בשעת עשייתן: **הלוקח** לולב מחבירו בשביעית. פירש בקונטרס דמעם הארץ מוקמי לה בגמרא ועם הארץ לגבי חבר לא קרי חבירו ועל חנם דחק דאשכתן בדוכתי טובא דקרי ליה חבירו דתנן בפ' הניזקין (גיטין סא. ושם) משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית ובפרק בכל מערבין (עירובין לב. ושם) האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי וקתני סיפא בד"א בעם הארץ ובשבת פרק שואל (דף קנ.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים ומוקי לה בחבירו נכרי: **וליתיב** ליה דמי האתרוג בהדיא. מ"ט אין רשאי ללוקחו דאי משום דאסור לעשות סחורה בפירות שביעית לא חשיב סחורה אלא כי היא דמסכת שביעית פ"ז (מ"ג) לא יהא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למכור פי' היינו לוקח היינו לוקט כדקתני סיפא אבל הוא לוקט ובהדיא קתני בתוספתא ולא יהא לוקט וכשמוכר בשוק הוא הלוקט עצמו אסור [דללקט] לאכלה אמר רחמנא ולא ללקט לסחורה דהיינו למכור אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו דלא חשיב סחורה כיון דהוא לא

ליקטם ובירושל' אמרי' האחין מלקטין ואחד מוכר על ידיהן דעל ידי הבלעה מוכר שלו ושל חבירו א"ר יוסי בר בון ובלבד שלא יעשו פלטר פיי ולא יהא מוכר בההוא אתרא כל שעה וסוחרי שביעית דתנן פ"ק דר"ה (דף כב. ושם) ופי' זה בורר (סנהדרין כד:) היינו כי האי גוונא ואפשר הקונה מחבירו כדי להרויח למכור ביוקר היינו נמי סחורה ובפי' ז' דשביעית (מ"ג) תנן שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא בטרפוי' ולא בשקצים ולא ברמשי' לא משכחת שיהו כולם שוים לענין סחורה אלא כי האי גוונא דבהדיא שרא רחמנא למכור כדכתיב או מכור לנכרי: שאין מוסרין לעם הארץ דמי פירות שביעית. פי' הקונטי' דהתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן ולא יעשה בהן סחורתו להצניע לאחר שביעית ולהעשיר וקשה דא"כ לישתרו כל אותן דתנן במס' שביעית פ"ז (מ"ה) שיש להן שביעית ואין להם ביעור ובהדיא פריך בשמעתין אי הכי. לולב אין לו ביעור דמתקיים הוא וקא אסר למסור דמיו לעי"ה אלא הי"ט דאיכא איסורי טובא שאין ע"ה נזהר לאסור לקנות בהן בהמה טמאה עבדי' וקרקעו' חלוק וטלית ומנעלי' ואין נותנין לא לבייר ולא לבלן ולא לספן ולא לספר דשביעית לאכילה ולשתיה ולסיכה ולא לשאר דברים ואסור לפרוע מהן חובו ואין מספר לדינים ולאיסורים שיש בפירות שביעית שצריך לנהוג בהן קדושת שביעית: יותר ממזון שלש סעודות. משמע שיש בדמי אתרוג יותר ממזון שלש סעודות והא דתנן פ"ו דמעילה (דף כא.) נתן לו שתי פרוטות ואמר לו לך והבא לי אתרוג באחת ובאחת רמון התם באתרוג פסול דלא בעי ליה אלא לאכילה אבל הכא כשר והדר לברכה דמיו יקרים: מעות הללו מחוללין על פירות שיש לי בביתי. פלוגתא היא בשמעתא דצנועין במרובה (ב"ק סח: ושם) גבי כרם אם יכול לחלל מה שביד חבירו ולמאן דאסר קשה מה מועיל כאן וי"ל דהכא קנסא בעלמא הוא ודכוותה אשכחן פרק האיש מקדש (קדושין דף נה: ושם) דאין לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות במעות מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדם ומפרש התם קנסא:

ב

-

לט

דף

בד"א דמזון שלש מיהא מוסרין בלוקח מן ההפקר שראה חבר זה

שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה שומרן הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא תהא עינו צרה להצניען אבל בלוקח מן המשומר שהשדה זו מקום משומר בגדר ופתח נעל זה נחשד לענין שאינו מפקירן שאמרה תורה תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך והערמה היא שמוכרן על יד כך פי' בקונט' ולא יתכן פי' זה לפי מה שפירשנו בשם ר"ת פי' דכתובות (דף כד. ושם) גבי שלי חדש ושל חברי ישן דסתם ע"ה אינו חשוד אא"כ יודע ביה שהוא חשוד ואי בודאי חשוד מיירי הכא א"כ מן המופקר נמי ליתסר הפיגם וכו' וכל הני דחשיב התם ואומר ר"ת דפירות מן המשומר אסורין כדדרשי' בת"כ ואת ענבי נזיריך לא תבצור מן המופקר אתה בוצר ואי אתה בוצר מן המשומר דנזיריך משמע דנזר מהן בני אדם וכן פי' בקונט' בשם רבותיו בסוף יבמות (דף קכב.) גבי נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הם של נטע רבעי הם של עזקה הם לא אמר ולא כלום לא נתכוין זה אלא להשביח מקחו כלומר של עזקה מפרדס מעוזק וגדר סביב לו והיא שביעית והקשה שם בקונטרס על פירושם מה איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שנא מן המשומר ולא שנא מן המופקר אסור וקודם הזמן אלו ואלו מותרין ופירש שם דעזקה עיר שבארץ ישראל ופירותיה משובחים ואם היה עובד כוכבים זה בחוצה לארץ ומשבחן ואומר מעזקה הן אין חוששין לדבריו לענין שביעית דאין נוהגין בחו"ל דאמרינן עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית ולענין שלא לעשר עליהן מפירות חו"ל משום מן הפטור על החיוב ופירוש ראשון נראה לר"ת דמן המשומר אסורים כדפרישית ועזקה לשון ויעזקהו ויסקלהו (ישעיה ה) כמו בית יעזק היתה נקראת דתנן פרק ב' דר"ה (דף כג.): ולהשביח מקחו אומר כל זה דפירות של ילדה טובים משל זקנה ופירות הפרדס השמור טובים משל הפקר שיד הכל ממשמשים בהן וקשו להו ידים וגם ממהרים ללקטם קודם בישולם והא דקאמר הכא אפי' כחצי איסור אסור היינו משום דאסירי באכילה ושומרי ספיחים בשביעית דפי' הבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) לא שומרים מן האכילה דלא היו צריכין לשומרם מבני אדם דמאיליהם היו פורשים כשהיו יודעין שהן לצורך העומר ולא היו שומרין אותם אלא מבהמה חיה ועוף ומיהו קשה לר"ת דלא אסר בת"כ מן המשומר אלא בבצירה כדרך הבוצרים אבל ע"י שינוי שרי כדקתני סיפא מכאן אמרו תאנה של שביעית אין קוצצין אותה במוקצה אבל קוצה בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה אין עושין זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא ומכניס לבדידה ואמן המשומר קאי ועוד דמשמעתיך משמע דלא אסר מן המשומר אפילו כחצי איסור אלא

לפי שמוסר דמי שביעית לחשוד אבל פירות מיהא לאכילה שרי דאי אסירי וכי דרך לקנות דבר האסור ומיהו קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקתני רישא את ספיח קצירך לא תקצור מכאן סמכינן על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאינה של שביעית סתם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דבסתם שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דבגמרא דירושלמי מיייתי עלה כולה דרשא דתורת כהנים: **לרבעי**. הך משנה אתיא כמאן דאמר נטע רבעי בפרק כיצד מברכין. (דף לה.): **ולשביעית**. ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש בירושלמי פרק ב' דביכורים כגון אתרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לבעלים כאילן דבתר חנטה ולא כירק דבתר לקיטה והא דלא תנא שוה לאילן לענין כלאים (. ולא) הוי כלאי הכרם מה שאין כן בירק ולענין דר"ה שלו שבט כאילן אע"ג דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו שבט כאילן כדאמרינן פ"ק דר"ה (דף יד: ושם) דלא תנא אלא מידי דבהא אזלינן בתר חנטה ובהא אזלינן בתר לקיטה וא"ת ואמאי לא אזלינן באתרוג בתר לקיטה לכל דבר כיון דגדל על כל מים כירק דהכי משמע פ"ק דר"ה (ג"ז שש) באספך מגרנד ומיקבך מה גורן ויקב שהן גדילין על רוב מים ומתעשרין על שנה שעברה יצאו ירקות שגדילים על כל מים מתעשרין לשנה הבאה ואע"ג דמעשר ירק דרבנן מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא וי"ל משום דדרשינן פ"ק דר"ה (דף י.) גבי ערלה פעמים שברביעית ואסורים משום ערלה וא"ת דהכא משמע דאזלינן בירק בתר לקיטה לענין שביעית ובמסכת שביעית (פ"ט מ"א) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב ופירשנו שם ע"פ הירושלמי דאיירי בספיחי ששית הנכנסין לשביעית ומיתרצא בהכי ההיא דפ' מקום שנהגו (דף נא: ושם) דתניא איפכא אסורין חוץ מספיחי כרוב ונראה לפרש דהא דאזלינן בירק בתר לקיטה היינו בשלא נגמר גידולם בששית אבל נגמר גידולם בששית שרו בין לר"ע דדריש שגדילים על רוב מים בין לר' יוסי הגלילי דדריש שגדילים על מי שנה שעברה פ"ק דר"ה (דף יד.). מידי דהוה אבצלים הסריסים דהתם שמנע מהם מים ל' יום לפני ראש השנה דאפילו מאן דפליג התם הכא מודה דלר"י הגלילי כיון דנגמר גידולם נמצאו גדילים על מי שנה שעברה ותו לא גדלי על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים יצאו מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדקאמרינן בירושלמי גבי בצלים הסריסים פ"ב דשביעית אמר ר' מנא מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל שמספקת במי גשמים ומתעשרין לשעבר וכן נראה לגבי אורז ודוחן בר"ה פ"ק (דף יג:) דיהב להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר

פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בגמר פרי והנהו גמר פריים ביחד אלא שאין מתייבשין ביחד כדקאמרינן דעשויה פרכים פרכים ומיהו קשה מאתרוג דאמרינן פרק קמא דר"ה (דף יד:) באתרוג שחנטו פירותיה קודם חמשה עשר דאיך שבט ונלקט באחד בשבט ומשמע משום דמספקא ליה אי אזלינן באתרוג בתר חנטה כר'

א

-

מ

דף

אליעזר אי בתר לקיטה כרבן גמליאל נהג בו שני עישורין אלמא דמאן דאמר בתר לקיטה אע"ג דנגמר פרי [כבר] דהרי חנט בשבט של שנה שעברה ולא נלקט עד שבט אחר ושמא אתרוג חלוק משאר פירות לפי שדרכו לעמוד באילן שנים ושלוש שנים וכל זמן שמתקיים באילן גדל בכל שנה ושנה אי נמי אע"פ שחנט בשבט של שנה שעברה זימנין דאין נגמר גידולו עד שבט אחר וניחא השתא דנקט רבי יוחנן פ"ק דר"ה (דף טו:) גבי אתרוג אפילו כזית ונעשה ככר כלומר דע"י מי שנה הבאה גדילה ומיהו כזית לאו דווקא בעינן דהא רבי יוחנן בתר חנטה אזיל ושמא לא חשיבא חנטה באתרוג פחות מכזית: **ורבותינו** נמנו באושא. אית דגרסי פ"ק דר"ה (דף טו:) אתרוג אחר חנטה בין למעשר בין לשביעית וסברי כרבי אליעזר דלעיל ואי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין דגרס אחר לקיטה ושלוש מחלוקות בדבר: **שגבון** לחובה. יש לפרש דווקא נקט ויש לפרש אורחא דמלתא נקט: **לקטן** לאכילה. אי בסתם היו לעצים לא היה מועיל מפרש לאכילה מידי דהוה אעצים דמשחן שליטן להאיר לרבא דאמר סתם עצים להסקה ושמא הני סתמייהו להכי ולהכי הלכך אזלינן בתר מפרש: **ועצים** דהסקה תנאי היא. אי נהגא בהו שביעית או לא דאיכא תנא דדריש לכם דומיא דלאכילה למעוטי כל שהנאתו אחר ביעורו וממעט עצי הסקה ואית דלא ממעט אלא דבר שהנאתו אין שוה בכל אדם כגון מלוגמא וזילוף ואפיקטויזין כך פירש בקונט' ורבותינו היו גורסין וסתם עצים להסקה ניתנו תנאי היא ופי' בקונט' דטרח עלה לישיבה ולא יכול ובהגוזל קמא (ב"ק דף קב.) פי' בקונט' וזה לשונו תנאי היא איכא למאן דאית ליה סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילא שביעית ואפילו אעצים דמשחן ואיכא דסבר אעצים דמשחן מיהא חיילא והיינו

תנאי רבנן סברי סתם פירות לאכילה ניתנו וחיילא עליהו קדושת שביעית כדאמריי דאכל דבר שהם וביעורן שוה חיילא הלכך אפילו לקטן למשרה ולכבוסה לא מהניא מחשבה למיהוי כעלי קנים שלקטן לעצים ומשתרו דהכא סתמייהו להכי ולהכי אבל פירות סתמייהו לאכילה ומשעת יצירתן חיילא קדושה עלייהו ותו לא מהניא מחשבה לאפקועי למשרה ולכבוסה דאין נוהגין בקדושת שביעית וגבי עצים נמי סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילא אפילו אעצים דמשחן ור' יוסי סבר לא אמריי סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא בהו מחשבה כעלי קנים וגפנים והיכא דלקטן למשרה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עליה שביעית: **יצאו** משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן. שמשעת ששרה הפשתן או הבגדים ביין שעה אחת נתבער ואבד והנאתו אינה עד שילבש אותן בגדים כך פי' בקונט' ותימה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קא: ושם) קא חשיב מין הצבועין הנאתן וביעורן שוה ומהאי טעמא הוה ליה לאחשובי הנאתו אחר ביעורו שביעור בשעת צביעה ולבישה אחר כך ולמאי דבעי למימר' התם יש שבח סמנין על גבי הצמר ניחא דאין זה שייך גבי משרה וכבוסה ובקונטרס פירש שם דמיני צבעים בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע בבגד נמצא הנאתו וביעורו שוה אבל משרה וכבוסה משעה שמטילין פשתן או בגד ביין נתקלקל ונבער והנאתו אינה עד שלשה ימים או ארבעה שיהא הפשתן שרוי:

דף - מ ב

אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. והא דתניא לעיל (דף לט.) ואם מכר יאמר מעות הללו מחוללין על פירות שיש לי בבית קנסא בעלמא כדפרישית לעיל: **אבקה** של שביעית. עיקר איסור בעבודת קרקע כגון חרישה וזריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא דלאכלה ולא לסחורה ועונש זה מפרש בפרק קמא דקדושין (דף כ.). לסוף מוכר את מטלטליו ואת ביתו ואת עצמו בעון משא ומתן בא לו מדה כנגד מדה: **על** חייך אין מתחללין. במעשר שני חוץ לירושלים איירי דבירושלים מותר לקנות ממנו בהמה לזבחי שלמים כדמוכח פרק קמא דמעשר שני ועוד מדדייק בסמוך דאי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש והא כתיב וצרת הכסף בידך כלומר היאך מתחלל על בהמה חיה ועוף אלא מאי מעשר

דמי מעשר משמע בהדיא דאיירי חוץ לירושלים מדמייתי עלה קרא דוצרת הכסף ואפי' לכתחלה שרי ר"מ לחלל כדקתני בהדיא בתוספתא דשביעית אחד שביעית ואחד מעשר שני מחללין אותו על חיה ועוף ועל בהמה בעלת מום דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא אמרו אלא שחוטין ומחללין לכתחלה משמע והא דנקט הכא מתחללין דמשמע דיעבד כדאמר בריש הזהב (ב"מ דף מה:) מתחללין ואין מתחללין מיבעי ליה משום רבותא דרבנן נקט לה דאפילו דיעבד אין מתחללין על חייך ותימה דבריש הזהב (שם דף מד:) משמע בין לב"ש בין לב"ה דטיבעא אפירא לא מחללין גבי פלוגתא דלא יעשה אדם סלעים דינרי זהב וי"ל דהכא מיירי ע"מ להעלותו ולאוכלו בירושלים ופלוגתא היא בירושלמי פ"ק דמעשר שני יש שאוסר אפילו על מנת להעלותו ומוקי פלוגתא דר' מאיר ורבנן דהכא בדמאי ותימה דמשום גזירה דרבנן דשמא יגדל מהם עדרים לא הוה לן למימר אין מתחללים דיעבד כדמשמע בריש הזהב גבי פלוגתא דלא יעשה אדם סלעים דינרי זהב דפריך בשלמא להך לישנא דאמרת מדאורייתא משרא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו שמא ישהה עליותיו היינו דקתני יעשה ולא יעשה אלא להך לישנא דאמרת מדאורייתא פליגי מתחללין ולא מתחללין מיבעי ליה משמע דמשום גזרה דרבנן לא אמרינן אין מתחללין דיעבד וי"ל דאין מתחללין דהכא היינו שיחזרו דמים למקומן כדאשכחן דכוותיה בפי' האיש מקדש (קדושין נו.): **שמא** יגדל מהם עדרים. פרק האיש מקדש (קדושין דף נה: ושם) דתניא אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני פירש שם בקונטרס שמא תכחיש ולא היה לו לפרש כן אלא כדמפרש טעמא הכא שמא יגדל עדרים ואפילו ר"מ לא פליג אלא בזכרים אבל בנקבות לא כדקאמרינן הכא ומפרש בירושלמי דבזכרים פליגי אי גזריי זכרים אטו נקבות ותימה דרבנן דהתם דאמרי ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם במזיד תעלה ותאכל במקום וי"ל דאיירי כמו שמפרש ר' יהודה התם בד"א במתכוין ולקחו מתחלתו לשם שלמים [א היינו נקבה כדאיתא בביצה (דף כ.)] דאז לא גזרינן דיעבד שמא יגדל ולא דווקא לקחו לשם שלמים דאפי' בסתם נמי כיון שהם תמימין דהא לא ממעט אלא דווקא מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין אבל בעלי מומין קתני רבי יהודה בסיפא בתוספתא בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן וכולה ברייתא דקדושין רבי יהודה היא

דאפילו למ"ד פרק זה בורר (סנהדרין דף כה. ושם) אימתי דרבי יהודה לפרש ובמה לחלוק היינו דזימנין דבמה לחלוק ומ"מ דזימנין נמי היינו לפרש והא דאמרינן בהגוזל קמא (ב"ק דף צז : ושם) גבי מעות מעשר שני מעות של בבל והם בבבל למאי חזו ומשני דזבין ביה בהמה ומסיק לה התם היינו כרבי מאיר דשרי אפילו לכתחילה אי נמי אפילו כרבנן והתם דלא אפשר בענין אחר ולפי מה שפ"י דר' מאיר שרי אפי' לכתחילה לא יתכן מה שפירש בקונטרס פרק הזהב (ב"מ דף נה :) דגבי דמאי מחללין אותו כסף על נחשת נחשת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות דדוקא כך צריך לעשות ולא מעלם לירושלים והכא אשכחן דשרי ר"מ דמאי לחלל על הפירות לכתחילה ובלבד שיעלו ויאכלו במקום דהכי עדיף משיחזור ויפדה את הפירות: **פירות** הללו נתונים לך במתנה. בהדיא קתני בירושלמי דשביעית בסוף פרק שמיני והחנווני אומר לו הרי סלע נתון לך במתנה ובענין אחר לא סגי ודייק דדרך חילול אינו מדלא חילל החנווני לכתחילה סלע של בעל הבית על פירותיו שלא כדרך מקח וממכר: **ושיהא** יום הנף כולו אסור. הרבה תקנות תיקן רבן יוחנן בן זכאי אלא הנך תרתי תיקן יחד להכי תני הכא יום הנף אגב גררא ותימה דבמנחות פרק רבי ישמעאל (דף סח.) לא תני הנך דלולב אגב ההוא דיום הנף ובפרק בתרא דר"ה (דף ל.) תניא הנך תרתי ועוד תקנות טובא דתקון: **דאשתקד** לא הוה בית המקדש האיר המזרח הוה מתיר. ואפילו לרבי יהושע דאמר שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית בפ"ק דמגילה (דף י.) הני מילי כשיש מזבח בנוי אבל בלא מזבח לא כדמוכח בזבחים פרק קדשי קדשים (דף ס. ושם) דמזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולים ואין אוכלים בגינו שירי מנחה ולא קדשי קדשים ואפילו קדשים קלים: **אי** נמי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר. שלא יוכלו להתעסק בעומר בתחילת לילה ולא יספיקו להקריב קודם חצות למחר וי"מ דמיירי בערב י"ט סמוך לשקיעת החמה ולא יכול לבקר בי"ט מהיכן יקצרו את העומר והיכן מגלות וקופות ושלש עשרה נפה וכלי שרת דברים הצריכין לעומר כדתנן במנחות פ' ר' ישמעאל (דף סו.) דאי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר קאמר שהוא י"ט הא אין בנין בית המקדש דוחה י"ט כדאיתא פרק שני דשבועות (דף טו :) ולא פירכא היא דתיקשי לן הא דקאמרינן לא צריכא דאיבני בליליא הא נמי אמרינן התם דאין בנין בהמ"ק בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין אותו ובלילה אין מקימין אותו אלא על כרחיך צריך לחלק כמו שפירש

בקונטרס דהני מילי בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד בנוי ומשוכלל יגלה ויבא מן השמים שנא' מקדש ה' כוננו ידיך :

ב

-

מא

דף

ולקחתם שתהא לקיחה לכל א' וא'. מדלא כתיב ולקחת לשון יחיד וגבי סוכה לא צריך קרא דהא כתיב כל האזרח: **אלא** א"כ נתן לו במתנה. ובאתרוג השותפין נמי לא נפיק כדמוכח בשילהי יש נוחלין (ב"ב דף קלו): ישם) גבי אחין שקנו אתרוג בתפיסת הבית ולא חשיב שלו כיון דאין מיוחד שלו אלא כשאול הוי ואינו יוצא בו ומה שנהגו הקהל לקנות אתרוג בשותפות מלמדין אותן שיהו כולם נותן כל אחד ואחד חלקו לחבירו על מנת להחזיר ויש לסמוך דכיון דקנאוהו על מנת לצאת בו ואע"ג שלא פירשו סתמא דמלתא כאילו פרשו דמי כיון דבענין אחר אין יכולין לצאת בו: **הילך** אתרוג זה במתנה על מנת שתחזירהו לי. בשום מקום אין מדקדק הש"ס בלשונו להקדים תנאי למעשה ותנאי כפול והן קודם ללאו אע"ג דבהכי מיירי אלא שמקצר לשונו לפי שלא על חידוש זה בא להשמיענו ולא דמי לתנאי ומעשה בדבר אחד דהיינו כששניהם סותרים זה את זה כי ההיא דעל מנת שתחזיר לי את הנייר בפרק מי שאחזו (גיטין דף עה. ושם) וא"ת כיון דאמר ע"מ שתחזירו לי א"כ אם הקדישו אינו מקודש כדמוכח בסוף יש נוחלין (ב"ב דף קלו): גבי שור זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי דכיון דקאמר לי מידי דחזי לי קאמר וא"כ היאך יצא והא אנו תנן בנדריים פרק השותפין (דף מח.) גבי מתנה דבית חורון דכל מתנה שאינה שאם הקדישה לא תהא מקודשת לא שמייה מתנה וי"ל דה"ל הוי בידו להקדיש להיות קדוש כל זמן שהוא בידו עד שיחזיר ועוד דהתם נמי לא בהקדש תלוי טעם המתנה כדמוכח בנדריים ירושלמי דאמר עלה רבי ירמיה רבי יהודה בעי מעתה מתנה אין אדם נותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יקדשנה לשמים ומשני מתניי כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה בערמה שאם הקדישה אינה מוקדשת אינה מתנה כלומר שלא נתנה לו שיהנה המקבל שום הנאה שבעולם אלא שיהא מותר לאביו של נותן זה ודאי הערמה בעלמא ולא שמייה מתנה שהרי לא זכה בה לענין עצמו לשום דבר וא"כ מה הקנה לו אבל הכא דמזכה ליה שיהנה בו שמייה מתנה ולא הזכיר שם הקדש אלא משום שעל

הקדש היה מעשה ולשון כל מתנה שאינה וכו' מוכיח כן דמשמע שאינה מתנה לשום דבר גם סעודתו היתה מוכחת עליו שלא היה דעתו ליתן כלל לענין שום דבר רק שיבא אביו ויאכל כמו שמפרש שם בגמרא או משום דויתור אסור במודר הנאה אבל בעלמא מתנה היא אע"פ שאין יכול להקדישה כדתנן פרק בתרא דנדריים (דף פח.). שנותן לבתו מה שנושאת ונותנת לפיה ובפ"ק דקדושין (דף כג: ושם) שנותן לעבד ע"מ שיצא בו לחירות: **ואם** לאו לא יצא. ומה שלא החזירו רבי יהושע לרבן גמליאל אלא נתנו לרבי אלעזר בן עזריה ורבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא דעתו של רבן גמליאל היה שיצאו כולם ואח"כ יחזירוהו: **ואמר** שמואל סכין וקערה וככר ומעות הרי אלו כיוצא בהן. אצטריך ליה לשמואל למימר דלא תימא דווקא תפילין וס"ת דאיכא בזיון כתבי הקודש בנפילתו טריד בהו טפי ואין דעתו מתיישבת בתפלתו:

א

-

מב

דף

אמר אביי כשהפכו. מדאיצטריך לשנויי הכי משמע דסבירא ליה דמצות אינן צריכות כוונה דהא קאי אמוציא לרשות הרבים והתם אין שייך מתכוין לצאת כל כמה דלא בירך ועוד דאיירי בהולך אצל בקי ללמוד ותימה דבסוף ראוהו ב"ד (ר"ה ד' כח:) דאמר רבא מצות אינן צריכות כוונה קא מותיב ליה אביי טובא ושמא אביי קיבלה מיניה: **עולת** העוף שנמצאת בין אגפיים. למאי דאמר'י בשילהי אלו דברים (פסחים ד' עב:): דלא פטר רבי יוסי בלולב אלא משום דזמנו בהול צריך לומר דהאי נמי זמנו בהול כדי שלא תבא חטאת לידי נותר: מהו דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה ועבד מצוה אבל הכא טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה אימא לא קא משמע לן. פלוגתא היא בפסחים פרק אלו דברים (שם) דמחייב התם בנתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו ואית ספרים דגרסי מהו דתימא הני מילי מצוה דרמי עליה אבל מצוה דלא רמי עליה אימא לא כלומר לולב דלא סגי ליה דלא שקיל דאי אפשר על ידי אחרים אבל חטאת אפשר שיאכלנה אחר: **שאינו** מבוקר כהלכתו. ואפי' נמצא תם משום דטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה דבפרק מי שהיה טמא (שם דף צו.) יליף לה מפסח בגזרה שוה: **היודע** לישאל ברשות היחיד ספקו טמא. אבל אינו יודע לישאל אפילו ברשות היחיד ספקו טהור כדדרשינן בסוטה

פרק כשם (ד' כח): **היודע** לפרוס כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות. מקמי הכא אין חולקין לו בגורן אבל משגרין לו לביתו אם יודע לשומרה בטהרה והכי תניא בגמרא דנושאים על האנוסה ביבמות (ד' צט: ושם) עשרה אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות וקא חשיב חרש שוטה וקטן וקתני סיפא משגרין להן בבתיהן ובבית הגרנות אין חולקין לו שבזיון תרומה היא שאין כל רואיו בקיאים בו שיודע לשומרה בטהרה אבל לביתו משגרין לו הבקיאים בו ומי שיודע לפרוס כפיו ופורס בצבור הכל יודעין שהביא שתי שערות שאין קטן פורס את כפיו כדתנן במגילה (דף כד.) כך פי' בקונט' ולא משמע הכי אלא בקטן ממש איירי דומיא דהיודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשחוט וכן כולו אחריני והא דאמר בנושאים על האנוסה (יבמות דף צט: ושם) דאין חולקין

ב

-

מב

דף

תרומה לקטן בבית הגרנות היינו כשאינו יודע לישא את כפיו והא דתנן בפרק הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כד. ושם) דקטן אינו נושא את כפיו היינו בפני עצמו אבל עם הגדולים נושא כדאשכחן גבי שיר של מקדש פרק אין נערכין (ערכין דף יג:) דתנן בין רגלי [הלויים] היו עומדים וצעירי הלויים היו נקראים והא דאמרינן בשילהי פרק קמא דחולין (ד' בד: ושם) נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח צבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו עד שיתמלא זקנו איכא לאוקומה ביחידי שאין עמו אחר אי נמי לישא את כפיו בקביעות ובשעה שמרבים ברחמים כגון ביום הכפורים ובתעניו' ובמעמדות וכן צריך לחלק נמי משום לירד לפני התיבה דבהקורא את המגילה עומד (מגילה ד' כד.) תנן קטן קורא בתורה אבל לא פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו משמע הא גדול יורד לפני התיבה ואף על פי שלא נתמלא זקנו אלא על כרחך צריך לאוקומה ההיא דחולין כגון ליעשות שליח צבור קבוע ולירד לפני התיבה ביום הכפורים ובתעניות ובמעמדות: **והיודע** לשחוט. לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שאינו בקי בהלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו כדמפרש רב הונא והוא שגדול עומד על גביו וראה שלא שהה ולא דרס כך פירש בקונטרס משמע דאם אין יודע לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שראהו גדול מתחילה ועד סוף שלא שהה ולא דרס אסור לאכול משחיטתו: **יכול**

לאכול כזית צלי. יש שיכול לאכול כזית מבושל ואינו יכול לאכול כזית צלי ומשערין בצלי לפי שדינו של פסח צלי:

פרק רביעי - לולב וערבה

מתני' לולב וערבה. והשמחה לאכול בשר שלמים דקאמר בע"פ (פסחים דף קט.). בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ואע"ג דהאי קרא לאו ברגלים כתיב אלא בהר גרזים ובהר עיבל מיהו ברגלים שמחה כתיב דכתיב ושמחת בחגך כך פירש בקונטרס וא"ת זימנין דאינם נאכלין כל ח' כגון שחל י"ט ראשון דסוכות באחד בשבת ויום שמיני בא' בשבת דאי אפשר לומר כל ח' שלמים דליל מוצאי שביעי לא ישחטו דבעינן יום הקרבה ויום השביעי נמי לא דאין חגיגת שמחה דוחה שבת וע"כ מהני דנשחטו ביום [ששי] אכיל בשביעי ואין שלמים נאכלין לשני ימים ושני לילות נמצא דבליל מוצאי שבת שהוא ליל שמיני עצרת לא יאכל שלמים ויש לומר כדאמר רב פפא פרק אלו דברים (שם דף עא.) על קושיא אחרת משמחו בכסות נקיה וביין ישן ה"נ נימא הכי: **טלטול** בעלמא הוא. אע"ג דחזי למצוה שייך ביה איסור מוקצה לטלטול מאחר דאין עשוי כלי כדאשכחן גבי קנים דלחם הפנים דכתיבי כדתניא במנחות פרק שתי הלחם (דף צז.). ומנקיותיו אלו קנים ותנן התם לא סידור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת אלא נכנס מע"ש אלמא חשיב להו מוקצה אע"ג דחזו ללחם ובפי' ארבעה אחין (יבמות דף לג.): גבי זר ששימש דקאמר אי בקבלה והולכה טלטול בעלמא הוא ומיהו התם ניחא טפי כיון דזר הוא:

דף מג - א

ויעבירונו ארבע אמות ברה"ר. ה"ה דמצי למימר ויוציאנו מרה"י לרה"ר אלא שברוב מקומות ועינינו אמרינן דיש לחוש להעברת ארבע אמות ואין לחוש להוצאה כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה

דאין כאן איסור הוצאה מדאורייתא ויש כאן איסור העברה ברה"ר או אם הגביהו על מנת ליטלו ולא להוציא ונמלך עליו להוציאו פטור אם לא עמד לפוש בינתים כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף ה:) כך פיי בקונטי' וטעם זה לא יתכן דגבי העברה נמי אם מתחילה נטלו על מנת שלא להעבירו ארבע אמות אע"פ שהעבירו אחרי כן לא מיחייב אם לא עמד לפוש בינתים וטעם ראשון נראה אי נמי מרה"י לרה"ר אית להו היכירא וליכא למיגזר אבל ברה"ר זימנין דלאו אדעתיה ומעביר ארבע אמות: **הא** תקינו רבנן ליטול בביתו. כדקתני מתניתין ומתוך שלא התרת לו אלא בביתו זכור הוא ולא אתי לאפוקי וכי תימא א"כ לתקנו נמי כל שבעה בביתו כשחל בשבת יודע הגמרא דמהני קצת הואיל דראשון דאורייתא: **לא** ידעינן בקביעא דירחא. לאו משום דלא ידעינן דהא אמרינן בריש ביצה (דף ד:) דהאידינא ידעינן אלא עבוד רבנן כאילו לא ידעינן משום גזרה דהתם דזימנין דגזרו גזרה ואתי לקלקולי ובפי' מקום שנהגו (פסחים דף נא: ושם) דאמי' ליה רב ספרא (. לרבא) כגון אנא דידיענא בקביעא דירחא בישוב לא עבידנא במדבר מאי לא כמו שפירש בקונטי' שהיה בקי בסוד העיבור דמ"מ אסור כדפרישי' אלא מפרש רבינו תם דהוה דייר היכא דמטו שלוחי תשרי וזימנין דאזיל בניסן היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי דגזרינן בההוא דזכתא ניסן אטו תשרי ועבדינן תרי יומי כדאמרינן בסוף פ"ק דראש השנה (דף כא:): **אינהו** דידיעי בקביעא דירחא אין הכי נמי. אין מסקנא זו קיימא דלקמן מסקינן כיון דלדידן לא דחי לדידהו נמי לא דחי (וברייתא) דקתני מוליכין לולביהן לבית הכנסת מוקמינן בזמן שביית המקדש קיים ובגבולין וא"ת מאי שנא משופר דתנן פרק ד' דר"ה (דף כט: ושם) י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה וי"ל דשאני לולב שאינו אלא טלטול בעלמא וכיון דאישתרי במקדש לא החמירו במדינה אבל בתקיעת שופר איכא מעשה חכמה ואחמור בה טפי ומיהו קשה דלאחר חורבן הקילו בשופר טפי מבלולב דתנן ברי"ה (שם) משחרב בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכ"מ שיש בו ב"ד ולולב לא אישתרי כלל כדמסקי' לקמן וי"ל דשופר שהוא לעלות זכרונם של ישראל לאביהם שבשמים לא רצו לבטל לגמרי וכיון דבחד ב"ד תקנו תקנו בכל מקום שיש בו ב"ד אע"פ שבזמן הבית לא היה אלא במקדש דוקא ועוד דבדין הוא דלולב יהא דוחה בגבולין יותר משופר דברי"ה דלא ידיע קביעות החודש אלא בירושלים אבל י"ט ראשון דלולב היה ידוע אף בגבולין: **הראשון** מלמד שאינו דוחה אלא י"ט ראשון. מייתורא דה"א קא דריש דה"א מיעוטא הוא כלומר בראשון לחודיה הוא דבו ביום ובפי' גיד הנשה (חולין ד' צא.)

דרש הירך המיומנת שבירך למעוטי שמאל וכן העולה עולה ראשונה (פסחים ד' נח:) וזימנין דאתיא הי"א לרבות כדאמרינן לעיל בסוף פרק הישן (ד' כח:) גבי תוספת עינוי דיום הכפורים האזרח לרבות את הנשים וגבי סוכה האזרח לרבות את הגרים כל אחד לפי עניינו: **וסוכה** גופה מנלן. דאי משום תשבו כעין תדורו מה דירה בין ביום בין בלילה דמהאי טעמא הוה מרבינן נשים מה דירה איש ואשתו אי לאו משום הלכתא שאני הכא דמעטיה קרא בהדיא לילות דשבעת ימים משמע ימים ולא לילות דשבעת ימים מיהו למאי דקאמרינן נראה למי דומה קשה:

דף - מג

תשבו תשבו לגזרה שוה. לא לגמרי יליף ממלואים דהתם אי אפשר לישן בעזרה כמו בחצר שהיה במקום עזרה דגמירי (סוטה ד' מא:) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ואילו כאן אסור לישן חוץ לסוכה: **שלוחי** בית דין מייתי לה. מע"ש ולמחרת אינה מצוה לכל אדם אלא הכהנים מקיפין בה את המזבח כדפי' בקונטרס דישראל אין יכולין להקיף כדתנן פ"ק דכלים (מ"ח) דאין ישראל נכנס בין האולם ולמזבח ולכך הוצרך בקונטרס לטעם זה שהכהנים מקיפין ואין ישראל שכן מוכח הלשון דקאמר לולב לכל מסור ועוד הבאת שלוחי ב"ד מה יש לו להועיל ועוד דא"כ ליתקן נמי בלולב שיביאום שלוחי ב"ד ולידחו אלא ודאי הדבר תלוי בזה שהכהנים זריזין הן ולא אתו לידי חילול שבת אבל לולב דלכל מסור כיון דלא דחי בישראל בכהנים נמי לא דחי ומיהו קשה דפריך האידנא נמי לידחי והאידנא ערבה לכל מסורה ובקונטרס דחק לפרש לידחי ויטלוה ויחבטוה שלוחי ב"ד: **לא** איקלע. שהיו מעברין אלול או אחד מן החדשים כשהיו רואים שאירע בשבת שביעי של ערבה והכי אמר בירושלמי ר' סימון מפקד לאלין דמחשבין הבון דעתכון דלא אתי תקעתא בשבתא ודלא אתא ערבתא בשבתא ואי דחיקתון עבדון תקעתא ולא תעבדון ערבתא משמע דחייש טפי יום ערבה מתקיעת שופר ולולב וגם עכשיו אנו מחשבין דלא מיקלע יום ערבה בשבת ואשופר ואלולב לא חיישינן אע"פ שיום ראשון דאורייתא ותימה דאיום ערבה שהוא זכר למקדש בעלמא חיישינן ואהני דאורייתא לא חיישינן וי"ל דאין הכי נמי דהני דכתיבי בהדיא לא אתי לפקפוקי בהו בשאר שנים אבל ערבה דרבנן

אתי לפקפוקי בה ועוד דמספק עבדין תרי יומי וכי מיקלע יום ראשון בשבת אין שופר בטל לגמרי דתוקעין בשני אע"ג דכי באו עדים קודם המנחה לא עבדי בא"י אלא חד יומא מ"מ בחוצה לארץ עבדין תרי יומי אבל שביעי של ערבה דליתא אלא חד יומא דלא אפשר למיעבד השמיני על הספק לפי שהוא י"ט אם היה בטל לגמרי משתכח תורת ערבה: **והביאו** מרביות של ערבה מע"ש. כאן לא היו מתנין כל מי שיגיע בערבה של חבירו הרי הוא במתנה כדתנן גבי לולב למ"ד בפירקין דלעיל (דף לד.). ערבה הלכה למשה מסיני לא גמרי משלכם ולאבא שאול נמי דדרש מדכתיב ערבי אחת ללולב ואחת למקדש אלמא בעי משלכם גבי מקדש כמו לולב מ"מ גבי לולב שכל אחד מביא לולבו להר הבית והחזנים מקבלין מידם היו צריכין להתנות אבל ערבה שלוחי ב"ד מייתו לה ואין אחד מהן זוכה בה עד למחרת בשבת ועוד דהכהנים מקיפין את המזבח ולא היו כל כך מרובים ועוד דזריזין הן:

א

-

מד

דף

אמרי לדידהו נמי לא דחי. ל"ק מידי משופר כדפרישנא לעיל: **כהנים** בעלי מומים. ה"ה דהוה מצי למימר ופרועי ראש דתרוייהו אסירי אי לאו משום ערבה כדתנן פ"ק דכלים (מ"ט) בין האולם ולמזבח מקודש הימנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם: **אמר** ליה ר' יוחנן מי אמרה. סלקא דעתיה דה"ק מי אמרה שהיא חובה דאורייתא ואתיא ודחיא מעלות דרבנן דלמא רבנן היא דלא דחינן מעלות דרבנן משום תקנתא דרבנן ולכך פריך הא איהו אמרה ומשני מי אמרה שהיא בנטילה דלמא בזקיפה וכיון דאין מקיפין את המזבח ולא בעי אלא זקיפה בעלמא אחד זוקף ע"י כולן א"נ בעלי מומין אפשר להו לזקוף בשאר רוחות ולא יכנסו בין האולם ולמזבח ואפי' תימצי לומר בנטילה כדאסקינן לעיל דאיתותב מ"ד בזקיפה מי אמרה בבעלי מומין דלמא אין הלכה למשה מסיני אלא בתמימין הראוין לעבודה כמו שאין הלכה למשה מסיני בזרים אלא בכהנים דבהא מודית מדלא אמרת זרים נכנסין ולפי שיטה זו דפרי' דמעלה דרבנן היא קשה לאבא שאול דיליף (לעיל דף לד.). ערבה של מזבח מדכתיב ערבי אמאי בכהנים דלמא אפי' בישראל כמו ערבה דלולב וי"ל דשמא הקפת מזבח בכהנים ושאר ישראל בעזרה בלא הקפה: **והא** א"ר

יוחנן דלכון אמרי דלהון היא. רב כהנא מתלמידי דרב היה ומבבל ברח לא"י לפני ר' יוחנן מחמת מרדין כדאמרינן פרק בתרא דב"ק (דף קיז. ושם:) והוצרך לו ר' יוחנן לכמה ספיקות וא"ר יוחנן לבני א"י סבור הייתי שהתורה שלכם שלא גליתם מארצכם לא היה לכם טירוף הדעת אבל ראיתי שהיא של בני בבל שאע"פ שגלו עמדה להם חכמת החרש והמסגר שגלו עם יכניה כדכתיב הכל גבורים עושי מלחמה ותניא בסדר עולם וכי מה גבורה עושים בני אדם הנתונים בשלשלאות של ברזל אלא שהיו גבורים במלחמתה של תורה אלמא לר' יוחנן לא נשתכחה תורה בגלות בבל כך פ"י בקונטרס והקשה רבינו תם אטו מי לא אשכחן פ' הבונה (שבת קד. ושם) גבי מנצפ"ך שכחום וחזרו ויסדום ולא פריך הכי ועוד אטו משום דהם בני תורה א"א שישתכחו תורת ערבה ורבינו חננאל גרס דלכון אמר דלהון היא ומפרש רבינו תם שהיה ר' יוחנן אומר לתלמידיו שהיו לפניו מבבל אחד משלכם אומר דהוא רב כהנא שעלה מבבל דלהון היא משלהם היא ערבה כלומר שהיא מנהג נביאים שהיו רגילין לדבר לתלמידים שבבבל וכן ת"ח שמבבל לתלמידים שמא"י כדאשכחן לקמן (דף מח.) רב חייא בר רב (אשי) שהיה מבבל דאמר פוחת בה ארבעה דמיירי לבני א"י ור' יהושע בן לוי שהיה מא"י דאמר מדליקין בה את הנר איירי לבני בבל וכן פ"ק דשבת (דף ט: ושם) גבי משיתיר חגורו והשתא ניחא דפריך הכא שפיר דרבי יוחנן אדר' יוחנן דאמר יסוד נביאים ודלהון היא משמע דמנהג הנביאים ולא יסוד והשתא נמי ניחא פרק המגרש (ג. טין דף פד:) אמתני' דכיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה דאמר חזקיה רשב"א היא שמצריך כן פרק הזורק (שם דף עח.) גבי כנסי שטר חוב זה ור' יוחנן אמר אפי' תימא רבי דילכון אמרי שאני הכא הואיל וקנאתו ליפסל בו ופ"י שם בקונט' דר' חייא ובניו עלו מבבל כדאמרינן לעיל בסוף פ"ק (דף כ.) וחזקיה בנו של ר' חייא היה וא"ל ר' יוחנן אחד משלכם דהוא רב כהנא שעלה מבבל כמותו אומר דאתיא אפי' כר' וקשה והלא חזקיה רבו של ר' יוחנן היה כדמוכח פרק אלו קשרים (שבת דף קיב:) וכשעלה רב כהנא היה ר' יוחנן ראש ישיבה כדמוכח בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז.) וזקן גדול היה דמסרחו ליה גביניה וסתמא לא היה ר' יוחנן ראש ישיבה כל ימי חזקיה רבו ואע"ג דאשכחן בהקומץ רבה (מנחות דף כג: ושם) דכשעלה רב כהנא אשכחינהו לבני ר' חייא דיתבי וקאמרי עשרון שחלקו והניחו בביסא ונגע טבול יום באחת מהן מהו שמא פעמיים עלה אחת בימי חזקיה ואחת בימי ר' יוחנן כששאל ממנו ר' יוחנן כל ספיקי דה"ל ולפירוש ר"ת ניחא דלתלמידיו שמבבל היה אומר ר' יוחנן דלכון אמרי אפי' תימא ר' ודכוותיה אשכחן פ' אין

מעמידין בירושל' דא"ל ר' יוחנן לר' חייא בר אבא הלין תלת מילין סלקון
מן גביכון :

ב

-

מד

דף

כאן במקדש כאן בגבולין. במקדש הלכה למשה מסיני בגבולין פליגי דר' יוחנן אמר יסוד נביאים ור' יהושע בן לוי אמר מנהג נביאים ופיי בקונטי דנפקא מינה דאי תקנה היא בעיא ברכה ואי מנהגא לא בעיא דליכא למימר וצונו דמנהג בעלמא שהנהיגו העם ואפיי בכלל לא תסור ליתיה וכן אמרי' בסמוך חביט חביט ולא בריך קסבר מנהג נביאים הוא ויש מדקדקין מתוך כך דלא מברכינן אהלל דר"ח שאינו אלא מנהג בעלמא כדמוכח פ' בתרא דתענית (דף כח : ושם) רב איקלע לבבל חזי דקרו הלל בר"ח סבר לאפסוקינהו שמע דקא מדלגי ואזלי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם והא דקאמר רבי יוחנן התם י"ח יום יחיד גומר את ההלל בהן ובגולה כ"א יום לא משום דליהוי אחריני תקנה שיהו קורין בדילוג אלא יחיד גומר היינו כמו יחיד קורא דאורחיה דהש"ס דמשתעי הכי כי ההיא דתניא פ"ק דברכות (דף ט : ושם) וותיקין היו גומרין אותו עם הנץ החמה ור"ת אומר דאין ראייה מערבה להלל דערבה אינה אלא טלטול וכיון דלאו תקנתא היא אלא מנהגא לא חשיבא למיקבע לה ברכה אבל קריאת ההלל לא גרע מקורא בתורה ודכוותיה אשכחן דמברכין אשני ימים טובים של גליות ואינו אלא מנהג בעלמא כדאיתא פ"ק דביצה (דף ד :) ומיהו אין מזה ראייה דהא טעמא דאין מברכין אערבה למ"ד מנהג נביאים משום דלא אפשר לומר וצונו ובי ימים טובים של גליות אין בהם וצונו אלא קידוש להזכרת היום בתפלה וברכת המזון ואי משום דמברכין אתקיעת שופר ביי"ט שני של ר"ה הנהו תקנתא נינהו וחמירי מב' ימים טובים של גליות לענין ביצה קדושה אחת נינהו כדמוכח בפ"ק דביצה (דף ד :) הזהרו במנהג אבותיהם בידיכם ועוד מדקדק ר"ת ממסכת ברכות פרק היה קורא (דף יד.) דמייתי ראייה דאין מפסיקין בהלל מרב בר שבא דאיקלע לבי דרבינא בימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל ולא איפסיק ומשני שאני רב בר שבא דלא חשיב עליה דרבינא ואם אין מברכין עליו מה הפסקה שייך בו ועוד ראייה מההיא עובדא דתענית (דף כח : ושם) מעובדא דרב דאמר סבר לאפסוקינהו דמשמע

דמברכי דאי לא מברכי היה לו לידע שהוא מנהג אבותיהם וסתמא לא באמצע הלל איקלע מדקאמר רב איקלע לבבל ולא קאמר איקלע לבי כנישתא וכי תימא אכתי מכיון דמברכי לקרות היה לו לידע דמדלגי ואמאי סבר לאפסוקינהו הא לאו מילתא היא שאפילו כשגומרים את ההלל יכול לברך לקרות את ההלל כמו שמברכין לקרות מגילה ומה שנוהגין עכשיו לברך אהלל לגמור כשגומרין ומברכין לקרות כשמדלגין לסימן בעלמא נוהגין כן ובין בזה ובין בזה יכולין לברך לקרות ולגמור וא"ת הא דנקט י"ח יום שיחיד גומר בהן את ההלל אמאי נקט יחיד דמשמע אבל צבור גומרין אותה אפי' בשאר ימות השנה והא עובדא דרב בצבור הוה ואפי"ה מדלגי ושמא לרבנותא נקט יחיד דאפי' יחיד בפני עצמו גומרו ועוד י"ל דאפי' צבור שאין שם כל ישראל יחיד קרי להו משום דאמרין בערבי פסחים (דף קיז.). נביאים אמרוהו ותיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק על כל צרה וצרה שלא תבא עליהן וכשנגאלין אומרין אותו על גאולתן ולכך נקט יחיד דכי ליכא כל ישראל אין גומרין אותו אלא באלו הימים אבל לגאולת כל ישראל אומרים אותו לעולם והא דתניא התם בתענית יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר כי ליכא כל ישראל קרי ליה יחיד אפי' צבור אם נגאלו מן הצרה והתחילו היו גומרין אותו ור"ח פי' לא יתחיל בברכה: [וע"ע תוס' ערכין יוד. ד"ה י"ח ימים ותוס' ברכות יד. ד"ה ימים ותוס' תענית כח: ד"ה אמר]: **ואינה** ניטלת אלא בפני עצמה. לא שיאסור ליטול הערבה עם הלולב דלא מיירי אלא באגידי בהדי הדדי: **שלשה** בדי עלין לחין. ששלשה בדין יוצאין מקלח אחד:

דף - מה א

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא נתחלפה שיטתו דהכא דהוה ליה למיתני על גב הוה תני על גג ובפ"ק דפסחים (ד' יג:) גבי שתי חלות של תודה דה"ל למיתני על גג הוה תני על גב ויש לומר דאותו התנא היה שונה שניהם בשוה על גב או שניהם על גג וכשהגיע לו לרב יהודה בראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם באחר: **זוקפין** אותן בצדי המזבח. היינו לאחר שהקיפוהו פעם אחת למ"ד ערבה בנטילה: **תקעו** והריעו ותקעו. משום שמחה: **אני** והו. בגימטריא אנא ה' ועוד משבעים

ושתים שמות הן הנקובין בשלשה מקראות הסמוכין בפרשת ויהי בשלח ויסע מלאך וגו' ויבא בין מחנה וגו' ויט משה את ידו וגו' ושלשתן בני שבעים ושתים אותיות ומהם שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון אחרונה של אמצעי וראשון של אחרון וכן בסדר הזה כולם כך פי' הקונטרס ועדיין צריך טעם לזה למה נשתנו שני שמות הללו דאמרינן להו טפי מאחריני משום דדרשינן באיכה רבתי קרא דכתיב ביחזקאל ואני בתוך הגולה וקרא דכתיב בירמיה והוא אסור בזיקים כביכול הוא בעצמו והיינו הושענא שיושיע לעצמו: מיד תינוקות שומטין לולביהן לולבי התינוקות שומטין הגדולים מידן ואוכלין אתרוגיהן של תינוקות ואין בדבר גזל ולא משום דרכי שלום אלא שכך נהגו בו מחמת שמחה כך פי' בקונט' ויש ללמוד מכאן לאותן בחורים שרוכבים בסוסים לקראת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של חבירו או מקלקל לו סוסו שהן פטורין שכך נהגו מחמת שמחת חתן ועוד יש לומר דמתני' לא איירי כלל שיחטפו הגדולים מידן של תינוקות אלא מיד כלומר לאלתר התינוקות שומטין לולבי עצמן מתוך הערבה לפי שהלולב ארוך ושוחקין בו ואתרוגיהן היו אוכלין והשתא ניחא הא דפריך בגמרא למאן דאמר אתרוג בשביעי מותר דהכא משמע תינוקות אין גדולים לא ובקונט' דחק לפרש דהכי פריך תינוקות דווקא שלא הוקצה למצוה גמורה אבל של גדולים הוקצה למצוה גמורה אסורין כל היום וקשה דא"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: **עלה** שלש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מביא מלבן שהוא אמה על אמה ברום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אבנים וסיד וזפת וקוניא וכן בכל קרן כך פירש בקונט' וכן מוכיח בזבחים פרק איזהו מקומן (ד' נד.) ובפרק שתי הלחם (מנחות ד' צז:) שהקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אבל מ"מ מוחק בחנם גרסת הספרים שכתוב בכל הספרים עלה שלש וכנס אמה וזה מקום קרנות כלומר דבאותה כניסה היו הקרנות בנויים והשתא הוי ממש דומיא דאחריני עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות:

של ירושלים דלעתיד היקיפה שמנה עשר אלף קנים דנמצאת מדת ריבועה (על) ארבעת אלפים וחמש מאות קנים אורך על ארבעת אלפים וחמש מאות קנים רוחב ומדת הקנה שש אמות ומה שכתוב בספרים תמניסר אלפים פרסי לא גרס פרסי דאטו פרסי מי כתיב בקרא אלא גרסינן תמניסר אלפי דרא קמי הקב"ה והוא היקף הקנה דנמצאת ריבוע ד' אלפים וחמש מאות קנים אורך על ד' אלפים וחמש מאות קנים רוחב דהכי כתיב קרא (יחזקאל מח) ואלה תוצאות העיר מפאת צפון חמש מאות וארבעת אלפים מדה וכתוב (שם) ופאת ימה חמש מאות וארבעת אלפים מדה וכתוב (שם) ופאת נגבה חמש מאות וארבעת אלפים מדה וכתוב (שם) ופאת קדמה חמש מאות וד' אלפים מדה והדר כתיב סביב שמנה עשר אלף ואע"ג דקרא גבי ירושלים כתיב דרשינן מיניה דדרא דקמיה קודשא בריך הוא דכתיב בסיפיה דקרא ושם העיר מיום ה' שמה : **אחת** ללולב ואחת למזבח. לא יתכן כלל לפרש דרבי יוחנן בן ברוקה לא פליג אלא בשביעי אלא אכולהו נמי פליג דסבר חריות של דקל היו מביאין כל שבעה ולא ערבה כי היכי דאבא שאול דדריש. ערבי אחד למקדש דהיינו כל ז' וכן רבנן דנפקא להו מהלכה דהיינו כל ז' ור' יוחנן בן ברוקה דריש להו ערבי כשאר תנאי דלולב הגזול והלכה לית ליה והא דקתני מתניתא ואותו היום לאו דוקא יום אחד ומיהו לר' לוי דמפרש טעמא דר' יוחנן בן ברוקה כתמר ולא מקרא דריש אלא סברא שהוא סימן יפה לקילוסן של ישראל שאין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים (אי) אפשר דלא הוי אלא יום אחד בין יהיה יום אחד בין יהיה כל שבעה לא היתה ערבה בטלה ותרוייהו היו מרביות של ערבה וחריות של דקל : **אחד** זה ואחד זה שבעה. אין סוכה ולולב שוין לברכה דאלולב אין מברך אלא פעם אחת ביום אבל סוכה כל אימת דנכנס לה כדי שיאכל וישתה וישן ואפילו עשר פעמים ביום מברך אכל אחת ואחת מידי דהוה אתפילין כל זמן שמניחן והיינו טעמא דסוכה דאי מתרמי ליה סעודתא לא אפשר למיכל חוץ לסוכה אע"פ שכבר אכל בו ביום בסוכה וכן תפילין כל היום מצותן שיהו מונחין בראשו ובזרועו אבל לולב אין עיקר מצותו אלא פ"א ביום כדאמ' (לעיל ד' מב.) מדאגבהיה נפיק ביה :

העושה סוכה לעצמו. דווקא נקט לעצמו אבל לאחר לא מברך מידי להאי תנא דסבר דאין מברך לעשות כדדייקינן פ' התכלת (מנחותדף מב. ושם): ואיכא תנא דתני בירושלמי בפרק הרואה עשאה לעצמו מברך לעשות סוכה עשאה לאחר מברך [] לעשות סוכה [לשמו]: **העושה** סוכה לעצמו מברך שהחיינו. צריך לפרש טעם מאי שנא דיש מצות שתקינו לברך שהחיינו ויש מצות שלא תקינו בעשיית סוכה ולולב תקינו כדאשכחן הכא ובעשיית ציצית ותפילין לא תקינו כדמוכח פרק התכלת (ג"ז שם) דמפרש ר' יוחנן מאי מברך אתפילין של יד ותפילין של ראש ואילו לעשות תפילין לא מברך דלא חשיב ליה וכמו כן יש לדקדק דשהחיינו נמי לא מברך מדלא חשיב לה וכן אפדיון הבן מברך שהחיינו כדאיתא בסוף פרק ערבי פסחים (פסחים דף קכא): ואילו אמילה לא מברך מדלא חשיב בפי התכלת (מנחות שם) ובסוף ר"א דמילה (שבת דף קלו): בהדי ברכות של מילה וכן אקריאת מגילה מברך שהחיינו כדאיתא בריש הקורא את המגילה עומד (מגילה דף בא): ואילו אקריאת הלל לא מברך ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו ודאמרינן בהרואה (ברכות דף נד.) דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין ד' מ:) דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן וקשה מפדיון הבן. : **נכנס** לישב בה מברך לישב בסוכה. מדלא קאמר מברך שתים כדקתני סיפא בעשויה ועומדת ואין יכול לחדש בה דבר משמע דנפיק אהא דבירך אעשייה שהחיינו ותימה ותיפוק ליה דמברך משום יו"ט כמו שמברכין איום טוב דפסח ועצרת וכל שאר ימים טובים ושמא כיון דסוכה מחמת חג קאתיא סברא הוא דזמן דידה אעי"פ שבירך בחול פטור הוא אף בחג דזמן כי קא אתי מחמת מועד קאתי אפילו בלא יום טוב כדאמר לקמן (דף מז): דאי לא בריך האידנא מברך למחר או ליומא אחרא: **דכל** אימת דמשמשי מברכי. דמצוה למשמש בהן שלא יסיח דעתו דבפרק קמא דיומא (ד' ז): ילפינן מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת ולא אתפרש מאי הוא מברך אם מברכין לשמור את חוקיו כמו שמברכין בתר דמסלקין תפלתו או להניח כמו שמברכין בשעת הנחה כדאיתא בהקומץ רבה (מנחות דף לז. ושם) דהכא הרי מונחין ועומדין ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו כמו דמברכין לשמור בתר דמסלקין תפלתו כדאיתא פרק בא סימן (נדה דף נא): : **הרואה** נר של חנוכה צריך לברך. בשאר מצות כגון אלולב וסוכה לא תקינו לברך לרואה אלא גבי נר חנוכה משום חביבות הנס וגם משום שיש כמה בני אדם שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה וטעם ראשון ניחא דלא תיקשי ליה מזוזה ועוד יש לפרש דאין שייך לתקן לרואה ברכה שאין העושה מברך:

אתרוג בשביעי אסור. אפילו לאחר שיצא בו כמו שמפרש דלכולי יומא אתקצאי ואפי' לריש לקיש דאמר בשביעי מותר היינו לבתר דנפק ביה כדאמרינן למצותה אתקצאי ותימה ר' חנינא דאמר פרק לולב הגזול (לעיל דף לו:) דמטביל ביה ברישא והדר נפיק ביה כמאן דלא כרבי יוחנן ולא כריש לקיש וי"ל כיון דלא אכל ליה כוליה ומשייר בה כשיעור דמצי נפיק ביה שרי אפי' לר' יוחנן ואע"ג דממה נפשך נאסרה כולה ביום ראשון דחסר כל שהוא פסול דלמא רבי חנינא הפריש כולה ליום ראשון ומקצתה לשאר הימים מידי דהוה אזי אתרוגין לשבעת הימים דלקמן בשמעתין ואע"ג דתנאי דמהני בסוכה לא מהני אלא באומר איני בודל מהן כל בין השמשות כדאיתא פרק המביא כדי יין (ביצה דף ל:) והכא ביום ראשון ממה נפשך בודל מכולן הא אמרינן התם אתרוג דמפסקי לילות מימים כל חד וחד באנפי נפשיה סוכה דלא מפסקי לילות מימים כולה כחד יומא אריכתא דמי והיה ר' חנינא מתנה כוליה ליום ראשון ובשאר הימים אינו בודל ממקצתו בבין השמשות שלהן ומיהו קשה דלעיל פרק לולב הגזול (דף לח.) גבי מי שבא בדרך ואין בידו לולב דקתני לכשיבא לביתו יטול על שולחנו משמע בגמרא דמפסיק סעודתו בשביל לולב וכל שכן שלא יתחיל א"כ רבי חנינא היכי מטביל בה ברישא וצריך לומר דהכי קאמר מטביל בה היום ונפיק בה למחר: **תינוקות** אין גדולים לא. פירושו במתניתין: **דאי** איתרמי ליה סעודתא. אע"ג דאתרוג נמי מוקצה בין השמשות מטעם ספק יום לא קשיא מידי כדפרישת פ"ק (דף י: ושם בד"ה עד) גבי עיטרה בקרמים וא"ת ולמה לי טעמא דאי איתרמי ליה סעודתא תיפוק ליה דאסור משום איסור סתירת אהל וי"ל דאיצטריך למיסר בשמיני אפי' נפלה בחול המועד הואיל ואתקצאי לשבעה ואפילו בין השמשות מחמת דהוה אכיל בה אם היתה קיימת וכולה כחד יומא כדפרישי' כיון דלא מפסקי לילות מימים א"נ לענין נוי סוכה דאין בהם משום סתירת אהל: **אתרוג** אפילו בשמיני אסורה. דגזר אתרוג אטו סוכה כדמפרש פ"ק גבי עיטרה בקרמים: **דינוקא** מקנא קני אקנויי לא מקני. לא דמי לבר שטיא דפי' ארבעה אחין (יבמות דף לא.) דאמרינן כשהוא שוטה זבן כשהוא שוטה זבין דשוטה גרע ולא קני מקני: **שמיני** ספק שביעי אסור'. בארץ ישראל דליכא ספיקי' לא גזור אטו סוכה

אבל בבבל דאיכא ספיקא אע"ג דלא מברך ביה גזור אטו סוכה אבל
תשיעי ספק שמיני לא גזור אתרוג אטו סוכה :

א

-

מז

דף

מיתב כולי עלמא לא פליגי דיתבין. בלולב לא רצו לתקן כלל שיטלנו
הלולב מספק לפי שהוא י"ט ומוקצה לטלטול ומינכר' למילתיה שנוהג
בו מנהג חול אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו אוכל בה אפי' בי"ט :
גמירי דמאפר קאתו. באין מן האפר שבהמותיהן רועות שם ולא ישבו
בסוכה כל ימי החג ואע"ג דאמרי' סוכת רועים לא היה להם : **הכא** כתיב
כמשפט. בכולהו כתיב כמשפט והאי בתרא כתיב כמשפטם ואין זה כענין
האחרים דרב פפא דאמר בכולהו כתיב פרים ובהאי כתיב פר דקאי
אשמיני וכן אההיא דר"נ בר יצחק אבל לרב אשי אשביעי קאי דכתיב
ביה כמשפטם לפי שהוא סוף הרגל וגמר החג כתב רחמנא כמשפטם לומר
לך זהו משפטם של ששה ואין שמיני הבא אחריו כמשפט זה לומר לך
כמשפטם : **שיר**. פירש בקונט' לא פי' מהו שיר של שמיני ובמסכת
סופרים משמע שהיו אומרים בבית הכנסת למנצח על השמינית ושמא
כמו כן היו אומרים הלויים בבית המקדש וכן משמע בירושלמי : **לינה**.
ללון לילה של מוצאי י"ט ראשון דגמרינן מפסח דכתיב (דברים טז) ופנית
בבוקר והלכת לאהליך ואי אפשר לומר והלכת לאהליך אלא בחולו של
מועד דביום טוב חייב בראיית פנים בעזרה אלא לבוקרו של מוצאי י"ט
קאמר והא לא קשיא ליה לינה כל שבעה מי איכא דפשיטא ליה דאיכא
דמי שלא הביא חגיגה יום ראשון והביא באחד הימים צריך ללון לילה
שאחריו אבל אזמן קשיא ליה דלא אסיק אדעתיה אם לא אמרו
בראשונה שיאמרו בשני ועוד משום כוס וא"ת ותיפוק ליה משום דטעון
לינה משום שלמי שמחה דאיכא כל שמנה דתנן (לעיל דף מב:) ההלל
והשמחה כל שמנה ואפי' בשאר ימות השנה אם הביא קרבן טעון לינת
לילה כדתניי בספרי (פרשת ראה) ופנית בבקר והלכת לאהליך מלמד
שטעונין לינה כלומר כל הזבחים דומיא דפסח אין לי אלא אלו בלבד מנין
לרבות עופות ומנחות ועצים ולבונה שנאמר ופנית כל פינות שאתה פונה
מן הבקר ואילך [ובפסח] שני פליגי תנאי בשמעתין ובפרק מי שהיה טמא
(פסחים צה: ושם) ובספרי מפרש טעמא דמ"ד טעון לינה דהרי הוא

כעצים ולבונה וי"ל דמשכחת דלא מייתי קרבן ביום שבא לירושלים כגון
דשלח שלמיו מאתמול דנאכלין לשני ימים ועוד דבפ"ק דחגיגה (דף ח.
ושם) תניא ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואמרי' בפסחים
פרק אלו דברים (דף עא.) אפי' בכסות נקיה ויין ישן ובענין אחר לא
משכחת לה שמחת שמנה כשחל יום ראשון להיות בשבת משום דבעינן
זביחה בשעת שמחה וכי האי גוונא אשכחן בירושלמי בפרק שני
דביכורים דתנן וטעונין לינה א"ר יונתן בשאין עמהן קרבן אבל יש עמהן
קרבן בלא כך טעונין לינה מחמת הקרבן ובפי' דם חטאת (זבחים דף צז.
ושם) משמע קצת דטעונין לינה כל שבעת ימי הפסח שכולן חשובין כלילה
אחת גבי הא דתנן ר"ט אומר אם בישל בכלי מתחילת הרגל יבשל בו כל
הרגל ואמרי' בגמרא מ"ט דר"ט א"ר יצחק דאמר קרא ופנית בבקר
והלכת לאהליך הכתוב עשאן כולן בקר אחד ואע"ג דלא קיימא מסקנא
הכי דפריך עלה וכי אין פיגול ברגל וכי אין

ב

-

מז

דף

נותר ברגל מ"מ לענין לינה יתכן דעשאן בקר אחד כפשטיה דקרא שאחר
הרגל ישוב לביתו וניחא השתא דשמיני עצרת וביכורים דטעונין לינה
מיתרבו מדכתיב ופנית ולחג הסוכות בעינן היקישא מחג המצות ולא
מיתרבי מדכתיב ופנית כדאמרינן פ"ק דר"ה (דף ה. ושם) למאי הלכתא
כתב רחמנא לחג הסוכות לאקושי לחג המצות מה חג המצות טעון לינה
אף חג הסוכות טעון לינה דאי משום דכתיב ופנית הוה אמינא לילה אחד
ואתיא היקישא לאשמועינן דאסור לצאת מירושלים כל ז' ימי החג שכל
הרגל חשוב בקר אחד כחג המצות וניחא נמי הא דקאמרי' הכא שכשם
ששבעת ימי החג טעון לינה : **הביכורים** טעונים קרבן שיר תנופה ולינה.
בפי' ג' דביכורים (מ"ו) מפרש דבאמצע הקריאה היתה תנופה דתנן הגיע
לארמי אובד אבי מוריד הסל מכתפו ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו
תחתיו ומניפו וקורא מארמי אובד אבי עד שגומר כל הפרשה כולה
ומניחו בצד המזבח ומשתחוה ויוצא משמע שלא היה מניף אלא בשעת
הקריאה אבל בספרי (פרשת ראה) משמע דאיכא שתי תנופות דקתני
והנחתו לפני ה' אלהיך מלמד שטעונין תנופה ב' פעמים אחת בשעת
קריאה ואחת בשעת השתחויה והתם בספרי דרש ב' תנופות מדכתיב

ולקח הכהן הטנא מידך כר' אליעזר בן יעקב ושמא סבר לה נמי כרבי יהודה דדריש הכא והנחתו זו תנופה ולהכי בעי ב' תנופות דולקח הכהן באמצע קריאה כתיב וכי כתיב והנחתו גבי השתחויה כתיב ומשמע ליה לשון תנופה מלשון לך נחה את העם (שמות לב) מנא"ר בלע"ז ומוליד ומביא א"נ מדאחר הנחת כהן כתיב עוד הנחה אחריתא לאחר קריא' ש"מ דלאחר הנחת כהן חזר ונטלו כדי לחזור ולהניף אחר קריאה דהיינו בשעת השתחויה אבל קשה דבפרק בתרא דמכות (דף יח:) אמרינן מאן תנא דפליג עליה דרבי יהודה ר"א בן יעקב מנא ליה דפליגי דלמא דרשי תרוייהו כמו תנא דספרי והתם משמע דר"א מייתי ליה והנחתו לומר דהנחה מעכבת בהן ושמא מדלא מייתי כל חד דרשי דחבריה מכלל דלא ס"ל ומיהו קשה דרבי יהודה דריש תנופה מוהנחתו ואפ"ה מוקי לה בשעת קריאה כדתנן פרק ג' דביכורים (מ"ו) משום דוהניחו [קמא] גבי קריאה כתיב לכך נראה דבספרי דריש תנופה להשתחויה מדאיתקש להנחה ועוד תנא שלישי דלית ליה תנופה כלל כדמשמע הכא מאן שמעת דאמר תנופה רבי יהודה מכלל דרבנן לא בעו תנופה כלל והוא תנא פרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף סא.) דתנן התם גבי ואלו טעונות תנופות הביכורים כדברי ר"א בן יעקב שמע מינה דלרבנן לא בעו תנופה וכי קאמר במכות מאן תנא דפליג עליה דרבי יהודה ר"א בן יעקב ניחא ליה לאתויי תנא דמשכח בהדיא ועוד י"ל דב' תנופות לאו דוקא אלא לפי שיש ביכורים שאין טעונין קריאה כגון מן החג ועד החנוכה כדתנן פ"ק דביכורים (מ"ו) וקאמר דהטעונין קריאה מניף בשעת קריאה ושאין בהן קריאה מניף בשעת השתחואה: כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף. לאו דוקא קאמר תחת יד הבעלים ממש דא"כ הויה חציצה בין הכלי ובין הכהן ובסוף שתי מדות מסקינן גבי בעלים חברים לנפו כולהו בהדי הדדי קא הויה חציצה אלא כדתנן פרק ג' דביכורים (מ"ו) גבי סל של ביכורים אוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו ומניפו והיינו תחת יד הבעלים ומיהו בההיא דבעלים חברים פ"י שם בקונט' דבתנופת הכהן לא איכפת לן אם יש בה חציצה דעיקר תנופה בבעלים היא ותימה היא מנא ליה הא דתרוייהו כתיבי והתם (מנחות דף סא:) תניא גבי תנופה דשלמים הא כיצד כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף כיצד עושה מניח אימורין על פיסת היד וחזה ושוק עליהם והתם מצינו למימר שאוחז הכהן באימורים היוצאין חוץ לפיסת היד ולפי שהבעלים למעלה קאמר תחת יד הבעלים ובירושלמי דסוטה משמע קצת דהוי בנגיעה ממש גבי תנופת מנחת סוטה דפריך בירושלמי ואין הדבר כעור מביא מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן ואפילו תימא ילד אין יצר הרע מצוי לאותה שעה מיהו מצינו למימר דאף

על פי שזה למטה מן הכלי וזה למעלה מן הכלי פעמים שנוגעין ידו בידה
על ידי שמתעסקין בתנופה :

א

-

מח

דף

רגל בפני עצמו. דאין יושבין בסוכה קרבן לעצמו שאינו בסדר פרי החג
דא"כ היו בו ששה פרים ברכה לעצמו את יום שמיני חג העצרת הזה
ובתוספתא משמע שמברכין את המלך דה"ג בה ברכה לעצמו שנאמר
ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כך פי' בקונטי' והשתא לא
הוי כי ההוא דתניא לעיל דאמרינן כשם שחג טעון שיר קרבן ברכה ולינה
כך שמיני טעון קרבן שיר וברכה ולינה ורבינו תם מפרש ברכה דהכא
ברכת המזון ותפלה כי ההיא דלעיל ורגל בפני עצמו לענין שטעון לינה
ורבינו חננאל מפרש לענין [שידחה] אבילות משום דאמרי' פרק בתרא
דמועד קטן (דף יט.). דהקובר את מתו שבעה ימים קודם הרגל בטלה
ממנו גזרת שלשים וזימנין דליכא שבעה קודם לרגל ואפי"ה בטלה הימנו
גזרת ל' משום שמיני עצרת ורבינו תם עצמו יסד במעריב של שמיני עצרת
קודש ללינה ושלשים ידחם כאשר אבלים ינחם ומיהו אי אפשר לומר
שידחה לגמרי דהא פרק בתרא דמו"ק (דף כד : ושם) אמרי' יום אחד לפני
החג וחג ושמיני שלו הרי כאן עשרים ואחד יום וברכת המלך לא בעי
למיתני משום דצריך למיתני דומיא דברכה של ז' ימי החג שיר שהיו
אומרים מזמור שלם משא"כ בשאר ימי החג שלא היו אומרים מזמור
שלם אלא חציו היום וחציו למחר כך מפרש ר"ת כדאיתא בשילהי החליל
(לקמן דף נה.). דמותיב בה סימנא הומבה"י ולעיל פירשתי שהיו אומרים
למנצח על השמינית : **פוחת** בה ארבעה. טפחים ופוסלה כך פי' בקונטי'
ותימה מה שיעור הוא זה בארבעה והלא אויר פוסל בשלשה בין בסוכה
גדולה בין בסוכה קטנה בין באמצע כדמוכח שילהי פ' קמא (דף יז.) :
מדליק בה את הנר. פירשנו לעיל פרק הישן (דף כט). ושם בד"ה ואמרי
(לה) : **שער** המים. מן השערים הדרומיים שבעזרה הוא דתנן במס' מדות
(פ"ב מ"ו) שערים הדרומיים סמוכים למערב וקחשיב שער המים וקתני
למה נקרא שער המים שבו מכניסין צלוחית המים של ניסוך המים בחג :
וחוזרין על העקב. לא כמו שפי' בקונטי' משום שלא ירבה בהילוך בחנם
דא"כ כשהיא בקרן דרומית מזרחית נמי אלא היינו טעמא דהכא דחזרתן

על העקב הוי דרך ימין : **ועולת** העוף כשרבתה במזרח. ברייתא זו כולה משנה שלימה היא במסכת זבחים פרק קדשי קדשים (דף סג.) והתם דייק מדקא אמר כשרבתה במזרח מכלל דמקומה במזרח ועל חנם נקט טעמא מן הדיוק דבהדיא תנן התם (דף סד :) עולת העוף כיצד היתה נעשית עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית) : **שני** ספלים של כסף. תימה דתנן במנחות פרק שתי הלחם (דף נט :) שתי שולחנות היו באולם אחד של כסף ואחד של זהב על של כסף נותנין לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין אפי' סילקוהו מעל שלחן הזהב בהיכל לא היו יכולים להורידו ולהניחו בשל כסף וא"כ הכא שהיו ממלאים בצלוחית של זהב היאך היו מנסכין בספלין של כסף וכי תימא בצלוחית שאינה מקודשת היו ממלאין לא היא דגבי חבית כשנתמלא מע"ש קתני מתניי שאינה מקודשת כדמפרש טעמא בגמרא אבל צלוחית שהיו ממלאין בחול היתה מקודשת וי"ל דספלים היו קבועים בסיד ולא כלים נינהו דנחשבין כגופו של מזבח והרי הם כלבונה שהיתה בבזיכין של זהב שהיו מקטירין על המזבח :

ב

-

מח

דף

כמין חוטמין דקין. פירש בקונט' חוטם אחד בספל ונקב אחד בחוטמו והכהן מערה מים בפי הספלים והנסכים מקלחין דרך החוטמין ע"ג המזבח ובמזבח היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבח שהיו חלולין מאד ועמוקין וזו תימה גדולה מנין לו כל אותו הענין שמחוטם של הספלים מקלח על גג המזבח ומשם לנקב המזבח ומשם לשיתין דלמא הוא דמנקב הספלים יורדין לשיתין כמין שני נקבי החוטם ולא שהיה בולט כמין חוטם כי ההיא דתנן במסכת מדות (פ"ג מ"ב) גבי דמים ובקרון מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים ניתנין על יסוד מערבית ועל יסוד דרומית ויורדין בהן ומתערבין באמה ושמא כמין בליטת חוטם היה עשוי על הנקב שלא יפול עליו דבר לסותמו : **אחד** מעובה ואחד דק. פירש בקונטרס אחד מן הנקבים מעובה משמע שרוצה לומר שהיה הנקב רחב וגדול זה מזה ולשון מעובה משמע ששולי הספל היו עבים ומתוך כך אין המשקה ממהר לצאת : **שהיין** והמים מגולין פסולין לגבי מזבח. שמא שתה מהן נחש והארס מעורב

במים ונמצא שאינו מנסך מים כשיעור שהרי הארס משלים לשיעורן כך פירש בקונטרס ויתכן פירוש זה למאי דסלקא דעתיה מעיקרא בגמרא דפריך (לקמן נ.) ונעברינהו במסנת אבל לפי המסקנא מפרשינן משום הקריבהו נא לפחתך: **מנא** הנ"מ. דתוקעין ומריעין בשאיבת מים של ניסוך כך פי' הקונט' ועוד יש לפרש דמנלן דמי השילוח בעי ומפרש מדכתיב ממעייני הישועה:

א

-

מט

דף

שכל מזבח שאין לו קרן. וזה שקרנו נפגמה הוה ליה קרן כמאן דליתיה ולכך נפסל לעבודה דאין לו קרן דפגימה פוסלת באבני מזבח כדי שתחגור בה צפורן כדאמר פ"ק דחולין (דף יח. ושם) וטעמא פירש שם בקונט' משום דכתיב אבנים שלמות תבנה [ובסידא] פליגי בה תנאי התם ר"ש בן יוחי אומר טפח ר' אליעזר בן יעקב אומר כזית וי"ל דהטעם משום דלא חשיב ריבוע למר בהאי שיעורא ולמר בהאי שיעורא וריבוע מעכב כדקתני הכא ומיהו במזבח ניחא דכתיב רבוע יהיה המזבח אבל קרן מנלן דסיד היה בקרן דאע"פ שפירש כאן בקונט' קרן אבן מרובע אמה על אמה ברום אמה לא יתכן דע"י מלבן נעשה כדאי' בפ' איזהו מקומן (זבחים נד.) ושמא רבוע דקרן ילפינן ממזבח וא"ת ואבני מזבח מאי איריא משום דנפגמה תיפוק ליה משום דחסרה האבן ואפילו לא נפגמה לא קרינן בהו שלמות כדמוכח פ' איזהו מקומן (שם) גבי מזרחית דרומית שלא היה לו יסוד דפריך היכי עבדי לה אי דגיזי לה אבנים שלמות אמר רחמנא וי"ל דהכי קאמר ליה התם אי גיזי לשבר האבן אי אפשר [לשבר] בלא פגימה ואין כאן שלמות ואם בא לפחות ולהחליק בסכין בלא פגימה איכא איסורא דלא תניף עליהן ברזל וכן משמע במסכת ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח. שקצום וגנזום בית חשמונאי דקאמר היכי נעביד ניתברינהו אבנים שלמות אמר רחמנא נסרינהו פי' לעשות בלא פגימות לא תניף עליהם ברזל כתיב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבבית שני הוה שמיר כדמוכח במסכת סוטה בפ' עגלה ערופה (דף מח.) דקאמר משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערבינהו משחרב בית המקדש בטלו אורים ותומים ושמיר דמשמתו נביאים הראשונים היה חורבן הבית

כדתניא בגמ' משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים והיינו בית ראשון
דחמשה דברים חסר בית שני מבית ראשון כדאיתא ביומא (דף כא:) אלא
בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הא דקאמר רשב"ג התם משחרב
בהמ"ק ניטל טעם הפירות מסתמא לאחר חורבן בית שני קאמר שחרב
בימיו תדע דאשכחן בבית שני שהיו פירות מתברכין בימי שמעון בן שטח.
שנעשין חטין ככליות של שור הגדול ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר
בבית שני מעובדא דדמא בן נתינה דפ"ק דקידושין (דף לא.) ודפ"ב דע"ז
(דף כג: ושם) שבקשו ממנו חכמי ישראל אבנים לאפוד ואבני אפוד בעו
שמיר כדקאמר ר' נחמיה פ' עגלה ערופה (סוטה מח:) כדכתיב במלואותם
ואפי' ר' יהודה דפליג עליה ואמר שמיר שבו בנה שלמה את בהמ"ק מודה
נמי דאבני אפוד בעו שמיר כדמוכח פ' מי שאחזו (גיטין סח. ושם) גבי בנין
בהמ"ק שעשה שלמה דקאמרינן היכי נעביד איכא שמיר דאייתי משה
לאבני אפוד וההיא על כרחך רבי יהודה היא דלר' נחמיה לא הוה שמיר
לבית המקדש ועובדא דדמא בן נתינה בבית שני הוה דקאמרינן התם
לשנה נולדה לו פרה אדומה בעדרו ושבע פרות היו הראשונה שעשה משה
שניה שעשה עזרא כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר בבית
שני כדפרישית אמאי גנזום בית חשמונאי וי"ל שמיר אין עושה אותן
שלמות שלא תחגור בה צפורן וא"ת א"כ היאך בנו את המזבח דלא אפשר
לומר שהיה מתקן מבחוץ ומכניסו מבפנים דאפילו כי האי גוונא במזבח
אסור כדתניא במכילתא בסוף פרשת וישמע יתרו לא תבנה אתהן גזית
בו אין אתה בונה גזית אבל אתה בונה גזית בהיכל ובקודש הקדשים ומה
אני מקיים ומקבות והגרזן וכל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו בבית
אינו נשמע אלמא במזבח אפילו בחוץ אינו נשמע וכן יסד רבינו אליהו
הזקן באזהרת אמת יהגה חיכי אבני מזבח תוך ובר כן נגוזו ועבר והיינו
יכולין לחלק בין קודם שהוקדשו אבנים למזבח דעודן חולין לאחר
שהוקדשו אבל אין צריך דמשמע בפ' איזהו מקומן (זבחים נד. ושם) שבנו
אותו באבנים החלוקות כגון חלוקי אבנים מן הנחל שבחול הים ובחול
הים נבראו חלקות מששת ימי בראשית ומיהו קשה דגבי בית המקדש
כתיב אבן שלמה מסע נבנה ואמר ר' יהודה דהוה שמיר לבהמ"ק. : אל
תיקרי בראשית אלא ברא שית. האי תנא ור' יוחנן סברי מששת ימי
בראשית נבראו אבל אידך תנא דדריש וגם יקב חצב לית ליה דמההוא
קרא דריש מזבח ושיתין למזבח בידי אדם הוה ובמילתיה גרסינן ועליו
כרה דוד ומיהו קשה דר' יוחנן אדר' יוחנן דהכא סבר מששת ימי בראשית
נבראו דדריש מעשה ידי אמן מעשה אומנותו של מקום ולקמן בפרק
החליל (נג.) א"ר יוחנן בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ושמא

אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן: ויטעהו שורק זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מזבח וגם יקב חצב בו אלו השיתין. כך כתוב בכל הספרים וזה גרסת הקונט' אבל בתוספתא גריס ויבן מגדל בתוכו זה היכל וגם יקב חצב בו זה מזבח וקרי למזבח יקב לפי שמנסכין עליו את היין שמוציאין מן היקבים ומריבויא דגם דרשינן שיתין:

דף מט - ב

נסכים בתחילה מועלין בהם. משנה היא במעילה פרק ולד חטאת (דף יא.) ומסיק עלה בגמ' בלשונות אחרים שאין כתובים כאן וגירסא דהכא עיקר:

דף נ - א

ואי מיייתי להו במקודשת איפסלו בלינה. וא"ת דנעשה כמי שמלאוהו הקוף כיון שנתמלאה שלא בזמנה דכלי שרת אינם מקדשים שלא בזמנו ואי משום דכי מטו לילי דבי שימשי תיקדוש דלילה אין מחוסר זמן ומיפסלו בלינה סוף סוף מאחר דקודם לכן נתמלאו יש לנו לחושבן כאלו מלאו הקוף כדאשכחן במנחות פ' שתי הלחם (דף ק. ושם) גבי לחם הפנים שסידרו אחר השבת שאפילו הוא על השלחן כמה ימים אין בכך כלום דנעשה כמי שסידרו הקוף וי"ל דלא דמי דשאני הכא דלא בעי בהן בגדי כהונה במילוי וא"ת והלא צלוחית של זהב המחזקת שלשה לוגין מקודשת היתה דלא קתני שאינה מקודשת כדקתני גבי חבית ולא קתני שיהו מקדשין אותן בכלי שרת אחר קודם ניסוך וא"כ היאך היו ממלאין ממי השילוח הא מיפסלי ביוצא כיון דנתקדשו בכלי שרת כי היכי דמיפסלי בלינה וכן פ"י בקונטרס בהדיא בריש שתי מדות (מנחות פז: ושם) גבי שלחן אבל מקדש ליפסל בלינה וביוצא ובפ' המזבח מקדש (זבחים דף פח.) מפרש בקונטרס אבל מקדשין ליפסל אם יצא חוץ

לקלעים או נגע בו טבול יום וגם רבינו שלמה פירש פ"ב דזבחים (דף כ: ושם) גבי יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים כדרך כל הקדשים הנפסלים ביוצא והשתא קשה ממי דצלוחית דלא מיפסלי ביוצא ומיהו אין מכאן קושיא כל כך דאין כלי שרת מקדש בחוץ עד שיכנס לפניו כדאמר שמואל בהדיא בשילהי המזבח מקדש (שם דף פח.) דכלי שרת אין מקדשין אלא מתוכן ואין מקדשין אלא מבפנים אבל קשה מפ"ק דמנחות (דף ט. ושם) דפליגי בבילה חוץ לחומת עזרה דריש לקיש אמר כשירה דמדכהונה לא בעיא פנים נמי לא בעיא ור' יוחנן אמר פסולה כיון דעשייתו בכלי נהי דכהונה לא בעיא פנים מיהא בעיא אלמא בפנים מתקדשא ואפ"ה לא מיפסלא ביוצא וכן משמע בפ' התכלת (שם מז.) דאמר רב ששת הני תנאי כרבי סבירא להו דאמר שחיטה מקדשא פי' דאיפסלא ביוצא ובסוף שמעתין (דף מח.) קאמר הא דלא כרבי דאי כרבי כיון דאמר שחיטה מקדשא דפריק להו היכא אי אבראי איפסלי ביוצא משמע דוקא משום דשחיטה מקדשא הוא מיפסל ביוצא הא לאו הכי לא אע"ג דרבי אית ליה תנור מקדש במנחות פרק רבי ישמעאל (דף עב:) מיהו יש לדחות דבאין עם הזבח שאני דהא נסכים הבאים עם הזבח לא מיפסלי בלינה אלא בשחיטת הזבח כדאמר זעירי בפרק התודה (מנחות עט.) ואלו בפני עצמן תנן במס' מעילה (דף י.) קידשו בכלי נפסלו בלינה ועוד יש לדקדק מהנהו דתנן פרק שני דמעילה (שם) קדשו הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה ולא קתני וביוצא אע"ג דגבי עופות וזבחים הוה מצי למיתני ליה ולא תני ליה איידי דלא תני ליה גבי שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות לא תני ליה בהנהו והא דאמרינן בפ' כל שעה (פסחים לו.) גבי לישה דמנחות נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין איתא אורחא דמילתא הוא דדרך לעשותה במקום זריזין ויציאה דקידוש ידים ורגלים לאו משום פסול יוצא הוא אלא כדקאמרינן התם כיון דפריש אסוחי אסח דעתיה והא דדייק פרק שתי הלחם (מנחות צה:) אמרת לישתן ועריכתן מבחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מצה (שם סג.) דדריש ר' שמעון תנור תנור שתי פעמים שתהא אפייתן בתנור ושיהא הקדישן בתנור ופריך מהא דתנן ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשירות בעזרה וכשירות אבי פגי לאו משום דאי מקדשא הוי מיפסיל ביוצא אלא משום דדבר מכוער הוא להוציא דבר לחוץ שנתקדש וא"ת כיון דבקדושת כלי לא מיפסלא ביוצא מנחת כהנים וחביתי כהן גדול דלית בהו קמיצה ונסכים הבאים בפני עצמן אימת מיפסלי ביוצא וי"ל ודאי דבאותן מועיל קידוש כלי דכוותיה אמרינן בסוף ב"ש בזבחים (דף מה:) יש לו מתירים

משקרבו מתיריו אין לו מתירין משיקדשו בכלי ואם תאמר לפי מה שפירש' דכלי שרת אין מקדשין אלא בפנים אם כן אכתי תיקשי לן ונייתי במקודשת ולא יכניסום בעזרה עד לאחר עמוד השחר כדי שלא יפסלו בלינה וי"ל דא"כ מה יועיל שתהא מקודשת ועוד דדבר מכוער הוא להשהותם כל כך בכלי שרת בחוץ: חזקיה אמר כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת. תימה דבפ' התודה (מנחות כח:) פליגי בתודה ששחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים ר' יוחנן אמר לא קדשו ומסיק אביי דפליגי בכלי שרת מקדשין שלא מדעת חזקיה סבר מקדשין וכמו כן קשיא דרבי יוחנן אדר' יוחנן דרב פפא קאמר התם דכ"ע כלי שרת מקדשין שלא מדעת ובפ"ק דמנחות (דף ז. ושם) גבי קמיצת פסולין דתניא לא שנו אלא קמץ אבל קידש פסל ופריך וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדש וליפסול א"ר יוחנן זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת ומיהו דר' יוחנן איכא לשנויי שאני תודה דמתוך שמקדש מ' מתוך פ' מדעת מקדש נמי שלא מדעת אבל מהך. קשה שאין שיעור למים ואפ"ה אין מקדשין שלא מדעת וי"ל דשאני הכא שלא בזמן הוא אע"ג דאמרינן בסוף שתי הלחם (שס.ק.) דכלי שרת מקדשין שלא בזמנו מ"מ גרע שלא בזמן מבזמן לענין שלא מדעת:

פרק חמישי - החליל

מתני' החליל. הא דלא קתני כיצד יום טוב שחל להיות בשבת חליל ששה ובשאר כל הימים חמשה כדלעיל בפרק לולב (דף מב:) משום דבעי למיסמך ולמימר חליל של בית השואבה דדייק מינה בגמרא האי הוא דלא דחי הא דקרבן דחי: שאינו דוחה לא את יו"ט ולא את השבת. אע"ג דחליל אינו אסור אלא משום שמא יתקן כלי שיר כמו לא מספקין ולא מטפחין דפי משילין (ביצה דף לו:) וקיי"ל דאין שבות במקדש בית השואבה שאני כדאמרינן בגמרא דאינה אלא משום שמחה יתירה:

חד תני שואבה. בירושלמי מפרש שמשם שואבים רוח הקודש שהשכינה שורה מתוך שמחה דכתיב ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה' ומייתי עובדא דיונה בן אמיתי שהיה מעולי רגלים ובשמחת בית השואבה שרתה עליו שכינה: **וחד** תני חשובה. בריש מסכת ע"ז (דף ב. ושם) גבי עידיהן ואדיהן מפרש טעמא מאן דתני אדיהן מ"ט לא תני עידיהן ובשמעתין לא דייק הכי ולא בדוכתי טובא בריש כיצד מעברין (עירובין דף נג.) מעברין ומאברין ובפי' הגוזל בתרא (ב"ק קטז): גבי מסיקין ומציקין ובריש פרק שני דיבמות (דף יז. ושם) גבי ראשונה ושניה ובפרק משילין (ביצה דף לה:): **ורבנן** סברי עיקר שירה בפה. תימה דבפי' המוצא תפילין (עירובין קב:): תנן קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה ואיכא תנא בגמי' דאמר לא היה קושרה אנא עונבה ועד כאן לא פליגי אלא בתיקון כלי אי דחי שבת משום מכשירי קרבן אבל שיר עצמו לכ"ע דחי ותנן נמי פרק שני דערכין (דף י.) בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח בשחיטת פסח ראשון ובפסח שני ובי"ט הראשון של פסח ובי"ט של עצרת ושמנה ימי החג אלמא דחי שבת וי"ט דא"א לשמנת ימי החג בלא שבת ולרב ירמיה בר אבא דמסיק בשמעתין בשיר של שואבה פליגי אבל שיר של קרבן לכ"ע דחי ניחא ורב יוסף דהכא איתותב מברייתא וצ"ל דמתניתין דערכין ודעירובין הוה מוקי להו רב יוסף כרבי יוסי בר יהודה ומיהו אכתי קשה דבסוף תמיד נשחט (פסחים סה.) משמע דמילתא דפשיטא היא דאין שבות במקדש ואפי' ר' נתן דמחמיר התם מודה דשבות צריכא התירו ועוד תנן בפירקין (דף נג:): גבי תקיעות של מקדש דבכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות ואפילו בשבת כדדייק בגמרא דבכל יום תנן. ולא אשתמיט דפליג שום תנא ואין לומר דהנהו תקיעות דאורייתא דהא (דקתני) שלש לפתיחת שערים ותקיעות נמי שלש כדי להבטיל העם ממלאכה דוחות י"ט שחל להיות בערב שבת כדתנן פרק קמא דחולין (דף בו:): י"ט שחל להיות בערב שבת תוקעין ולא מבדילין שהיו משנין בהם במקצת כדמפרש התם טעמא בגמרא וכל הני דהתם דרבנן ולא גזור במקדש ובמילוי המים דכתיב ושאתם מים בששון. גזור וי"ל דלפי שהיה שם רוב כלי שיר חלילים כנורות מצלתים נבלים שצריכים לתקן תדיר גזור בהו טפי מהנך דסגי בשופר דלא בעי תיקון ואגב דגזור בהו גזור נמי שלא יתקעו למילוי המים בי"ט כדמוכח בפירקין (דף נד:): דפריך אי הכי ערב שבת שבתוך החג נמי לא ליחשביה זימנין דלא אשכחן כגון דחל יו"ט ראשון של חג בע"ש כלומר דבצרי להו תקיעות משום דלא

תקעי למילוי המים והיינו טעמא כדפרישנא לפי שרגילין בהו להרבות בשאר כלי שיר בלא מספר כדתנן בפירקין (דף נא:) גזרו שלא יתקעו כלל:

א

-

נא

דף

כתנאי עבדי כהנים היו. משנה היא פרק שני דערכין (דף י.). ותימה דהכא מסקינן דכ"ע עיקר שירה בפה והתם קתני רישא דחליל מכה בשמונה ימי החג ואי אפשר בלא שבת וי"ל דהא מפרש טעם משום דאין שבות במקדש ובירושלמי פריך ומשני רישא רבי יוסי ברי יהודה היא: **מעלין** מדוכן. ראוהו עומד על הדוכן עם הלויים אין צריך לבדוק אחריו לא להשיאו מיוחסת וליתן לו מעשר ראשון דודאי לוי הוא שמפני דבר זה לא הרגילו עבדים לעמוד שם כך פירש בקונטרס משמע שרוצה לומר דפליגי בהכי דמר סבר אין להעמיד עבדים לדוכן דחיישינן שמא יעלו ליוחסין ולמעשר ומר סבר לא חיישינן למעשר אבל חיישינן ליוחסין ומר סבר אף ליוחסין לא חיישינן ואין הלשון משמע כן דקאמר והכא בהא קא מיפלגי מר סבר הכי הוה מעשה ומ"ס הכי הוה מעשה משמע שהמעשר אין תלוי בהעלאה אלא העלאה תלויה במעשר דמר סבר הכי הוה מעשה שהלויים היו בקיאים בכלי שיר ומר סבר עבדים היו בקיאים יותר מן הכל והעמידום ומיהו פרק שני דערכין (דף יא. ושם) משמע כפירש הקונטרס דגרס והכא במעלין מדוכן למעשרות וליוחסין קמיפלגי ומיהו גם לפי מה שפירשתי שם יש לישבו: למחצצרים ולמשוררים והכא לא כתיבי כלים וחצוצרות לא כלי שיר נינהו שהם לתקיעות התמידין והמוספין כך פירש בקוני' ותימ' קרא גופיה כתוב בכלי שיר דקרא הכי כתיב בדברי הימים (ב' ה') גבי שלמה כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה' וכהרים קול בחצוצרות ובמצלתים ובכלי השיר ובהלל לה' כי טוב כי לעולם חסדו וי"ל דדייק מדחלקם לב' הילולים דמעיקרא כתיב גבי שירה בפה להשמיע קול אחד להלל להודות לה' ולבתר הכי כתיב גבי כלי השיר ובהלל לה' שמע מיניה דעיקר שירה בפה וכלי השיר לבסומי קלא: **מבלאי** מכנסי כהנים ומהמייניהן. תימה דלא חשיב נמי כתונת שגם היא היתה של שש: **שעליהן** הלויים עומדין בכלי שיר. לשמחת בית השואבה אבל דוכן לשיר דקרבן אצל המזבח היה כך פירש בקונט' ובמס' מדות (פ"ב מ"ו) תנן ומייתי לה בפ"ק דיומא (דף

חובתו צריך שישמע ואחר כך יענה אמן ולא יענה אמן יתומה והא דעונין אמן בהנפת סודרין היינו בקריאת ספר תורה ולא בתפלה ולא בדבר ששליח מוציא רבים ידי חובתן וכן מפרש בגמרא דפירקין בירושלמי בימה של עץ באמצע וחזן הכנסת עליה עמד אחד מהן לקרות היה הממונה מניף בסודרין והם עונין אמן על כל ברכה וברכה ובברכות ירושלמי בסוף אלו דברים קאמר איזו היא אמן יתומה הונא אמר רב הן דחייב לומר ברכה ולא ידע מה הוא עונה ורב כהן צדק גאון אמר חייב צבור לשתוק ולשמוע כל ברכה וברכה מפי החזן ואח"כ יענה אמן לאחר שתכלה הברכה מפי המברך. ועוד יש לומר יודעים היו לכוון סדר הברכות שזו אחר זו במנין שמונין כסדרן: . אם ברזל הוא מתפוצץ. שנאמר וכפטיש יפוצץ סלע ותימה הא משמע שהפטיש הוא ברזל מפוצץ סלע וכמו כן קשה פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לד. ושם:) דקאמרינן מה ברזל מתחלק לכמה ניצוצות אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים וכן קשיא במסכת שבת פרק אמר רבי עקיבא (דף פח: ושם) מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה מתחלק לשבעים לשון ובהיא דסנהדרין היה מגיה רבינו שמואל מחלק ולא גרסינן מתחלק ולא יתכן להגיה כן כלל דמה לו להזכיר הפטיש ה"ל למימר מה סלע מתחלק ועוד בהך דשמעתין משמע שהברזל מתפוצץ ואית דגריס הכא אם ברזל הוא מפעפע שנאמר הלא כה דברי כאש ואש מפעפע את הברזל ואם סלע הוא מתפוצץ שנאמר וכפטיש יפוצץ סלע ורבינו תם מקיים גירסת הספרים ומפרש וכפטיש יפוצץ סלע שהסלע מפוצץ את הברזל כדאמרינן במדרש (. אגדה) מעשה באחד שקנה סנפירין ובא לבדקו נתנו על הסדן והכה בקורנס נבקע הסדן

ב

-

נב

דף

ונחלק הקורנס וסנפירין לא נחלק ממקומו היינו הוא דכתיב וכפטיש יפוצץ סלע הסלע יפוצץ את הפטיש וסנפירין הוא אבן ספיר ואע"ג דלא כתב יפוצצו סלע הרבה פסוקים יש בענין זה אבנים שחקו מים (איוב יד) פירושו שחקו אותן מים וקצת קשה דהכא מדמה פטיש ליצה"ר ובהנהו מדמי פטיש לדברי תורה בסנהדרין ובשבת ושמא ה"ט דמקרא אחד יוצא לכמה טעמים וקשה לפירוש ר"ת דבריש מסכת תענית (דף ד.) אמר כל

תלמיד חכם שאינו קשה כברזל אינו תלמיד חכם שנאמר כפטיש יפוצץ סלע אלמא פטיש קשה ומפוצץ את הסלע: **משביעו**. שמרבה בתשמיש ביום ובלילה דהא מייתי לה בחלק (סנהדרין דף קז.) גבי. עובדא דדוד שאמר בחנני ה' ונסני דקאמר מיד לעת ערב ויקם דוד מעל משכבו ואמר רב יהודה אמר רב שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו הלכה דאמר רבי יוחנן אבר קטן יש בו באדם:

א

-

נג

דף

אשה היתה בוררת חיטין לשמחת בית השואבה. בירושלמי פריך היאך בוררת האיכא מעילה דשמן ופתילה היו של הקדש ומשני דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וקשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כו. ושם) אמרינן עלה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא וי"ל דבוררת לאו דוקא אלא כלומר היתה יכולה לברור מרוב אורה: **אם** אני כאן. פירש בקונטרס שהיה הלל אומר בשמו של הקב"ה אבל בירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו דפריך ולקילוסיו הוא צריך כלומר וכי היה צריך לשבחו והכתיב אלף אלפין ישמשוניה ומשני דכנגד ישראל היה אומר וחביב עליו קילוסן של ישראל מן הכל שנאמר (שמואל ב כג) ונעים זמירות ישראל וכתוב (תהלים כב) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ומיהו הא דקאמר אם אתה תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך לא אפשר אלא בשכינה דהא דריש ליה מדכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך:

ב

-

נג

דף

רבי יהודה סבר תקיעה ותרועה ותקיעה אחת היא. מכאן ראייה לפירוש הקונטרס דפרק במה מדליקין (שבת דף לה: ושם) גבי שש תקיעות בע"ש שכולן בסדר תקיעה ותרועה ותקיעה והא דקתני התם התחיל לתקוע

תקיעה שניה תקיעה לאו דוקא דתרועה היא דהא קתני מתניתין שלש להבטיל את העם ממלאכה ור' יהודה לא חשיב לה אלא אחת ואע"ג דאמרינן בשמעתין לרבי יהודה אין בין תקיעה לתרועה ותקיעה ולא כלום לאו אכולהו קאי דהנך להבטיל את העם מן המלאכה היה שהות גדול בין זו לזו כדאמר בסוף במה מדליקין (ג"ז שם):

א

-

נד

דף

מהו דתימא אפילו כרבנן. ואין בין דקאמר שלא יפסיק בין זה לזה הפסקה מרובה כדי לגמור שלשתן כדרבי אבהו דאמר בשילהי ראש השנה (דף לד: ושם) שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ולאפוקי מדרבי יוחנן דאמר שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא דשהה כדי לגמור את כולן אינו חוזר לראש קמ"ל דוקא לרבי יהודה קאמר רב כהנא משום דתקיעה ותרועה ותקיעה כולה אחת היא ואפילו הפסקה מועטת פחות מכדי לגמור שלשתן לא יפסיק אלא כדי נשימה דהפסקה צריך כדאמר בשילהי ר"ה (שם) ותקעתם תרועה תקיעה בפני עצמה ותרועה בפ"ע אבל לרבנן לא חיישינן אי מפסיק טובא והשתא לענין תקיעות לא נפקא לן מיניה מידי לרבי יהודה בפלוגתא דר' אבהו ור' יוחנן וכי פליגי אליבא דרבנן ולענין מילי טובא בהלל ובמגילה ובק"ש ובתפלה: שייר ערב הפסח. שיש בשחיטת הפסח עשרים ושבע תקיעות שהפסח נשחט בשלש כתות כת אחר כת כדתנן בתמיד נשחט (פסחים דף סד.) וכל כת קוראה את הלל שלש פעמים שהיו פסחיהן מרובין והם טעונים הלל בשחיטתן ולא היו מספיקין לשחוט פסחיהם כל כת וכת עד שיקראוהו ג' פעמים ואף על גב דתנן ואף על פי שלא שלשו מימיהן היינו לא גמרו פעם שלישית אבל מיהו אין כת שלא היתה גומרתו שתי פעמים ומתחלת בו פעם שלישית ואין חסר מן התקיעות כלום שבתחלת קריאה תוקעין ובכל קריאה שלש תקיעות כך פירש בקונטרס ואין הלשון משמע כן דתנן התם קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אף על פי שלא שלשו מימיהן משמע שאפילו כת ראשונה לא התחילה פעם שלישית מעולם ועוד משמע שבראשי פרקים היו תוקעין כדאשכחן בסוף מסכת תמיד גבי שיר של תמיד דברו הלויים בשיר הגיעו לפרק תקעו והשתחוו העם על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחואה ושני פרקים יש בהלל מדרי' יהודה

דאמר מימיהם של כת שלישיית לא הגיעה לומר אהבתי משמע דאהבתי הוא תחילת הפרק והודו נמי תחילת הפרק כדאמרינן פרק לולב הגזול (לעיל דף לח: ושם) מכאן שמצוה לענות בראשי פרקים והם היו תוקעין בתחלת ההלל שלש תקיעות כדתנן פרק תמיד נשחט (פסחים דף סד.). ננעלו דלתות העזרה תקעו והריעו ותקעו וכן לכל פרק ופרק נמצא להלל אחד תשע תקיעות וכן לכל כת וכת ואין לך כת שלא היתה גומרת הלל אחד לרבנן נמצא לשלשה כתות שלשה הללות ובהן כ"ז תקיעות אפילו כשלא היו שונות את ההלל כלל וכשהיו שונות נפישו תקיעות טובא אלא הני דפסיקי ליה קאמר דשייר והא דתנן אין מוסיפין על מ"ח הוה מצי לאקשוויי זימנין דמוסיפין כגון היכא דשונות את ההלל אבל בלאו הכי פרכינן עלה מערב הפסח שחל להיות בשבת דנפישו לרבי יהודה ולרבנן ומשני כיון דליתיה בכל שנה לא קא חשיב ומה שפירש בקונטרס שהכת קוראה את הלל לא היתה הכת קוראה אלא הלויים קוראים וכן איתא בתוספתא דפסחים הלויים היו עומדים על דוכן ואומרים את ההלל בשיר אם גמרו שנו ואם שנו שלשו ואע"פ שלא שלשו מימיהם א"ר יהודה מימיהם של כת שלישיית לא הגיעה לומר אהבתי כלומר לא הגיעו הלויים לומר אהבתי בשחיטת פסחיהן:

דף - נד - ב

אי משום ערב הפסח לאו שיורא הוא הא מני רבי יהודה היא. תימה וכי יעמידנה כר' יהודה כדי שיקשה לו וכי האי גוונא איכא בניזיר פרק שלשה מינים (דף לח: ושם) אי משום בל יחל לאו שיורא הוא וכן בב"ק ספ"ק (דף טו.) ובכתובות פרק אלו נערות (דף מא. ושם) אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא בההוא ניחא טפי דאיצטריך ליה למימר הכי כדי שלא יקשה למ"ד פלגא נזקא ממונא דשייר חצי כופר מאי שייר דהאי שייר: כגון שחל יו"ט הראשון של חג להיות בערב שבת. דאין תקיעות של שמחת בית השואבה דוחות יו"ט אע"פ שהתקיעות של בטלה ממלאכות דוחות יו"ט כדתנן בסוף פ"ק דחולין (דף כו:) והטעם פי' בריש פירקין: אלא ד' ימים בלבד. דקסבר אין מעברין את החדש לצורך וכולם הולכים לפי המולדות ובפרק ב' דערכין (דף ט: ושם) פריך דאיכא יומא דשעי לתלת שנין ואיכא יומא דחלקים לתלתין שנין לפי שיש עדיין שמונה שעות

ותתע"ו חלקים ועולות השעות יום אחד לסוף שלש שנים והחלקים עולין ליום לסוף שלשים שנה ומשני כיון דליתא בכולי שני לא קחשיב : ואמאי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. בלא רב ספרא יכול להקשות כן : דתניא אברי תמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב ושל מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח ושל ראשי חדשים ניתנין על כרכוב המזבח ולמעלה. והיא שנויה כן בסוף מסכת שקלים (פ"ח מ"ח) ואין גירסת הספרים שלפנינו נכונה :

א

-

נה

דף

אתקין אמימר דמדלגי דלוגי. יום ראשון של חול המועד אומר במוסף ביום השני וביום השלישי לפי שהוא ספק שני ספק שלישי וכן בכל יום ויום של חול המועד ספק הראוי ופירש בקונטרס כי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי לענין קוראי התורה ורביעי שנתוסף לחול המועד יותר משאר ימים וניכר שהוא בא לכבוד היום הוא קורא ספיקי היום כמו שש"ץ אומרן ואם שבת הוא קוראן המפטיר וגי' הקוראים תחילה שנים ראשונים קוראים שתי ספיקות היום והשלישי בפרשת יום המחרת והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים והשתא לפי סדר זה ישתנה הסדר ביום הושענא רבא שאם יקראו שנים הראשונים שתי ספיקות היה . השלישי זקוק לקרות ביום השמיני עצרת תהיה לכם ואין נכון לקרות בחג פרשה שאינה של חג ואם מתחיל הראשון וקורא פרשה שלפני הספיקות ושני ושלישי קוראים הספיקות נמצא שאין סדר זה כסדר שאר הימים ועוד דבחנוכה כשקוראין בפרשת נשיאים רגילים שנים הראשונים לקרות נשיא אחד דיומא ושלישי קורא דלמחרת אלמא חשיב ראשון עיקר ובחג איפכא דאדרבה האחרון נחשב עיקר לפיכך ראוי להנהיג שכל הארבעה הקוראים בתורה אין קוראים כי אם בספיקות יום ראשון של חול המועד קורא ראשון ביום השני ושני ביום השלישי וחוזר שלישי וקורא ביום השני ורביעי ביום השלישי וכיוצא בזה קורין בספיקות בכל יום ויום :

דף - נה - ב

ובחילוק לחם הפנים. דוקא בחילוקו שוין אבל סילוקו. וסידורו והקטרת הבזיכין למשמר הקבוע דהכי תניא בתוספתא לחם הפנים עבודתו במשמר הקבוע ואכילתו בכל המשמרות והיינו טעמא משום דבגמרא מרבינן ליה חלק כחלק יאכלו משמע לאכילה רביה רחמנא ולא לעבודה ומוסף שבת לא מפרשה מתניתין מידי ושיירא והוי בכלל דשאר קרבנות צבור וכי קאמר בגמרא לאתויי פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז הוה מצי לאתויי מוסף שבת דבהדיא קתני בתוספתא שהוא למשמר הקבוע והא דמרבה לחם הפנים טפי דיאכלו משמע מידי דאכילה הוא עיקרו והיינו לחם הפנים שכבר נעשה מצותו משבת שעברה שסידרוהו על השלחן ואינו מחוסר מעתה אלא סילוק דאי משום הקטרת בזיכין להתיר לחם קאתיין ואין. עבודה זו בגוף הלחם:

דף - נו - א

עד כאן לא קאמרי ב"ה התם אלא שהיין גורם לקידוש שתאמר. תימה הא קאמרי ב"ה דהיין תדיר וי"ל לא מטעם זה לחודיה קודמת לחובת היום דנימא מטעם זה יקדים זמן לסוכה ושמא אינו בא ליישב דברי רב אלא לפי דבריו בדין ולא לפי טעמי בית הלל: **והלכתא** סוכה ואח"כ זמן. ולא ' חיישינן לסתם מתניי דקתני הילך מצה הילך חמץ אי"נ חשיב נמי לחם הפנים חובת היום אף על פי שהם משבת שעברה:

דף - נו - ב

בוצינא טבא מקרא. משל הדיוט הוא האומר לחברו דלעת קטנה אני נותן לך במחובר אם תרצה להניחה עד שתיגדל ותיעשה קרא תניחה טוב לו ליטלה מיד שמא לאחר זמן יתחרט בו זה או שמא לא יצטרך זה לזה כך

פ"י בקונטרס ור"ת מפרש דעל כרחך בוצינא וקרא שני מינים הם דקשואין מתרגמינן בוצינא ודלעת היינו קרא כדמוכח בנדריים פרק הנודר מן המבושל (דף נא.) דאמרינן מאי דלעת הרמוצה קרי קרקוזאי וקישואין ודילועין ב' מינים כדמוכח במסכת כלאים (פ"ג מ"ה) דתנן נוטע אדם קישות ודלעת בתוך גומא א' ובלבד שתהא זו נוטה לצד זו וזו נוטה לצד זו ונוטה שער של זו לכאן ושער של זו לכאן ועוד ראייה מהא דאמרינן בפרק שלשה שאכלו (ברבות דף מח.) בוצינא מקטפיי ידיע משמע דלאחר שנגמר הפרי נקרא בוצינא ואומר ר"ת שהקישות מין פרי קטן מדלעת שממהר להתבשל ויכול לתולשו מיד והדלעת גדולה ואינה ממהרת להתבשל ואין יכול לתולשה עד לאחר זמן ואוהב אדם דבר מועט לאלתר מדבר מרובה לאחר זמן. :